

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Ooststraat (Wervik, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2019A232
04/02/2019 – 27/03/2019

RAPPORTERING OPGRAVING DEEL 2: VERSLAG VAN RESULTATEN VAN DE OPGRAVING

Voorafgaand:

- Verslag van resultaten bureauonderzoek (2018C162) (ID 502)
- Programma van maatregelen (2018C162)
- Melding prospectie met ingreep in de bodem (2018C162) (ID502)
- Verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek (2018E154) (ID 8287)
- Programma van maatregelen (2018E154)
- Archeologierapport (2019A232)

Colofon

Ruben Willaert nv
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Marie Lefere, Fedra Slabbinck en Iris Vanhecke

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert nv, OE/ERK/Archeoloog/2016/00069

© Ruben Willaert nv, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert nv.

Ruben Willaert nv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Archeologierapport	19
2	Verslag van resultaten van de opgraving.....	19
2.1	Beschrijvend gedeelte	19
2.1.1	Administratieve gegevens.....	19
2.1.2	Archeologische voorkennis	21
2.1.3	Onderzoekopdracht	22
2.1.4	Beschrijving van de geplande herinrichting	23
2.1.5	Beschrijving van de uitgevoerde werken.....	24
2.1.5.1	Motivering van de onderzoeksstrategie	24
2.1.5.2	Organisatie van de opgraving	25
2.1.5.3	Gebruikt materiaal	27
2.1.5.4	Beschrijving en motivering van eventuele afwijkende methodiek en bijstellingen van de oorspronkelijke strategie	28
2.1.5.5	Motivatatie van de selectie van de vondsten.....	28
2.1.5.6	Motivatatie voor de selectie van de stalen	28
2.1.5.7	Inbreng specialisten	28
2.1.5.8	Algemene wetenschappelijke advisering	28
2.2	Assessmentrapport.....	28
2.2.1	Gehanteerde methoden, technieken en criteria.....	28
2.2.2	Assessment	29
2.2.2.1	Assessment van de vondsten.....	29
2.2.2.2	Assessment van de stalen.....	75
2.2.2.3	Conservatie-assessment	76
2.2.2.4	Assessment van de sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren..	76
2.2.2.5	Assessment van de archeologische site.....	77
2.2.3	Potentieel voor wetenschappelijk onderzoek, aard en waardering.....	78
2.2.3.1	Uit te voeren onderzoeken en voorziene kaders	78
2.2.3.2	Strategie voor verwerking.....	79
2.2.3.3	Conservatiestrategie	79
2.2.3.4	Onderzoeksvragen die dienen beantwoord te worden bij vervolgonderzoek .	79
2.3	Interpretatie van het onderzochte gebied	80
2.3.1	Beschrijving van het onderzochte gebied	80
2.3.1.1	Traditionele landschappenkaart	80
2.3.1.2	Geologie	81
2.3.1.3	Bodem	83
2.3.1.4	Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop	89
2.3.1.5	Hydrografie	90
2.3.1.6	Historische voorkennis.....	91
2.3.1.7	Archeologische voorkennis.....	98
2.3.2	Voorlopige beschrijving van de archeologische site op basis van het sporen- en vondstenbestand	104
2.3.2.1	Analyse van de opbouw van de archeologische site	104

2.3.2.2	Analyse van archeologische structuren, spoorcategorieën, spoorcombinaties en individuele sporen	104
2.3.3	Bespreking van de resultaten gekoppeld aan het uitgevoerde natuurwetenschappelijke onderzoek.....	223
2.3.3.1	Beschrijving van de analysemethoden en technieken	223
2.3.3.2	Beschrijving van de uitwerkingsmethoden	223
2.3.3.3	Beschrijving van de vondsten die op basis van selectie bij het assessment verder onderzocht werden	223
2.3.3.4	Beschrijving en analyse van de vondstcategorieën	224
2.3.3.5	Beschrijving van de typologische, chronologische en ruimtelijke indeling van de vondsten	224
2.3.4	Datering en interpretatie van de archeologische site	227
2.3.4.1	Relatieve datering op basis van het sporen- en vondstenbestand	227
2.3.4.2	Absolute datering op basis van de vondsten	227
2.3.4.3	Absolute datering op basis van natuurwetenschappelijke dateringstechnieken	227
2.3.4.4	Absolute datering op basis van historische bronnen	227
2.3.4.5	Tafonomische opbouw en formatie van de archeologische site.....	228
2.3.5	Synthese	228
2.3.5.1	Gemotiveerde interpretatie van de vondsten, vondstcategorieën, sporen, spoorcombinaties, spoorcategorieën, archeologische structuren, en activiteitszones.....	228
2.3.5.2	Confrontatie van de bevindingen met eerder uitgevoerd onderzoek.....	229
2.3.5.3	Verwachtingen ten aanzien van nog niet opgegraven archeologisch erfgoed op het onderzochte terrein.....	229
2.3.5.4	Besluit.....	229
2.3.5.5	Belang en betekenis van de archeologische site binnen de bestaande kennis	230
2.3.5.6	Zones waar geen archeologisch erfgoed aanwezig is.....	230
2.3.6	Beantwoording van de onderzoeksvragen	230
2.3.7	Samenvatting van het onderzoek voor een gespecialiseerd publiek	237
2.3.8	Samenvatting van het onderzoek voor een niet-gespecialiseerd publiek.....	238
2.4	Bibliografie.....	239
2.5	Bijlagen.....	241
2.5.1	Plannenlijst.....	241
2.5.2	Fotolijst	250
2.5.3	Sporenlijst	250
2.5.4	Vondstenlijst	250
2.5.5	Stalenlijst.....	251
2.5.6	Skeletformulieren.....	251
2.5.7	Conservatierapport.....	251
2.5.8	Resultaten van aardkundige en natuurwetenschappelijke data	251
2.5.8.1	Aardkundige data	251
2.5.8.2	Natuurwetenschappelijke data.....	251
2.5.9	Profielbeschrijvingen van de referentieprofielen, met foto's.	251

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied en opgravingszone weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).	20
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).	20
Figuur 3: Sleuvenplan met aanduiding van de advieszone.	22
Figuur 4: Weergave van het sleuvenplan met aanduiding van de advieszone.	23
Figuur 5: Geplande werken.	24
Figuur 6: Voorstel puttenplan weergegeven op de GRB-basiskaart.	25
Figuur 7: Opgravingszones weergegeven op de GRB-basiskaart.	26
Figuur 8: Thematische kaart met weergave van de vondstcategorieën.	30
Figuur 9: Aardewerktekening en foto van VNR. 397.	39
Figuur 10: Dragendorff 18/31 aangetroffen in S258 (VNR. 395 – links) en voorbeeld van een Dragendorff 18/31 bord (rechts).	40
Figuur 11: Enkele potvormen van het type 21. 1 vergelijkbare rand werd aangetroffen in S113.	40
Figuur 12: Potvormen van het type 22.	41
Figuur 13: <i>Céramique fine sombre</i> aangetroffen in S258 (VNR. 397).	41
Figuur 14: Zicht op een tekening van een Dragendorff 33 (links) en het aangetroffen exemplaar in Wervik (rechts).	43
Figuur 15: Aardewerktekening van VNR. 473.	43
Figuur 16: <i>Terra nigra</i> uit S266/S409/S415 (VNR. 484).	44
Figuur 17: Bord van het Dragendorff-type 32 (links) en het exemplaar aangetroffen in Wervik (rechts, VNR. 350).	45
Figuur 18: Aardewerktekening van VNR. 350.	45
Figuur 19: Dunwandige zoutcontainer uit Evergem-Kluizendok met sterk vegetaal verschaald baksel en met restant van de fixatieprop in <i>briquettage</i> uit de zoutoven (2 ^e eeuw).	48
Figuur 20: <i>Terra sigillata</i> uit S103.	48
Figuur 21: Randscherven van een <i>mortarium</i> (VNR. 207, links) en bodem in <i>terra sigillata</i> (VNR. 208, rechts).	49
Figuur 22: Aardewerktekening van VNR. 207.	49
Figuur 23: Voorbeeld van een Dragendorff 37 kom (links) en de aangetroffen wandscherf uit Wervik (rechts, VNR. 203).	49
Figuur 24: <i>Terra nigra</i> uit S80 (VNR. 567, links en VNR. 573, rechts).	51

Figuur 25: Aardewerktekening van VNR. 573.	51
Figuur 26: VNR. 583 (links) en VNR. 541 (rechts).	52
Figuur 27: Passende randen uit VNR. 107 (links) van een bord van het Dragendorff 18/31-type (rechts).	53
Figuur 28: Aardewerktekening van VNR. 107.	53
Figuur 29: Randen en oor van wijnamfoor (VNR. 357, links) en fragmenten van een geverniste beker uit Keulen (VNR. 360, rechts).	53
Figuur 30: Aardewerktekening van de wijnamfoor.	54
Figuur 31: Aardewerktekening van VNR. 360.	54
Figuur 32: Bavay-waar (VNR. 109).	54
Figuur 33: Aardewerktekening en foto van VNR. 251.	55
Figuur 34: Versiering van touwindrukken (VNR. 222, links) en 5 passende randen in <i>terra nigra</i> (VNR. 224, rechts).	59
Figuur 35: Handgevormde rand (VNR. 250) met gaatjes (links) en rand van een wijnamfoor (VNR. 251, rechts).	60
Figuur 36: Noord-Frans aardewerk (VNR. 259, links) en wandscherf van geverniste beker uit Keulen (VNR. 595, rechts).	60
Figuur 37: voorbeeld van een Dressel-20 amfoor (links) en het aangetroffen oor (VNR. 280, rechts).	60
Figuur 38: Pompeijaans Rood (VNR. 320 en VNR. 572).	61
Figuur 39: Versierde wandscherf (VNR. 633, links) van het bord van het Dragendorff 37-type (rechts).	61
Figuur 40: Handgevormd aardewerk van lokale productie (VNR. 353, links) en dolium (VNR. 354, rechts).	61
Figuur 41: Aardewerktekening van VNR. 353.	61
Figuur 42: VNR. 619.	62
Figuur 43: Zicht op enkele van de houten planken afkomstig van S75.	64
Figuur 44: Zicht op één van de houten planken die horizontaal was geplaatst.	64
Figuur 45: Zicht op één van de hoekpalen van S75. Let op de inkepingen die zichtbaar zijn, dit was voor het plaatsen van dwarsbalken om de houten planken te dragen.	65
Figuur 46: Zicht op één van de tussenplanken van S75.	65
Figuur 47: Zicht op één van de horizontale houten planken van S80.	66
Figuur 48: VNR. 499.	67
Figuur 49: VNR. 113.	68

Figuur 50: VNR. 112.	68
Figuur 51: VNR. 336.	69
Figuur 52: Voor- en achterzijde van de <i>dupondius</i> met beeltenis van Hadrianus.	69
Figuur 53: Zicht op de voor- en achterzijde van een gelijkaardige <i>dupondius</i>	69
Figuur 54: VNR. 346 (links) en VNR. 467 (rechts).	72
Figuur 55: VNR. 77 (links) en VNR. 256 (rechts).	72
Figuur 56: VNR. 358 (links) en VNR. 257 (rechts).	73
Figuur 57: VNR. 355 (links) en VNR. 6 (rechts).	73
Figuur 58: Zicht op enkele van de fragmenten maalsteen (VNR. 284).	74
Figuur 59: VNR. 634.	75
Figuur 60: Thematische kaart met weergave van de staalcategorieën.	76
Figuur 61: Projectgebied weergegeven op de orthofoto uit 2017.	80
Figuur 62: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (Bron: Geopunt).	81
Figuur 63: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	82
Figuur 64: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	83
Figuur 65: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (Bron: Geopunt).	84
Figuur 66: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2016, Bron: Geopunt).	85
Figuur 67: Opgravingsplan weergegeven op de bodemkaart met aanduiding van de geplaatste profielen.	86
Figuur 68: Profiel 6-S in sleuf 8 vanuit het noorden.	87
Figuur 69: Profiel 3-S in sleuf 5 vanuit het noorden.	87
Figuur 70: links - profiel PR1 vanuit het Noorden, rechts - profiel PR2 vanuit het Noordwesten; bemerkt dat Ap2 een verplaatste Ap1 betreft.	88
Figuur 71: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) (Bron: Geopunt).	89
Figuur 72: Hoogteverloop van het projectgebied (van noorden naar zuiden) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (Bron: Geopunt).	89
Figuur 73: Projectgebied weergegeven met de verschillende waterlopen op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	90
Figuur 74: Het Romeinse wegennet: 1. Wervik, 2. Kortrijk, 7. Ploegsteert. Het precieze verloop van de Romeinse wegen tussen Cassel en Doornik is niet helemaal duidelijk.	92
Figuur 75: Aanwijzingen voor de begrenzing van de <i>vicus</i>	92

Figuur 76: Kaart van Deventer (ca. 1560) met aanduiding van de Sint-Maartenskerk (1), de burcht Oosthove (2) en de burcht van de heerlijkheid Wervik (3).	94
Figuur 77: Kaart van Sanderus (1641), met aanduiding van de Sint-Maartenskerk (1), de burcht Oosthove (2) en de burcht van de heerlijkheid Wervik (3).	95
Figuur 78: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	96
Figuur 79: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	97
Figuur 80: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	97
Figuur 81: Allesporenkaart proefsleuvenonderzoek.	98
Figuur 82: Detailkaart met weergave van kijkvensters 1 en 2.....	99
Figuur 83: Detail van kijkvenster 3 (links) en kijkvenster 4 (rechts).	99
Figuur 84: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).	100
Figuur 85: Thematische kaart.	105
Figuur 86: Vlakopname (links) en coupe AB (rechts) op S312.....	106
Figuur 87: Gedigitaliseerde coupetekening van S312.	106
Figuur 88: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S313.....	107
Figuur 89: Gedigitaliseerde coupetekening van S313.	107
Figuur 90: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S293.....	107
Figuur 91: Gedigitaliseerde coupetekening van S293.	107
Figuur 92: Detailplan van cluster 1.....	108
Figuur 93: Coupe AB op S252 (links) en S253 (rechts), de zuidelijke rij.....	109
Figuur 94: Coupe AB op S268 (links) en S270 (rechts), de noordelijke rij.	109
Figuur 95: Coupe AB op S274 (links) en S269 (rechts).....	109
Figuur 96: Grondplan met coupes van structuur 1.....	110
Figuur 97: Voorbeelden van het gebouwtype IIC (De Clercq 2009: 289).	111
Figuur 98: Coupe AB op S417 (links) en S408 (rechts).....	111
Figuur 99: Gedigitaliseerde coupetekening van S408.	112
Figuur 100: Gedigitaliseerde coupetekening van S417.	112
Figuur 101: Coupe AB op S281 (links) en S280 (rechts).....	112
Figuur 102: Coupe AB op S256.	113
Figuur 103: Gedigitaliseerde coupetekening van S256.	113
Figuur 104: Detailplan van cluster 2.....	114
Figuur 105: Grondplan met coupes van structuur 2.....	115

Figuur 106: Vlakopname van (links) en coupe AB (rechts) op S107.....	116
Figuur 107: Vlakopnames van S71, S72 en S73.	116
Figuur 108: Coupe AB op S71, S72 en S73.....	116
Figuur 109: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S115.....	117
Figuur 110: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S108.....	117
Figuur 111: Gedigitaliseerde coupetekening van S108.	117
Figuur 112: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S110.....	118
Figuur 113: Gedigitaliseerde coupetekening van S110.	118
Figuur 114: Vlakopname van S154, S149 en S144.....	118
Figuur 115: Coupe AB op S154, S149 en S144.	118
Figuur 116: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S172.....	119
Figuur 117: Gedigitaliseerde coupetekening van S172.	119
Figuur 118: Detailplan van cluster 3.	120
Figuur 119: Grondplan met coupes van structuur 3.	121
Figuur 120: Coupe AB op S5 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).	122
Figuur 121: Coupe AB op S14.	122
Figuur 122: Gedigitaliseerde coupetekening van S14.	122
Figuur 123: Coupe AB op S15.	123
Figuur 124: Gedigitaliseerde coupetekening van S15.	123
Figuur 125: Coupe AB op S34.	123
Figuur 126: Gedigitaliseerde coupetekening van S34.	123
Figuur 127: Coupe AB op S51.	124
Figuur 128: Gedigitaliseerde coupetekening van S51.	124
Figuur 129: Coupe AB op S193 (links) en S190 (rechts).....	124
Figuur 130: Coupe AB op S189 (links) en S199 (rechts).....	125
Figuur 131: Detailplan van cluster 4.	125
Figuur 132: Grondplan met coupes van structuur 4.	126
Figuur 133: Coupe AB op S210 (links) en S211 (rechts).....	127
Figuur 134: Coupe AB op S212 (links) en S128 (rechts).....	127
Figuur 135: Coupe AB op (links) en gedigitaliseerde coupetekening van (rechts) S91.	127
Figuur 136: Coupe AB op (links) en gedigitaliseerde coupetekening van (rechts) S94.	128
Figuur 137: Grondplan met coupes van structuur 5.	128
Figuur 138: Coupe AB op S84.	129
Figuur 139: Gedigitaliseerde coupetekening van S84.	129

Figuur 140: Coupe AB op S85 (links) en S89 (rechts).....	129
Figuur 141: Coupe AB op (links) en gedigitaliseerde coupetekening van (rechts) S99.....	130
Figuur 142: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S81.....	130
Figuur 143: Detailplan van cluster 5.....	131
Figuur 144: Grondplan met coupes van structuur 6.....	132
Figuur 145: Coupe AB op S222 (links) en S227 (rechts).....	132
Figuur 146: Coupe AB op S233.	132
Figuur 147: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) op S231.	133
Figuur 148: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S262.....	133
Figuur 149: Detailplan van cluster 6.....	134
Figuur 150: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S406.....	135
Figuur 151: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) op S373.	135
Figuur 152: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S378.....	135
Figuur 153: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S348.....	136
Figuur 154: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S356.....	136
Figuur 155: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S361.....	137
Figuur 156: Vlakopname (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S365.	137
Figuur 157: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S372.....	137
Figuur 158: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S383.....	138
Figuur 159: Coupe AB (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S349.....	138
Figuur 160: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S357.....	138
Figuur 161: Grondplan met coupes van structuur 11.....	139
Figuur 162: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S353.....	139
Figuur 163: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S346.....	140
Figuur 164: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S391 en S392.	140
Figuur 165: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) op S397.	141
Figuur 166: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S327.....	141
Figuur 167: Gedigitaliseerde coupetekening van S327.	141
Figuur 168: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S393.....	142
Figuur 169: Gedigitaliseerde coupetekening van S393.	142
Figuur 170: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S354.....	142
Figuur 171: Gedigitaliseerde coupetekening van S354.	142
Figuur 172: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S379.....	143

Figuur 173: Gedigitaliseerde coupetekening van S379.	143
Figuur 174: Detailplan van kuilen S290, 292, 310, 337, 338, 339, 340.	144
Figuur 175: Vlakopname van S290.	144
Figuur 176: Coupe AB op S290.	145
Figuur 177: Vlakopname van S292.	145
Figuur 178: Coupe AB op S292.	146
Figuur 179: Vlakopname (links) van en Coupe AB (rechts) op S310.	146
Figuur 180: Gedigitaliseerde coupetekening van S310AB.	146
Figuur 181: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S295.	147
Figuur 182: Gedigitaliseerde coupetekening van S295.	147
Figuur 183: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S337.	147
Figuur 184: Coupe op S338-339AB.	148
Figuur 185: Gedigitaliseerde coupetekening van S338.	148
Figuur 186: Vlakopname van S340.	148
Figuur 187: Coupe AB op S340 (links) en S338 (rechts).	149
Figuur 188: Gedigitaliseerde coupetekening van S340 (links, laag 3) en S338 (rechts, lagen 1 en 2).	149
Figuur 189: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S249.	149
Figuur 190: Gedigitaliseerde coupetekening van S249.	150
Figuur 191: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S247.	150
Figuur 192: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S350.	150
Figuur 193: Gedigitaliseerde coupetekening van S350.	151
Figuur 194: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S375.	151
Figuur 195: Gedigitaliseerde coupetekening van S375.	151
Figuur 196: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S260.	151
Figuur 197: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S223.	152
Figuur 198: Gedigitaliseerde coupetekening van S223.	152
Figuur 199: Coupe AB op S219.	152
Figuur 200: Gedigitaliseerde coupetekening van S219.	153
Figuur 201: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S234.	153
Figuur 202: Gedigitaliseerde coupetekening van S234.	153
Figuur 203: Coupe AB op S221.	154
Figuur 204: Gedigitaliseerde coupetekening van S221.	154
Figuur 205: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) van S226.	154

Figuur 206: Gedigitaliseerde coupetekening van S226.	154
Figuur 207: Coupe AB op S225.	155
Figuur 208: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S160.....	156
Figuur 209: Gedigitaliseerde coupetekening van S160.	156
Figuur 210: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S161.....	156
Figuur 211: Coupe AB op S415 (S409) (links) en S410 (rechts).	157
Figuur 212: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S411.....	157
Figuur 213: Gedigitaliseerde coupetekening van S411.	157
Figuur 214: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S412.....	158
Figuur 215: Gedigitaliseerde coupetekening van S412.	158
Figuur 216: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S257.....	158
Figuur 217: Gedigitaliseerde coupetekening van S257.	158
Figuur 218: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S214.....	159
Figuur 219: Gedigitaliseerde coupetekening van S214.	159
Figuur 220: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S103.....	159
Figuur 221: Gedigitaliseerde coupetekening van S103.	159
Figuur 222: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S133.....	160
Figuur 223: Gedigitaliseerde coupetekening van S133.	160
Figuur 224: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S132.....	160
Figuur 225: Gedigitaliseerde coupetekening van S132.	160
Figuur 226: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S127.....	161
Figuur 227: Gedigitaliseerde coupetekening van S127.	161
Figuur 228: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S136.....	161
Figuur 229: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S122.....	162
Figuur 230: Gedigitaliseerde coupetekening van S122.	162
Figuur 231: Vlakopname (linsk) van en coupe AB (rechts) op S158.....	162
Figuur 232: Gedigitaliseerde coupetekening van S158.	162
Figuur 233: Coupe AB op S178.	163
Figuur 234: Gedigitaliseerde coupetekening van S178.	163
Figuur 235: Coupe AB op S65 (links) en S67 (rechts).....	164
Figuur 236: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S6.....	164
Figuur 237: Gedigitaliseerde coupetekening van S6.	164
Figuur 238: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S60.....	165
Figuur 239: Gedigitaliseerde coupetekening van S60.	165

Figuur 240: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S403.....	165
Figuur 241: Gedigitaliseerde coupetekening van S403.	165
Figuur 242: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S404.....	166
Figuur 243: Gedigitaliseerde coupetekening van S404.	166
Figuur 244: Overzichtsplan van de greppels en grachten.....	167
Figuur 245: Overzichtsplan van S1, S2, S250 en S299.	167
Figuur 246: Vlakopname van Werkput 5 met op de voorgrond greppels S254 en S258 en in de achtergrond de bocht van S1 en S2 naar het zuidoosten. S299 loopt verder richting het noordoosten.....	168
Figuur 247: Coupe op S2 (links) en S1 (centraal), gefotografeerd vanuit het noordoosten. ..	169
Figuur 248: Detail van S1 in coupe, met aflijning.....	169
Figuur 249: Gedigitaliseerde coupetekening van S1 en S2.	170
Figuur 250: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	171
Figuur 251: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	171
Figuur 252: Coupe op S2, gefotografeerd vanuit het zuiden.....	172
Figuur 253: Gedigitaliseerde coupetekening van S2.	172
Figuur 254: Vlakopname van S250 vanuit het westen.	173
Figuur 255: Coupe AB op S250 gefotografeerd vanuit het westen.....	174
Figuur 256: Gedigitaliseerde coupetekening van S250AB.	174
Figuur 257: Coupe CD op S250, gefotografeerd vanuit het noordwesten.	175
Figuur 258: Gedigitaliseerde coupetekening van S250CD.	175
Figuur 259: Zicht op de Atlas der Buurtwegen (links) en de Popp-kaart (rechts) met daarop de Ooststraat die uitkomt in de Robert Klingstraat.	175
Figuur 260: Projectgebied met daarop de knik in de huidige Ooststraat.....	176
Figuur 261: Overzichtsplan van de kleinere greppels.	176
Figuur 262: Coupe op S326, S299, S416 en S298 gefotografeerd vanuit het zuiden.	177
Figuur 263: Gedigitaliseerde coupetekening van S326, S299, S416 en S298.....	177
Figuur 264: Coupe AB op S220 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).	178
Figuur 265: Coupe IJ op S220.....	178
Figuur 266: Gedigitaliseerde coupetekening van S220 Coupe IJ.....	178
Figuur 267: Coupe AB op S254 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).	179
Figuur 268: Coupe AB op S258 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).	179
Figuur 269: Gedigitaliseerde coupetekening van S326, S299, S416 en S298.....	180

Figuur 270: Coupe AB op S264 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).	180
Figuur 271: Coupe AB op S298 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).	180
Figuur 272: Coupe AB op S4 (links) en coupe AB op S20 (rechts), een dwarscoupe ter hoogte van de onderbreking.....	181
Figuur 273: Coupe CD op S4	181
Figuur 274: Coupe CD op S119 (links) en coupe AB op S114 (rechts).....	182
Figuur 275: Vlakopname van S55 (links) en coupe (rechts).	182
Figuur 276: Coupe AB op S195 en S194, gefotografeerd vanuit het noordwesten.....	183
Figuur 277: Gedigitaliseerde coupetekening van S195 en S194.	183
Figuur 278: Vlakopname van S266 en S267.	184
Figuur 279: Coupe AB op S267.	184
Figuur 280: Coupe AB op S266/S415/S409.....	185
Figuur 281: Coupe AB op S275 vanuit het zuidoosten.	185
Figuur 282: Coupe AB op S296 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).	186
Figuur 283: Coupe AB op S308, gefotografeerd vanuit het westen.	186
Figuur 284: Vlakopname van S317 en S318 (links) en coupe AB op S317 en S318 (rechts).	187
Figuur 285: Coupe AB op S330 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).	187
Figuur 286: Coupe AB op S294 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).	187
Figuur 287: Coupe AB op S216 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).	188
Figuur 288: Gedigitaliseerde coupetekening van S326, S299, S416 en S298.....	188
Figuur 289: Coupe AB op S238, gefotografeerd vanuit het zuidoosten.....	189
Figuur 290: Gedigitaliseerde coupetekening van S238.	189
Figuur 291: Vlakopname van S300.	190
Figuur 292: Coupe AB op S300, gefotografeerd vanuit het oosten.....	190
Figuur 293: Gedigitaliseerde coupetekening van S360.	191
Figuur 294: Vlakopname van S360, S361 en S362.	192
Figuur 295: Coupe AB op S360, gefotografeerd vanuit het noordoosten.	192
Figuur 296: Gedigitaliseerde coupetekening van S360.	193
Figuur 297: S75 in vlak 1.....	194
Figuur 298: Kern is duidelijk zichtbaar bij licht verdiepen van S75.	194
Figuur 299: Coupe AB op S75 van vlak 1 naar vlak 2.	195
Figuur 300: Coupe AB op S75 van vlak 1 naar vlak 2, met aanduiding van de verschillende lagen.....	195

Figuur 301: Vlak 2 met zicht op de houten bekisting.....	196
Figuur 302: Sferbeeld tijdens het <i>in situ</i> reinigen en vrijleggen van de houtenbekisting van S75.....	196
Figuur 303: Zicht op de eerste 2 bewaarde houten planken.	197
Figuur 304: Zicht op 5 bewaarde houten planken, ook het instortingsgevaar is duidelijk waar te nemen op deze foto.....	197
Figuur 305: Zicht op de vulling van de waterput na het wegnemen van de houten planken.	198
Figuur 306: Zicht op de noordwestelijke hoekpaal.	198
Figuur 307: Zicht op twee van de gebruikte horizontale planken.	199
Figuur 308: Zicht op één van de tussenplanken.	199
Figuur 309: Gedigitaliseerde coupetekening van S80.	200
Figuur 310: Vlakopname van vlak 1 van S80.	200
Figuur 311: Coupe AB van vlak 1 naar vlak 2 van S80.	201
Figuur 312: Vlakopname van het tweede aanlegvlak van S80.....	201
Figuur 313: Zicht op de cirkel bestaande uit natuursteen.....	202
Figuur 314: Zicht op de gestapelde natuurstenen.	202
Figuur 315: Sferbeeld tijdens het wegnemen van de natuurstenen tot op het vermoedelijke niveau van de houten bekisting.....	203
Figuur 316: Werkfoto tijdens het wegnemen van de natuursteen.	203
Figuur 317: Coupe AB op S80 met doorsnede van de cirkel natuursteen en zicht op de houten bekisting.....	204
Figuur 318: Vooraanzicht op de houten planken van de bekisting. Opnieuw is ook weer het instortingsgevaar duidelijk zichtbaar.....	204
Figuur 319: Zicht op de bewaarde houten planken van S80, tevens is ook duidelijk hoe diep deze structuur is uitgegraven.	205
Figuur 320: Schets van de opbouw van de houten bekisting van S80.	205
Figuur 321: Zicht op enkele van de horizontaal geplaatste planken van S80.	206
Figuur 322: Zicht op een deel van de vulling na het wegnemen van de houten bekisting van S80.	206
Figuur 323: Zicht op de houten bekisting na het verwijderen van de vulling.	207
Figuur 324: Zicht op één van de tussenplanken van S75.	208
Figuur 325: Vlakopname van S191 (links) en sferbeeld van de registratie van S191 (rechts).	209
Figuur 326: Coupe AB op S191, gefotografeerd vanuit het zuidoosten.....	209

Figuur 327: Gedigitaliseerde coupetekening van S191.	210
Figuur 328: Gecalibreerde dateringen van S191 en S235.	210
Figuur 329: Vlakopname van S235 (links) en coupe AB op S235 (rechts).....	211
Figuur 330: Gedigitaliseerde coupetekening van S235.	211
Figuur 331: Thematische kaart weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel op basis van de ingemeten hoogtes van vlak 1.....	211
Figuur 332: Vlakopname van een deel van Werkput 2 met links (in het groen) S175, centraal S1 (in het rood) en rechts S135 (in het blauw).	212
Figuur 333: Coupe AB op S135, gefotografeerd vanuit het noordwesten.....	213
Figuur 334: Detailopname van de onderkant van S135.....	213
Figuur 335: Gedigitaliseerde coupetekening van S135.	214
Figuur 336: Plan gebruikt tijdens het veldwerk van S175 met aanduiding van de verschillende vakken.	215
Figuur 337: Sfeerbeeld tijdens het veldwerk van S175.	215
Figuur 338: Coupe KD op S175, gefotografeerd vanuit het noorden.....	216
Figuur 339: Gedigitaliseerde coupetekening van S175.	216
Figuur 340: Vlakopname van S8 (links) en coupe (rechts).	216
Figuur 341: Detailkaart met aanduiding van de afvalkuilen uit de Eerste Wereldoorlog.	217
Figuur 342: Vlakopname (links) en coupe AB (rechts) op S35.....	217
Figuur 343: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S36.....	218
Figuur 344: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S86.....	218
Figuur 345: Vlakopname van S90.	218
Figuur 346: Coupe AB op S106.	219
Figuur 347: Gedigitaliseerde coupetekening van S106.	219
Figuur 348: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S116.....	219
Figuur 349: Gedigitaliseerde coupetekening van S116.	220
Figuur 350: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S88.....	220
Figuur 351: Gedigitaliseerde coupetekening van S88.	220
Figuur 352: Detail van loopgraaf S200.....	221
Figuur 353: Vlakopname van een deel van Werkput 2 met zicht op S200 (in het rood aangeduid).....	221
Figuur 354: Coupe AB op S200.	222
Figuur 355: Gedigitaliseerde coupetekening van S200AB.....	222
Figuur 356: Coupe CD op S200.	222

Figuur 357: Gedigitaliseerde coupetekening van S200CD.	223
Figuur 358: Thematische kaart met weergave van de vondstcategorieën.	226
Figuur 359: Thematische kaart met weergave van de staalcategorieën.	226
Figuur 360: Thematische kaart met weergave van de vondstcategorieën.	234
Figuur 361: Thematische kaart met weergave van de staalcategorieën.	235
Figuur 362: Opgravingsplan weergegeven op de bodemkaart met aanduiding van de geplaatste profielen.	251
Figuur 363: Profiel 6-S in sleuf 8 vanuit het noorden.	253
Figuur 364: Profiel 3-S in sleuf 5 vanuit het noorden.	253
Figuur 365: links - profiel PR1 vanuit het Noorden, rechts - profiel PR2 vanuit het Noordwesten; bemerk dat Ap2 een verplaatste Ap1 betreft.	254

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: de administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn het onderzoek en de locatie van het onderzoek.	19
Tabel 2: Overzicht en aantallen van de verschillende vondstcategorieën.	29
Tabel 3: Overzicht van het aangetroffen aardewerk in Structuur 1.	31
Tabel 4: Overzicht van het aangetroffen aardewerk in Cluster 2.	32
Tabel 5: Zicht op het aangetroffen aardewerk in Cluster 3.	33
Tabel 6: Aardewerk afkomstig uit Structuur 3.	34
Tabel 7: Aangetroffen aardewerk in Structuur 4.	35
Tabel 8: Zicht op het aangetroffen aardewerk in Structuur 5.	35
Tabel 9: Aangetroffen aardewerk in Cluster 4.	36
Tabel 10: Aangetroffen aardewerk in Cluster 6.	37
Tabel 11: Aardewerk afkomstig uit S1.	37
Tabel 12: Aangetroffen aardewerk uit S2.	38
Tabel 13: Aardewerk uit S220.	39
Tabel 14: Aardewerk uit S258.	39
Tabel 15: Aardewerk uit S254.	39
Tabel 16: Aardewerk uit S326.	42
Tabel 17: Zicht op het aardewerk aangetroffen in S55/S195.	44
Tabel 18: Vondstmateriaal uit S266/S409/S415.	44
Tabel 19: Aardewerk afkomstig uit S238.	45
Tabel 20: Overzicht van het aangetroffen aardewerk in de verschillende kuilen.	47
Tabel 21: Overzicht van het aangetroffen aardewerk uit S75.	50

Tabel 22: Aardewerk aangetroffen in waterput S80.	51
Tabel 23: Aardewerk aangetroffen in waterkuil S191.	52
Tabel 24: Overzicht van het gerecupereerde aardewerk uit S135.	53
Tabel 25: Overzicht van het aangetroffen aardewerk in S175.	59
Tabel 26: Overzicht van het aangetroffen keramisch bouw materiaal.	63
Tabel 27: Overzicht van het aangetroffen glas tijdens de opgraving.	63
Tabel 28: Overzicht van het aangetroffen houtskool.	66
Tabel 29: Aangetroffen hutteleem/verbrande leem.	66
Tabel 30: Overzicht van het aantal aangetroffen metaalvondsten.	68
Tabel 31: Overzicht van aangetroffen botmateriaal.	70
Tabel 32: Aangetroffen leer.	70
Tabel 33: Aangetroffen organisch/plantaardig materiaal.	70
Tabel 34: Aangetroffen vuursteen.	70
Tabel 35: Overzicht van de verschillende aangetroffen maalstenen.	72
Tabel 36: Aangetroffen natuursteen.	75
Tabel 37: Weergave van het aantal aangetroffen sporen.	77
Tabel 38: Stalen.	78
Tabel 39: Weergave van het aantal aangetroffen sporen.	105
Tabel 40: Spoornummers van Structuur 1 met respectievelijke dieptes.	108
Tabel 41: Overzicht van de spoornummers en respectievelijke dieptes.	114
Tabel 42: Overzicht van de spoornummers en respectievelijke dieptes.	120
Tabel 43: Overzicht van de spoornummers en respectievelijke dieptes.	126
Tabel 44: Overzicht van de spoornummers en respectievelijke dieptes.	131
Tabel 45: Overzicht van de sporen en hun respectievelijke dieptes van cluster 6.	134
Tabel 46: Overzicht en aantallen van de verschillende vondstcategorieën.	224
Tabel 2: Overzicht en aantallen van de verschillende vondstcategorieën.	234

1 Archeologierapport

Zie Deel 1: Archeologierapport (ID 430)

2 Verslag van resultaten van de opgraving

2.1 Beschrijvend gedeelte

2.1.1 Administratieve gegevens

a) Projectcode	2019A232	
b) Nummer van het wettelijk depot van de rapportering	/	
c) De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	Ruben Willaert bvba OE/ERK/Archeoloog/2015/00069	
d) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Wervik
	Deelgemeente	/
	Postcode	8940
	Adres	Hellestraat-Ooststraat 8940 Wervik
	Toponiem	Ooststraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 56909 Y _{min} = 164609 X _{max} = 52247 Y _{max} = 164844
e) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Wervik, Afdeling 1, Sectie A, nr's: 646n3, 645z2, 645v2, 645z, 650d18, 648w Zie Figuur 1	
f) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Zie Figuur 2	
g) Alle betrokken actoren en specialisten	Marie Lefere (veldwerkleider/erkend archeoloog) Raph de Brant (assistent-archeoloog) Julie Deryckere (assistent-archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Fedra Slabbinck (RTS-verantwoordelijke/assistent-archeoloog) Iris Vanhecke (assistent-archeoloog) Jeroen Vanhercke (assistent-archeoloog) Tessa van Esbroeck (assistent-archeoloog) Emiel Vandewalle (assistent-archeoloog) Dane Alexander Wright (assistent-archeoloog)	
g) De begin- en einddatum van de uitvoering van het onderzoek	04/02/2019 – 29/03/2019	
j) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	Steven Masil (Cultuurbeleidscoördinator stad Wervik) Sam Dedecker (erfgoedconsulent Agentschap Onroerend Erfgoed) Prof. Dr. W. De Clercq (Universiteit Gent) Dr. S. Reniere (Universiteit Gent) Drs. E. Deschepper (Universiteit Gent)	

Tabel 1: Administratieve gegevens: de administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn het onderzoek en de locatie van het onderzoek.

2.1.2 Archeologische voorkennis

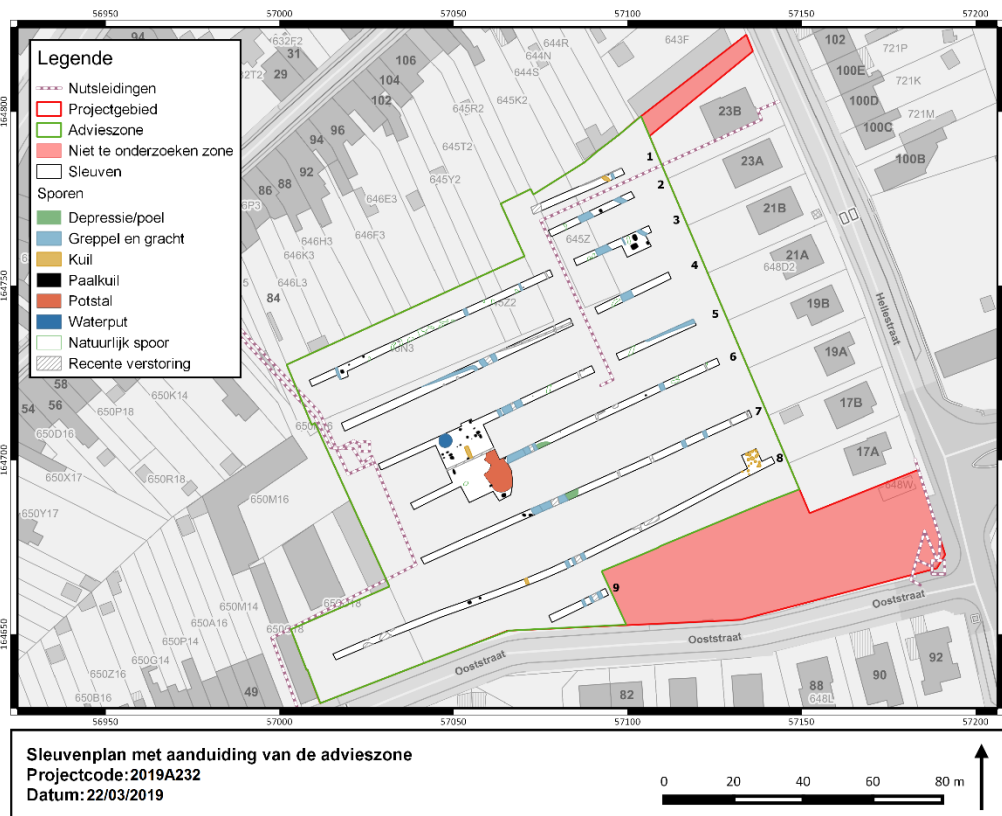
Het projectgebied bevindt zich in een zone die volgens het gewestplan voorbestemd is als woongebied. Het projectgebied situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Op basis van deze informatie kon worden vastgesteld dat een archeologienota diende opgemaakt te worden naar aanleiding van een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het projectgebied in kwestie bedraagt 1,58 ha; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. In functie hiervan werd een archeologienota opgemaakt in maart 2018 door projectbureau Ruben Willaert bvba. In deze nota werd vastgesteld dat het terrein op basis van deze nota niet kon worden gevrijwaard van enig archeologisch onderzoek. Op basis van deze archeologienota werd een melding geschreven voor een prospectie met ingreep in de bodem. Deze prospectie werd eveneens uitgevoerd door een team archeologen van Ruben Willaert bvba in juni 2018. Op basis van de geschreven archeologienota kon worden vastgesteld dat de geplande werken bestonden uit het bouwen van verschillende woonvolumes, onderverdeeld in verschillende bouwblokken. Centraal binnen het projectgebied zal een verharde wegeenis worden aangelegd met omliggende bufferbekkens. Er worden tevens 2 parkeergelegenheden voorzien in het noordelijke en westelijke deel van het projectgebied. Dit alles gaat gepaard met meerdere bodemingrepen waarbij eventueel nog bewaard archeologisch erfgoed vernietigd zal worden. Hierdoor werd een prospectie in de vorm van een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Tijdens dit terreinwerk (2018F154) werden verspreid over het terrein 9 proefsleuven getrokken met een zuidwest-noordoost oriëntatie. Ook werden er 4 kijkvensters aangelegd om zo een goed beeld te krijgen van het aanwezige archeologische erfgoed. Op dit manier kon 1736,2 m² worden onderzocht van de totale 1,3 ha die zal ontwikkeld worden. Concreet betekent dit dat 10,8 % van het terrein werd onderzocht door middel van proefsleuven en 2,4 % door middel van kijkvensters. Daarnaast werden ook 6 bodemkundige profielen geplaatst en geregistreerd, teneinde de bodemopbouw te kunnen vaststellen.

Tijdens dit uitgevoerde proefsleuvenonderzoek werden 91 spoornummers en 45 vondstnummers uitgeschreven. Er werden sporen en vondsten aangetroffen uit de Romeinse periode, de middeleeuwen en de Eerste Wereldoorlog. Het gaat om 21 grachten en greppels, 1 depressie, 20 kuilen, 39 paalkuilen, 3 potstallen en 1 waterput. Verder werden ook natuurlijke en recente verstoringen, net zoals drainages aangetroffen. Voor een totaaloverzicht van de sporen en vondsten wordt verwezen naar de rapportage omtrent het proefsleuvenonderzoek (met projectcode 2018F154).

Het proefsleuvenonderzoek maakte duidelijk dat er zich ter hoogte van het projectgebied menselijke aanwezigheid in de vorm van bewoning heeft voorgedaan, vermoedelijk vanaf de Romeinse periode. Er werd vermoedelijk 1 Romeins hoofdgebouw aangesneden waarbij mogelijk een verdiept stalgedeelte kon worden opgemerkt. Ook werden er nog 2 andere vermoedelijke structuren in houtbouw aangetroffen. Verder werd 1 mogelijke afbakeningsgreppel aangetroffen en een waterput en depressie. Op basis van het vondstmateriaal kan gesteld worden dat deze sporen in de Romeinse periode kunnen gedateerd worden. Naast aardewerk dat kan gedateerd worden op de overgang van de late ijzertijd naar de Romeinse periode tot de midden-Romeinse periode. De aanwezigheid van deze sporen en vondsten maakt een vervolgonderzoek noodzakelijk. Dit alles kadert in de aanwezigheid van

de vicus te Wervik. Door de uitvoering van het vervolgonderzoek in de vorm van een archeologische opgraving zullen heel wat onderzoeksvragen kunnen beantwoord worden.

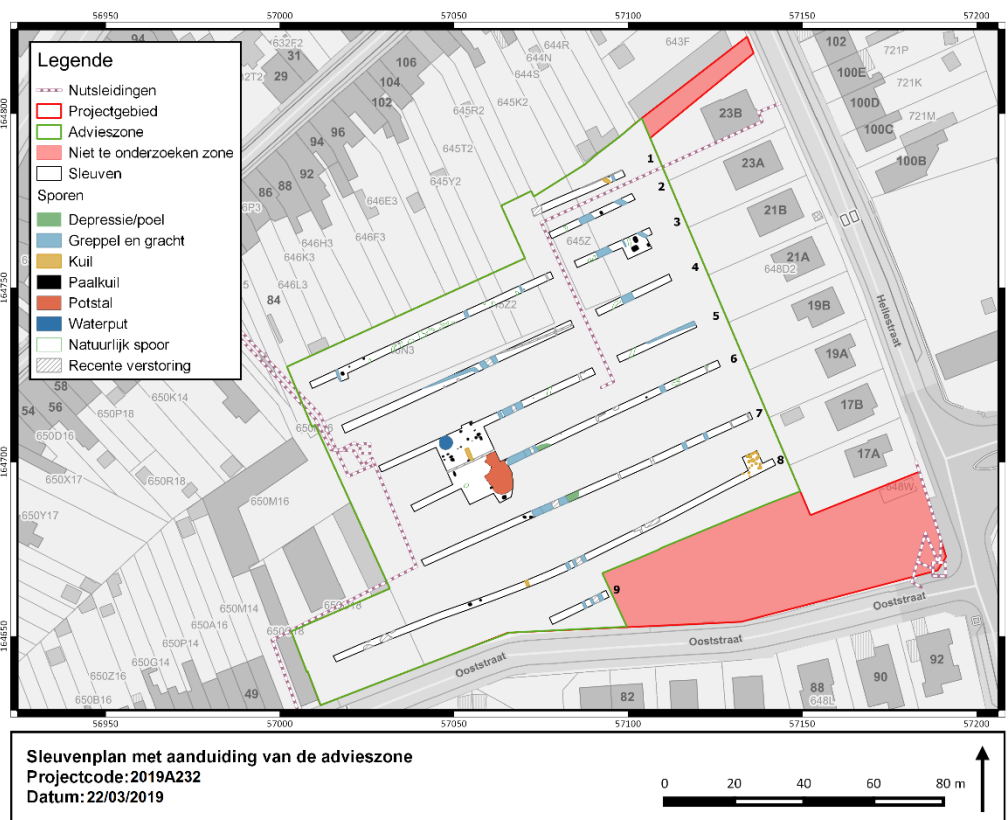
Figuur 3: Sleuvenplan met aanduiding van de advieszone.

2.1.3 Onderzoeksopdracht

Dit onderzoek – vond plaats van 4 februari 2019 tot en met 29 maart 2019 – werd uitgevoerd naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag. In functie hiervan werden reeds enkele vooronderzoeken verricht in de vorm van een bureaustudie (cfr. Verslag van resultaten bureauonderzoek) en een proefsleuvenonderzoek (cfr. Verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek). Op basis van deze vooronderzoeken kon de aanwezigheid van bewaarde archeologische resten ter hoogte van het projectgebied worden aangetoond. Het betreft resten uit de Romeinse periode, middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

Het terrein dat kon worden onderzocht door middel van het proefsleuvenonderzoek had een totale oppervlakte van ca. 1,3 ha. Op het terrein werden 9 proefsleuven aangelegd met een WZW-ONO oriëntatie. Op sleuven 1 en 9 na werden in alle sleuven archeologisch relevante sporen aangetroffen waardoor het nodig werd geacht extra kijkvensters aan te leggen. Zo werden 4 kijkvensters aangelegd waardoor de aanwezige sporen beter in hun te kunnen plaatsen en begrijpen. Er werd 1732,6 m² onderzocht. Dit proefsleuvenonderzoek werd onderzocht door archeologen van Ruben Willaert bvba.

Uit dit uitgevoerde proefsleuvenonderzoek kon worden afgeleid dat er zich ter hoogte van het projectgebied een mogelijk Romeins hoofdgebouw met een verdiept stalgedeelte kon worden opgemerkt. Ook werden nog 2 andere vermoedelijke structuren in houtbouw aangesneden. Verder werden verschillende greppels en grachten teruggevonden, een waterput en depressie. Er werden ook verschillende kuilen en paalsporen aangetroffen. Bijgevolg werd een opgraving geadviseerd met een oppervlakte van ca. 1,3 ha.

Figuur 4: Weergave van het sleuvenplan met aanduiding van de advieszone.

2.1.4 Beschrijving van de geplande herinrichting

De opdrachtgever plant de realisatie van 47 woonvolumes onderverdeeld in 7 bouwblokken (totale oppervlakte bebouwing 4175 m²). Centraal wordt een verharde wegenis aangelegd met omliggende bufferbekkens.

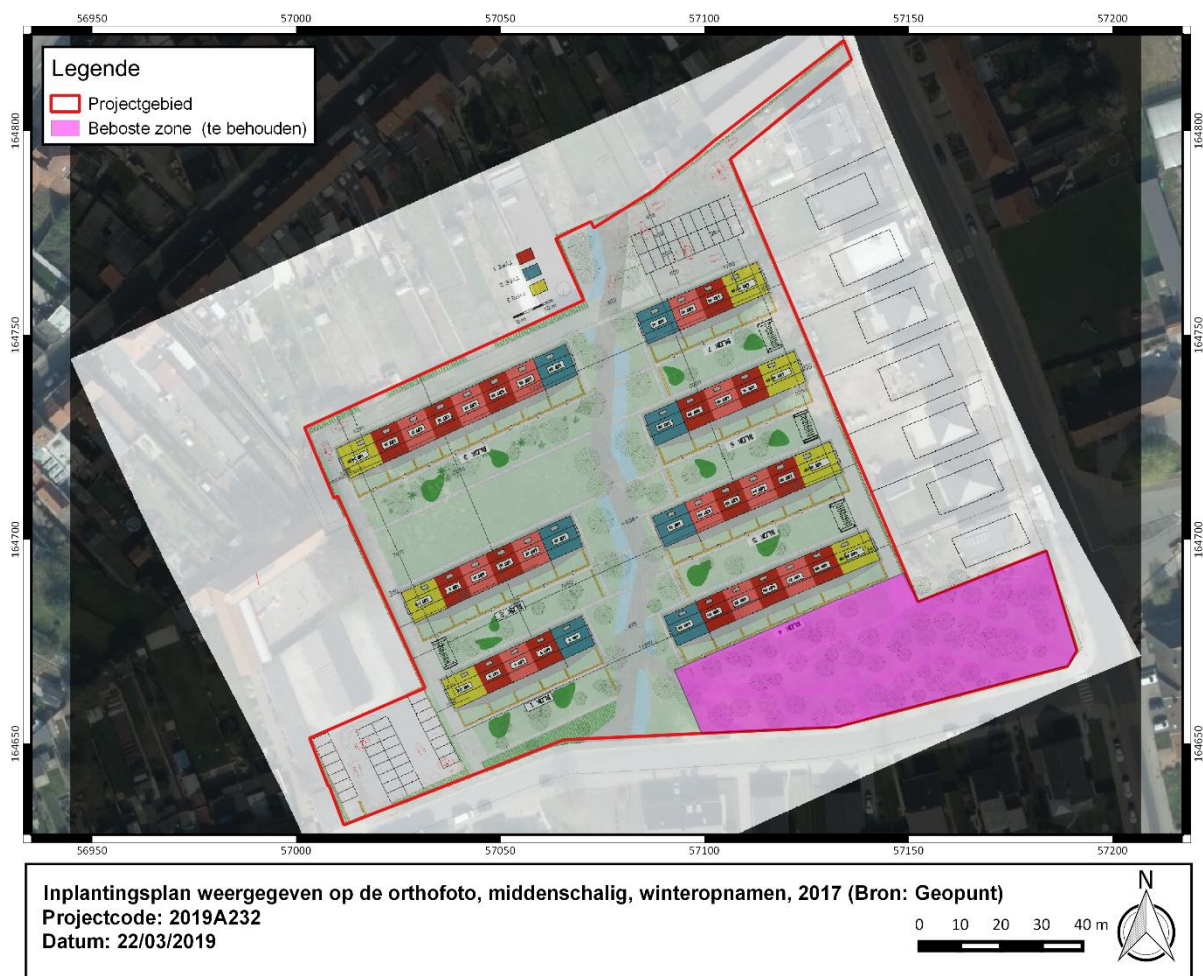
In het noordelijk en westelijk deel worden 2 parkeergelegenheden voorzien over een gecombineerde oppervlakte van 1680 m².

Voor de geplande verhardingen wordt een bodemingreep voorzien tot ca. 50 cm –mv, de bufferbekkens worden aangelegd tot een diepte van 1,20 m –mv.

De overige bodemingrepen betreffen de aanleg van een groenzone.

In het meest zuidelijke deel wordt een bestaand bebost areaal behouden (2484 m²). De enige bodemingreep binnen deze zone betreft de aanleg van een paadje doorheen de bestaande vegetatie. De bomen worden behouden.

Meer informatie kan u terugvinden in het voorgaande bureauonderzoek met projectcode 2018C162.

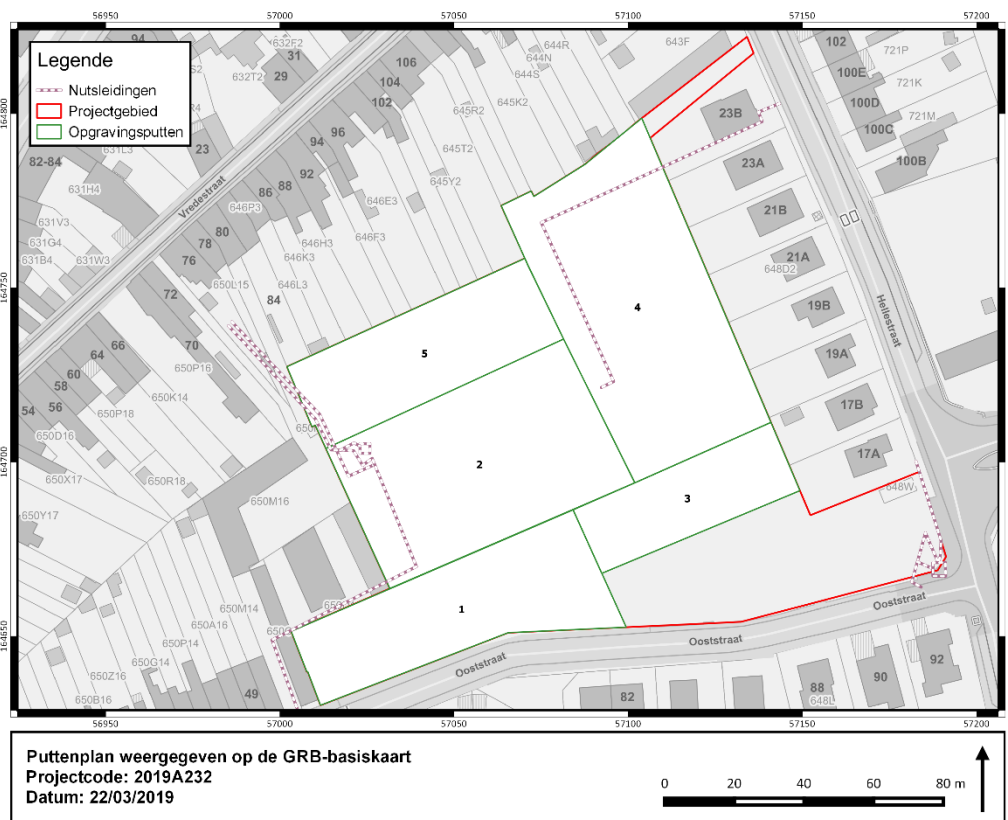

Figuur 5: Geplande werken.

2.1.5 Beschrijving van de uitgevoerde werken

2.1.5.1 Motivering van de onderzoeksstrategie

Op basis van de geselecteerde zone uit het proefsleuvenonderzoek werd een puttenplan opgesteld waarbij zoveel als mogelijk rekening werd gehouden met de resultaten van het proefsleuvenonderzoek. Er werd beslist om het terrein op te splitsen in 5 werkputten.

Figuur 6: Voorstel puttenplan weergegeven op de GRB-basiskaart.

Alle werkputten werden machinaal aangelegd door een kraan op rupsbanden met een tandenloze graafbak van 1,8 m. Per werkput werd eerst de teelaarde afgegraven, dit onder begeleiding van de veldwerkleider. Deze teelaarde werd afgevoerd. Nadien werd verdiept tot het gewenste archeologische niveau. Ook dit gebeurde onder begeleiding van de veldwerkleider. Het archeologisch vlak werd aangelegd op de top van de weinig verweerde moederbodem. Het afgraven tot het archeologische niveau gebeurde telkens laagsgewijs zodat sporen die op een hoger niveau zichtbaar zijn, herkend konden worden.¹ Eenmaal het archeologische vlak bereikt was, werden de aangetroffen sporen ingekrast, genummerd en zowel de vlakken als de sporen zijn gefotografeerd. Nadien werden de sporen ingemeten en voorzien van een beschrijving (spoornummer, vorm, soort, kleur, inclusies, ...) met behulp van de *robotical Total Station* (rTS). Natuurlijke bodemsporen (S998) en recente verstoringen (S999) werden gegroepeerd onder 1 spoornummer per put. Eenmaal het archeologische vlak was aangelegd werd dit vlak gecontroleerd op metaalvondsten door middel van een metaaldetector. Ook werden tijdens het inmeten hoogtematen genomen van het archeologisch vlak en het maaiveld. Eenmaal dit was afgerond en de ruwe digitale data gecontroleerd, kon worden overgegaan tot verder onderzoek van de sporen (couperen, verdiepen, uithalen, bemonsteren, ...).

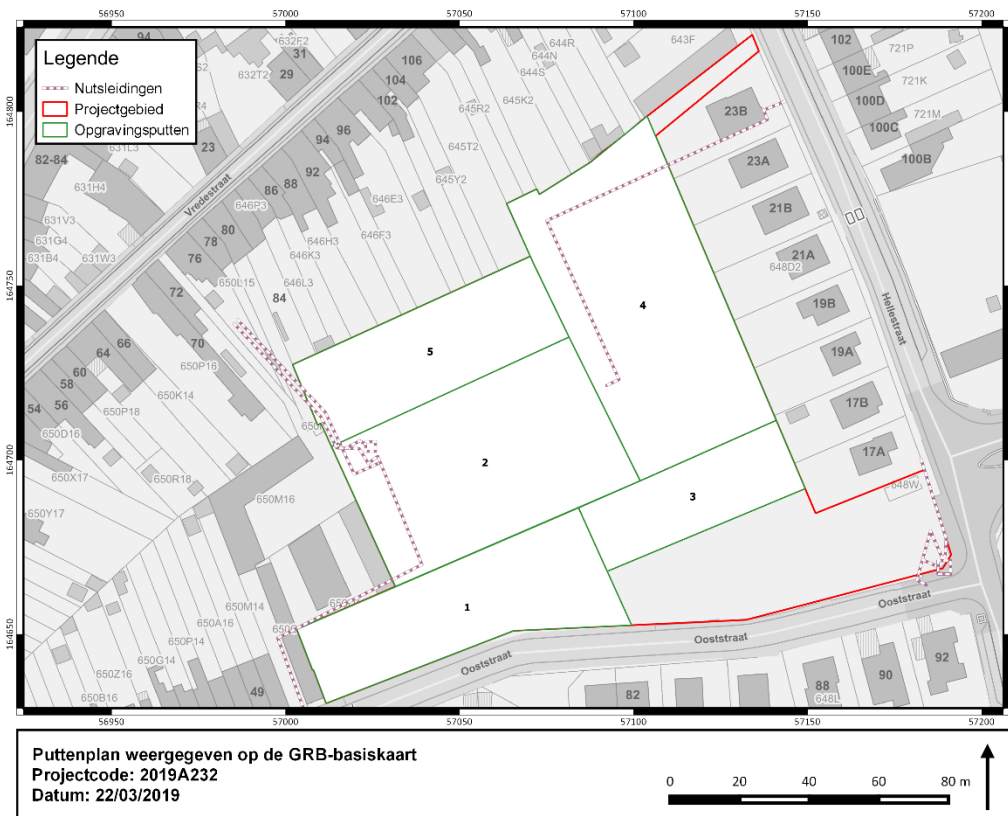
2.1.5.2 Organisatie van de opgraving

Het archeologisch onderzoek werd uitgevoerd door een team archeologen van Ruben Willaert bvba: M. Lefere (erkend archeoloog/veldwerkleider), R. De Brant (assistent-archeoloog), E. Ghyselbrecht (aardkundige), F. Slabbinck (RTS-verantwoordelijke/assistent-archeoloog), I. Vanhecke (assistent-archeoloog) en J. Vanhercke (assistent-archeoloog).

¹ Daarbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld brandrestengraven.

Tijdens het onderzoek werd ietwat afgeweken van het puttenplan. Voorafgaand aan de start van de opgraving werd een puttenplan opgesteld. Dit puttenplan werd gerespecteerd, er werd enkel een kleine marge genomen aan de rand van het projectgebied teneinde bestaande muren, omheiningen en dergelijke niet in gevaar te brengen.

Allereerst werd Werkput 1 aangelegd en afgewerkt. Nadien werd gestart met Werkput 2 waarbij de afgegraven grond zowel op de zone van Werkput 1 als Werkput 5 werd gestockeerd. Hierna volgde Werkput 3 waarbij de afgegraven grond op Werkput 4 werd gelegd. Nadien werd Werkput 5 aangelegd, waarbij de afgegraven grond op Werkput 2 werd gelegd. Als laatste werd Werkput 4 aangelegd, de afgegraven grond werd gestockeerd op Werkputten 2, 3 en 5.

Figuur 7: Opgravingszones weergegeven op de GRB-basiskaart.

Alle werkputten werden machinaal aangelegd door een kraan op rupsbanden met een tandeloze graafbak met een breedte van 1,8 m. Per werkput werd eerst de teelaarde afgegraven, deze werd apart gestockeerd. Nadien werd dit eerste vlak (Vlak 0, spoor 1000) onderzocht door middel van een metaaldetector.² Dit had enerzijds tot doel om eventueel aanwezige (on)ontplofte munitie te lokaliseren en anderzijds metaalvondsten in te zamelen. Dit leverde helaas geen resultaten op, aangezien de teelaarde zwaar verstoord was door de vroegere voetbalvelden.

Nadien werd machinaal verdiept tot het gewenste archeologische niveau. Dit gebeurde telkens onder begeleiding van de archeologen. Het archeologische vlak werd aangelegd op de top van de weinig verweerde natuurlijke bodem. Het afgraven tot het archeologisch niveau gebeurde telkens laagsgewijs zodat sporen die op een hoger niveau zichtbaar zijn, herkend konden worden.³ Eenmaal het archeologische vlak bereikt was, werden de aangetroffen sporen ingekrast, genummerd en zowel de vlakken als de sporen zijn gefotografeerd. Ook werden overzichtsfoto's genomen van de werkputten. Nadien werden de sporen ingemeten en voorzien

² Deze metaaldetectie werd uitgevoerd door J. Dils, J. Vanhercke, M. Lefere en S. Debonne

³ Daarbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld brandrestengraven.

van een beschrijving (spoornummer, vorm, soort, kleur, inclusies, ...) met behulp van de *robotical Total Station* (rTS). Natuurlijke bodemsporen (S998) en recente verstoringen (S999) werden gegroepeerd onder één spoornummer per put. Eenmaal het archeologische vlak was aangelegd werd dit vlak nogmaals gecontroleerd op metaalvondsten en munitie met behulp van de metaaldetector. Ook hier werden de aangetroffen metaalvondsten voorzien van een vondstnummer en vondstenkaartje en werden deze ingemeten. Op dit vondstenkaartje bevond zich de projectcode (2019A232), een interne code (WEHE-19), het putnummer, het vlaknummer, het spoornummer, het laagnummer, het profielnummer, de vondstnummer, de aard van de vondst, de verzamelwijze en de datum. Ook voor de staalnames werden dergelijke vondstenkaarten gebruikt.

Ook werden tijdens het inmeten hoogtematen genomen van het archeologische vlak en het maaiveld. Eenmaal dit alles was afgerond en de ruwe digitale data waren gecontroleerd kon worden overgegaan tot verder onderzoek van de sporen (couperen, verdiepen, uithalen, bemonsteren, ...).

Verwerking en rapportage zijn van start gegaan na het einde van het veldwerk. Tijdens deze verwerking zijn alle opgravingsdata geadministreerd en gedigitaliseerd. Het vondstmateriaal werd gewassen, geteld en bestudeerd. Indien nodig werden de vondsten getekend. De meetresultaten werden verwerkt tot een sporenplan. Datering en eventuele faseringen kunnen eveneens aan dit kaartbeeld worden toegevoegd. Op basis van deze gegevens werd getracht om een zo goed mogelijk beeld antwoord te formuleren op de gestelde onderzoeksvragen. Ook werden verschillende stalen geanalyseerd en verder onderzocht door middel van natuurwetenschappelijk onderzoek.

De vondsten worden tijdens deze verwerking bewaard in het depot van Ruben Willaert bvba. Alle ingezamelde archeologische vondsten en data zijn, conform de overeenkomst tussen Ruben Willaert bvba en de opdrachtgever.

2.1.5.3 Gebruikt materiaal

De verschillende werkputten zijn aangelegd in aanwezigheid van de veldwerkleider en erkend archeoloog. Het afgraven van de teelaarde en aanleggen van het vlak gebeurde met een 21 ton rupskraan met een platte graafbak van 1,80 m breed. Nadat het juiste archeologische niveau bereikt werd dit volledig opgeschaafd teneinde de zichtbaarheid van de sporen te verhogen. Op die manier konden de verschillende sporen geïdentificeerd en herkend worden. Zo konden ze worden gefotografeerd met behulp van een Nikon COOLPIX AW120 camera. Deze camera is gekoppeld aan Getac-tablet waarbij deze laatste functioneert als digitaal fotoformulier. Op deze digitale formulieren staan alle gegevens die op een analoog fotobordje terug te vinden zijn. Het gaat om:

- Projectcode: 2019A232
- Projectnaam: WEHE-19
- Werkputnummer
- Vlaknummer
- Spoornummer(s) indien van toepassing
- Aard van de foto: Detail, coupe, overzichtsfoto, profielfoto, sfeer, ...

Al deze gegevens worden op die manier ook aan de foto gekoppeld (op basis van de bestandsnaam) en op die manier kan een database en fotolijst worden opgemaakt die als bijlage bij dit rapport is toegevoegd.

De dimensies en oriëntatie werden aangeduid met een noordpijl en schaalbalk. De vondsten werden ingezameld en geregistreerd volgens de wettelijke normen.

2.1.5.4 Beschrijving en motivering van eventuele afwijkende methodiek en bijstellingen van de oorspronkelijke strategie

Tijdens het onderzoek bleek al snel dat het vooropgestelde puttenplan en bijbehorende oppervlaktes volstonden om de site volledig te begrijpen. De teelaarde werd apart afgegraven en gestockeerd. Na het afwerken van de werkputten werden deze telkens machinaal gedicht, ten einde een volgende werkput te kunnen aanleggen. De afgegraven grond werd per werkput telkens gestockeerd op andere werkputten die ofwel reeds afgewerkt waren of nog dienden te worden afgewerkt.

2.1.5.5 Motivatie van de selectie van de vondsten

Tijdens het archeologisch onderzoek werden verschillende vondsten aangetroffen. Het grootste aandeel betreft vondsten die werden aangetroffen tijdens het aanleggen van het archeologische vlak en tijdens het manueel en/of machinaal bewerken van de sporen (couperen, afwerken en uithalen van de tweede helften). Deze vondsten werden voorzien van een vondstenkaartje met daarop alle nodige informatie. Nadien werden deze ook ingemeten, teneinde een exacte locatie te hebben. Het gaat hierbij om aardewerk, keramisch bouw materiaal, metaal, glas, onverbrand dierlijk bot, hout, leer, vuursteen, steen en verbrand bot.

2.1.5.6 Motivatie voor de selectie van de stalen

Tijdens het archeologische onderzoek werden eveneens verschillende stalen genomen, met het oog op natuurwetenschappelijk onderzoek, dit met het oog op het bekomen van een absolute datering. Dit kan gebeuren door ¹⁴C-datering op houtskool of ander dateerbaar materiaal. Ook werden stalen genomen met het oog op macrobotanisch en palynologisch onderzoek. Op de genomen stalen van het hout van de onderzochte waterputten zal mogelijk ook dendrochronologisch onderzoek of een houtsoortbepaling gebeuren.

2.1.5.7 Inbreng specialisten

Prof. dr. W. De Clercq (Vakgroep Archeologie, UGent)

Drs. E. Deschepper (Vakgroep Archeologie, UGent)

Dr. S. Reniere (Vakgroep Archeologie, UGent)

2.1.5.8 Algemene wetenschappelijke advisering

Sam Dedecker (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Sofie Vanhoutte (Agentschap Onroerend Erfgoed)

2.2 Assessmentrapport

2.2.1 Gehanteerde methoden, technieken en criteria

In het assessment wordt een inschatting gemaakt van het potentieel van de opgravingsresultaten in het kader van de beoogde kennisvermeerdering. Hierbij wordt bekeken waar het potentieel

op kennisvermeerdering aanwezig is, wat de aard ervan is en wat nodig is om deze kennisvermeerdering te verkrijgen.

De vondsten werden gereinigd door een team van archeologen: T. van Esbroeck, D. Wright, I. Vanhecke, J. Vanhercke en F. Slabbinck. Nadien werden deze geïnventariseerd, gefotografeerd en getekend door M. Lefere, F. Slabbinck, I. Vanhecke en E. Vandewalle.

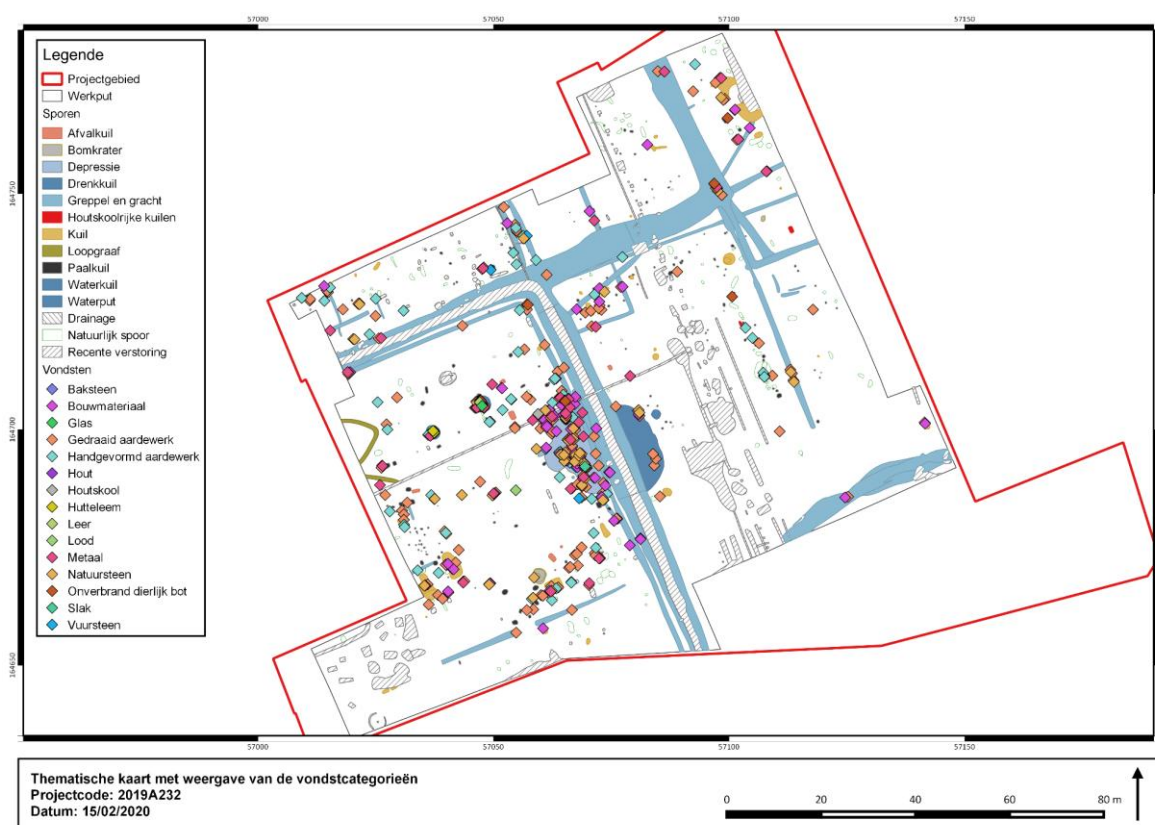
2.2.2 Assessment

2.2.2.1 Assessment van de vondsten

Op het terrein werden in totaal 635 vondstnummers uitgeschreven, het gaat hier zowel om vondsten als stalen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende aantallen per vondstcategorie.

Code	Categorie	Aantal
AW	Aardewerk	303
BOUWMAT	Keramisch bouw materiaal	80
GLS	Glas	3
HT	Hout	5
HK	Houtskool	8
HUTTELM	Hutteleem/verbrande leem	4
MXX	Metaal	47
ODB	Onverbrand dierlijk bot	7
ODL	Leer/huid/bont	2
OPX	Organisch plantaardig	5
SVU	Vuursteen	6
SXX	Natuursteen algemeen	69
XXX	Overig	1
MHK	Monster houtskool	4
MP	Pollenmonster	8
MVON	Monster op vondstmateriaal	30
MZ	Zadenmonster voor botanisch onderzoek	50

Tabel 2: Overzicht en aantallen van de verschillende vondstcategorieën.

Figuur 8: Thematische kaart met weergave van de vondstcategorieën.

2.2.2.1.1 Aardewerk

Tijdens de uitvoering van het veldwerk werd heel wat aardewerk ingezameld. Het grootste deel van het verzamelde aardewerk kan in de Romeinse periode gedateerd worden. Enkele uitzonderlijke gevallen kunnen gedateerd worden in de middeleeuwen of zelf Nieuwe tot Nieuwste Tijd. In totaal werden 303 vondstnummers uitgeschreven voor aardewerk.

Bij het Romeinse verzamelde aardewerk gaat het zowel handgevormd als gedraaid aardewerk. De beide aardewerksoorten komen in de Romeinse periode naast elkaar voor.

Hieronder worden de verschillende categorieën besproken, indien mogelijk wordt een datering aan de vondst gekoppeld. De vondsten worden zoveel mogelijk per spoornummer of structuurnummer besproken, ten einde een datering te kunnen bekomen voor het spoor of de structuur.

Globaal gezien kan gesteld worden dat de site op basis van het aardewerk in de periode van de 1ste tot 2^e eeuw gedateerd kan worden, met een overwicht in de 2^e eeuw. Bij het handgevormde aardewerk zijn er een aantal zaken die dit bevestigen. Zo werden verschillende scherven aangetroffen waarop kamstreekversiering zichtbaar is, iets wat vanaf de Romeinse periode terug domineert. Een tweede zaak is het voorkomen van pottype 22 (of 21).⁴ Voorts werden ook verschillende scherven aangetroffen van (kook)potten met een S-vormig profiel (P2 naar De Clercq 2009). Het gaat om (kook)potten met een naar buiten gebogen rand met open randdiameter. Deze komen heel vaak voor in de *Civitas Menapiorum*.⁵

⁴ Van den Broeke 2012, 141.

⁵ De Clercq 2009, 416.

Het gedraaide aardewerk kan over het algemeen ook voornamelijk in de 1ste en 2^e eeuw gedateerd worden, soms tot in de 3^e eeuw. Het feit dat het aangetroffen fijne aardewerk zowel van Centraal-Gallische als Zuid-Gallische oorsprong is, doet een datering in deze periode vermoeden. Vanaf de 2^e eeuw komen de ateliers uit Centraal-Gallië iets meer op de voorgrond. Vanaf de 2^e helft van de 2^e eeuw is het atelier uit Argonne heel belangrijk.⁶ Het voorkomen van Noord-Frans aardewerk, zeepwaar, gebronsd aardewerk, *terra sigillata*, *terra nigra* en geverfd aardewerk bevestigen deze datering. Zeker voor wat betreft het geverfde aardewerk. Deze aardewerksoort komt voornamelijk voor vanaf de 2^e eeuw.⁷

2.2.2.1.1.1 Structuren/Sporenclusters

Structuur 1

Deze structuur bestond uit de volgende spoornummers: S274, S270, S253, S268, S252 en leverde eveneens enkele vondsten op.

Spoornr	Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
274	392	AWG	1	2,00 gr	LLWG	ROM	MAI: 1, wand	1mm, Gr
270	406	AWG	1	9,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, wand	2mm, Gr
270	406	AWH	1	4,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	5mm, Or
270	409	AWG	2	6,00 gr	ZEEPW	ROM	MAI: 1, 2 wanden	3mm, BeRoBe
270	409	AWH	2	33,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 1 bodem, 1 wand	4mm, Gr
253	410	AWH	1	5,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	4mm, OrGrOr
268	412	AWG	2	5,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, 2 wanden	1mm, Gr
268	412	AWG	4	21,00 gr	ZEEPW	ROM	MAI: 1, 4 wanden	2mm, Ro
268	412	AWH	2	41,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 2 wanden	10mm, BrGrBr
252	630	AWG	1	121,00 gr	AMFOOR	ROM	MAI: 1, wand	14mm, Ro

Tabel 3: Overzicht van het aangetroffen aardewerk in Structuur 1.

Het gaat hierbij om aardewerk dat duidelijk in de Romeinse periode kan gedateerd worden. Er konden helaas geen diagnostische scherven worden gerecupereerd waardoor het formuleren van een exactere datering moeilijk is. Er werd zowel gedraaid als handgevormd aardewerk aangetroffen. Bij het gedraaide aardewerk gaat het onder meer om LLWG (de gereduceerde variant van de *Low Lands Ware*). Deze aardewerksoort komt vrij veel voor in Romeinse contexten in *Gallia*, zeker vanaf de 2^e eeuw na Chr en de kleibron voor deze aardewerksoort bevindt zich vermoedelijk in Tegelen.⁸ De voornaamste voorkomende vormen in deze aardewerksoort zijn: borden (en schalen), kommen, bekers, kookpotten, deksels en voorraadpotten.⁹ Eveneens reducerend aardewerk is de Noord-Franse aardewerkcomponent. Het onderscheid tussen de beide is niet altijd gemakkelijk vast te stellen. In tegenstelling tot de *Low Lands Ware* gaat het hier om een vrij heterogene groep van verschillende ateliers in de huidige departementen van Nord-Pas-du-Calais en Picardië, vandaar de benaming Noord-Frans (vroeger werd deze aardewerksoort ook Arras genoemd). Deze aardewerksoort werd reeds vervaardigd in de pre-Flavische periode en blijft in productie tot in de laat-Romeinse tijd. Een derde categorie gedraaid aardewerk binnen deze structuur betreft de zogenaamde zeepwaar. Ook hier gaat het om een baksel dat Noord-Frans in oorsprong is, binnen dit baksel wordt heel veel kruikwaar geproduceerd. Dit baksel wordt gekenmerkt door een zeer fijn uiterlijk en zeepachtig oppervlak. Vaak wordt ervan uitgegaan dat deze zeepwaar in de buurt van Bavay wordt vervaardigd, maar een duidelijk atelier is hiervoor nog niet gevonden. In dit baksel worden voornamelijk kruiken gemaakt, deze komen voor vanaf 70 na Chr. tot het begin van de 2^e eeuw.¹⁰ Voorts werden nog enkele wandscherven en een bodem aangetroffen in handgevormd aardewerk. Vermoedelijk kan het hier gaan om een bodemtype A3 volgens Van

⁶ Brulet 2010, 95-129, 216-253.

⁷ Brulet 2010, 316.

⁸ De Clercq & Degryse 2008, 449.

⁹ Vermeulen 1992, 97-98.

¹⁰ Willems 2005, 56-57.

den Broeke: een bodem met een hoekige overgang van standvlak naar wand, zonder markering van de bodemschijf, die vlak tot iets hol is. Dit bodemtype komt vaak voor in de Romeinse tijd (meestal als enige handgevormde bodemtype).¹¹

Nog uit deze structuur werd enkele fragmenten natuursteen gerecupereerd (VNR. 385, VNR. 411 en VNR. 405).

Cluster 2

Deze cluster bestaat uit de volgende spoornummers: S71, S72, S73, S107, S124, S171, S110, S108, S111, S112, S115, S113, S109, S230, S229, S228, S137, S138, S139, S140, S153, S152, S154, S156, S155, S142, S143, S150, S151, S149, S148, S144, S145, S147, S146, S157, S184, S172, S183 & S179.

Spoornr	Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
110	76	AWH	1	5,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; rand	5mm, sterk verweerd, Or
137	81	AWH	1	15,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wand	8mm, BrGr
107	142	AWG	1	1,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1; wand	1mm; GR
107	142	AWG	6	38,00 gr	LLWR	ROM	MAI: 1; wanden	5mm; RD
71	144	AWG	2	10,00 gr	NOORD FRANS (BAVAY)	ROM	MAI: 1; 2 wanden	2mm; GR
71	144	AWH	1	2,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wand	3mm; GR; sterk verweerd
138	147	AWH	1	16,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, bodem	12mm, GrBrGr
228	149	AWG	2	2,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1; 2 wanden	2mm; BE
71	168	AWG	1	4,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, wand	1mm, Gr

Tabel 4: Overzicht van het aangetroffen aardewerk in Cluster 2.

In deze cluster kon 1 structuur herkend worden, maar ook de andere paalsporen leverden wat materiaal op. Het merendeel van de scherven betroffen opnieuw wandscherven, maar er kon 1 rand in handgevormd aardewerk worden gerecupereerd. Voorts werd er opnieuw gedraaid aardewerk aangetroffen in Noord-Franse traditie. 2 wandscherven zijn vervaardigd in Bavay-traditie. Het harde baksel wordt gekenmerkt door een vrij ruw oppervlak en een homogene maar onregelmatige breuk. De homogene magering van het baksel zorgt ervoor dat het aardewerk een fijn uiterlijk krijgt. De datering voor deze aardewerksoort is ongeveer dezelfde als deze van de zeepwaar.¹² In deze cluster komt ook de geoxideerde variant van *Low Lands Ware* voor. Net zoals bij de gereduceerde variant, is de klei afkomstig van het kleilid van Tegelen. Zoals eerder aangegeven worden zeer veel recipiënten in deze aardewerksoort vervaardigd. De studie van De Clercq en Degryse uit 2008 toont aan dat ook mortaria in dit baksel werden vervaardigd.¹³ Ook de datering van dit aardewerk loopt gelijk met de andere aardewerkcategorieën. 2 wanden uit kruikwaar werden ook aangetroffen (VNR. 228). Kruiken zijn een typisch Romeins element in het vormenspectrum van de provincies. Ze kunnen voorkomen in LLWR, Noord-Frans (Bavay), zeepwaar, Rijnlandse en Maaslandse waar.

Structuur 2

Deze structuur bestaat uit de volgende spoornummers: S72, S111, S140 en S172 en leverde helaas geen vondsten op.

¹¹ Van den Broeke 2012, 93-94.

¹² Willems 2005, 58-59.

¹³ De Clercq & Degryse 2008

Cluster 3

Deze structuur bestaat uit de volgende spoornummers: S5, S11, S12, S10, S14, S15, S9, S32, S26, S24, S33, S29, S36, S34, S40, S41, S39, S44, S51, S13, S38, S53, S68, S70, S69, S193, S194, S199, S189 & S190.

Spoornr	Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
26	10	AWH	3	20,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wanden	3mm; roetsporen op buitenzijde; ZWGR
51	21	AWH	1	6,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wand	4mm; GRBRBR
29	25	AWG	1	9,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; wand	3mm, BrRdBr
29	25	AWH	2	13,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wand	4mm, Gr
29	25	AWH	2	15,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wand	6mm, BrRdBr
39	26	AWG	1	6,00 gr	ROOD	ME	MAI: 1; 1 wand	4mm, Br, glazuur
39	26	AWG	1	2,00 gr	GRS	ME	MAI: 1; wand	1mm
39	27	AWG	1	3,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1; wand	2mm, RdZwRd
24	28	AWG	1	13,00 gr	MORTARIUM	ROM	MAI: 1; bodem	5mm, RoBe
24	28	AWH	3	11,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 3 wanden	4mm, BrGrBr
34	29	AWG	1	4,00 gr	ROOD	ME	MAI: 1; rand	2mm; BRDDBR; gegelazuurd aan binnen en buitenkant
26	30	AWG	3	21,00 gr	NOORD-FRANS	ROM	MAI: 1; 2 randen en 1 wand	1mm; GR; versiering
26	30	AWG	3	35,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI: 1; 3 wanden	2mm; BR
26	30	AWG	1	2,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; wand	3mm; OR; sterk verweerd
26	30	AWH	10	87,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 1 rand, 1 bodem en wanden	4mm; GR; vershraling van plantaardig materiaal en potgruis; borstelstreken en roetaanslag
26	30	AWH	1	3,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wand	5mm; BRROBR; (geoxideerd)
38	31	AWG	1	1,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1; wand	1mm, Gr
39	32	AWG	1	2,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; wand	1mm; OR
24	33	AWG	1	12,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1; rand	2mm, Gr
34	35	AWG	1	2,00 gr	ROOD	ME	MAI: 1; wand	3mm, glazuur aan binnenzijde, Rd
44	38	AWH	1	2,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 1 wand	4mm; GR
10	39	AWG	1	1,00 gr	NOORD FRANS (BAVAY)	ROMM	MAI: 1; 1 wand	1mm; GR
15	40	AWG	1	17,00 gr	DEKSEL	ROM	MAI: 1; rand	9mm, OrGrOr
15	49	AWG	1	2,00 gr	ROOD	ME	MAI: 1; wand	3mm; RD; geglazuurd
14	53	AWH	3	28,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 1 rand, 2 wanden	3mm, Gr
189	200	AWG	1	5,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1; 1 rand	4mm; BE; sterk verweerd
190	221	AWH	1	9,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; bodem	sterk verweerd, 4mm, Gr

Tabel 5: Zicht op het aangetroffen aardewerk in Cluster 3.

Op basis van het aangetroffen vondstmateriaal kan opnieuw een midden-Romeinse datering verondersteld worden. Het aangetroffen middeleeuws materiaal moet waarschijnlijk als intrusief worden gezien. Uit S24 (VNR. 28) kon een bodemfragment van een *mortarium* worden gerecupereerd. Wrijfschalen of *mortaria* zijn omwille van hun specifieke vorm makkelijk te herkennen. Ze hebben een zwaar komvormig uiterlijk, meestal kwartskorrels op de binnenwand, een verticale of zware overhangende rand en soms zijn ze voorzien van een gietsluit met pottenbakkersstempels langs weerzijden. Ze werden ingezet voor het wrijven en mengen van ingrediënten, dit is af te leiden uit de talrijke gebruikssporen die vaak nog op de binnenwand zichtbaar zijn. De vroegste wrijfschalen worden gekenmerkt door hun verticale rand, daarna komen de types met overhangende rand. Ze werden in de provincies heel vaak nagemaakt.¹⁴ De aangetroffen rand in handgevormd aardewerk (VNR. 53) kan niet nader gedateerd worden.¹⁵ Voorts werden nog 2 randen aangetroffen in gereduceerde *Low Lands Ware*, vermoedelijk afkomstig van bekens.

Uit S30 werden 3 wandscherven gebronsd aardewerk gerecupereerd. Dit aardewerk wordt gekenmerkt door een fijne deklaag van goudglimmers op het oppervlak. Vanaf de 1ste eeuw kan men dit aardewerk aantreffen. De deklaag van goudglimmers laat toe te veronderstellen dat men probeerde metalen vaatwerk te imiteren. In die eerste periode gaat het ook nog voornamelijk om het verderzetten van de mediterrane traditie. Nadien wordt de vormenschat uitgebreid, Deru spreekt van ‘la deuxième génération de la céramique dorée’. Het gaat hierbij om een aanvulling met verschillende kom- en bordtypes. Dit aardewerk komt vooral voor in de 1ste tot 2e eeuw. Aangezien er hier enkel wandscherven werden aangetroffen, kan de datering niet verfijnd worden.¹⁶

Het handgevormd aardewerk bestaat uit verschillende wanden en een aantal randscherven.

Hier kon eveneens nog een structuur herkend worden: S5, S10, S14, S15, S34 & S51.

Spoornr	Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
39	10	AWH	3	20,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wanden	3mm; roetsporen op buitenzijde; ZWGR
51	21	AWH	1	6,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wand	4mm; GRBRBR
34	29	AWG	1	4,00 gr	ROOD	ME	MAI: 1; rand	2mm; BRDRBR; gegelazuurd aan binnen en buitenkant
34	35	AWG	1	2,00 gr	ROOD	ME	MAI: 1; wand	3mm, glazuur aan binnenzijde, Rd
15	40	AWG	1	17,00 gr	DEKSEL	ROM	MAI: 1; rand	9mm, OrGrOr
15	49	AWG	1	2,00 gr	ROOD	ME	MAI: 1; wand	3mm; RD; gegelazuurd
14	53	AWH	3	28,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 1 rand, 2 wanden	3mm, Gr

Tabel 6: Aardewerk afkomstig uit Structuur 3.

Bij deze structuur is opvallend dat er ook wat middeleeuwse scherven aangetroffen zijn (VNR. 34 en VNR. 15), vermoedelijk gaat het echter om intrusief materiaal, gezien de overige sporen Romeins materiaal opleveren. Hier is het aandeel van het handgevormde aardewerk wat groter.

Cluster 4

¹⁴ Willems 2005, 13.

¹⁵ Van den Broeke 2012, 88-89.

¹⁶ Deru 1994, 81-90.

Deze cluster bestaat uit de volgende spoornummers: S84, S83, S85, S89, S91, S128, S95, S130, S79, S81, S86, S87, S88, S94, S92, S97, S98, S96, S102, S129, S101, S100, S210, S211 & S212. Hier konden 2 structuren herkend worden. Structuur 4 bestaat uit de volgende spoornummers: S210, S211, S212, S128, S94 en S91.

Spoornr	Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
211	181	AWH	2	4,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wanden	5mm, Gr
212	184	AWG	4	13,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; 1 rand en 3 wanden	3mm; BRGRBR
91	194	AWG	2	5,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI:1, 2 wanden	2mm, OrRoOr, met versiering
91	194	AWH	1	6,00 gr	AWH	ROM	MAI:1, wand	6mm, Gr
128	212	AWG	1	3,00 gr	XXX	ROM	MAI: 1, wand	1mm, GrRd
128	212	AWG	1	5,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, wand	4mm, Gr
128	212	AWH	3	16,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 3 wanden	5mm, Gr

Tabel 7: Aangetroffen aardewerk in Structuur 4.

Zoals bij de voorgaande structuren kan een datering in de 1ste tot 2^e eeuw na Chr. verondersteld worden op basis van het aardewerk. Het gaat opnieuw om een combinatie van handgevormd alsook gedraaid aardewerk, grotendeels bestaande uit wandscherven. Verder werden nog 2 wandscherven van een kruik aangetroffen met zichtbare versiering.

Structuur 5 bevat de volgende spoornummers: S84, S85, S89, S94 en S99.

Spoornr	Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
84	68	AWH	1	3,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, rand	4mm, Gr
89	69	AWH	1	7,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	7mm, Gr
85	180	AWH	1	18,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, bodem	3mm, BrGrBr
84	182	AWG	1	1,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI: 1, wand	sterk verweerd, 8mm, Wt
84	182	AWH	1	2,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	3mm, Gr
84	182	AWH	1	3,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	6mm, Gr
89	183	AWG	1	7,00 gr	Noord-Frans	ROM	MAI: 1; wand	3mm; DGRGRDGR
89	183	AWG	1	13,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; wand	1mm; RD; versiering
89	183	AWH	1	21,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wand	3mm; RD; kamstreekversiering

Tabel 8: Zicht op het aangetroffen aardewerk in Structuur 5.

Er werd 1 scherp geverfd aardewerk aangetroffen (VNR. 182), de wandscherf is echter sterk verweerd waardoor niet duidelijk is uit welke regio deze afkomstig is. Geverfd aardewerk komt in het algemeen voor vanaf de 1ste eeuw tot de 4^e eeuw na Chr. De aangetroffen rand in handgevormd aardewerk is vrij fragmentarisch, vermoedelijk gaat het om een onverdikte, ongefacceteerde rand, wat een datering niet mogelijk maakt.¹⁷

Het overige aardewerk dat toebehoort tot cluster 4 wordt hieronder opgelijst:

Spoornr	Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
102	72	AWG	1	4,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1; 1 rand	2mm; RO
101	73	AWG	1	3,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, wand	1mm, Gr
87	186	AWH	2	29,00 gr	AWH	ROM	MAI:1, 1 bodem, 1 wand	5mm, Gr
102	195	AWG	1	39,00 gr	AMFOOR	ROM	MAI: 1, aanzet oor?	13mm, Be
92	196	AWG	1	2,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, wand	2mm, Or
96	197	AWH	1	13,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	8mm, OrGrZw
101	199	AWG	4	8,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1; wanden	2mm; GR
101	199	AWG	4	9,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1; wanden	2mm; WT
101	199	AWG	4	16,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; wanden	3mm; RDGRD; met versiering

¹⁷ Van den Broeke 2012, 88-89.

101	199	AWG	3	70,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; 1 rand, 1 bodem, 1 wand	3mm; OR
101	199	AWH	36	323,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 2 randen en wanden	3mm; sporen van verbranding en versiering
100	202	AWG	2	2,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1; wand	2mm; ZWBRZW
100	202	AWG	1	1,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; wand	1mm; RDZWRD
130	214	AWG	1	7,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, bodem	3mm, Gr, roet aan buitenzijde
130	214	AWG	1	2,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, wand	1mm, Or
130	214	AWG	1	1,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI: 1, wand	2mm, BrGrBr
130	214	AWG	1	1,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, wand	2mm, RdGr, sterk verweerd
130	214	AWH	1	21,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	6mm, OrGrOr, strepen aan binnenkant

Tabel 9: Aangetroffen aardewerk in Cluster 4.

Het aangetroffen aardewerk in deze cluster is een combinatie van gedraaid en handgevormd aardewerk, al is het percentage gedraaid aardewerk duidelijk hoger. VNR. 199 leverde scherven op afkomstig van kruiken in geoxideerde *Low Lands Ware*, alsook wat handgevormd aardewerk met sporen van versiering en verbranding. Vermoedelijk gaat het om een (voorraad)pot die occasioneel op vuur is geplaatst. De aangetroffen in rand in *terra sigillata* (VNR. 72) kan eveneens niet nader worden toegewezen aan een bepaald vormtype, gezien de rand voor een deel gebroken is. Vermoedelijk gaat het om een beker.

Cluster 5

Een 5^e cluster bestaat uit de volgende spoornummers: S232, S231, S261, S262, S263, S233, S222, S227, S215, S217, S259, S265 en S224. Hierin kon 1 structuur herkend worden, structuur 6: S227, S222, S233 (en S231 en S262). Deze leverde helaas geen aardewerk op. In deze cluster kon enkel uit S259 aardewerk gerecupereerd worden (VNR. 393). Het betrof 2 wanden kruikwaar volgens Maaslandse stijl, alsook 2 wandscherven in handgevormd aardewerk. Ook de Maaslandse kruikwaar wordt gedateerd in de 1ste tot 2^e eeuw na Chr.¹⁸

Cluster 6

Een laatste cluster bestaat uit de volgende spoornummers: S353, S325, S324, S327, S328, S348, S349, S351, S352, S354, S356, S357, S361, S362, S406, S365, S366, S367, S368, S369, S407, S372, S373, S383, S378, S379, S375, S345, S346, S392, S397, S393, S396 en S395. In deze sporencombinatie konden verschillende mogelijke structuren herkend worden. Structuur 7 bestaat uit S406, S373 en S378 en leverde geen aardewerk op. Structuur 8 bestond uit S348, S356 en S361, ook hierin werd geen aardewerk in aangetroffen. Structuur 9 had als spoornummers: S365, S372 en S383, opnieuw zonder vondstmateriaal. Structuur 10 bestaat uit S349, S357 en S365 en Structuur 11 uit S353, S345, S346, S392 en S397, beiden ook zonder vondsten.

Spoornr	Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
369	425	AWG	1	23,00 gr	NOORD FRANS (BAVAY)	ROMM	MAI: 1, wand	5mm, Be
375	428	AWG	2	3,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, 2 wanden	1mm, Rd
375	428	AWH	1	100,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	7mm, BrGrBr
366	453	AWH	1	5,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	7mm, OrBrOr
375	470	AWH	1	22,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, bodem	2mm, Gr
375	471	AWG	9	52,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, wanden	1mm, Rd
375	472	AWG	2	55,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, 1 rand, 1 wand	2mm, Gr

¹⁸ Willems, 2005: 63.

375	472	AWG	2	5,00 gr	XXX	ROM	MAI: 1, 2 randen	Gr; lokale productie (van oven uit Wervik)
375	472	AWG	4	4,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, wanden	1mm, Rd
375	472	AWG	2	6,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI: 1, 2 randen	2mm, Br
375	472	AWH	4	57,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 1 rand, 3 wanden	5mm, Gr, roetsporen aan binnen- en buitenzijde
375	483	AWG	1	2,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI: 1, wand	1mm, BrGrBr
375	483	AWG	2	3,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, 2 wanden	1mm, Or
375	483	AWH	1	58,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, rand	9mm, BrGrBr
375	552	AWG	1	25,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, rand	4mm, Gr
375	552	AWH	1	22,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	6mm, kamstreken, Gr

Tabel 10: Aangetroffen aardewerk in Cluster 6.

Een groot deel van het aangetroffen aardewerk komt uit een windval S375. Opmerkelijk zijn de 2 randen van lokale makelij (VNR. 472). Verder gaat het voornamelijk om aardewerksoorten die voornamelijk in de 1ste tot 2^e eeuw voorkomen. Er werd onder meer een wandscherf in handgevormd aardewerk aangetroffen met kamstreekversiering.¹⁹

2.2.2.1.1.2 Greppels en grachten

Verder werd ook aardewerk verzameld uit de aangetroffen grachten, greppels en kuilen.

Uit **S1** kon heel wat aardewerk verzameld worden. Het gaat om een gracht die gedurende meerdere perioden in gebruik was. Hierin werd zowel middeleeuws (VNR. 17) als Romeins materiaal aangetroffen. Opmerkelijk is de rand van een mini-*mortarium* (VNR. 378). Het gaat om een vrij wit baksel.

Bij het middeleeuwse aardewerk gaat het zowel om witbakkend als oxiderend aardewerk. Oxiderend gebakken aardewerk beslaat alle types aardewerk die gebakken zijn in een oxiderende atmosfeer, vandaar de rode kleur. Er komt Vroegrood en Rood aardewerk voor en dit vanaf de 12^e eeuw. In de 15^e eeuw kent het zijn grote doorbraak. Glazuur komt voor vanaf de 2^e helft van de 12^e eeuw.²⁰ Rond 1300 zijn vrijwel alle oxiderend gebakken vormen spaarzaam geglazuurd. Vanaf de 1ste helft van de 15^e eeuw wordt de binnenzijde volledig geglazuurd en aan het einde van de 16^e eeuw zijn alle vormen die vuil kunnen worden volledig geglazuurd.²¹ Het rode aardewerk blijft zijn dominante positie behouden tot ver in de postmiddeleeuwse periode.²² Witbakkend aardewerk komt voor vanaf de 10^e eeuw tot omstreeks de 2^e helft van de 15^e tot 1ste helft 16^e eeuw.²³

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
17	AWG	1	4,00 gr	WIT	ME	MAI: 1, wand	2mm, Wt
17	AWG	2	57,00 gr	ROOD	ME	MAI: 2, 1 bodem, 1 wand	4mm, Rd, glazuur aan buitenzijde
75	AWG	4	42,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, 4 wanden	3mm, Gr
105	AWG	1	2,00 gr	MAASLANDS	ROM	MAI: 1, wand,	1mm, Ro, sterk verweerd
105	AWG	1	11,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, bodem	3mm, Gr
369	AWG	1	24,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, wand	7mm, Rd
378	AWG	1	54,00 gr	MORTARIUM	ROM	MAI: 1, rand	3mm, Wt; minimortarium

Tabel 11: Aardewerk afkomstig uit S1.

Ook **S2** leverde wat aardewerk op, de gracht volgt eenzelfde patroon als S1, zowel wat betreft datering als oriëntatie op het veld. Bij het middeleeuwse aardewerk gaat het zowel om oxiderend als reducerend gebakken aardewerk. Grijs gebakken aardewerk komt voor tot in de 16^e eeuw, maar is dominant tot en met de 14^e eeuw. Nadien wordt het aandeel van oxiderend

¹⁹ Van den Broeke 2012, 118.

²⁰ De Groote, 2008, p.105, 300-301.

²¹ Bartels, 1999, p.107

²² De Groote, 2008, p. 301.

²³ De Groote, 2008, p. 338-339.

gebakken aardewerk veel groter dan het reducerende. In de periode van de 10^e tot de 16^e eeuw is er een zeer grote variëteit in het vormenspectrum. Tot het midden van de 12^e eeuw komen er vooral kogelpotten voor, naast een klein percentage van tuitpotten, pannen en kommen. De kogelpot zal als vorm verdwijnen omstreeks de 14^e eeuw.²⁴ Handgevormd Vroeggijs is een aardewerkvorm die voorkomt vanaf de 9^e eeuw en dit tot de 12^e eeuw. Andere scherven die werden aangetroffen kunnen al in de traditie van gedraaid aardewerk geplaatst worden (waarbij gebruik gemaakt werd van een traagdraaiende of sneldraaiende schijf). De aangetroffen rand is vermoedelijk afkomstig van een tuitpot of kogelpot.²⁵ Het Romeins aardewerk betrof onder meer een randfragment van een kruik in fijnwandige oxiderende *Low Lands Ware*, alsook 1 oor (VNR. 375). Deze beide vondsten zijn echter zeer verweerd.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
74	AWG	1	3,00 gr	ROOD	ME	MAI: 1, wand	2mm, binnenzijde geglazuurd, Rd
74	AWH	1	8,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	4mm, Gr
130	AWG	1	13,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, rand	3mm, Gr
130	AWH	1	9,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	6mm, BrGrBr
305	AWG	1	21,00 gr	ROOD	ME	MAI: 1, rand	4mm, roetsporen aan buitenzijde, sporen van glazuur aan binnenzijde
371	AWG	1	9,00 gr	GRS	ME	MAI: 1, wand	4mm, Gr
375	AWG	2	10,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 1 wand, 1 oor	2mm, Ro, sterk verweerd
408	AWG	1	9,00 gr	ROOD	ME	MAI: 1, wand	2mm, glazuur aan binnen- en buitenzijde, sporen van roet aan buitenzijde

Tabel 12: Aangetroffen aardewerk uit S2.

Uit S299 kon zowel grijs als rood gebakken aardewerk worden gerecupereerd, alsook steengoed (VNR. 421). Het gaat om een bodemfragment in reducerend gebakken aardewerk en een wandscherf in Siegburgsteengoed met decoratie van een bloemenmotief. Bij het oxiderend gebakken aardewerk betrof het 2 oren, 2 randen en 8 wandscherven. De randen zijn vrij fragmentarisch en kunnen niet aan een bepaald vormtype worden toegewezen.

Uit **S250** werd Romeins aardewerk gerecupereerd (VNR. 343): 2 oren en verschillende wanden in oxiderende *Low Lands Ware*, waarvan 1 met aanzet oor. Het betreft hier vermoedelijk kruikwaar in rood gebakken aardewerk.

S220 leverde wat aardewerk op, dat een Romeinse datering heeft. Het gaat onder meer om de gereduceerde en geoxideerde variant van *Low Lands Ware*, alsook kruikwaar. De aangetroffen randen zijn van 2 grote, dikwandige kruiken. Verder werden 2 wandscherven *Terra nigra* aangetroffen. *Terra nigra* behoort tot de Belgische waar. Volgens Deru komt deze aardewerksoort voor vanaf 20 v. Chr. (met vroege productiecentra in de Marne-vallei) en dit tot ca. 150 na Chr.²⁶ Op de scherven *Low Lands Ware* is decoratie te zien in de vorm van 2 schuine lijntjes, vermoedelijk aangebracht met een soort van rolstempel.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
133	AWG	1	16,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, wand	2mm, Or
133	AWG	5	116,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 2 randen, 1 bodem, 2 wanden	6mm, Or
133	AWH	1	9,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	5mm, BrGr
161	AWG	2	14,00 gr	TERRA NIGRA	ROM	MAI: 1, 2 wanden	3mm, ZwGrZw
164	AWG	1	21,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, rand	3mm, Gr
164	AWG	32	114,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 1 rand, 3 bodems, 28 wanden	2mm, OrGrOr
164	AWH	1	22,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	6mm, GrGrBr

²⁴ De Groote, 2008, p. 294-299.

²⁵ De Groote 2008, p. 113-116.

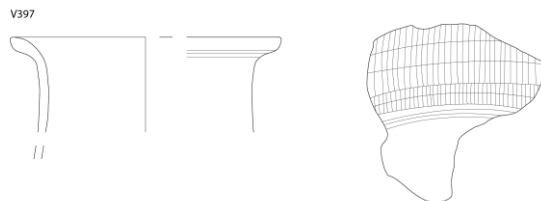
²⁶ Deru 1996.

Tabel 13: Aardewerk uit S220.

S258 en S254 betroffen 2 parallelle grachten. Uit S258 kon heel wat aardewerk verzameld worden. Deze beide contexten dienen samen te worden bestudeerd.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
395	AWG	2	79,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM; helft 2de eeuw	MAI: 1; 2 randen	4mm; RD; Dragendorff 18/31; Centraal-Gallisch; bord
396	AWG	15	71,00 gr	TERRA NIGRA	ROM	MAI: 1, 9 randen, 6 wanden	1mm,
396	AWH	113	939,00 gr	AWH	ROM	MAI: 3, 96 wanden, 10 bodems, 7 randen	3mm, Gr
397	AWG	72	238,00 gr	GRS	ROM	MAI: 1; 23 onversierde wanden; 38 versierde wanden; 6 bodems; 5 randen	1mm; GRBRGR; bekers op slanke voet; ceramique commune fine sombre (grijs aardewerk); imitatie Terra nigra
397	AWH	7	22,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wanden	3mm; GR
398	AWG	1	5,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, wand	1mm, Gr, met versiering
398	AWH	1	5,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, rand	3mm, Gr
398	AWH	13	1404,00 gr	DOLIUM	ROM	MAI: 1, wanden	12mm, Be

Tabel 14: Aardewerk uit S258.

Figuur 9: Aardewerktekening en foto van VNR. 397.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
376	AWH	1	9,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	5mm, Gr
380	AWH	1	11,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	7mm, Ro
388	AWG	1	3,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, bodem	2mm, Rd
388	AWH	1	3,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	4mm, GrBrGr
388	AWH	1	66,00 gr	DOLIUM	ROM	MAI: 1, wand	7mm, RoBrRo, sterk verweerd

Tabel 15: Aardewerk uit S254.

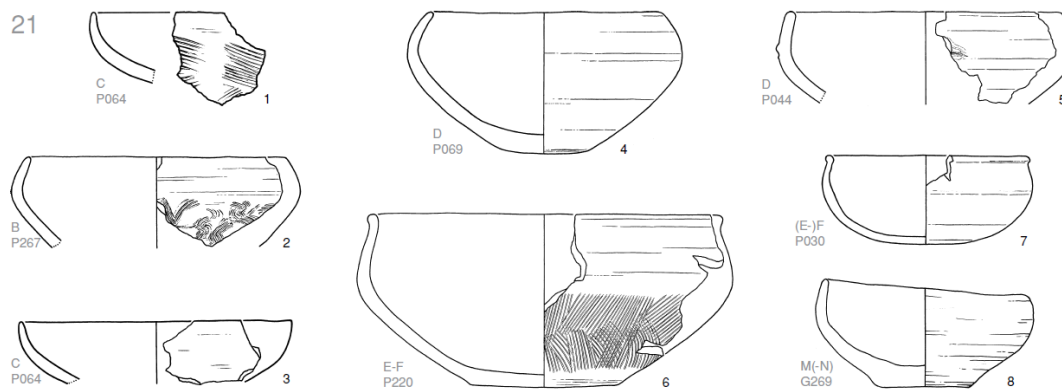
Het gaat duidelijk om grachten met een Romeinse oorsprong. Uit S258 werden onder meer 2 randen van een Dragendorff 18/31 gerecupereerd (VNR. 395). Het gaat om Centraal-Gallische *terra sigillata* en dit kan gedateerd worden in de 1ste helft van de 2^e eeuw. Nog uit dit spoor werd verschillende wanden (zowel versierd als onversierd) van bekers op slanke voet aangetroffen (VNR. 397). Het aardewerk betrof *ceramique commune fine sombre* (een imitatie van grijs aardewerk). Vermoedelijk kan dit in de 2e tot 3e eeuw gedateerd worden. In handgevormd aardewerk (VNR. 396) werden verschillende randen, wanden en bodems van verschillende recipiënten, vermoedelijk 3, aangetroffen. 1 van de randen kan niet nader worden toegewezen aan een bepaalde vorm. 2 randen maken deel uit van éénzelfde vorm. 1 rand behoort mogelijk tot het potvorm-type 21 of 22, wat nog voorkomt in de Romeinse periode.²⁷ 3 randen zijn passend, de randen vertonen min of meer een S-vormig profiel. Deze behoren mogelijk tot potvorm 42a of 42b, wat ook nog vaak voorkomt in de Romeinse tijd of P2 volgens de typologie

²⁷ Van den Broeke 2012, 52-53.

van De Clercq.²⁸ Voorts werden nog verschillende scherven *terra nigra* aangetroffen, deze zijn vermoedelijk afkomstig van een kom met een S-vormig profiel.²⁹

Figuur 10: Dragendorff 18/31 aangetroffen in S258 (VNR. 395 – links) en voorbeeld van een Dragendorff 18/31 bord (rechts).

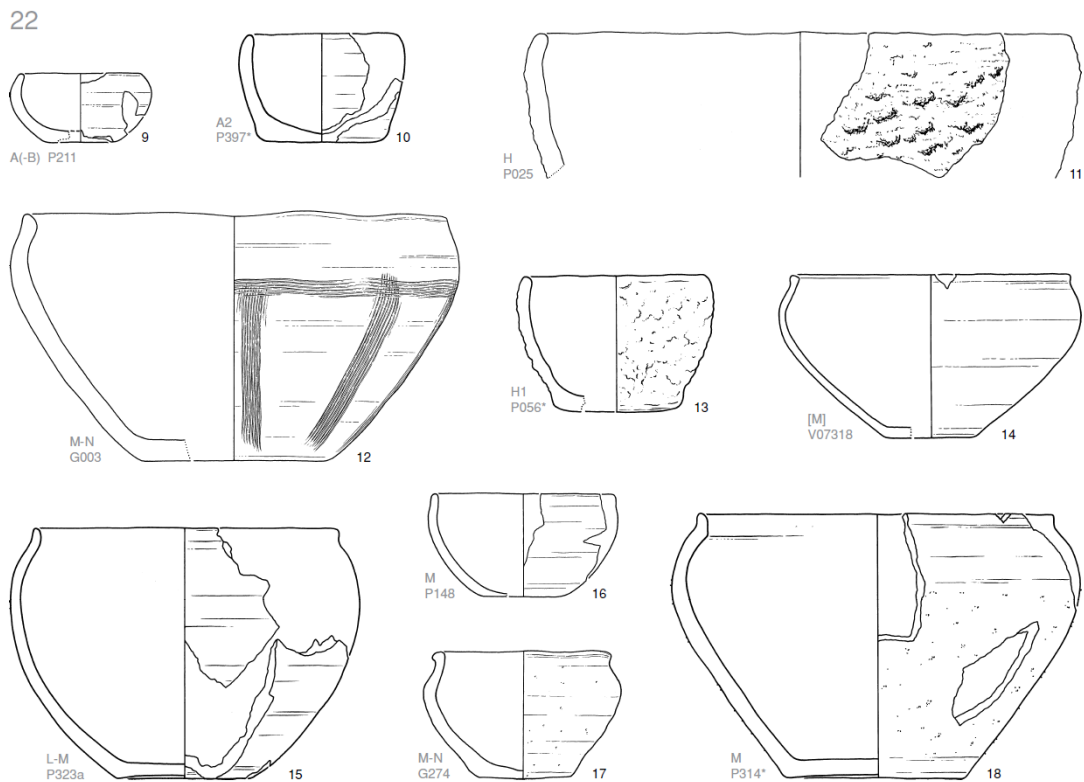

Figuur 11: Enkele potvormen van het type 21. 1 vergelijkbare rand werd aangetroffen in S113.³⁰

²⁸ Van den Broeke 2012, 64-67; De Clercq 2009, 416.

²⁹ Deru 1996, 76-77.

³⁰ Van den Broeke 2012, 53.

Figuur 12: Potvormen van het type 22.³¹

Figuur 13: Céramique fine sombre aangetroffen in S258 (VNR. 397).

In zowel S258 (VNR. 398) als S254 (VNR. 388) werden fragmenten van *dolia* gerecupereerd. Het gaat telkens om wandscherven, dus veel extra informatie leveren ze niet op. Een *dolium* is het Latijnse woord voor voorraadpot. Ze hebben meestal een bolvormig uiterlijk en zijn vaak voorzien van een naar boven gebogen wand bekroond door een zware rand. Ze hebben een vrij groot volume met een breedte die schommelt rond de 1 m. De scherven afkomstig van een *dolium* onderscheiden zich duidelijk van andere aardewerkcategorieën omwille van de specifieke manier waarop ze vervaardigd worden. Vaak worden ze eerst met de hand geknead

³¹ Van den Broeke 2012, 53.

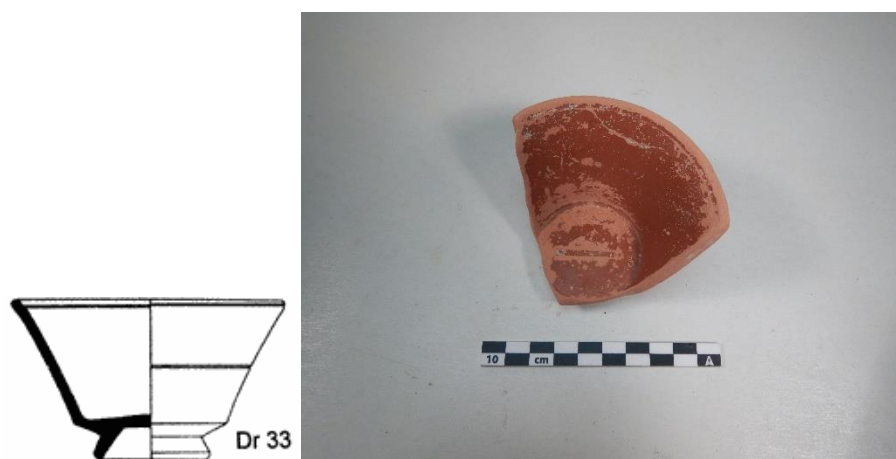
en opgebouwd, waarna ze op het pottenbakkerswiel worden nagedraaid. Bijkomend is het aardewerk vaak vrij dikwandig en is het baksel zwaar verschaald (met schervengruis, dakpangruis, grove kwarts, soms in combinatie met organisch materiaal of zand). *Dolia* worden ook vervaardigd in de gereduceerde Low Lands Ware (vervaardigd met kleien van de Formatie van Tegelen). Vaak werden ze voor het gemak deels of volledig ingegraven in de bodem van de opslagruimte of kelder. Soms kunnen we dankzij aanwezige graffiti nog iets te weten komen over hun eventuele inhoud. Nog kan op het bovenlichaam komt regelmatig een zwarte afdekkende laag voor. Mogelijk gaat het hier om sporen van pek of teer waarmee een vorm van ‘deksel’ op de platte rand kon worden vastgezet. Ook kleine gaatjes of groefjes op de rand hebben vermoedelijk te maken met het dichtmaken van de pot, bvb. door middel van een doek, blaas of huid. *Dolia* hadden een vrij kenmerkende vorm (handig voor gebruik). De typische functie van de pot zorgde ervoor dat er maar weinig afgeweken werd van de vorm, wat een datering er niet makkelijker op maakt.

Uit **S326** kon heel wat aardewerk gerecupereerd worden: VNR. 423, VNR. 464, VNR. 473, VNR. 475, VNR. 594.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
423	AWG	3	51,00 gr	XXX	ROM	MAI: 1, 3 wanden	onbekend
423	AWG	1	3,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, 1 wand	2mm, Gr
423	AWG	3	14,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, 3 wanden	3mm, Rd
423	AWH	1	21,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	5mm, RdBeRd
423	AWH	2	8,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 2 wanden	2mm, GrBrGr, kamstreekversiering
423	AWH	1	18,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	9mm, BrGrZw
464	AWG	1	68,00 gr	MAASLANDS	ROM	MAI: 1, rand	3mm, Be
464	AWG	1	26,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, wand	3mm, Gr
464	AWH	1	168,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	7mm, OrGrOr
464	AWH	1	37,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	7mm, Gr, sterk verweerd
473	AWG	1	64,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM; 2de eeuw; Antonijnse periode	MAI: 1; volledig profiel	3mm; RD; Dragendorff; C-Gallisch; Lezoux; stempel aan binnenkant van bodem wellicht in spiegelbeeld waarvan begin ontbreekt (letters van links naar rechts: M I M ... V T N I ...)
475	AWG	1	2,00 gr	ZEPPW	ROMM	MAI: 1, wand	1mm, BeRoOr
475	AWG	6	20,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI: 1, 2 bodems passend, 4 wanden	3mm, BrRdBr
475	AWG	2	31,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, 2 wanden	7mm, RdBrRd, kamstreken aan de buitenzijde
475	AWG	8	143,00 gr	MORTARIUM	ROM	MAI: 1, 8 wanden	12mm, Ro
475	AWG	1	136,00 gr	AMFOOR	ROM	MAI: 1, rand	7mm, Ro
475	AWG	2	2,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 2 wanden	1mm, OrGrOr
475	AWH	3	35,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 2 randen passend, 1 wand	9mm, Zw
594	AWG	1	3,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1, wand	2mm, Rd

Tabel 16: Aardewerk uit S326.

Opmerkelijk hierbij is dat 1 zo goed als volledig fragment van een kom of beker in *terra sigillata* werd aangetroffen. Het gaat om een beker van het *Dragendorff* 33-type (VNR. 473). De beker is Centraal-Gallisch van makelij (uit Lezoux). Aan de binnenkant van de bodem is een stempel zichtbaar, wellicht in spiegelbeeld, waarvan het begin ontbreekt. Leesbare letters van links naar rechts zijn: M I M ... V T N I ...). Op basis van de aardewerk typologie kan dit gedateerd worden in de periode tussen 50-230 (vermoedelijk in de Antonijnse periode: 138-192). Het overige aangetroffen aardewerk kan ook rond deze periode gedateerd worden alsook de 1ste eeuw na Chr.

Figuur 14: Zicht op een tekening van een Dragendorff 33 (links) en het aangetroffen exemplaar in Wervik (rechts).

Figuur 15: Aardewerktekening van VNR. 473.

Voorts werd een randscherf in Maaslands aardewerk aangetroffen (VNR. 464), alsook verschillende wandscherven in Noord-Frans aardewerk, Low Lands Ware rood, gebronsde waar en zeepwaar.

Wat betreft het handgevormd aardewerk in dit spoor (VNR. 423, VNR. 464 en VNR. 475) kan gesteld worden dat het voornamelijk om wandscherven gaat. Er werd wel kamstreekversiering aangetroffen, een versieringstechniek die opnieuw in bloei komt in de Romeinse periode.³² Er werden ook 2 aaneenpassende randscherven aangetroffen (VNR. 475).

Algemeen kan gesteld worden dat greppel S326 in periode tussen 50-230 na Chr. gedateerd kan worden.

Uit greppel **S119** kon een randscherf *terra nigra* (VNR. 148) gerecupereerd worden, alsook een wandscherf kruikwaar en 2 bodemfragmenten van een *dolium*. De randscherf *terra nigra* is echter zeer klein en mogelijk afkomstig van een beker of kommetje.

Greppel **S55/S195** leverde vooral handgevormd aardewerk. Op enkele wandscherven (VNR. 16) zijn nog borstelstrepen zichtbaar, alsook roetsporen. Ook werden verschillende randen (VNR. 19) aangetroffen van vermoedelijk van het randtype 42a. Dergelijke randen komen dikwijls voor bij potten met een S-vormig profiel.³³

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
13	AWG	3	20,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, 1 bodem, 2 wanden	4mm, Gr
13	AWH	1	49,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	7mm, Gr
16	AWG	2	18,00 gr	Noord Frans	ROM	MAI: 1; 1 bodem en 1 wand	2mm; GR
16	AWH	11	157,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wanden	2mm; BRBRLBR; inclusies van potgruis; borstelstrepen; roetsporen

³² Van den Broeke 2012, 118.

³³ Van den Broeke 2012, 64, 140, of P2 volgens De Clercq 2009, 416.

19	AWG	1	24,00 gr	AWG	ROM	MAI: 1; 1 wand	5mm; BEGRBE
19	AWH	27	249,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 8 randen, 19 wanden	2mm; BRGRBR
294	AWG	1	11,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, oor	6mm, BrGrBr

Tabel 17: Zicht op het aardewerk aangetroffen in S55/S195.

Greppel S266/S409/S415 leverde ook wat vondstmateriaal op. Het gaat vooral om wandscherven zowel in handgevormd als gedraaid aardewerk. 1 rand in *terra nigra* kon worden herkend (VNR. 484). Het betrof de rand van een bord, waarbij nog sporen van residu konden worden opgemerkt. Typologisch gezien kan dit gedateerd worden in de 1ste eeuw na Chr. Verder kon nog 1 randscherf in handgevormd aardewerk (VNR. 478) herkend worden. Deze vorm vertoont een S-vormig profiel³⁴ en kan vermoedelijk toegeschreven worden aan een klein kommetje.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
455	AWG	1	17,00 gr	LLWR	ROM	MAI: 1, bodem	5mm, Rd
455	AWH	2	16,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 2 wanden	6mm, RoGrRo
478	AWG	1	7,00 gr	TERRA NIGRA	ROM	MAI: 1, wand	2mm, ZwBeZw
478	AWH	2	66,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 1 wand, 1 rand	5mm, Gr
484	AWG	2	124,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, bodem en wand	2mm, Be
484	AWG	1	28,00 gr	TERRA NIGRA	ROM; 1ste eeuw	MAI: 1, rand	3mm, GrBeGr, sporen van residu, terra nigra bord; imitatie
484	AWG	2	4,00 gr	GRS	ROM	MAI: 1, 2 wanden	1mm, Gr, onbekend
484	AWH	1	154,00 gr	DOLIUM	ROM	MAI: 1, wand	16mm, RdZwRd
484	AWH	3	54,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 3 wanden	4mm, Ro
484	AWH	5	34,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 5 wanden	3mm, Gr

Tabel 18: Vondstmateriaal uit S266/S409/S415.

Figuur 16: Terra nigra uit S266/S409/S415 (VNR. 484).

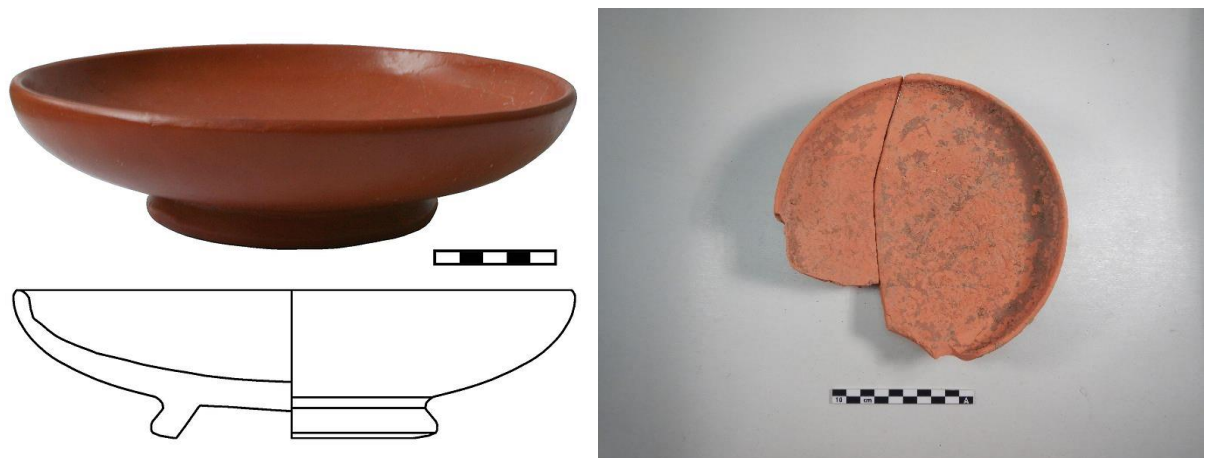
Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
292	AWG	1	2,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, wand	1mm, RdGrRd
324	AWH	2	41,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 2 wanden	6mm, BeZwBe, roetsporen aan buitenzijde
333	AWG	1	3,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, rand,	2mm, BrRdRd; lokale productie; LLWR??
333	AWG	1	9,00 gr	ZEEPW	ROMM	MAI: 1, wand	3mm, Or

³⁴ De Clercq 2009, 416.

333	AWG	2	37,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI: 1, 2 wanden	4mm, Ro, sterk verweerd
344	AWG	1	7,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1; 1 wand	3mm; GR; sterk verweerd
344	AWG	1	2,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1; 1 wand	6mm; WT
344	AWG	3	35,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; 2 randen en 1 wand	2mm; RDGRRD
344	AWH	7	96,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 1 rand en wanden	3mm; ZW; roetsporen; horizontale lijn op de rand
344	AWH	2	82,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 1 bodem en 1 wand	1,1cm; LGRGRRO; inclusies van potgrond
350	AWG	9	346,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM; vanaf 170, late 2de of 3de eeuw	MAI: 1; 1 bodem, 4 randen en wanden; alle scherven zijn passend aan elkaar	5mm; OR; Dragendorff 32; Argonne; is een depositie
624	AWG	1	5,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1, wand	2mm, Rd

Tabel 19: Aardewerk afkomstig uit S238.

De laatste greppel met dateerbaar aardewerk betrof **S238**. Hieruit kon heel wat materiaal gerecupereerd worden, opnieuw een combinatie van handgevormd en gedraaid aardewerk. Belangrijk te vermelden zijn verschillende fragmenten van een bord van het Dragendorff 32-type vervaardigd in *terra sigillata* uit de Argonne. Het betrof 1 bodem, 4 randen en 4 wanden. Alle scherven passen aan elkaar en het moet gezien worden als een depositie. Dit type bord komt voor vanaf 170 (late 2^e tot 3^e eeuw).³⁵ Lokaal vervaardigd aardewerk werd ook aangetroffen (VNR. 333), het gaat om 1 niet nader te definiëren rand. Ook werden 2 randscherven in gereduceerde waar aangetroffen (VNR. 344), alsook handgevormd aardewerk, vermoedelijk afkomstig van een voorraadpot/kookpot. Er is kamstreekversiering merkbaar, in een patroon met horizontale lijnen.³⁶

Figuur 17: Bord van het Dragendorff-type 32 (links) en het exemplaar aangetroffen in Wervik (rechts, VNR. 350).

Figuur 18: Aardewerktekening van VNR. 350

Voorts zijn er verschillende sporen die enkel wandscherven opleverden. Uit greppel **S264/S298** konden 2 wandscherven in handgevormd aardewerk gerecupereerd worden, zo ook uit **S176**. **S4/S20** bevatte enkele wandscherven in grijze Low Lands Ware en Noord-Frans aardewerk.

³⁵ Webster 1996, 44.

³⁶ Van den Broeke 2012, 118.

S114 leverde 1 wandscherf in Maaslands aardewerk op. Handgevormd aardewerk werd aangetroffen in **S275**, alsook in **S216**. Wandscherven in gereduceerde Low Lands Ware werden eveneens aangetroffen in **S296**.

2.2.2.1.1.3 Kuilen

Spoornr	Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
S6	1	AWG	6	15,00 gr	Noord Frans	ROM	MAI: 1; wanden	1mm; GR
S6	1	AWH	1	13,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 1 wand	4mm; BRROOR
S6	1	AWH	1	9,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; bodem	6mm; GR; chamotte
S6	42	AWH	3	46,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 3 wanden	4mm; GR; roetsporen
S6	61	AWG	1	8,00 gr	POMPEJAANS ROOD	ROM	MAI: 1; bodem	2mm; RDBE
S6	61	AWH	6	49,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 1 bodem en wanden	4mm; GR; borstelstreken
S60	15	AWG	1	10,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; bodem	3mm; RD; sterk verweerd
S60	15	AWG	1	16,00 gr	POMPEJAANS ROOD	ROM	MAI: 1; bodem	2mm; BE
S60	43	AWG	2	5,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 2; 2 wanden	1mm; ORGROR
S60	43	AWG	1	6,00 gr	AWG	ROM	MAI: 1; bodem; nog te bekijken	3mm; GR
S60	43	AWH	1	1,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wand	1mm; GR; sterk verweerd
S60	63	AWG	1	9,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI: 1; bodem	2mm; RDBE
S60	63	AWG	1	1,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; wand	2mm; OR; sterk verweerd
S60	558	AWG	1	3,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1; wand	7mm; OR
S65	48	AWG	1	3,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, wand	1mm, Gr
S103	70	AW	2	13,00 gr	BRIQUET	ROM		zoutcontainer
S103	190	AWG	1	20,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI:1, bodem	3mm, RD; Dragendorff 36; kan Zuid-Gallisch zijn
S103	191	AWG	1	1,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; wand	1mm; RDGRRD
S103	191	AWG	3	10,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1; wanden	2mm; GR
S103	191	AWG	1	1,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1; wand	1mm; WT
S103	191	AWH	2	26,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wand	8mm; GR
S127	79	AWG	17	57,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI: 1, wanden	1mm, Br, versierd maar sterk verweerd
S127	79	AWG	1	5,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, rand	3mm, OrGrOr
S127	79	AWH	1	3,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	4mm, BrGrBr
S127	185	AWG	2	5,00 gr	XXX	ROM		gruis
S158	82	AWG	1	3,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, wand	1mm, Or
S158	82	AWH	1	38,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	7mm, GrGrBr
S158	153	AWG	1	3,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, wand	1mm, Gr
S158	153	AWG	1	4,00 gr	XXX	ROM	MAI: 1, rand	1mm, Gr, onbekend
S158	153	AWG	1	3,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI: 1, wand	2mm, Br
S158	153	AWH	5	32,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 5 wanden	4mm, Gr
S158	169	AWG	2	5,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI: 1; wanden	2mm; ZWWTZW
S158	169	AWG	3	6,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; 3 wanden	2mm; RD
S158	169	AWG	1	16,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1; wand	2mm; GR
S158	169	AWH	5	39,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wanden	6mm; GR
S158	627	AWG	2	5,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1, 1 rand, 1 wand	1mm, Rd
S132	92	AWG	1	2,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, wand	1mm, Or
S132	92	AWG	1	36,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI: 1, rand	3mm, BrOrBr
S132	92	AWH	1	5,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	5mm, Rd
S132	207	AWG	5	34,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 1 rand, 1 oor, 1 bodem, 2 wanden	4mm, OrGrOr
S132	207	AWG	5	184,00 gr	MORTARIUM	ROM	MAI: 1, 3 randen, 2 wanden	3mm, Ro, sterk verweerd
S132	207	AWH	1	39,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	9mm, RoGr
S132	207	AWH	3	65,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 3 wanden,	7mm, OrBrOr
S132	207	AWH	4	37,00 gr	AWH	ROM	MAI: 2, 1 rand, 3 wanden	4mm, Gr
S132	208	AWG	1	10,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1; bodem	3mm; OR; Dragendorff 33; Argonne
S132	591	AWG	1	4,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1, wand	2mm, Rd
S132	591	AWG	1	4,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, wand	2mm, Or
S180	99	AWG	3	13,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, 2 wanden	3mm, Gr
S180	99	AWG	2	7,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, 1 rand, 1 wand	2mm, Gr
S180	99	AWG	2	8,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI: 1, 2 wanden	1mm, Ro, sporen van deklaag
S180	99	AWG	4	32,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, 4 wanden	1mm, Or, sterk verweerd, 2 wanden vertonen een ribbel
S180	99	AWG	5	47,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 2, 3 randen, 2 wanden	3mm, OrGrOr, 2 keer aanzet van oor
S180	99	AWH	4	58,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 1 bodem, 3 wanden	5mm, Gr, traag nagedraaid
S180	99	AWH	1	13,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	3mm, Gr, aanslag aan binnen- en buitenzijde
S180	100	AWG	2	5,00 gr	POMPEJAANS ROOD	ROM	MAI: 1; 2 wanden	1mm; RDBE
S180	172	AWG	1	111,00 gr	AMFOOR	ROM	MAI: 1, rand	14mm, Br
S180	172	AWH	1	82,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, bodem	6mm, GrBrGr, traag nagedraaid
S221	132	AWG	1	53,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, wand	7mm, Or
S221	135	AWG	1	13,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, bodem	2mm, zeer sterk verweerd
S221	163	AWG	4	15,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI: 2, 2 wanden, 2 randen	4mm, BeRoBe
S223	137	AWG	15	102,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1; wanden	2mm; ORBR
S219	140	AWG	1	4,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1; wand	3mm; GR

S219	140	AWH	1	25,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wand	7mm; RDBROR; inclusies van potgruis
S178	173	AWG	1	4,00 gr	XXX	ROM		gruis
S178	173	AWH	1	11,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	7mm, RdOrGr
S121	177	AWG	2	3,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, wanden	2mm, Gr
S121	177	AWH	3	8,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 3 wanden	4mm, GrBr
S100	202	AWG	1	1,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; wand	1mm; RDZWRD
S100	202	AWG	2	2,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1; wanden	2mm; ZWBRZW
S133	203	AWG	1	18,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM; rond 100 n.C.	MAI: 1, 1 wand	7mm; Rd; V-vormige motieven met daarboven rankenversiering met binnenin figuren: wellicht wandelende eend die achter zich kijkt (cross fit V633)
S133	635	AWG	2	106,00 gr	TIENS	ROM	MAI: 1, 1 bodem, 1 rand	kruik
S133	635	AWG	1	5,00 gr	ZEPPW	ROM	MAI: 1, 1 wand	
S133	635	AWG	1	31,00 gr	LLWR	ROM	MAI: 1, 1 rand	deksel
S133	635	AWH	2	19,00 gr	AWH	ROM	MAI: 2, 2 wanden	
S290	348	AWG	3	9,00 gr	ROOD	ME	MAI: 1, 3 wanden	3mm, Rd, geglazuurd aan binnenzijde
S290	348	AWG	16	104,00 gr	GRS	ME	MAI: 2, 2 randen, 1 oor, 13 wanden	3mm, Gr, beroet aan buitenzijde
S290	414	AWG	1	28,00 gr	XXX	ROM	MAI: 1, rand	5mm, Gr, onbekend
S249	365	AWG	1	3,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; wand	3mm; OR
S249	365	AWG	3	13,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1; wanden	2mm; GR
S257	374	AWG	5	33,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, 1 rand, 4 wanden	2mm, Gr
S257	399	AWG	7	113,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1; 1 bodem en wanden	1mm; GR
S257	399	AWH	6	43,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 1 rand en wanden	1mm; LBGRBLR; roetsporen aan binnen en buitenzijde
S292	415	AWG	8	150,00 gr	ROOD	ME	MAI: 1; 1 oor, 3 randen en wanden	3mm; RD; glazuur aan de binnenkant
S292	415	AWG	4	22,00 gr	ROOD	ME	MAI: 1; wanden	3mm; BRGRBR; Marie opzoeken
S292	415	AWG	1	8,00 gr	STG	ME	MAI: 1; 1 wand	2mm; Siegbrug steengoed?
S310	420	AWG	1	6,00 gr	ROOD	ME	MAI: 1, wand	1mm, Rd, glazuur aan buitenzijde
S310	512	AWG	1	2,00 gr	GRS	ME	MAI: 1, wand	1mm, OrGrOr
S310	512	AWG	1	16,00 gr	ROOD	ME	MAI: 1, wand	5mm, BrRdRd, geglazuurd aan binnenzijde
S410	485	AWH	2	38,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 1 rand, 1 wand	3mm, Be
S410	485	AWH	3	97,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1 wand	5mm, BrGrBr

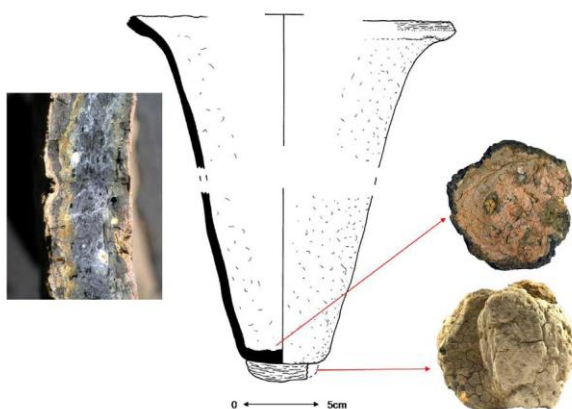
Tabel 20: Overzicht van het aangetroffen aardewerk in de verschillende kuilen.

Het merendeel van de aangetroffen kuilen heeft een Romeinse datering, een tweetal kuilen kunnen op basis van het gerecupereerde aardewerk in de middeleeuwen gedateerd worden. In **S6** werd zoal handgevormd als gedraaid aardewerk aangetroffen. Het gaat om wandfragmenten en bodemfragmenten in handgevormd aardewerk, Noord-Frans aardewerk en Pompeiaans Rood. Deze laatste aardewerkcategorie doet een Pompeiaanse oorsprong vermoeden, al klopt dit niet echt. Het aardewerk werd vervaardigd in Italië in diverse lokale en regionale productiecentra en het werd ver geëxporteerd. Het belangrijkste kenmerk van deze aardewerkcategorie is de rode geschilderde deklaag op delen van dit aardewerk. Het is geen kleislib zoals bij *terra sigillata*. Er werd ook een variant van dit aardewerk gemaakt in het atelier van Les Rues-des-Vignes. Dit aardewerk wordt meestal in verband gebracht met een kookfunctie. De productie van Pompeiaans Rood in Italië zou begonnen zijn in de 1ste eeuw na Chr. en vermoedelijk blijft dit doorlopen tot ca. 250AD.³⁷

S60 leverde ook wat materiaal op, maar opnieuw gaat het enkel om wandscherven, zo ook voor **S65, S158, S103, S178, S121, S100, S219** en **S223**. 2 wandscherven van een mogelijke zoutcontainer werden wel aangetroffen in **S103**. Het gaat om handgevormd aardewerk dat vrij zacht gebakken is met vrij veel vegetale vershraling. Zoals eerder aangegeven kan het gaan om aardewerk dat vervaardigd werd voor het proces van het zout smelten alsook voor het transporteren. De zoutcontainers die gebruikt werden voor het transport van het zout kunnen op verschillende plaatsen worden teruggevonden, terwijl het materiaal dat gebruikt werd voor de productie eerder beperkt blijft tot de kustregio.³⁸ Nog in **S103** werd de bodem van een Dragendorff 36 aangetroffen.

³⁷ Peacock 1977: 158-159.

³⁸ De Clercq 2009, 472.

Figuur 19: Dunwandige zoutcontainer uit Evergem-Kluizendok met sterk vegetaal verschaald baksel en met restant van de fixatieprop in *briquetage* uit de zoutoven (2^e eeuw).³⁹

Figuur 20: *Terra sigillata* uit S103.

Uit **S158** kon zoals eerder aangegeven heel wat aardewerk worden gerecupereerd, maar opnieuw voornamelijk niet-diagnostisch materiaal. 1 randfragment *terra sigillata* (VNR. 627) werd wel aangetroffen, echter te fragmentarisch om aan een bepaald type te worden toegewezen.

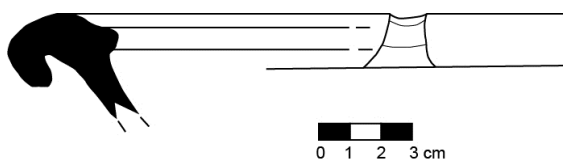
Kuil **S127** leverde ook wat materiaal op, waaronder verschillende wandscherven gebronsd aardewerk met versiering (groeflijnen) alsook een randscherf in fijnwandige kruikwaar (VNR. 79).

Wat meer randscherven werden aangetroffen in **S132**. Het gaat opnieuw om een combinatie van zowel handgevormd als gedraaid aardewerk. Er werden onder meer 3 randscherven van een *mortarium* (VNR. 207) aangetroffen, als ook een rand in kruikwaar, gebronsde waar, handgevormd aardewerk, alsook *terra sigillata* (VNR. 208). Zo ook bij **S180** waar naast verschillende wandscherven onder meer 1 rand in Noord-Frans aardewerk (vermoedelijk van een beker), 3 randen (waarvan 2 met aanzet oor) in kruikwaar en 1 rand van een amfoor werden gevonden. Uit kuil **S221** konden onder meer 2 randen in geverfde waar worden gerecupereerd. Het overige aardewerk in deze kuil betrof gereduceerde Low Lands Ware.

³⁹ De Clercq 2009, 472.

Figuur 21: Randscherven van een *mortarium* (VNR. 207, links) en bodem in *terra sigillata* (VNR. 208, rechts).

Figuur 22: Aardewerktekening van VNR. 207.

Uit **S133** kon onder meer een wandscherf in *terra sigillata* (VNR. 203) gerecupereerd worden met versiering: het gaat om V-vormige motieven met daarboven rankenversiering met binnenin figuren. Mogelijk gaat het om een wandelende eend die achterom kijkt. Deze scherf hoort samen met een wandscherf afkomstig uit S175 (VNR. 633). Ze zijn beide afkomstig van een Dragendorff 37 kom. Voorts kon nog een randscherf van een mogelijk deksel worden aangetroffen, dit in oxiderende Low Lands Ware (VNR. 635).

Figuur 23: Voorbeeld van een Dragendorff 37 kom (links) en de aangetroffen wandscherf uit Wervik (rechts, VNR. 203).

2 randen alsook wandscherven en een bodemfragment vervaardigd in Noord-Frans en handgevormd aardewerk konden gerecupereerd worden uit **S257**. De rand is vermoedelijk afkomstig van een kruik. Het handgevormde aardewerk past qua datering eveneens in de Romeinse tijd (VNR. 399). De aangetroffen rand behoort vermoedelijk tot het type 42a of 42b. Het gaat om een licht gesloten kom of hoge pot, met rompknik ruim boven halve hoogte en een korte hals, die hoogstens zo lang is als de schouder en de schouder maakt een stompe hoek met de rand. Qua datering komen ze voor in de late ijzertijd en Romeinse periode.⁴⁰

⁴⁰ Van den Broeke 2012, 66-67.

S410 leverde handgevormd aardewerk op. 1 randscherf is vermoedelijk van het type B2 (volgens Van den Broeke): rand met een ronde tot hoekige verdikking, eventueel verdikking aan de binnenzijde (in het geval van VNR. 185 niet). Dit type rand komt voor vanaf de ijzertijd maar ook in de Romeinse periode.⁴¹

Uit **S290** konden naast wandscherven enkele randscherven gerecupereerd worden, het gaat hier echter wel om een spoor met een middeleeuwse datering. Er werd zowel rood als grijs aardewerk aangetroffen. De combinatie van de beide aardewerksoorten laat toe om van een datering te spreken vanaf de 12^e eeuw. Nog middeleeuws aardewerk kon worden gerecupereerd uit **S292**. Het gaat hier om een wandscherf in Siegburg steengoed, alsook verschillende scherven rood aardewerk (VNR. 415) die niet nader te determineren zijn. Nog middeleeuws aardewerk kon worden gerecupereerd uit **S310**: wandscherven in rood en grijs aardewerk.

Uit één van de houtskoolrijke kuilen **S360** kon 1 wand in handgevormd aardewerk worden gerecupereerd (VNR. 432).

2.2.2.1.1.4 Waterhoudende structuren

a) S75

Uit waterput S75 kon wat aardewerk worden gerecupereerd, helaas konden voornamelijk wandscherven worden gerecupereerd. 1 enkel bodemfragment van een kruik werd eveneens aangetroffen alsook 1 verbrande rand in handgevormd aardewerk.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
64	AWH	1	5,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	4mm, OrGrGr
490	AWG	1	10,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; 1 wand	4mm; RDGRRD
490	AWG	2	10,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1; 1 wand en 1 bodem	2mm; ROEBEBE
490	AWH	3	18,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wanden	6mm; BRGRGR
492	AWG	10	30,00 gr	XXX	ROM		
492	AWG	3	12,00 gr	XXX	ROM		
492	AWH	2	14,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 2 wanden	3mm, BrGrBr
498	AWG	1	9,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1; wand	5mm; GR; sterk verweerd
498	AWG	1	3,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; wand	3mm; OR
501	AWH	3	14,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 1 rand en 2 wanden	6mm; RDGRBR; verbrande rand
503	AWG	1	16,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1; wand	5mm; met versiering

Tabel 21: Overzicht van het aangetroffen aardewerk uit S75.

b) S80

Deze waterput leverde wat meer vondsten op: van geveerde waar over handgevormd aardewerk, tot kruikwaar, dolia, *terra sigillata*, *terra nigra*, Noord-Frans, geoxideerde en gereduceerde Low Lands Ware, gebronsde waar en Pompeiaans Rood. Algemeen kan ook hier gesteld worden dat een datering tussen de 1ste en 2^e eeuw kan verondersteld worden.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
65	AWG	1	2,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI: 1, bodem	4mm, Ro, sterk verweerd
65	AWG	1	2,00 gr	XXX	ROM		onbekend?
65	AWG	1	13,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, rand	4mm, OrGrOr
65	AWG	2	12,00 gr	KRUIKW	ROM; 1e of 2e E	MAI: 1, 1 rand, 1 wand,	3mm, Gr, kan Moyon zijn, Frankrijk
65	AWG	1	3,00 gr	XXX	ROM		onbekend
65	AWH	1	6,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	4mm, BrGrBR
65	AWH	2	33,00 gr	AWH	ROM; na 160/170	MAI: 1, 1 rand, 1 wand	9mm, BrGrBr, rand is beroet, kookpot met dekselgeul, kan uit Eiffelgebied komen
507	AWG	4	13,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI: 1; wanden	2mm; LBRWTLBR
507	AWG	15	35,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1; wanden	3mm; WT

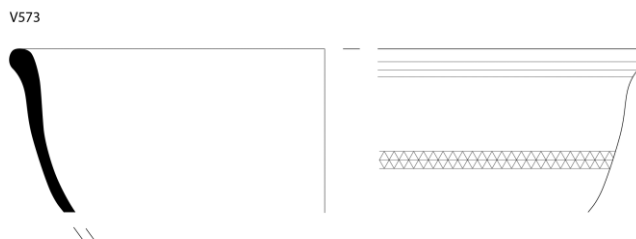
⁴¹ Van den Broeke 2012, 89-90.

507	AWG	12	61,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 2; 1 rand en 1 oor en wanden	3mm; RD
507	AWG	7	23,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1; wanden	3mm; GR; sterk verweerd
507	AWH	24	167,00 gr	AWH	ROM	MAI: 2; 2 randen en 1 bodem en wanden	3mm; LGRDGRRLGR; sommige zijn verbrand
507	AWH	1	39,00 gr	DOLIUM	ROM	MAI: 1; 1 wand	9mm; RD
515	AWG	2	30,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; 2 wanden	3mm; RD
517	AWG	1	7,00 gr	MAASLANDS	ROM	MAI: 1; wand	4mm; Be
520	AWG	1	9,00 gr	GEVERFD	ROM; 2e E	MAI: 1; 1 wand	3mm; LBRWTLBR, geveinst bord,
520	AWG	1	2,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1; 1 wand	1mm; RO
522	AWG	1	3,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI: 1; wand	2mm; DGRWTDGR; sterk verweerd
522	AWG	1	15,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1; bodem	3mm; GR
526	AWG	2	14,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM; 2e E	MAI: 1; 2 wanden	2mm; RD, Zuid-Gallisch, mica
541	AWG	1	77	LLWG	ROMM	MAI: 1; 1 stuk	Volledig profiel, kleine beker/kommetje
542	AWG	2	3,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; wand	1mm; Rd
542	AWG	1	2,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1; wand	1mm; Gr
542	AWH	1	44,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; bodem	7mm; Gr
543	AWG	2	34,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1; 2 wanden	3mm; BE
543	AWG	1	56,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1; wand	4mm; roetsporen; ZW
543	AWG	5	37,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI: 1; bodem en 3 wanden	1mm; BRGRBR
543	AWG	2	745,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; wand	4mm; RD
567	AWG	1	6,00 gr	TERRA NIGRA	ROM	MAI: 1; bodem	1mm; ZW
568	AWG	1	8,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM; late 2e E	MAI: 1; rand	6mm; RD; sterk verweerd, Oost-Gallisch, Trier
573	AWG	1	31,00 gr	TERRA NIGRA POMPEJAANS ROOD	ROM; late 1e E	MAI: 1; rand	1mm; ZW; met versiering, imitatie TS (Dragendorff 18/31), Rue-des-Vignes, buurt van Cambrai
583	AWG	1	15,00 gr	ROOD	ROM	MAI: 1; rand	2mm; Br
583	AWG	1	6,00 gr	XXX	ROM		
583	AWG	9	52,00 gr	KRUIKW	ROM	wanden	Br
583	AWG	16	234,00 gr	GRS	ROM; 2e - 3e E	MAI: 2, 1 rand, 3 bodems, 12 wanden	1mm, ZwBr, drinkbeker lokale productie, ceramique fine sambre
583	AWH	1	30,00 gr	AWH	ROM	wand	6mm, Br
629	AWG	1	3,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1, wand	2mm, Rd, Zuid-Gallisch, Trier

Tabel 22: Aardewerk aangetroffen in waterput S80.

Figuur 24: Terra nigra uit S80 (VNR. 567, links en VNR. 573, rechts).

Figuur 25: Aardewerktkening van VNR. 573.

Figuur 26: VNR. 583 (links) en VNR. 541 (rechts).

c) S191

Uit waterkuil S191 kon zowel gedraaid als handgevormd aardewerk gerecupereerd worden. Het betrof allen wandscherven.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
231	AWG	2	75,00 gr	AMFOOR	ROM	MAI: 1, wanden	12mm, Gr
231	AWG	3	9,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 3 wanden	2mm, Be
231	AWH	3	11,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 3 wanden	5mm, Br
231	AWH	1	52,00 gr	DOLIUM	ROM	MAI: 1, wand	14mm, Br, sterk verweerd

Tabel 23: Aardewerk aangetroffen in waterkuil S191.

d) S235

Hieruit konden geen vondsten worden gerecupereerd.

2.2.2.1.1.5 Drenkuil en depressie

a) S135

Uit S135 kon heel wat aardewerk worden gerecupereerd. Het gaat hierbij voornamelijk om gedraaid aardewerk dat ruwweg in de 2^e eeuw na Chr. kan worden gedateerd. VNR. 107 bestond uit 2 passende randen Oost-Gallische *terra sigillata*. Het gaat om de randen van een bord van het Dragendorff 18/31-type. Verder werden nog verschillende fragmenten van een grote kruikamfoor gevonden. Het betrof een imitatie van een wijnamfoor, ze werd gebruikt voor transport. Ook werden nog verschillende fragmenten van een geverniste beker aangetroffen (VNR. 360), afkomstig uit Keulen. Het gaat om een beker in tulpvorm en hij is vermoedelijk van het type Hees 3.

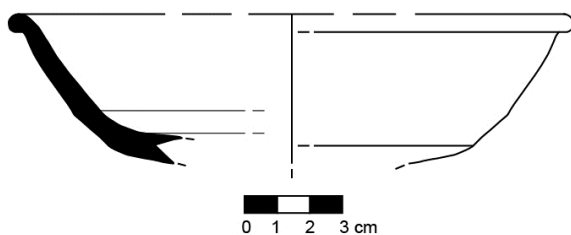
Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
85	AWG	1	4,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI: 1, rand	3mm, BrWtBr
107	AWG	2	72,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM; vanaf 150/160	MAI:1, 2 randen passend, (volledig profiel)	3mm, RdOrRd, Dragendorff 18/31, Oost-Gallisch, Argonne?
108	AWG	7	38,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1; wanden	5mm; OR; sterk verweerd
109	AWG	10	59,00 gr	MORTARIUM	ROM	MAI: 1, 10 wanden	3mm, Or, Bavay
134	AWG	1	37,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, bodem	6mm, Or, zeer sterk verweerd
357	AWG	12	920,00 gr	KRUIKAMFOOR	ROM	MAI: 1; 2 randen; 10 wanden waarvan 1 met oor	3mm; RDBERD; grote kruikamfoor (imitatie van wijnamfoor, werd gebruikt voor transport)

357	AWG	17	273,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 2; 4 randen; 13 wanden, 1 met aanzet oor	2mm; ROORRO
357	AWG	1	1,00 gr	AWG	ROM	MAI:1; 1 wand	1mm; BE
357	AWG	1	6,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1; 1 wand	1mm; GR
357	AWH	1	93,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 1 wand	7mm; ORGROR
357	AWH	2	58,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 2 wanden	8mm; GR
360	AWG	17	71,00 gr	GEVERFD	ROM; 2e E	MAI: 1; 2 randen en wanden	1mm; BRWTBR; horizontale lijn op rand, verniste beker, tulpvormig, Keulen, Hees 3?,

Tabel 24: Overzicht van het gerecupereerde aardewerk uit S135.

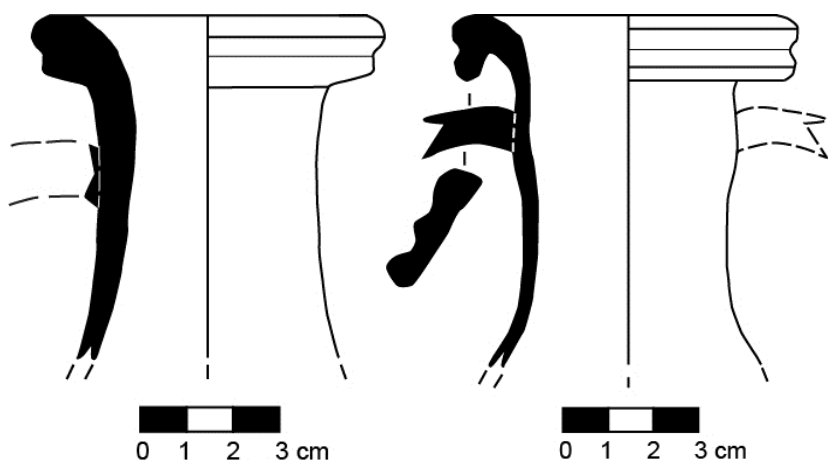
Figuur 27: Passende randen uit VNR. 107 (links) van een bord van het Dragendorff 18/31-type (rechts).

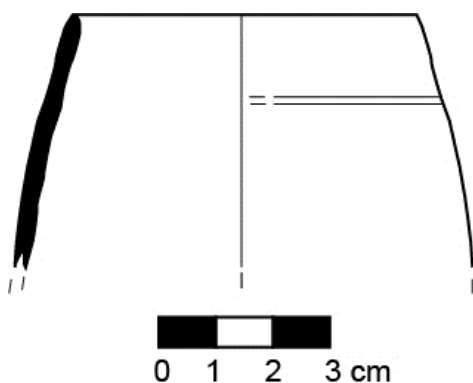
Figuur 28: Aardewerktekening van VNR. 107.

Figuur 29: Randen en oor van wijnamfoor (VNR. 357, links) en fragmenten van een geverniste beker uit Keulen (VNR. 360, rechts).

Figuur 30: Aardewerktekening van de wijnamfoor.

Figuur 31: Aardewerktekening van VNR. 360.

Figuur 32: Bavay-waar (VNR. 109).

b) S175

Uit S175 kon heel veel materiaal verzameld worden. Ook reeds in het vooronderzoek leverde dit spoor heel wat vondsten op. Er werden tijdens de opgraving 64 vondstnummers voor aardewerk uitgeschreven. Het gaat om een combinatie van handgevormd en gedraaid aardewerk. 1 enkele wandscherf middeleeuws aardewerk werd aangetroffen, maar kan vermoedelijk als intrusief beschouwd worden. Zowel bij het handgevormd als bij het gedraaide aardewerk valt op dat er af en toe aardewerk van lokale makelij tussen zit. In het verleden werden reeds pottenbakkersovens opgegraven in het centrum van Wervik (Duivenstraat en Steenakker).⁴² Verschillende scherven konden worden toegeschreven aan één van de ovens

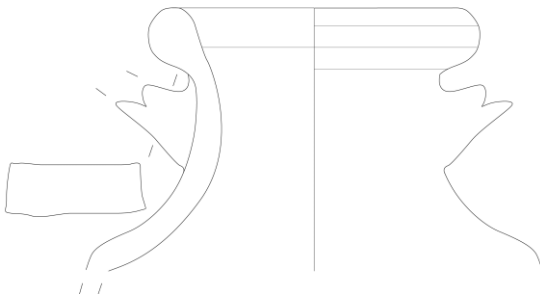
⁴² Deze opgravingen gebeurden door archeologen van respectievelijk Monument Vandekerckhove nv en de Nationale Dienst voor Opgravingen (de voorganger van het huidige Agentschap voor Onroerend Erfgoed).

(vermoedelijk deze van Steenakker, VNR. 217). Het gaat om 4 randen, 2 bodems en 14 wandscherven. Hierin konden 2 recipiënten herkend worden. Verder zijn er roetsporen te herkennen aan de buitenzijde.

VNR. 93 leverde 2 wandscherven handgevormd aardewerk op. Het betrof wandscherven die behoren tot potten met een dolium-achtige rand en dit komt voor vanaf de Flavische periode (1ste eeuw na Chr.). Dit aardewerk werd vermoedelijk geïmporteerd via de Dender en voor de vervaardiging ervan werd tertiaire klei gebruikt. Nog in handgevormd aardewerk werd een rand met vingertopindrukken (VNR. 217) aangetroffen. VNR. 239 leverde een wandscherf op ingesmeerd met berkenteer. Ook werd een randscherf (VNR. 250) van een dolium aangetroffen waarbij er gaatjes waren voorzien voor het bevestigen van een doek door middel van nagels. 1 rand in handgevormd aardewerk met inclusies van houtskool (VNR. 273) werd ook gerecupereerd, hij is echter te gefragmenteerd om nog toe te wijzen aan een bepaalde vorm. Deze aardewerksoort komt veel voor in de grensstreek met Frankrijk en dit al vanaf de late ijzertijd. VNR. 117 leverde enkele randscherven op van het type 21 of 22.⁴³

Bij het gedraaide aardewerk werd onder meer een bodemfragment van een bord in Keulse waar (VNR. 110) aangetroffen. 1 wandscherf (VNR. 114) kon worden gerecupereerd van een deukbeker, vervaardigd in gevernist aardewerk met een metaalglans uit de 2^e eeuw. Vermoedelijk werd hij vervaardigd in Argonne, want het baksel bevat weinig kalk. 2 randfragmenten van een ingesnoerde kruik uit de Scheldevallei (VNR. 217) werd eveneens aangetroffen. Nog kruikwaar zijn wanden (VNR. 222) van een kruik of dolium die versierd zijn met een radstempelversiering waardoor de imitatie van touwindrukken ontstaat. Nog werd rand aangetroffen (VNR. 251) van een wijnamfoor van het type Gauloise 4 (Zuid-Frankrijk, Saualles d'Aude). In het baksel is goudkleurige mica op te merken. Dit komt voor vanaf de 1ste eeuw. Er was een worstvormig oor aanwezig, maar dit werd er af geslagen om het recipiënt te kunnen herbruiken als container. Een stempel kon niet worden waargenomen. Een oor van een amfoor voor olijfolie (VNR. 280) van het Dressel 20-type kon eveneens worden teruggevonden. Dit fragment is afkomstig uit Zuid-Spanje. Een eventuele stempel op het oor kon eveneens niet worden waargenomen. VNR. 289 leverde een wandscherf op van een grote geverniste beker van het Keulse type. Nog een wandscherf van een geverniste beker uit Keulen werd aangetroffen in VNR. 595. Op deze wandscherf is decoratie te zien. Kruikwaar, mogelijk *terra-rubra*-achtig werd eveneens aangetroffen (VNR. 619). Het gaat om lokale productie.

V251

Figuur 33: Aardewerktekening en foto van VNR. 251.

Typisch volgens de Noord-Franse traditie zijn bijvoorbeeld de scherven uit VNR. 259. Het gaat onder meer om een gestuikte rand en ribbels. Verder werden ook verscheidene fragmenten *terra*

⁴³ Van den Broeke 2012, 54-55.

sigillata aangetroffen: zoals sterk verweerde fragmenten (VNR. 223) van een bord van het Dragendorff 32, 31 of 36 type. Een rand van Dragendorff 33 bord (VNR. 269) werd eveneens aangetroffen. VNR. 633 leverde fragmenten op van borden van het Dragendorff 18/31, 32/36 en 37-type. Op deze laatste is een duidelijk rankenpatroon te zien. De wandscherf is eveneens licht verbrand en kan gedateerd worden in de late 1ste eeuw tot begin 2^e eeuw. Maar ook *terra nigra* aardewerk werd aangetroffen: 5 passende randen (VNR. 224) van een beker met een naar binnen gebogen rand.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
88	AWG	1	3,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, wand	1mm, Gr
88	AWG	5	106,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 4 randen, 1 wand, alles passend	aanzet 1 oor, 2mm, Be
88	AWH	1	3,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, rand	3mm, Gr
90	AWG	3	35,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 2, 1 rand, 2 wanden, misschien een deksel	2mm, Or
90	AWH	1	8,00 gr	AWH	ROM	MAI:1, wand	6mm, dGrGrdGr
91	AWG	1	2,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI: 1, wand	1mm, Ro
91	AWG	1	4,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, wand	2mm, OrGrOr
91	AWG	1	3,00 gr	ZEEPW	ROMM	MAI: 1, wand	2mm, Be
93	AWG	2	39,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 2, 1 rand, 1 wand	2mm, OrGrOr
93	AWG	3	17,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI: 1, 3 wanden	1mm, Rd
93	AWG	1	5,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, wand	2mm, Gr
93	AWH	2	20,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 2 wanden	type onbekend? 5mm, BeGrBe, potten met dolium-achtige rand, vanaf Flavische tijd, inclusies: vuursteen, wellicht binnegekomen via Dender, gebruik van tertiaire klei
93	AWH	1	15,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	7mm, Ro
93	AWH	8	162,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wanden	6mm, Gr, kamstreekversiering
93	AWH	2	8,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 2 randen	6mm, Gr
94	AWG	1	17,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1; 1 wand	4mm; BEROBE, sterk verweerd
94	AWG	1	15,00 gr	MORTARIUM	ROM	MAI: 1; 1 wand	7mm; BE, inclusies van baksteenspikkels
94	AWG	1	7,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1; 1 rand	3mm; RDGRD
96	AWH	3	19,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wanden	4mm, Gr
104	AWG	1	2,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM; 1e E	MAI: 1; wand	1mm; RD; sterk verweerd
110	AWG	1	73,00 gr	GEVERFD	ROM; 2e-3e E	MAI: 1, bodem	6mm, Wt (Keulen) bord
110	AWH	1	138,00 gr	DEKSEL	ROM	MAI: 1, deksel	18mm, Ro
110	AWH	1	61,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	8mm, BrGrBr
114	AWG	1	2,00 gr	GEVERFD	ROM; 2e E	MAI: 1, wand	1mm, BrGrBr, uit Trier or Argonne (wellicht Argonne aangezien weinig kalk), deukbeker,
114	AWG	3	56,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 2, 2 randen, 1 wand	3mm, OrGrOr
114	AWG	2	15,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, 1 bodem, 1 wand	6mm, Gr
117	AWH	9	279,00 gr	AWH	ROM	MAI: 2, 3 bodemfragm, waarvan 2 passend, 4 randen waarvan 3 passend, 2 wanden	4mm, Gr
217	AWG	1	3,00 gr	NOORD FRANS	ROM; 2de eeuw	MAI:1, wand	3mm, GrBr
217	AWG	1	2,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI:1, wand	1mm, Br
217	AWG	8	35,00 gr	LLWG	ROMM	MAI:3, 2 randen, 6 wanden	1mm, Gr
217	AWG	2	95,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI:1, 2 randen	3mm, OrGrOr, sterk verweerd; kruik met ingesnoerde rand, Scheldevallei
217	AWG	20	101,00 gr	LLWR	ROMM	MAI:2, 4 randen, 2 bodems, 14 wanden	1mm, Rd, roetsporen aan buitenzijde, lokale productie uit oven van Wervik
217	AWG	5	18,00 gr	XXX	ROM	MAI:3, 1 rand, 4 wanden	
217	AWG	1	21,00 gr	ZEEPW	ROMM	MAI:1, wand	1mm, BeRoRo
217	AWG	1	10,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI:1, wand	2mm, BrBeBr, sterk verweerd
217	AWG	2	4,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI:1, 2 wanden	1mm, ZwBeZw
217	AWG	2	5,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI:1, 2 wanden	2mm, RdBeRd
217	AWH	18	80,00 gr	AWH	ROM	MAI:1, 2 bodems, 15 wanden, 1 rand	3mm, Gr, rand heeft vingertopindrukken
217	AWH	11	402,00 gr	AWH	ROM	MAI:1, 11 wanden	9mm, RdBrRd
217	AWH	1	10,00 gr	AWH	ROM	MAI:1, wand	3mm, Ro
222	AWG	4	82,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, 2 randen, 2 wanden	2mm, Gr, zeer zandig
222	AWG	1	3,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, wand	1mm, Gr
222	AWG	13	74,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 1 bodem, 1 wand met aanzet oor, 11 wanden	4mm, RdGrRd
222	AWG	3	28,00 gr	MAASLANDS	ROM	MAI: 1, wanden	4mm, Be
222	AWG	8	34,00 gr	XXX	ROM	MAI: 1, 2 bodems, 6 wanden	1mm, BrRdRd
222	AWG	9	36,00 gr	KRUIKW	ROM; 2e E	MAI: 1, 4 randen passend, 5 wanden	2mm, Wt, Keulen
222	AWG	8	120,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, wanden	2mm, Or, kruik of dolium radstempelversiering: imitatie touwindrukken
222	AWH	13	536,00 gr	DOLIUM	ROM	MAI: 1, wanden	12mm, RdGrRd
222	AWH	28	525,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 3 bodems, 25 wanden	6mm, GrBrGr
223	AWG	7	52,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 2; 2 bodems en wanden	3mm; zeer sterk verweerd; Dragendorff 32/36/31; Centraal-Gallisch
224	AWG	1	11,00 gr	TERRA NIGRA	ROM	MAI: 1, rand	3mm; ZwBrZw6
224	AWH	16	216,00 gr	AWH	ROM; 2e E	MAI: 1, 5 randen passend, 2 bodems, 9 wanden	3mm, GrBrGr, beker met naar binnen gebogen rand,
233	AWH	2	11,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wanden	4mm, Gr
235	AWG	2	5,00 gr	MORTARIUM	ROM	MAI: 1, wanden	2mm, Gr, sterk verweerd
235	AWH	3	19,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1 3 wanden	3mm, GrBrBr
239	AWG	1	1,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, wand	1mm, ZW

239	AWG	1	9,00 gr	POMPEJAANS ROOD	ROM	MAI: 1, bodem	5mm, RdRoRd
239	AWG	1	1,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI: 1, wand	1mm, BrGrGr
239	AWH	7	72,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 1 rand, 6 wanden	5mm, Br
239	AWH	1	17,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	5mm, Gr, ingesmeerd met berkonteer
239	AWH	4	31,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 4 wanden	3mm, versiering op 1 scherf; GrBrGr
250	AWG	2	3,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, 2 wanden	1mm, Gr
250	AWG	2	7,00 gr	XXX	ROM	MAI: 1, wand	onbekend
250	AWG	4	22,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, 4 wanden	2mm, Or
250	AWG	5	24,00 gr	XXX	ROM	MAI: 1, wanden	onbekend
250	AWG	9	21,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 1 rand, 8 wanden	3mm, OrGrOr
250	AWG	1	2,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI: 1, wand	2mm, BrGrBr
250	AWG	4	23,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, 1 rand, 3 wanden	3mm, Gr
250	AWH	17	78,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 1 rand, 1 bodem	6mm, Gr
250	AWH	8	51,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 8 wanden	11mm, Or
250	AWH	1	34,00 gr	DOLIUM	ROM	MAI: 1, rand	gaatjes in rand voor nagels (om doek over te spannen)
251	AWG	1	595,00 gr	AMFOOR	ROM; vanaf 1e E	MAI: 1, rand	9mm, RoOrRo, 2x aanzet van oor, wijnamfoor, Gaulloise 4, Zuid-Frankrijk, Sauellesd'Aude, goudkleurige mica, worstvormig oor, hier afgeslagen voor herbruik als container
259	AWG	5	37,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1; 2 randen en wanden	3mm; GR
259	AWG	26	231,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 3; 6 randen, 2 bodems en randen	4mm; GR, gestuikte rand en ribbels, productie gekend
259	AWG	2	13,00 gr	POMPEJAANS ROOD	ROM	MAI: 1; 2 bodem	3mm; RDBERD
259	AWG	1	5,00 gr	ZEEPW	ROMM	MAI: 1; 1 wand	3mm; RO
259	AWG	5	212,00 gr	MORTARIUM	ROM	MAI: 1; wanden	Bavay
259	AWG	8	124,00 gr	ZEEP	ROM	MAI: 3; 5 randen, 1 oor en wanden	3mm; BEROBE, Bavay
259	AWG	43	412,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 3; 5 bodems, 9 randen en wanden	3mm, OR
259	AWG	21	156,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI: 1; 1 bodem, 1 oor en wanden	1mm; BR
259	AWG	1	1,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI: 1; 1 wand	1mm; ZWWT
259	AWH	1	138,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; rand	1,2cm; BEGRBE; dolium?
259	AWH	24	208,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 2 randen, 3 bodems en wanden	4mm; GR; beroet
259	AWH	2	90,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 2 wanden; amfoor of dolium?	1,5cm; RD
259	AWH	2	15,00 gr	BRIQUET	ROM	MAI: 1; 2 wanden	6mm; RDGRRD
259	AWH	7	127,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; wanden	7mm; BR
259	AWH	2	135,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 2 randen passend	1,6cm; GR; beroet
260	AWG	1	11,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1, wand	3mm, RdOrRd, sterk verweerd
260	AWG	1	6,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1, rand	3mm, RdRoRd, sterk verweerd
268	AWG	3	22,00 gr	XXX	ROM		
268	AWG	25	222,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI:2, 8 randen, 1 oor, 16 wanden	3mm, OrGrOr
268	AWG	6	28,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI:1, 6 wanden	2mm, Gr
268	AWG	3	78,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI:2, 2 bodems passend, 1 oor	4mm, BeRoBe
268	AWH	1	172,00 gr	AMFOOR	ROM	MAI:1, wand	spaanse amfoor, 10mm, Ro
268	AWH	2	16,00 gr	AWH	ROM	MAI:1, 2 wanden	5mm, Rd
268	AWH	5	21,00 gr	AWH	ROM	MAI:1, 5 wanden	4mm, Br
268	AWH	9	123,00 gr	AWH	ROM	MAI:1, 9 wanden	7mm, Gr
269	AWG	1	5,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM; 2e E	MAI: 1, 1 rand	2mm, dRdRddRd, Curle 14/18/40,
269	AWG	1	7,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1, rand	3mm, RdOrRd, Dragendorff 33, Argonne,
273	AWG	2	167,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 2, 1 rand, 1 oor	7mm, RoGrRo
273	AWG	2	7,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, wanden	1mm, OrGrOr
273	AWH	1	10,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	4mm, BeGrBe
273	AWH	1	11,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, rand	5mm, GrBrGr, zwarte inclusies, mogelijk hk, veel aan Franse grens, al vanaf late IJzertijd
273	AWH	1	7,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	3mm, Br
275	AWG	3	16,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 1 bodem, 2 wanden	2mm, RdGrRd
275	AWG	2	8,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 2, 2 wanden	1mm, Gr
275	AWG	1	41,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, wand	7mm, Or
275	AWH	1	9,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	6mm, BrGrGr
275	AWH	1	27,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, bodem	8mm, RdGrGr
280	AWG	6	57,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 6 wanden	7mm, Ro
280	AWG	1	297,00 gr	AMFOOR	ROM	MAI: 1, oor	olijfolieamfoor, Dressel 20, Zuid-Spanje
280	AWG	3	41,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, wanden	4mm, BrGrBr
280	AWG	2	62,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, wanden	10mm, Or, sterk verweerd
280	AWG	3	34,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, wanden	3mm, OrGrOr
280	AWG	5	200,00 gr	AWG	ROM	MAI: 1, 4 wanden	14mm, Rd
280	AWG	1	84,00 gr	MORTARIUM	ROM	MAI: 1, rand	Bavay,
280	AWH	4	102,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wanden	10mm, RoGrRo
280	AWH	1	34,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, rand	4mm, Gr
289	AWG	1	11,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI: 1, wand	5mm, ZwWiZw, mogelijk uit Keulen, grote verniste beker
289	AWG	1	6,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, wand	3mm, Gr
289	AWG	3	19,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI: 1, 2 randen, 1 wand	1mm, BrGrOr
289	AWH	1	3,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	3mm, GrBrGr
300	AWG	1	363,00 gr	AMFOOR	ROM	MAI: 1, rand	10mm, Be
300	AWG	7	204,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 2, 2 randen, 4 wanden, oor	4mm, OrGrOr
300	AWH	1	9,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	6mm, RoGrRo
301	AWG	1	9,00 gr	XXX	ROM	MAI: 1, rand	onbekend, 3mm, ZwGrZw
301	AWG	2	17,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, 2 wanden	4mm, Gr
301	AWH	2	11,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 2 wanden	4mm, OrGrOr
301	AWH	11	100,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 2 bodems, 9 wanden	4mm, GrBrGr

303	AWG	1	30,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1; 1 rand	1mm; GR; traag gedraaid/nagedraaid; bladerige structuur
303	AWH	78	942,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 59 onversierde wanden; 8 versierde wanden (kamstreken); 5 bodems en 6 randen	3mm; GR; roetsporen
308	AWG	2	29,00 gr	ZEEPW	ROMM; 2e E	MAI:2; 1 rand, 1 wand	2mm, Or rand van kraagkom, Bavay
308	AWG	3	52,00 gr	MORTARIUM	ROM	MAI: 1, 1 bodem, 2 wanden	6mm, RoBeRo, rode inclusies
308	AWG	1	40,00 gr	KRUIKW	ROM; 2e E	MAI: 1, rand	4mm, Or
308	AWG	1	2,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI: 1, wand	2mm, Wt, restanten van zwarte deklaag, mogelijk uit Keulen
308	AWH	1	3,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, rand	4mm, BrGrBr
309	AWG	1	5,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1; 1 rand	3mm; RD
312	AWG	1	19,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, wand	5mm, Wt
312	AWG	1	34,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, oor	9mm, Ro
312	AWG	2	60,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, wanden	7mm, Or
312	AWG	1	8,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, wand	3mm, Gr
314	AWG	1	115,00 gr	AMFOOR	ROM	MAI: 1, rand	12mm, Be
314	AWG	1	62,00 gr	MORTARIUM	ROM	MAI: 1, rand	11mm, Wt
317	AWG	3	23,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 3, 3 randen	3mm, Gr
320	AWG	1	1,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, wand	1mm, Gr
320	AWG	2	6,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, 1 rand, 1 wand,	4mm, Rd
320	AWG	1	16,00 gr	XXX	ROM	MAI: 1, rand	4mm, Be, onbekend
320	AWG	1	256,00 gr	MORTARIUM	ROM	MAI: 1, rand	24mm, Be
320	AWG	3	73,00 gr	POMPEJAANS ROOD	ROM	MAI: 1, 2 bodems, 1 rand	3mm, BrOrBr, Pomp rd?
320	AWH	1	4,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	4mm, Gr
338	AWG	4	15,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, 3 wanden, 1 rand	2mm, Gr
338	AWG	2	47,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 1 wand, 1 oor	5mm, Or
338	AWG	15	93,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 5, 5 randen, 10 wanden	2mm, BrRdBr
338	AWG	4	268,00 gr	MORTARIUM	ROM	MAI: 1, 2 randen, 2 wanden	4mm, Be
338	AWG	1	72,00 gr	AMFOOR	ROM	MAI: 1, rand	olijfolieamfoor
338	AWG	1	19,00 gr	POMPEJAANS ROOD	ROM	MAI: 1, bodem	2mm, Be, Rue-des-Vignes
338	AWG	1	17,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, bodem	5mm, Ro, sterk verweerd
338	AWG	1	3,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, wand	2mm, Gr
338	AWH	6	37,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wanden	6mm, RoGrRo
338	AWH	1	369,00 gr	DOLIUM	ROM	MAI: 1, rand	16mm, lBr
338	AWH	3	389,00 gr	MORTARIUM	ROM	MAI: 1, 2 randen passend, wand	7mm, Be, roetsporen aan buitenzijde
338	AWH	31	556,00 gr	AWH	ROM	MAI: 3, 2 bodems, 1 rand, 28 wanden	4mm, Gr
339	AWG	2	35,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 2; bodem en wand	4mm ; sterk verweerd; op de wand staan florale motieven
352	AWG	2	18,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1; wanden	3mm; OR
353	AWG	1	6,00 gr	NOORD FRANS (BAVAY)	ROMM	MAI:1, wand	2mm, BeGrBe
353	AWG	3	34,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI:2, 2 randen, 1 wand	3mm, OrGrOr
353	AWG	5	19,00 gr	LLWG	ROM	MAI:1, 1 rand, 4 wanden	3mm, Gr, streepversiering
353	AWG	1	3,00 gr	LLWR	ROMM	MAI:1, 1 wand	4mm, Or, sterk verweerd
353	AWG	2	9,00 gr	XXX	ROM	MAI:1, 2 wanden	onbekend? 5mm, Ro
353	AWH	13	225,00 gr	AWH	ROM	MAI:1, 2 bodem, 11 wanden	4mm, Gr
353	AWH	6	167,00 gr	AWH	ROM	MAI:1, 1 rand, 5 wanden	6mm, lGr, lokale productie
353	AWH	1	22,00 gr	AWH	ROM	MAI:1, wand	8mm, RoBeRo
354	AWH	1	581,00 gr	DOLIUM	ROM	MAI: 1; 1 rand	1,1cm, RoGrRo
356	AWH	18	387,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 1 rand en wanden	5mm; BEGRBE, lokale productie
356	AWH	4	17,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1; 3 randen, 1 wand	4mm; GR
560	AWG	1	13,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM; 2e E	MAI: 1; wanden	2mm; RDORRD, dragendorff 18/31, Centraal-Gallisch
560	AWG	1	3,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM; 1e E	MAI: 1, wand	Zuid-Gallisch
572	AWG	12	39,00 gr	POMPEJAANS ROOD	ROM	MAI: 1; 3 bodems, 3 randen en wanden	2mm; RDBEBE; Rue-des-Vignes (= productieplaats in Noord-Frankrijk)
574	AWG	1	1,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1; wand	1mm; GR
577	AWG	1	3,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1; 1 wand	3mm; RD
578	AWG	1	1,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI:1, wand	1mm, Or
580	AWG	2	13,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM; 2e E	MAI:1, 2 wanden	2mm, RdOrRd, sterk verweerd, Centraal-Gallisch
581	AWG	1	40,00 gr	MORTARIUM	ROM	MAI: 1, wand	9mm, BeRoBe
581	AWG	1	6,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, 1 wand	4mm, OrGrOr
581	AWH	1	124,00 gr	AMFOOR	ROM	MAI: 1, aanzet oor	17mm, Ro
587	AWG	3	540,00 gr	XXX	ROM		
588	AWG	1	2,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, wand	1mm, Or, versiering
589	AWG	2	75,00 gr	AMFOOR	ROM	MAI: 1, 2 wanden	wijnamfoor; Or
589	AWG	1	4,00 gr	GEVERFD	ROM	MAI: 1, wand	7mm, RoOr
589	AWG	2	14,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, 2 wanden	2mm, RdGrRd
589	AWG	3	217,00 gr	DOLIUM	ROM	MAI: 1, 2 bodems, 1 wanden	9mm, OrGrOr, sterk verweerd
589	AWH	3	65,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 2 bodems, 1 wand,	10mm, BrGrBr
589	AWH	1	15,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	14mm, Be
593	AWG	1	1,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1, wand	1mm, Rd
595	AW		30,00 gr	AW	ROM		gruis
595	AWG	2	3,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, wanden	1mm, Gr
595	AWG	1	6,00 gr	GEVERFD	ROM; 2e E	MAI: 1, wand	1mm, ZwWtZw, verniste beker, met versiering, mogelijk uit Keulen
595	AWG	4	18,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 4 wanden	3mm, Ro
595	AWG	2	29,00 gr	MORTARIUM	ROM	MAI: 1, wanden	5mm, wanden, sterk verweerd
595	AWH	5	11,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wanden	3mm, Br
599	AW		42,00 gr	AW	ROM		gruis
599	AWG	2	6,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 2 wanden	2mm, Ro
599	AWH	4	52,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 1 bodem, 3 wanden	10mm, Br

599	AWH	1	13,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	6mm, RoOrRo
601	AW		7,00 gr	AW	ROM		gruis
601	AWG	1	5,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI: 1, wand	2mm, OrGrOr
601	AWG	3	18,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, wanden	2mm, Gr
601	AWG	1	10,00 gr	ROOD	ME	MAI: 1, wand	3mm, glazuur aan buitenzijde
601	AWH	3	6,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 3 wanden	3mm, Rd
606	AW	5	3,00 gr	AW	ROM		gruis
606	AWG	1	52,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, rand	3mm, RdBrRd
606	AWG	1	2,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, wand	1mm, Gr
606	AWH	1	7,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, rand	3mm, Br
607	AW		42,00 gr	AW	ROM		gruis
607	AWG	4	15,00 gr	GEBRONSD	ROM	MAI: 1, wanden	1mm, BrOrBr
607	AWG	6	59,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 1 bodem, 1 oor, 4 wanden	8mm, RoGrRo
607	AWG	1	2,00 gr	ZEEPW	ROMM	MAI: 1, 1 wand	1mm, Ro
607	AWG	2	5,00 gr	LLWG	ROMM	MAI: 1, 1 rand, 1 wand	2mm, Gr
607	AWH	2	14,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 1 rand, 1 wand	6mm BrGrBr
607	AWH	2	5,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 2 wanden	5mm, Br
609	AW		50,00 gr	AW	ROM		gruis
609	AWG	1	44,00 gr	AMFOOR	ROM	MAI: 1, rand	5mm, Or,
609	AWG	2	5,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, wanden	1mm, Gr
609	AWG	1	1,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, wand	1mm, Or
609	AWG	1	2,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, wand	3mm, Be
609	AWH	12	38,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wanden	2mm, GrBr, sommige met kamstreekversiering
619	AW		65,00 gr	AW	ROM		gruis
619	AWG	5	11,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 5 wanden	1mm, Ro
619	AWG	3	20,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 1, 1 bodem, 2 wanden	2mm, OrGrOr
619	AWG	1	22,00 gr	LLWR	ROMM	MAI: 1, bodem	6mm, Or
619	AWG	1	11,00 gr	AMFOOR	ROM	MAI: 1, wand	9mm, Ro
619	AWG	4	6,00 gr	NOORD FRANS	ROM	MAI: 1, 4 wanden	1mm, Gr
619	AWG	32	122,00 gr	KRUIKW	ROM	MAI: 2, 4 randen waarvan 2 passend	2mm, Br, terra rubra achtig, lokale productie
619	AWH	18	50,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 18 wanden	4mm, Gr
619	AWH	12	44,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, 12 wanden	4mm, Br
623	AWG	1	86,00 gr	AMFOOR	ROM	MAI: 1, wand	25mm, RoGrRo, spaanse wijnamfoor
623	AWH	1	29,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, wand	8mm, BrRdBr
628	AWG	2	3,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1, wanden	zeer verweerd, 4mm, Rd
631	AWH	1	53,00 gr	AWH	ROM	MAI: 1, bodem	15mm, Zw
633	AWG	1	23,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1, 1 bodem,	3mm, Rd, Dragendorff 18/31, Centraal-Gallisch
633	AWG	1	28,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM	MAI: 1, wand	6mm, Or, Dragendorff 32/36, uit Trier of Argonne
633	AWG	1	18,00 gr	TERRA SIGILATA	ROM; late 1e - begin 2e E	MAI: 1, wand	Dragendorff 37, licht verbrand met rankenpatroon,

Tabel 25: Overzicht van het aangetroffen aardewerk in S175.

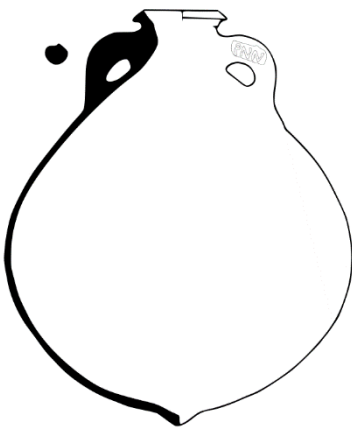
Figuur 34: Versiering van touwindrukken (VNR. 222, links) en 5 passende randen in terra nigra (VNR. 224, rechts).

Figuur 35: Handgevormde rand (VNR. 250) met gaatjes (links) en rand van een wijnamfoor (VNR. 251, rechts).

Figuur 36: Noord-Frans aardewerk (VNR. 259, links) en wandscherf van geverniste beker uit Keulen (VNR. 595, rechts).

Figuur 37: voorbeeld van een Dressel-20 amfoor (links) en het aangetroffen oor (VNR. 280, rechts).

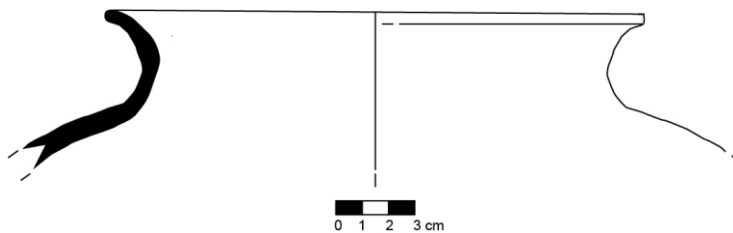
Figuur 38: Pompeijaans Rood (VNR. 320 en VNR. 572).

Figuur 39: Versierde wandscherf (VNR. 633, links) van het bord van het Dragendorff 37-type (rechts).

Figuur 40: Handgevormd aardewerk van lokale productie (VNR. 353, links) en dolium (VNR. 354, rechts).

Figuur 41: Aardewerktekening van VNR. 353.

Figuur 42: VNR. 619.

2.2.2.1.2 Keramisch bouw materiaal

Tijdens de opgraving werden 80 vondstnummers uitgeschreven voor keramisch bouw materiaal. Het gaat hierbij voornamelijk om fragmenten van baksteen of tegels en enkele fragmenten van dakpannen (waaronder enkele fragmenten van een *imbrex* alsook *tegulae*). Deze stukken werden telkens gecontroleerd op eventuele bewerkingssporen of bijvoorbeeld pootindrukken van dieren, maar dit leverde geen resultaat op. Het grootste deel van de fragmenten zijn ook van kleine aard. Het keramisch bouw materiaal is goed voor een totaal gewicht van 58734 gr.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
7	BAKSTN	5	1450,00 gr	BAKSTEEN	XXX		
7	BOUWMAT	2	460,00 gr	TEGEL	ROM		
18	BOUWMAT	1	418,00 gr	BAKSTEEN	ROM		
18	BOUWMAT	1	57,00 gr	TEGEL	ROM		
20	BOUWMAT	1	38,00 gr	BOUWMAT	ROM		
22	BOUWMAT	1	150,00 gr	DAKPAN	ROM		
52	BOUWMAT	1	75,00 gr	BOUWMAT	ROM		2,1cm; BR
54	BOUWMAT	1	47,00 gr	BOUWMAT	ROM		
62	BOUWMAT	1	185,00 gr	BOUWMAT	ROM		1,6cm; OR
67	BOUWMAT	1	14,00 gr	BOUWMAT	ROM		
80	BOUWMAT	1	234,00 gr	DAKPAN	ROM		
89	BOUWMAT	3	551,00 gr	BOUWMAT	ROM		tegels
95	BOUWMAT	1	242,00 gr	DAKPAN	ROM		
97	BOUWMAT	1	22,00 gr	BOUWMAT	ROM		
101	BOUWMAT	1	359,00 gr	DAKPAN	ROM		
101	BOUWMAT	4	597,00 gr	BOUWMAT	ROM		
106	BOUWMAT	1	144,00 gr	BOUWMAT	ROM		
111	BOUWMAT	2	92,00 gr	BOUWMAT	ROM		
115	BOUWMAT	1	334,00 gr	DAKPAN	ROM		
119	BOUWMAT	4	245,00 gr	BOUWMAT	ROM		
136	BOUWMAT	3	26,00 gr	BOUWMAT	ROM		sterk verweerd
139	BOUWMAT	2	856,00 gr	TEGEL	ROM		
162	BOUWMAT	2	856,00 gr	TEGEL	ROM		
171	BOUWMAT	3	1289,00 gr	BOUWMAT	ROM		
174	BOUWMAT	1	204,00 gr	BOUWMAT	ROM		
187	BOUWMAT	2	621,00 gr	BOUWMAT	ROM		tegels
204	BOUWMAT	1	49,00 gr	BOUWMAT	ROM		
210	BOUWMAT	5	507,00 gr	BOUWMAT	ROM		
213	BOUWMAT	1	31,00 gr	BOUWMAT	ROM		
220	BOUWMAT	10	1003,00 gr	BOUWMAT	ROM		
227	BOUWMAT	11	979,00 gr	BOUWMAT	ROM		
229	BOUWMAT	1	264,00 gr	BOUWMAT	ROM		
234	BOUWMAT	3	80,00 gr	BOUWMAT	ROM		
236	BOUWMAT	3	520,00 gr	BOUWMAT	ROM		
238	BOUWMAT	2	448,00 gr	BOUWMAT	ROM		
245	BOUWMAT	4	800,00 gr	DAKPAN	ROM		
245	BOUWMAT	4	718,00 gr	DAKPAN	ROM	imbrex	
245	BOUWMAT	42	2275,00 gr	BOUWMAT	ROM		
254	BAKSTN	1	903,00 gr	BAKSTEEN	ROM		sterk verweerd
254	BOUWMAT	7	1244,00 gr	TEGEL	ROM		
254	BOUWMAT	53	3128,00 gr	BOUWMAT	ROM		sterk verweerd
254	BOUWMAT	6	1485,00 gr	DAKPAN	ROM	imbrex	
254	BOUWMAT	7	3709,00 gr	DAKPAN	ROM		
270	BOUWMAT	6	989,00 gr	BOUWMAT	ROM		
270	BOUWMAT	1	113,00 gr	DAKPAN	ROM		imbrex
270	BOUWMAT	1	480,00 gr	DAKPAN	ROM		
274	BOUWMAT	2	760,00 gr	DAKPAN	XXX		
274	BOUWMAT	5	356,00 gr	BOUWMAT	XXX		
276	BOUWMAT	1	497,00 gr	DAKPAN	ROM	imbrex	

279	BOUWMAT	10	1289,00 gr	BOUWMAT	ROM		
282	BOUWMAT	13	428,00 gr	BOUWMAT	ROM		
282	BOUWMAT	2	358,00 gr	DAKPAN	ROM	imbrex	
282	BOUWMAT	7	2337,00 gr	DAKPAN	ROM		
290	BOUWMAT	6	195,00 gr	BOUWMAT	ROM		
293	BOUWMAT	1	80,00 gr	BOUWMAT	ROM		
302	BOUWMAT	5	1267,00 gr	DAKPAN	ROM		
304	BOUWMAT	3	700,00 gr	DAKPAN	ROM		
311	BOUWMAT	1	87,00 gr	BOUWMAT	ROM		
313	BOUWMAT	1	107,00 gr	BOUWMAT	ROM		
321	BOUWMAT	16	1680,00 gr	BOUWMAT	ROM		
321	BOUWMAT	1	244,00 gr	DAKPAN	ROM		
323	BOUWMAT	2	410,00 gr	DAKPAN	ROM		
328	BOUWMAT	1	90,00 gr	BOUWMAT	ROM		
328	BOUWMAT	2	353,00 gr	DAKPAN	ROM		
332	BOUWMAT	1	367,00 gr	BOUWMAT	ROM		
341	BOUWMAT	27	3091,00 gr	BOUWMAT	ROM		
342	BOUWMAT	1	481,00 gr	TEGEL	ROM		
345	BOUWMAT	3	829,00 gr	TEGEL	ROM		
347	BOUWMAT	20	3374,00 gr	TEGEL	ROM		
359	BOUWMAT	12	1500,00 gr	BOUWMAT	ROM		
366	BOUWMAT	3	8,00 gr	BOUWMAT	ROM		
366	BOUWMAT	1	23,00 gr	TEGEL	ROM		
367	BOUWMAT	1	60,00 gr	BOUWMAT	ROM		tegel
377	BOUWMAT	1	229,00 gr	BOUWMAT	ROM		
389	BOUWMAT	1	56,00 gr	BOUWMAT	ROM		zeer sterk verweerd
390	BOUWMAT	1	106,00 gr	BOUWMAT	ROM		tegel
416	BOUWMAT	1	20,00 gr	BOUWMAT	ROM		
417	BOUWMAT	1	10,00 gr	BOUWMAT	ROM		
430	BOUWMAT	1	7,00 gr	BOUWMAT	ROM		
463	BOUWMAT	1	279,00 gr	BOUWMAT	ROM		verbrand
463	BOUWMAT	2	536,00 gr	BOUWMAT	ROM		
466	BOUWMAT	6	2643,00 gr	BOUWMAT	ROM		
476	BOUWMAT	1	18,00 gr	BOUWMAT	ROM		
509	BOUWMAT	13	430,00 gr	BOUWMAT	ROM		
514	BOUWMAT	1	266,00 gr	BOUWMAT	ROM		
540	BOUWMAT	8	1914,00 gr	DAKPAN	ROM		
559	BOUWMAT	1	13,00 gr	TEGEL	ROM		
561	BOUWMAT	1	7,00 gr	TEGEL	ROM		
564	BOUWMAT	2	132,00 gr	BOUWMAT	ROM		
566	BOUWMAT	4	51,00 gr	BOUWMAT	ROM		
569	BOUWMAT	2	4,00 gr	BOUWMAT	ROM		
576	BOUWMAT	8	734,00 gr	BOUWMAT	ROM		
579	BOUWMAT	3	24,00 gr	BOUWMAT	ROM		
579	BOUWMAT	1	56,00 gr	TEGEL	ROM		
582	BOUWMAT	1	96,00 gr	DAKPAN	ROM		
585	BOUWMAT	2	17,00 gr	BOUWMAT	ROM		
592	BOUWMAT	1	106,00 gr	BOUWMAT	ROM	imbrex	
597	BOUWMAT	1	140,00 gr	BOUWMAT	XXX		
616	BOUWMAT	18	560,00 gr	BOUWMAT	ROM		
626	BOUWMAT	1	18,00 gr	BOUWMAT	ROM		

Tabel 26: Overzicht van het aangetroffen keramisch bouw materiaal.

2.2.2.1.3 Glas

Er werden 3 vondstnummers uitgeschreven voor glas. Bij VNR. 523 gaat het om vensterglas. Dit werd aangetroffen in één van de waterputten, S80L5.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Opmerking
523	GLS	1	13,00 gr	VENSTER	ROM	vensterglas
611	GLS	1	1,00 gr	XXX	XXX	
613	GLS	1	1,00 gr	XXX		

Tabel 27: Overzicht van het aangetroffen glas tijdens de opgraving.

2.2.2.1.4 Hout

Tijdens de opgraving werd heel wat hout aangetroffen, het gaat hierbij vooral tijdens het onderzoek van de 2 waterputten. De beide waterputten waren voorzien van een houten bekisting. Deze werd tijdens het veldwerk zo mogelijk in kaart gebracht, ten einde de opbouw/structuur van de bekisting van elke waterput te kunnen reconstrueren. Enkele van de houten planken en/of palen werden ingezameld met het oog op natuurwetenschappelijk onderzoek. Alle aangetroffen planken werden gereinigd en gefotografeerd.

a) S75

Tijdens de opgraving werd duidelijk dat het hier om een vierkante bekisting ging. Op basis van de aangetroffen houten planken, kon tijdens het terreinwerk verondersteld worden dat het ging om herbruik, dit kon echter niet met zekerheid worden aangetoond.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 4, Spoor 75, selectie houten planken

Figuur 43: Zicht op enkele van de houten planken afkomstig van S75.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 4, Spoor 75, horizontale plank

Figuur 44: Zicht op één van de houten planken die horizontaal was geplaatst.

Bij bovenstaande foto is duidelijk te zien dat er in het smalle deel een uitsparing was voorzien om de plank makkelijker te kunnen vastnemen en op die manier te kunnen plaatsen. Dergelijke uitsparingen werden ook nog bij andere planken waargenomen. Het is niet duidelijk waarom er een uitsparing in de lengte zichtbaar is (dit wijst mogelijk ook op herbruik).

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 4, Spoor 75, hoekpaal

Figuur 45: Zicht op één van de hoekpalen van S75. Let op de inkepingen die zichtbaar zijn, dit was voor het plaatsen van dwarsbalken om de houten planken te dragen.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 2, Spoor 75, tussenplank

Figuur 46: Zicht op één van de tussenplanken van S75.

b) S80

Ook de opbouw van S80 bestond uit een vierkante houten bekisting met horizontale elementen. Deze werden gesteund door verticale houten palen, die tot dieper dan deze horizontale planken in de moederbodem waren geduwd. Tijdens het terreinwerk leek het alsof dit hout beter bewaard gebleven was en ook dat deze planken en palen speciaal voor het gebruik in een bekisting waren vervaardigd.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 4, Spoor 80, horizontale plank

Figuur 47: Zicht op één van de horizontale houten planken van S80.

2.2.2.1.5 Houtskool

Af en toe werden kleine fragmenten houtskool ingezameld, het gaat hierbij voornamelijk om houtskool afkomstig uit het zeefresidu van uitgezeefde stalen.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype
198	HK	1	3,00 gr	HOUTSKL
596	HK		10,00 gr	HOUTSKL
600	HK		7,00 gr	HOUTSKL
602	HK		10,00 gr	HOUTSKL
604	HK		6,00 gr	HOUTSKL
605	HK		1,00 gr	HOUTSKL
612	HK		8,00 gr	HOUTSKL
620	HK		18,00 gr	HOUTSKL

Tabel 28: Overzicht van het aangetroffen houtskool.

2.2.2.1.6 Hutteleem/verbrande leem

4 vondstnummers werden uitgeschreven voor hutteleem/verbrande leem. 2 vondstnummers (VNR. 491 en VNR. 499) zijn afkomstig uit waterput S75. Mogelijk gaat het hier om onderdelen van een haard.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Periode	Opmerking
491	HUTTELM	15	1630,00 gr	ROM	mogelijk deel van een haard
499	HUTTELM	10	1190,00 gr	ROM	mogelijk deel van een haard
562	HUTTELM	4	33,00 gr	ROM	
625	HUTTELM	5	13,00 gr	XXX	

Tabel 29: Aangetroffen hutteleem/verbrande leem.

Figuur 48: VNR. 499.

2.2.2.1.7 Metaal

Tijdens de opgraving werd metaaldetectie uitgevoerd na het verwijderen van de teelaarde alsook eenmaal het archeologisch vlak was aangelegd. Dit leverde af en toe resultaat op, echter de meeste vondsten werden aangetroffen tijdens het bewerken van de verschillende sporen.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
12	MXX	1	9,00 gr	XXX	REC		lampje?
24	MXX	1	8,00 gr	SLAK	ROM		
71	MXX	2	5,00 gr	SPIJKER	XXX		
112	MXX	1	5,00 gr	MUNT	ROM		sestertius
113	MXX	1	4,00 gr	FIBULA	ROM		
122	MXX	1	16,00 gr	MUSKETKOGL			11mm
123	MXX	1	1,00 gr	KNOOP	REC		
124	MXX	1	2,00 gr	BRONS	ROM		
125	MXX	1	5,00 gr	VINGERHD	XXX		
126	MXX	1	31,00 gr	XXX	ROM		
127	MXX	1	1,00 gr	XXX	XXX		
145	MXX	1	19,00 gr	XXX	ROM		
165	MXX	3	18,00 gr	XXX	XXX		
179	MXX	1	12,00 gr	SPIJKER	XXX		
201	MXX	1	34,00 gr	SPIJKER	XXX		
206	MXX	3	55,00 gr	XXX	ROM		
209	MXX	1	51,00 gr	XXX	XXX		
218	MXX	3	40,00 gr	XXX	ROM		
226	MXX	4	85,00 gr	XXX	XXX		
237	MXX	1	23,00 gr	XXX	ROM		
336	MXX	5	34,00 gr	SPIEGEL	ROM	MAI: 1; spiegel	19cm diameter; 1mm dikte
370	MXX	1	51,00 gr	XXX	ROM		
372	MXX	1	12,00 gr	SPIJKER	ROM		
379	MXX	1	28,00 gr	XXX	XXX		
383	MXX	2	16,00 gr	XXX	XXX		
404	MXX	1	8,00 gr	SPIJKER	XXX		
413	MXX	1	7,00 gr	SPIJKER	ROM		
418	MXX	1	11,00 gr	XXX	XXX		
422	MXX	1	49,00 gr	XXX	XXX		

461	MXX	1	92,00 gr	XXX	XXX		
487	MXX	2	9,00 gr	SPIJKER	XXX		
493	MXX	2	12,00 gr	XXX	XXX		
510	MXX	2	21,00 gr	SPIJKER	ROM		
584	MXX	1	3,00 gr	SPIJKER	ROM		blauwe aanslag?
603	MXX	1	1,00 gr	SPIJKER	XXX		

Tabel 30: Overzicht van het aantal aangetroffen metaalvondsten.

S175 leverde verschillende metaalvondsten op waaronder een fragment van een fibula (VNR. 113), een *sestertius* (VNR. 112) en 5 stukken van een metalen spiegel (VNR. 336).

Een fibula, ook wel mantelspeld of doekspeld genoemd, is een voorwerp uit metaal dat dienst deed als sluitspeld voor kledingstukken. In principe kan de fibula gezien worden als voorloper van de knoop en zelf de ritssluiting. In het geval van Wervik Ooststraat betreft het een fragment aangetroffen in S175. VNR. 112 betrof een *sestertius*. Het gaat om een munt uit messing (legering van tin en koper). Dergelijke munten werden vaak gebruikt in de eerste 250 jaar het van Romeinse keizerrijk. In de eerste helft van de 1ste eeuw waren ze vaak meer dan 35 mm in diameter. Op die manier konden er gebeurtenissen of propaganda-beelden op uitgebeeld worden.

Figuur 49: VNR. 113.

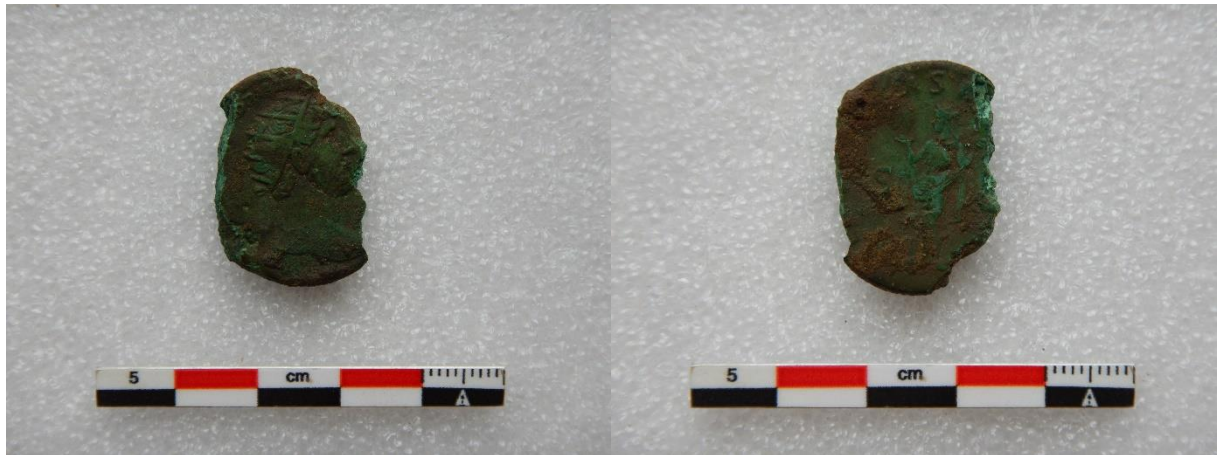
Figuur 50: VNR. 112.

VNR. 336 betrof verschillende fragmenten van een metalen spiegel. Het betrof 5 fragmenten van een rond exemplaar met een vermoedelijke diameter van 19 cm. Op de randen zitten kleine cirkelvormige doorboringen, er zijn tevens 2 groeflijnen zichtbaar, verder is geen versiering op te merken. De fragmenten hebben een dikte van ca. 1 mm. Vermoedelijk gaat het om een handspiegel. Dit voorwerp werd door Romeinse vrouwen gebruikt aangezien er nog geen glazen spiegels voorhanden waren. Één oppervlak werd glad gepolijst zodat deze spiegelde. Dikwijls was de achterkant versierd. Op die manier konden Romeinse vrouwen zich opmaken.

Figuur 51: VNR. 336.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd het terrein ook onderzocht door middel van een metaaldetector. Dat leverde vooral een aantal nagels op, er werd echter een munt gevonden in de vulling van de waterput (S80). Het gaat om een *dupondius* waarop de beeltenis van Hadrianus te zien is. De naam Hadrianus is ook te lezen. De buste van Hadrianus is te zien op de voorzijde. Op de achterkant staat vermoedelijk Aequitas die een weegschaal en *cornucopia* vastheeft. Daarbij staan de letters *COS III* en *S C*. Deze munt zou een gebruiksfase kennen tussen 125 en 128 wat neerkomt op de midden-Romeinse periode.

Figuur 52: Voor- en achterzijde van de *dupondius* met beeltenis van Hadrianus.

Figuur 53: Zicht op de voor- en achterzijde van een gelijkaardige *dupondius*.⁴⁴

Heel veel van het aangetroffen metaal kan echter maar moeilijk geïdentificeerd worden, het gaat vaak ook om sterk gecorrodeerde spijkers. Voorts werd nog een vingerhoed (VNR. 125), een knoop (VNR. 123) en een metaalslak (VNR. 24).

⁴⁴ <https://en.numista.com/catalogue/pieces66539.html>

2.2.2.1.8 Onverbrand dierlijk bot

Het aantal aangetroffen botmateriaal ligt zeer laag, dit heeft vermoedelijk te maken met de bodem die bestaat uit zand, waardoor bot niet goed bewaard blijft. Zand is een te zure bodem voor botmateriaal, waardoor het heel snel vergaat.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
211	ODB	2	1,00 gr	BOT	XXX		VBOT
373	ODB		3,00 gr	BOT	XXX		VBOT
457	ODB	2	3,00 gr	BOT	XXX		
462	ODB	1	9,00 gr	BOT	XXX		
513	ODB	2	9,00 gr	BOT	XXX		tanden
544	ODB	4	33,00 gr	BOT	ROM		blauwe aanslag?
617	ODB	1	1,00 gr	BOT	XXX		VBOT
618	ODB	2	1,00 gr	BOT	XXX		VBOT
622	ODB	2	1,00 gr	BOT	XXX		

Tabel 31: Overzicht van aangetroffen botmateriaal.

2.2.2.1.9 Leer/huid/bont

In de waterput S80 werden ook nog restanten aangetroffen van schoenen.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Opmerking
535	ODL	1		SCHOEISL	XXX	niet gewogen
539	ODL	1		SCHOEISL	XXX	niet gewogen

Tabel 32: Aangetroffen leer.

2.2.2.1.10 Organisch/plantaardig materiaal

Uit de verschillende zeefstalen van S175 werd wat organisch/plantaardig materiaal gerecupereerd.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype
598	OPX	3	1,00 gr	ZAAD
608	OPX	6	1,00 gr	ZAAD
614	OPX	2	1,00 gr	ZAAD
615	OPX	3	1,00 gr	ZAAD
621	OPX	2	1,00 gr	ZAAD

Tabel 33: Aangetroffen organisch/plantaardig materiaal.

2.2.2.1.11 Metaalslak

VNR. 246 (S175) betrof een metaalslak.

2.2.2.1.12 Vuursteen/silex

Ook werden enkele afslagen alsook vuursteenknollen aangetroffen, deze laten geen verdere interpretatie toe.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
232	SVU	1	5,00 gr	AFSLAG	XXX		
331	SVU	1	2,00 gr	AFSLAG	XXX		
381	SVU	5	51,00 gr	XXX	XXX		
394	SVU	1	6,00 gr	AFSLAG	XXX		
575	SVU	1	131,00 gr	XXX	ROM	vuursteenknol	sterk verweerd

Tabel 34: Aangetroffen vuursteen.

2.2.2.1.13 Natuursteen algemeen

Tijdens de opgraving werden 69 vondstnummers uitgeschreven voor steen (zowel natuursteen als vuursteen). 17 vondstnummers werden uitgeschreven voor maalsteen: VNR. 6, VNR. 77, VNR. 87, VNR. 143, VNR. 249, VNR. 256, VNR. 257, VNR. 271, VNR. 283, VNR. 334, VNR. 346, VNR. 355, VNR. 358, VNR. 411, VNR. 467, VNR. 545, VNR. 563. Het gaat telkens om verschillende fragmenten, van klein tot groot. De verschillende fragmenten maalsteen werden voorgelegd aan Dr. Sibrecht Reniere (Universiteit Gent, Vakgroep Archeologie). In waterput S80 werden trouwens graanzemelen aangetroffen, deze zijn indicatief voor gestampt of (grof)gemalen graan. Deze vormen mogelijk een indicatie voor graanverwerking in de nabijheid van de waterput (en dus binnen het projectgebied).⁴⁵

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
6	SXX	19	1438,00 gr	MAALSTN	ROM		
77	SXX	1	769,00 gr	MAALSTN	ROM	MAI: 1; fragment van een ligger van handmolen (want diameter < 50cm en geringe dikte)	uit basaltlava (onderkant is uitgehold wat typisch is voor basaltlava); sterk afgebladerd
87	SXX	2	644,00 gr	MAALSTN	ROM	uit basaltlava	
143	SXX	10	110,00 gr	MAALSTN	ROM		
249	SXX	20	69,00 gr	MAALSTN	ROM		
256	SXX	1	1818,00 gr	MAALSTN	ROM	MAI: 1; primair gebruikt als maalsteen; ook secundair gebruikt	uit arcotische zandsteen; primair gebruik: randfragment van looper of ligger; secundair gebruik: te zien aan de groeven die NIET concentrisch lopen
256	SXX	1	1843,00 gr	MAALSTN	ROM	MAI: 1; randfragment van een ligger	uit arcotische zandsteen; fragment wordt dikker naar het centrum toe; fragment staat ook lichtjes bol (wijst op een ligger)
257	SXX	10	905,00 gr	MAALSTN	ROM	MAI: 1; 1 randfragment van een looper van een handmolen (want diameter < 50cm)	de opstaande rand van de looper is nog deels zichtbaar, ook de actieve zijde is nog aanwezig
271	SXX	1	1013,00 gr	MAALSTN	ROM	MAI: 1; een rand van een ligger van een mechanische maalsteen (want diameter > 50cm)	uit arcotische zandsteen; actieve zijde vertoont concentrische cirkels; niet-actieve zijde heeft typische ovaalvormige groeven
283	SXX	14	68,00 gr	MAALSTN	ROM		
284	SXX	2	2652,00 gr	MAALSTN	ROM	MAI: 2; fragmenten van een ligger van een mechanische maalsteen (diameter > 50cm)	uit arcotische zandsteen (mogelijk ontgonnen uit de Ardennen); ovaalvormige groeven op de niet-actieve zijde
322	SXX	1	1210,00 gr	MAALSTN	ROM	MAI: 1; primair gebruikt als maalsteen; secundair gebruikt om mogelijk een benen naald aan te punten	het secundaire gebruik is te zien aan de groef die niet doorloopt naar de beide uiteinden van het fragment
334	SXX	40	615,00 gr	MAALSTN	ROM		
340	SXX	3	1410,00 gr	MAALSTN	ROM	MAI: 3; fragmenten maalsteen	elk fragment bestaat uit arcotische zandsteen maar het ene fragment bevat meer kwarts dan de andere (behoren dus tot 2 subgroepen) het fragment met minder kwarts, is wellicht secundair gebruikt
346	SXX	2	1246,00 gr	MAALSTN	ROM	MAI: 2; bij beide fragmenten onduidelijk looper of ligger	beide fragmenten uit arcotische zandsteen; bij beide fragmenten is een stuk actieve zijde bewaard

⁴⁵ Van Beurden, 2021.

355	SXX	6	936,00 gr	MAALSTN	ROM	MAI: 1; 1 randfragment van een ligger	uit basaltlava; op de actieve zijde nog deels het tand- en groefstelsel bewaard; de niet-actieve zijde is hol
358	SXX	2		MAALSTN	ROM	MAI: 1; 2 passende fragmenten van een looper van een handmolen	uit basaltlava; sterk verweerd maar aanzet van het kropgat is misschien nog aanwezig, ook de opstaande boord is nog zichtbaar; geen groefstelsel meer zichtbaar
358	SXX	2	820,00 gr	MAALSTN	ROM	MAI: 1; primair gebruikt als maalsteen; wellicht ook secundair gebruikt omwille van de "V"	op 1 zijde staat een "V": is niet functioneel, misschien decoratief? (enkel nog gezien in militaire context)
411	SXX	1	1042,00 gr	MAALSTN	XXX	MAI: 1; fragment met aanzet van kropgat van een looper; van mechanische maalsteen of handmolen	concentrische cirkels op de actieve zijde waarneembaar; de gebruikte grondstof is uniek: een conglomeraat uit het Devoon ontgonnen in de Ardennen
467	SXX	2	842,00 gr	MAALSTN	ROM	MAI: 1; fragmenten van een looper	heeft een rechte en tevens bewerkte zijde dat de rand van de maalsteen kan zijn, maar kan ook een stukje van het zwaluwstaartvormige oog zijn; uit basaltlava; met groefpatroon op actieve zijde
563	SXX	1	341,00 gr	MAALSTN	ROM	MAI: 1; onduidelijk of looper of ligger	uit arcotische zandsteen; is verweerd waardoor slechts klein stukje actieve zijde bewaard bleef

Tabel 35: Overzicht van de verschillende aangetroffen maalstenen.

Figuur 54: VNR. 346 (links) en VNR. 467 (rechts).

Figuur 55: VNR. 77 (links) en VNR. 256 (rechts).

Figuur 56: VNR. 358 (links) en VNR. 257 (rechts).

Figuur 57: VNR. 355 (links) en VNR. 6 (rechts).

Figuur 58: Zicht op enkele van de fragmenten maalsteen (VNR. 284).

Voorts bestaan de vondsten uit ijzerzandsteen en natuursteen.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
3	SXX	1	20,00 gr	XXX	ROM		
6	SXX	19	1438,00 gr	MAALSTN	ROM		
41	SXX	1	1873,00 gr	XXX	XXX		
60	SXX	4	449,00 gr	IJZERZST	XXX		
66	SXX	6	669,00 gr	IJZERZST	XXX		
77	SXX	1	761,00 gr	MAALSTN	ROM		
83	SXX	1	148,00 gr	XXX	XXX		
87	SXX	2	644,00 gr	MAALSTN	ROM		
116	SXX	3	461,00 gr	XXX	ROM		
138	SXX	1	2161,00 gr	XXX	XXX		
143	SXX	10	110,00 gr	MAALSTN	ROM		
166	SXX	1	108,00 gr	XXX	ROM		
193	SXX	1	85,00 gr	XXX	ROM		
205	SXX	1	805,00 gr	XXX	XXX		
216	SXX	1	36,00 gr	XXX	ROM		
219	SXX	1	235,00 gr	XXX	ROM		
225	SXX	4	672,00 gr	XXX	XXX		
228	SXX	1	435,00 gr	XXX	XXX		
240	SXX	1	205,00 gr	XXX	XXX		
246	SXX	3	479,00 gr	IJZERZST	XXX		
248	SXX	2	1316,00 gr	XXX	XXX		
249	SXX	20	69,00 gr	MAALSTN	ROM		
255	SXX	32	16187,00 gr	XXX	ROM		
256	SXX	2	3673,00 gr	MAALSTN	ROM		
257	SXX	10	905,00 gr	MAALSTN	ROM		
271	SXX	1	1013,00 gr	XXX	ROM		bewerkt, maalsteen?
272	SXX	1	428,00 gr	IJZERZST	ROM		
277	SXX	2	1709,00 gr	XXX	XXX		
281	SXX	2	1173,00 gr	XXX	ROM		
283	SXX	14	68,00 gr	MAALSTN	ROM		
285	SXX	4	477,00 gr	IJZERZST	XXX		
296	SXX	1	29,00 gr	XXX	XXX		onbewerkte vuursteen
299	SXX	2	387,00 gr	XXX	ROM		
310	SXX	2	202,00 gr	XXX	XXX		leiste
310	SXX	1	128,00 gr	IJZERZST	XXX		
330	SXX	1	288,00 gr	XXX	XXX		
334	SXX	40	615,00 gr	MAALSTN	ROM		
346	SXX	2	1246,00 gr	MAALSTN	ROM		

349	SXX	2	1231,00 gr	XXX	XXX		
351	SXX	2	971,00 gr	IJZERZST	XXX		
355	SXX	6	936,00 gr	MAALSTN	ROM		
358	SXX	5	3467,00 gr	MAALSTN	ROM		
361	SXX	1	1490,00 gr	XXX	XXX		
368	SXX	1	191,00 gr	IJZERZST	XXX		
385	SXX	2	227,00 gr	XXX	XXX		
387	SXX	2	127,00 gr	XXX	XXX		onbewerkte silex
405	SXX	4	4393,00 gr	XXX	XXX		
411	SXX	2	890,00 gr	IJZERZST	XXX		
411	SXX	1	1042,00 gr	XXX	XXX		bewerkt, mogelijk maalsteen?
411	SXX	1	363,00 gr	XXX	XXX		silexknol
424	SXX	1	1400,00 gr	XXX	XXX		
467	SXX	2	842,00 gr	MAALSTN	ROM		ribbels zichtbaar
468	SXX	2	1506,00 gr	XXX	XXX		
474	SXX	1	2162,00 gr	IJZERZST	XXX		
488	SXX	8	57,00 gr	XXX	ROM		Doornikse kalksteen
497	SXX	9	3205,00 gr	IJZERZST	XXX		
500	SXX	2	169,00 gr	XXX	XXX		
516	SXX	4	612,00 gr	XXX	ROM		
545	SXX	1	105,00 gr	MAALSTN	ROM	maalsteen?	
563	SXX	1	329,00 gr	MAALSTN	ROM		
565	SXX	2	34,00 gr	XXX	ROM		
570	SXX	1	38,00 gr	XXX	ROM		
610	SXX	1	5,00 gr	AFSLAG	XXX		

Tabel 36: Aangetroffen natuursteen.

2.2.2.1.14 Mortel

Er werd ook 1 fragment mortel (VNR. 634 – S162) aangetroffen waarop mogelijk restanten te zien zijn van wandschilderingen. Dit wijst op steenbouw in de buurt. Dit zou kunnen gedateerd worden in de 2^e tot 3^e eeuw na Chr.

Figuur 59: VNR. 634.

2.2.2.2 Assessment van de stalen

Tijdens de uitgevoerde opgraving aan de Ooststraat te Wervik werden 92 stalen genomen in functie van verder natuurwetenschappelijk onderzoek. Het gaat hierbij om houtskoolmonsters (4) met het oog op het bekomen van een datering; monsters voor macrobotanisch onderzoek (50), pollenmonsters (8) en monsters met het oog op het verzamelen van vondstmateriaal (30). Het gaat hierbij om stalen met het oog op het bekomen van een datering, informatie over de organisatie en het uitzicht van het landschap.

De monsters met het oog op het verzamelen van vondstmateriaal werden allen uitgezeefd en nadien werd dit bekomen residu getrieerd op zoek naar klein vondstmateriaal.

In functie van de deponering werden ook alle ongebruikte stalen uitgezeefd. Dit residu wordt mee met het vondstassemblage gedeponerd, maar werd niet opgenomen in dit rapport.

Figuur 60: Thematische kaart met weergave van de staalcategorieën.

2.2.2.3 Conservatie-assessment

De vondsten zijn over het algemeen goed bewaard, de metaalvondsten dienen echter wel in goede omstandigheden te worden bewaard (met silicagel).

2.2.2.4 Assessment van de sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren

Een assessment van de sporen vertrekt vanuit de informatie op de aanwezige sporenformulieren en de confrontatie van de in deze fase reeds beschikbare dateringselementen (natuurwetenschappelijke dateringen, cultuurhistorische waarnemingen of interpretaties). Er wordt een verband gelegd met het beschreven assessment van de vondsten en de stalen. Vanuit datzelfde verband wordt vervolgens een inschatting gemaakt van de tafonomie en de mogelijke functie van de sporen en de daaruit resulterende bewaringstoestand. Het assessment geeft een beschrijving van de sporen, spoorcombinaties en structuren, en biedt een inschatting van hun bewaringstoestand en hun typologische, chronologische en ruimtelijke indeling.

Tijdens de opgraving aan de Ooststraat te Wervik werden verschillende sporen aangetroffen. Een aantal van deze sporen vormt een spoorcombinatie en archeologische structuur.

Afkorting	Soort	Aantal
AFK	Afvalkuil Eerste Wereldoorlog	5
BKR	Bomkrater	2

CR	Crematiegraf	2
DEP	Depressie	5
DK	Drenkkuil	1
GA	Gracht	5
GR	Greppel	34
KL	Kuil	110
LPG	Loopgraaf	1
NV	Natuurlijke verstoring	91
PK	Paalkuil	158
WA	Waterput	2
WK	Waterkuil	2

Tabel 37: Weergave van het aantal aangetroffen sporen.

Natuurlijke verstoringen kregen het spoornummer S998 en recente verstoringen het spoornummer S999. Hout werd ingemeten onder S905 en drainages onder S900.

2.2.2.5 Assessment van de archeologische site

2.2.2.5.1 Algemeen

Voor een archeologische site wordt een inschatting gemaakt van de bewaringstoestand, het chronologisch kader, en de functionele of culturele interpretatie. De ruimtelijke verdeling van de eventuele vondsten en sporen wordt geïnterpreteerd. Het assessment van de archeologische site integreert eveneens alle informatie over het historische, landschappelijke en archeologische kader van de archeologische site. Uiteindelijk wordt per dateringsfase het potentieel op kennisvermeerdering ingeschat. Bij artefactensites worden activiteitszones gelijkgesteld met zones.

2.2.2.5.2 Ooststraat Wervik

Op basis van de eerder uitgevoerde onderzoeken aan de Ooststraat te Wervik, in de vorm van een bureaustudie (2018C162) en een proefsleuvenonderzoek (2018F154) kan reeds een assessment gemaakt worden. Het betreft een terrein gelegen aan de Ooststraat te Wervik in de provincie West-Vlaanderen. De volledige oppervlakte van het terrein bedraagt 15757 m². Hiervan werd 13063 m² onderzocht door middel van proefsleuven. Voor dit verslag van resultaten werd een totaal van 11048 m² opgegraven. Voor de start van de opgraving bestond het terrein voornamelijk uit grasland. Op basis van luchtfoto's is evenwel vast te stellen dat de terreinen vroeger in gebruik waren als voetbalvelden.

Landschappelijk gezien kan het project gesitueerd worden in de zandleemstreek, aan de stroomvlakte van de Leie. Ongeveer 1 km ten westen van het projectgebied stroomt de Sint-Jansbeek en ca. 600 m zuidwaarts ligt het alluvium van de Leie. Historische en cartografische bronnen wijzen op een ruraal karakter van het plangebied.

Nog op basis van deze bronnen en de reeds uitgevoerde vooronderzoeken kan gesteld worden dat het bodemarchief vrij intact is en dat er zich archeologische sporen net onder of in de teelaarde kunnen bevinden. Dit laatste is duidelijk aangetoond door het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek. Op basis van dit uitgevoerde vooronderzoek kon reeds worden vastgesteld dat er zicht ter hoogte van het projectgebied een site uit de Romeinse periode bevindt.

Tijdens de uitgevoerde opgraving werden verschillende paalsporen, kuilen, grachten, greppels, waterputten, een depressie en een drenkkuil teruggevonden die effectief kunnen gedateerd worden in de Romeinse periode. Ook werden enkele sporen aangetroffen uit de middeleeuwen net zoals enkele sporen die eerder in de periode van de Eerste Wereldoorlog kunnen worden gedateerd.

In functie van verder onderzoek kunnen de genomen stalen, gerecupereerde vondsten en de spoorcombinaties helpen bij het beantwoorden van de verschillende onderzoeksvragen. Dit alles laat toe de site te plaatsen in haar landschappelijke omgeving en informatie te verschaffen over het toenmalige landschap. Verder kan de archeologische site zeker bijdragen tot het invullen van kennisleemtes binnen de geschiedenis van Wervik en de *vicus*.

2.2.3 Potentieel voor wetenschappelijk onderzoek, aard en waardering.

Tijdens het archeologisch onderzoek werden 92 stalen genomen in functie van natuurwetenschappelijk onderzoek, dit met het oog op het bekomen van een absolute datering. Dit kan door analyses uit te voeren op dateerbaar materiaal zoals onder meer houtskool of andere dateerbare materialen. Ook werden stalen genomen voor macrobotanisch en palynologisch onderzoek. Hout van de beide waterputten werd eveneens ingezameld om op die manier meer informatie te verkrijgen over de opbouw van de waterputten en de gebruikte houtsoort.

Tijdens de opgraving werden 92 vondstnummers uitgeschreven voor monsters of stalen, voor een uitgebreide lijst wordt verwezen naar de bijlagen van het rapport:

Afkorting	Monster	Aantal
MHK	Houtskoolmonster	4
MP	Pollenmonster	8
MVON	Monster op vondstmateriaal	30
MZ	Zadenmonster voor botanisch onderzoek	50

Tabel 38: Stalen.

2.2.3.1 Uit te voeren onderzoeken en voorziene kaders

Voor de conservatie en het natuurwetenschappelijk onderzoek worden de volgende waarderings- en analyses aanbevolen:

Waardering (naar schatting; nader te bepalen tijdens het onderzoek door de veldwerkleider):

- 20 VH waardering macroresten
- 15 VH waardering pollenmonsters
- 6 VH waardering dendrochronologie
- 2 VH waardering botmateriaal

Analyses en dateringen (naar schatting; nader te bepalen tijdens het onderzoek door de veldwerkleider):

- 12 VH analyse (natte) macroresten
- 12 VH analyse pollen
- 3 VH datering d.m.v. dendrochronologie
- 4VH houtsoortbepaling

- 10 VH ¹⁴C-datering
- 4 VH anthracologisch onderzoek
- 3 VH slijpplaatjes
- 1 VH micromorfologie
- 6 VH fosfaatanalyses
- 2 VH röntgenopnames metaal
- 2 VH archeozoölogie

2.2.3.2 Strategie voor verwerking

Na het beëindigen van het veldwerk werd gestart met de verwerking. Tijdens deze basisuitwerking werden alle opgravingsdata geadministreerd en gedigitaliseerd. Het gerecupereerde vondstmateriaal werd gewassen en geteld.

Alle foto's werden in een database verwerkt. De foto's die gebruikt worden in het rapport worden voorzien van een fotobordje, overigens hebben alle genomen foto's een digitaal fotobordje, dit op basis van de naam in de databank.

De verschillende meetresultaten werden verwerkt tot een sporenplan, waarbij eventuele dateringen en fasering werden toegevoegd. Per werkput werd een apart plan gemaakt met hierop de aanduiding van de verschillende sporen en de coupelijnen. Voor de aanwezige structuur werd een apart grondplan gemaakt, op die manier konden de sporen wat meer in detail bekeken worden. Voor de verdere uitwerking van het rapport waren niet meer detailplannen nodig. Met deze gegevens werd getracht om de onderzoeksvragen naar best vermogen te beantwoorden.

De verschillende sporen werden bestudeerd en uitgewerkt. Bepaalde sporen maakten deel uit van een archeologische structuur. Deze archeologische structuur wordt in zijn geheel uitgewerkt. De coupes en profieltekeningen werden gedigitaliseerd en verwerkt tot afbeeldingen in Adobe Illustrator.

De vondsten werden tijdens deze basisuitwerking bewaard in het depot van Ruben Willaert bvba te Brugge. Alle ingezamelde archeologische vondsten en data zijn, conform de overeenkomst tussen Ruben Willaert bvba en de opdrachtgever, eigendom van de opdrachtgever. Deze staat de vondsten af aan de Stad Wervik, waarna ze gedeponeerd zullen worden in het Erfgoeddepot Trezor.

2.2.3.3 Conservatiestrategie

Zoals eerder aangegeven zijn er geen vondsten die in aanmerking komen voor conservatie aangetroffen tijdens het uitgevoerde veldwerk. Op die manier hoeft geen strategie voor conservatie uitgewerkt te worden.

2.2.3.4 Onderzoeksvragen die dienen beantwoord te worden bij vervolgonderzoek

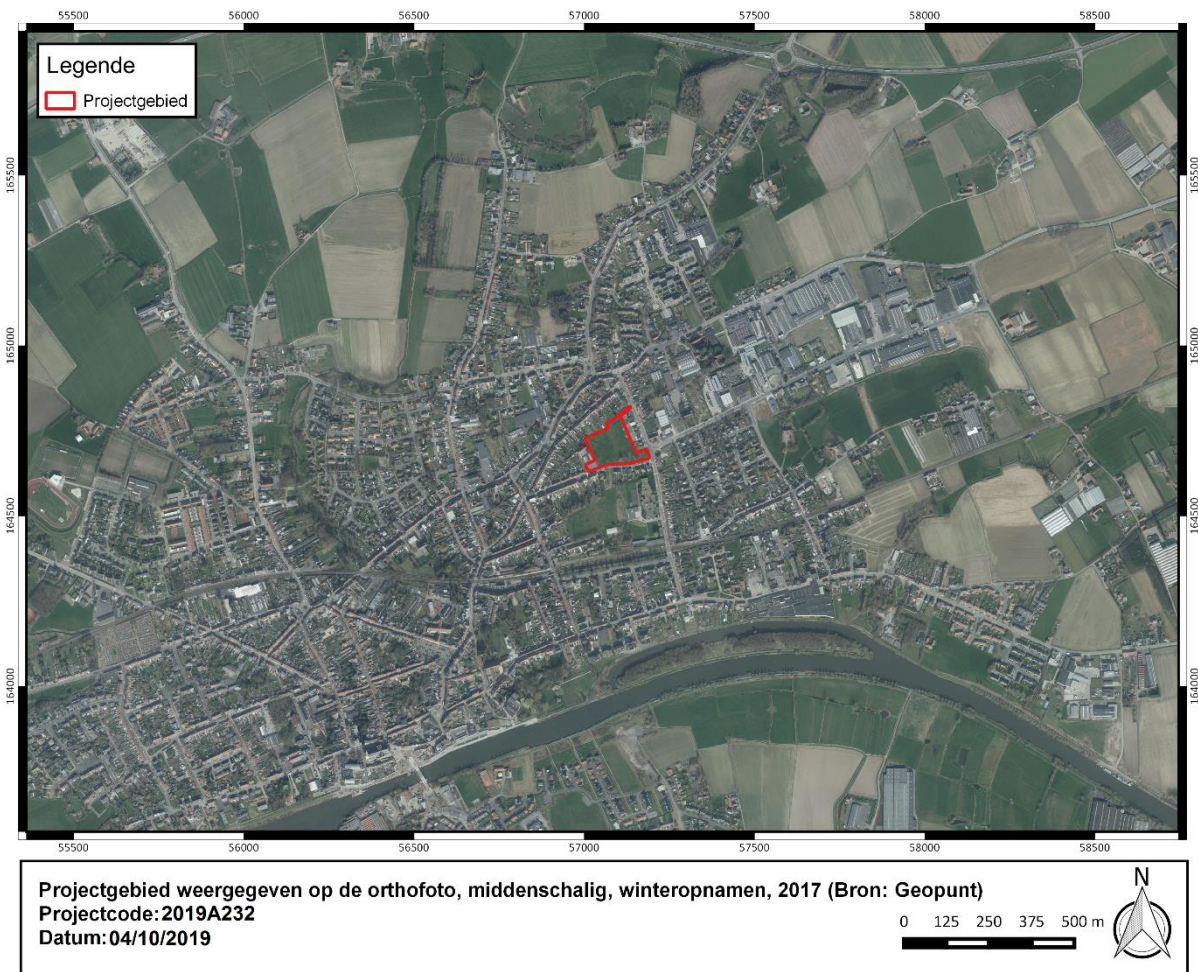
Het volledige gebied werd onderzocht door middel van een proefsleuvenonderzoek, waarbij de volledige oppervlakte die zal worden ontwikkeld door de opdrachtgever werd onderzocht door middel van een vlakdekkende opgraving. Een verder vervolgonderzoek is binnen het projectgebied bijgevolg niet meer aan de orde.

2.3 Interpretatie van het onderzochte gebied

2.3.1 Beschrijving van het onderzochte gebied

Het onderzoeksterrein is gelegen in Wervik, in het zuiden van de provincie West-Vlaanderen. Wervik is gelegen op de grens van de Westhoek en het Kortrijkse, aan de rijksweg Ieper-Menen en de spoorlijn Kortrijk-Ieper.

Het projectgebied grenst ten zuiden aan de Ooststraat en ten westen aan de Hellestraat. Ten noorden sluit het onderzoeksterrein aan bij rijbebouwing langsheen de Vredestraat. De dorpskern van Wervik (Sint-Medarduskerk) situeert zich ca. 1,2 km ten zuidwesten van de site.

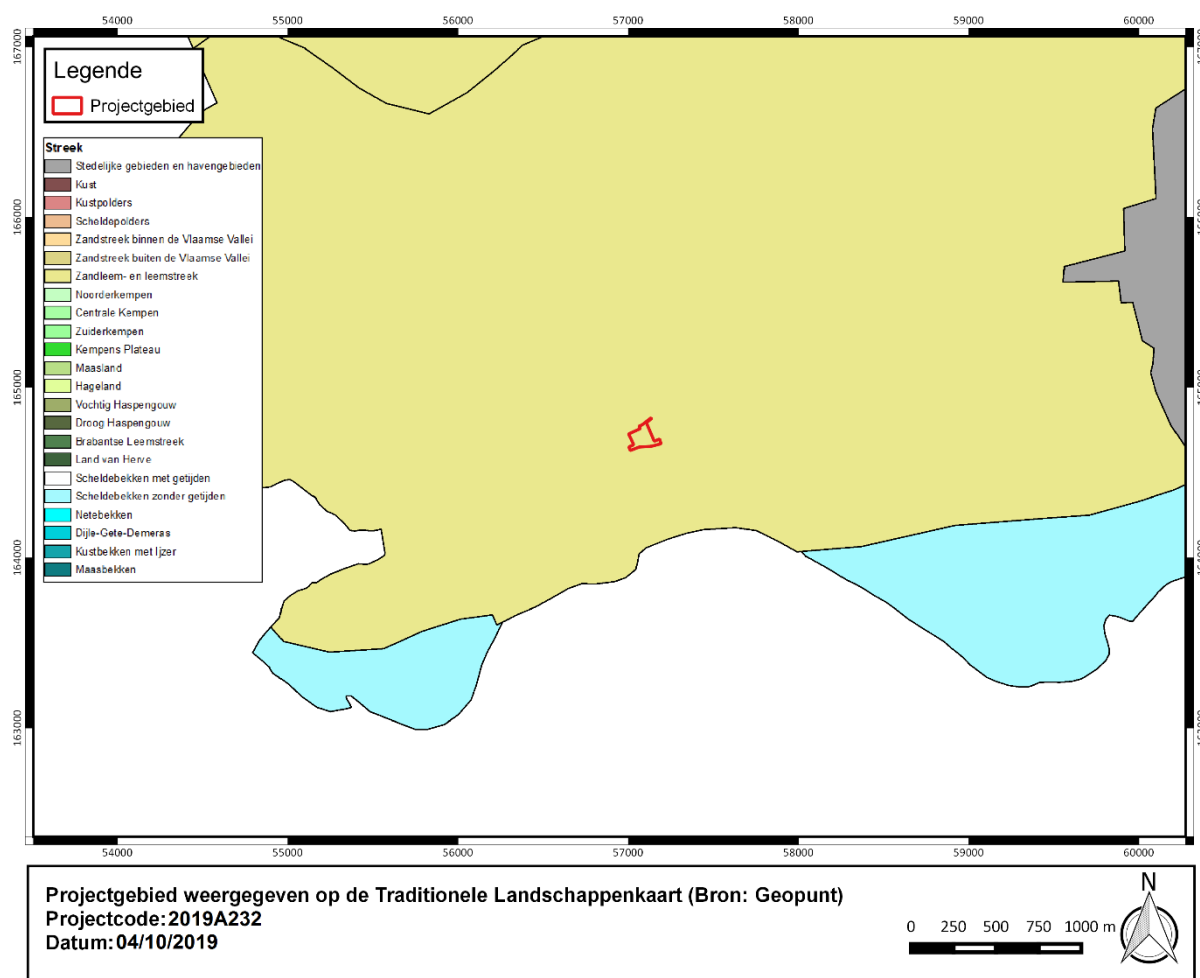

Figuur 61: Projectgebied weergegeven op de orthofoto uit 2017.

2.3.1.1 Traditionele landschappenkaart

Het projectgebied is gelegen in de zandleem- en leemstreek in het Land van Roeselare-Kortrijk. Net ten zuiden is een heuvel gelegen, het projectgebied zelf is gelegen in een oude alluviale vlakte. De hoogte is gelegen tussen ca. 19 en 20 m TAW.

Hydrografisch is het gebied gelegen in het Leiebekken met als deelbekken Grensleie. Rondom het projectgebied zijn verschillende rivieren en beken gelegen. Ten westen stroomt de Sint-Jansbeek terwijl ten oosten de Vuilebeek en Rapetbeek gelegen zijn. Ten zuiden stroomt de Leie.

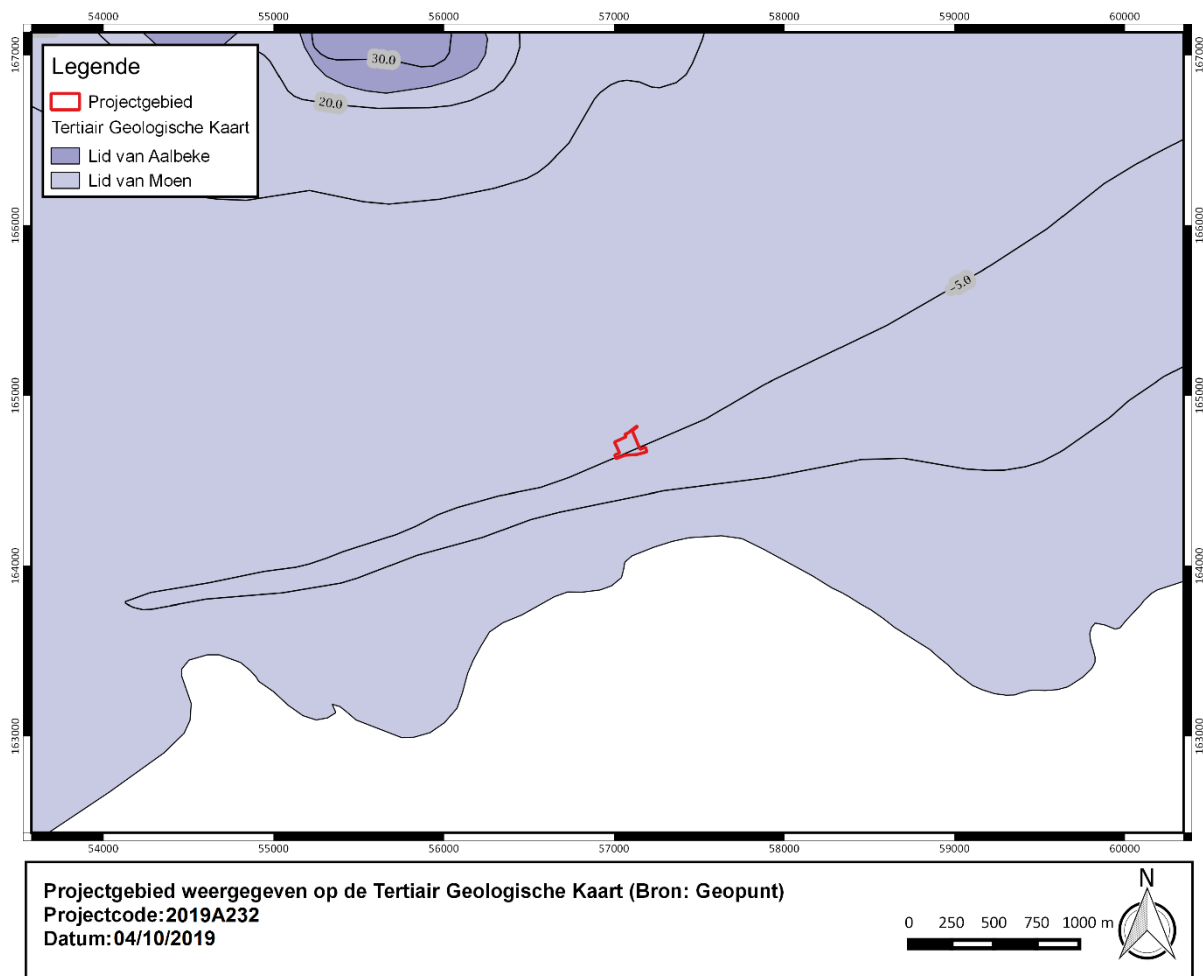

Figuur 62: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (Bron: Geopunt).

2.3.1.2 Geologie

2.3.1.2.1 Tertiair

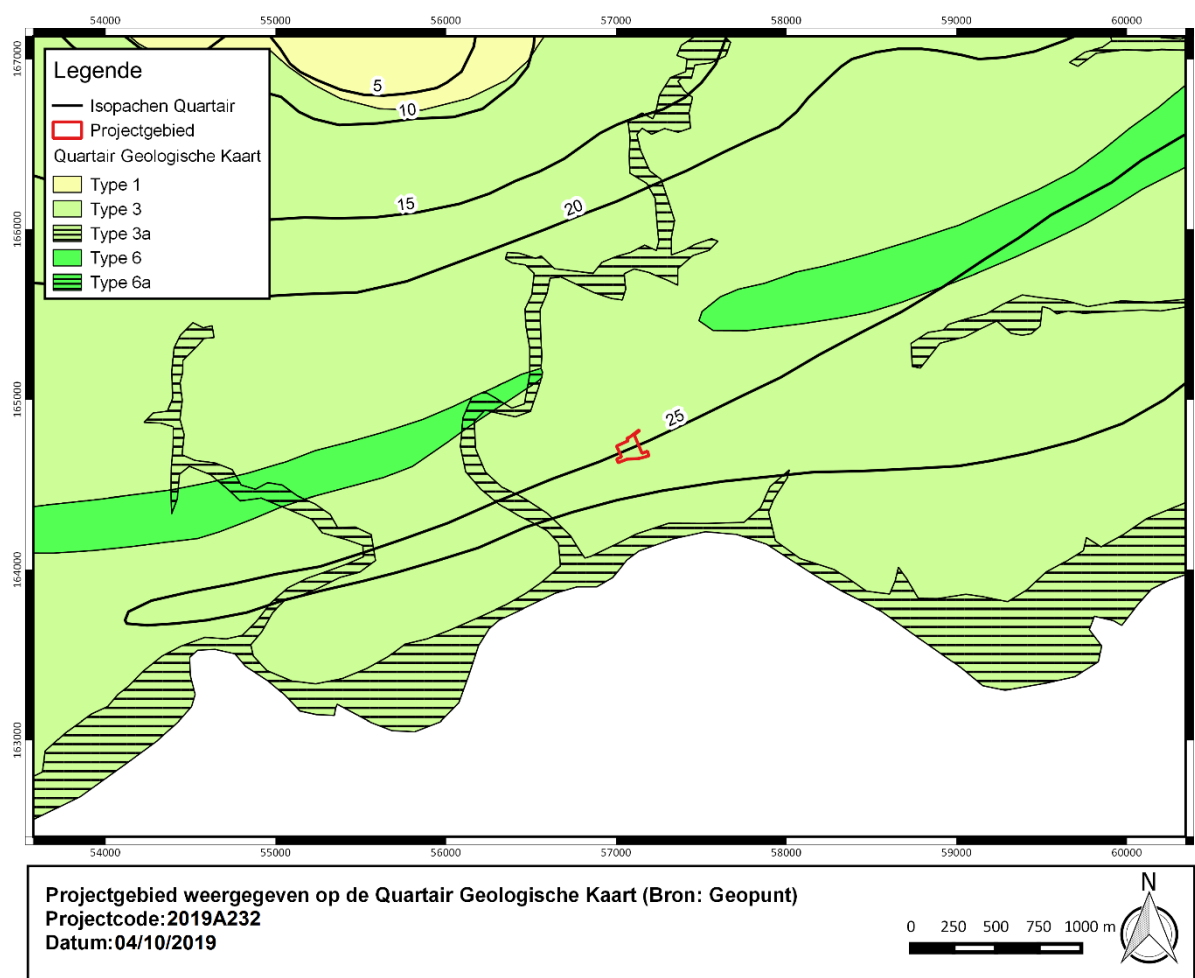
Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen** (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen. Het **Lid van Moen** is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

Figuur 63: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

2.3.1.2.2 Quartair

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 3**. Dit type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen bevatten van het Quartair.

Figuur 64: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

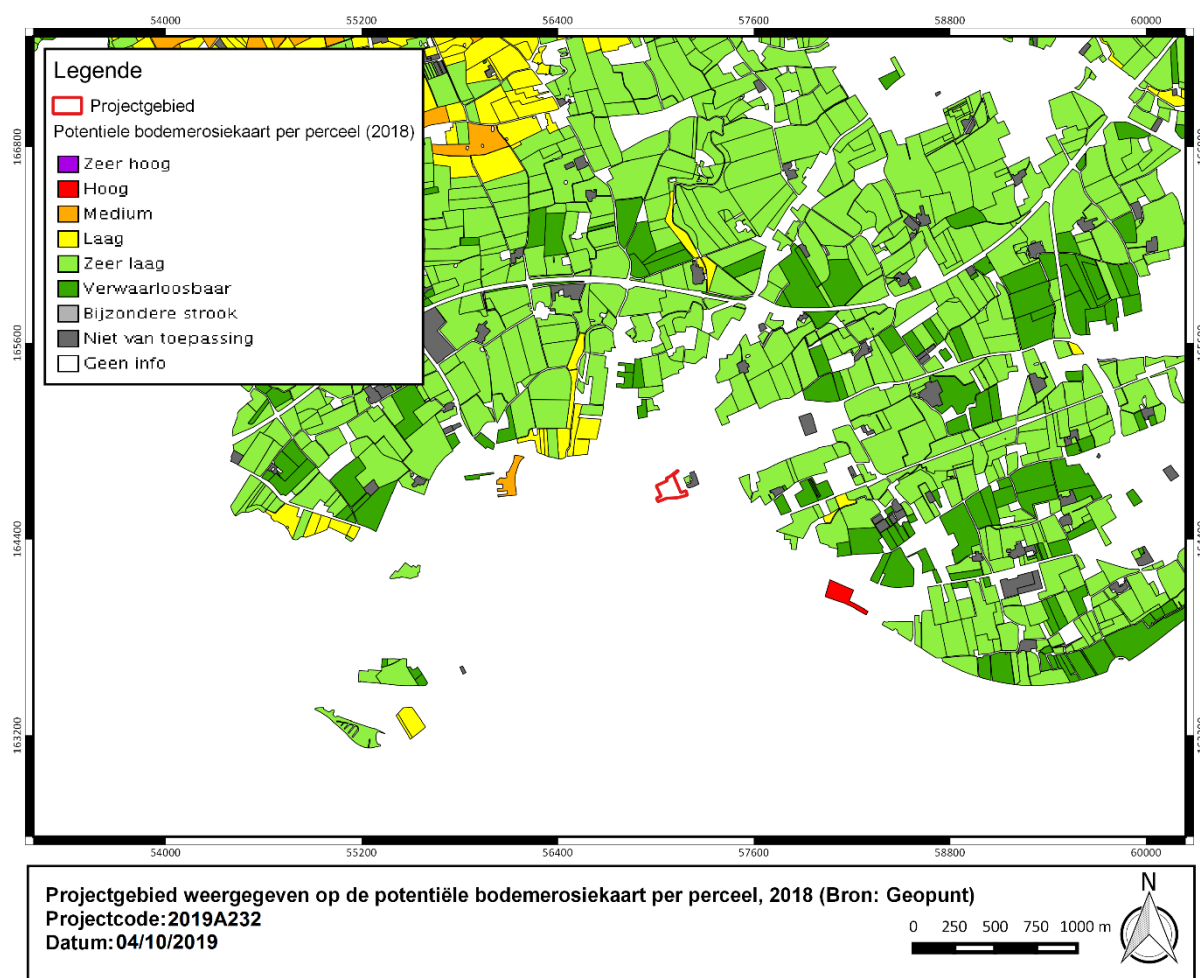
2.3.1.3 Bodem

2.3.1.3.1 Bodemtypes

Het bodemtype **Pca** is een matig droge lichte zandleembodem met textuur B horizont of met weinig duidelijke kleur B horizont. De bouwvoor is 25-30 cm dik, goed humeus en grijsbruin van kleur. Bij in cultuurname is een deel van de uitlogingshorizont met de bouwvoor vermengd tot een homogeen goed humeuze Ap horizont waaronder een bruingele overgangshorizont van 20-30 cm dik voorkomt. De verbrokkelde textuur B komt voor tussen 50 en 80 cm.

Het bodemtype **Pba** is een droge licht zandleembodem met textuur B horizont of weinig duidelijke kleur B horizont. De bouwvoor is 20-30 cm dik, (donker)grijsbruin, matig humeus en rust op een bruinachtige zwake humeuze overgangshorizont van 20-30 cm dikte. Soms komt een uitgeloopte horizont voor onder deze overgangshorizont. De textuur B begint op 70-90 cm met roestverschijnselen beginnende tussen 90 en 120 cm.

Het bodemtype **Lca** is een matig droge zandleembodem met textuur B horizont. De Ap horizont rust op een E horizont van ca. 40 cm dik of rechtstreeks op de textuur B horizont. De textuur B is aangereikt met klei en sesquioxiden en is een bruin zwaar zandleem. Roestverschijnselen beginnen tussen 80 en 120 cm.

Figuur 66: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2016, Bron: Geopunt).

2.3.1.3.3 Algemene bodemopbouw

In functie van de analyse van de bodemopbouw werden in totaal 2 bodemprofielen geregistreerd. Tijdens het eerder uitgevoerde proefsleuvenonderzoek werden er echter ook 6 profielen geplaatst. Deze worden ook meegenomen in dit rapport. De referentieprofielen zullen worden beschreven conform de *FAO guidelines for soil description*, de richtlijnen van de Databank Ondergrond Vlaanderen en de Code van Goede Praktijk. De aangetroffen bodems werden gedetermineerd volgens het Belgische bodemclassificatiesysteem.

Figuur 67: Opgravingsplan weergegeven op de bodemkaart met aanduiding van de geplaatste profielen.

Tijdens de opgraving werden 2 bijkomende profielen geplaatst en geanalyseerd. Deze beide profielen vertonen een sterk gelijkaardige bodemopbouw aan de profielen die werden geanalyseerd uit het proefsleuvenonderzoek⁴⁶. De referentieprofielen uit het proefsleuvenonderzoek vertonen echter een minder grote verstoringgraad dan de nieuwe profielen, en worden dus als zijnde representatief voor de onderzoekslocatie geacht. Met die reden worden profielen 6 en 3 van het proefsleuvenonderzoek overgenomen als referentieprofielen. Gezien dezelfde benamingmethode in het proefsleuvenonderzoek worden al diens profielen verder vermeld met een ‘-S’ als suffix, bvb: PR6-S en PR3-S. De bevindingen van profielen PR1 en PR2 worden eveneens besproken.

Het overgrote deel van het terrein wordt gekenmerkt door een ABC-opbouw. De A-horizont is een Ap-horizont bestaande uit donker bruin grijze zandleem met baksteenbrokjes en keitjes. Waar de bodem niet te zwaar is verstoord is er onder de Ap-horizont een vrij dikke Bt-horizont aanwezig. Bij PR6-S is er echter een E-horizont (licht grijs witte zandleem met wortelgangen) zichtbaar tussen de A en B-horizont. De C-horizont betreft een oranjegeel gelamineerd (lemig) zand met diffuus gevlekte gleyverschijnselen. Profiel PR1 vertoont een normale ABC-bodemontwikkeling, maar de natuurlijke bodemontwikkeling werd duidelijk afgesneden door een verstoring die lokaal de B-horizont en een aanzienlijk deel van de C-horizont afsnijdt. Dit is te wijten aan het plaatsen van ondergrondse buizen. Dit verklaart eveneens de afwezigheid van een natuurlijke B-horizont bij PR2, waar de onderste verstoring een afgesneden contact met de C-horizont vertoont. De verstoringen in deze twee profielen betreffen een herwerking van de B-horizont met bijmenging van steenpuin. Bij de overige profielen gaat het om een Bt-horizont (bruine zandleem met af en toe baksteenbrokjes en wortelgangen).

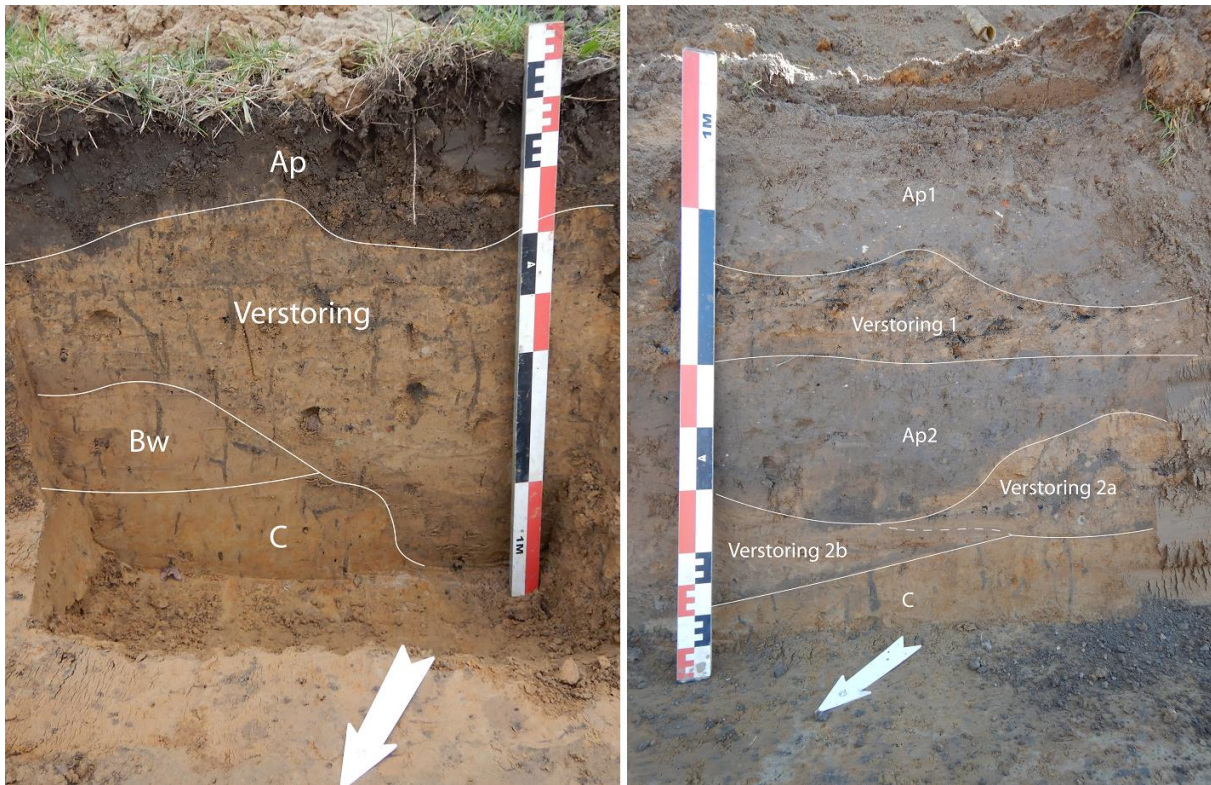
⁴⁶ Proefsleuvenonderzoek met ID 8287

Figuur 68: Profiel 6-S in sleuf 8 vanuit het noorden.

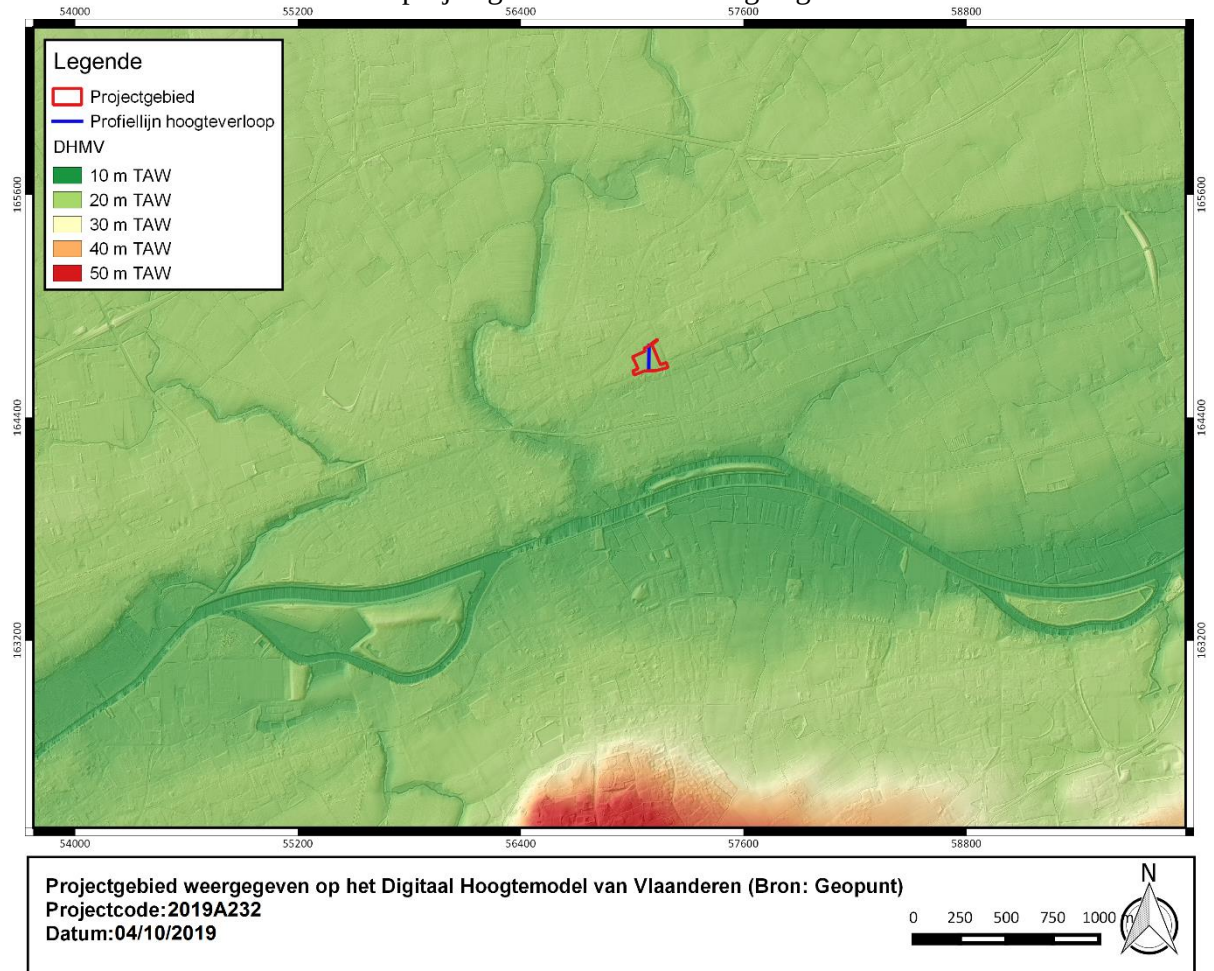
Figuur 69: Profiel 3-S in sleuf 5 vanuit het noorden.

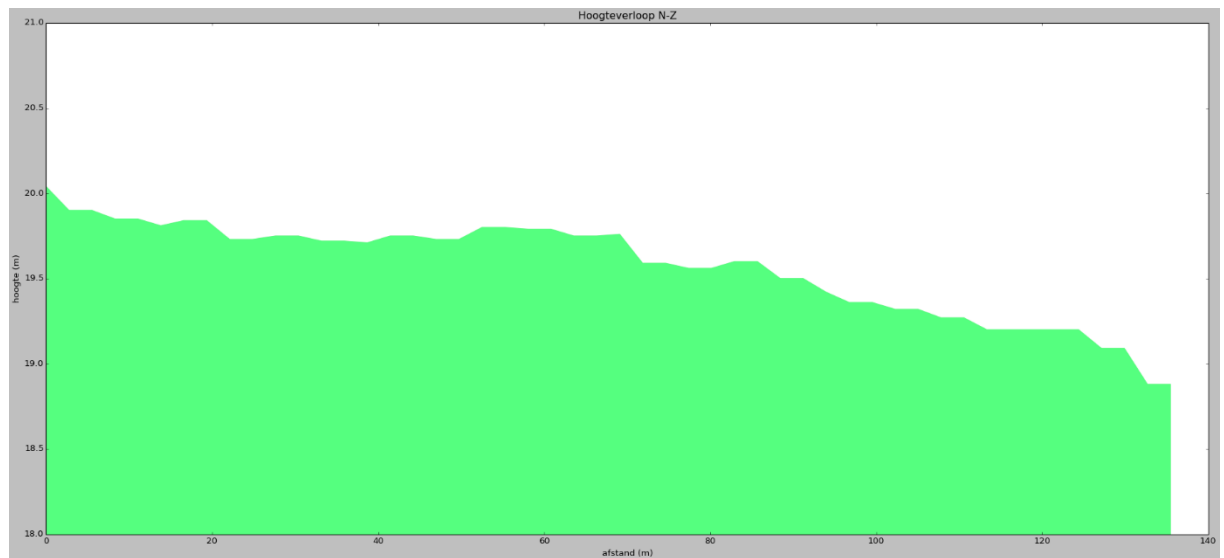
Figuur 70: links - profiel PR1 vanuit het Noorden, rechts - profiel PR2 vanuit het Noordwesten; bemerk dat Ap2 een verplaatste Ap1 betreft.

2.3.1.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

Het projectgebied zelf is gelegen in de alluviale vlakte van de Leie. De hoogte is bedraagt ca. 19 en 20 m TAW. Ten zuiden van het projectgebied is een heuvel gelegen.

Figuur 71: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) (Bron: Geopunt).

Figuur 72: Hoogteverloop van het projectgebied (van noorden naar zuiden) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (Bron: Geopunt).

Hydrografisch is het gebied gelegen in het Leiebekken met als deelbekken Grensleie. Rondom het projectgebied zijn verschillende rivieren en beken gelegen. Ten westen stroomt de Sint-Jansbeek terwijl ten oosten de Vuilebeek en Rapetbeek gelegen zijn. Ten zuiden stroomt de Leie.

2.3.1.6 Historische voorkennis

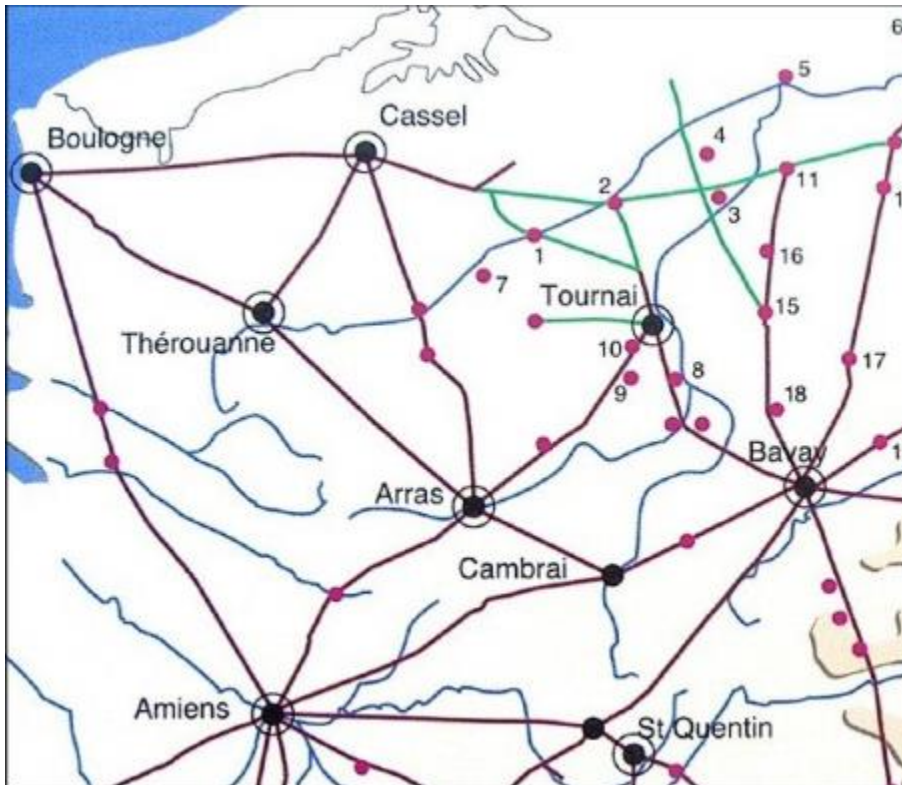
Pre-Romeins en Romeins Wervik⁴⁷

De oudste resten betreffende menselijk aanwezigheid in Wervik stammen uit de neolitische periode. Ook resten uit de IJzertijd werden her en der aangetroffen.

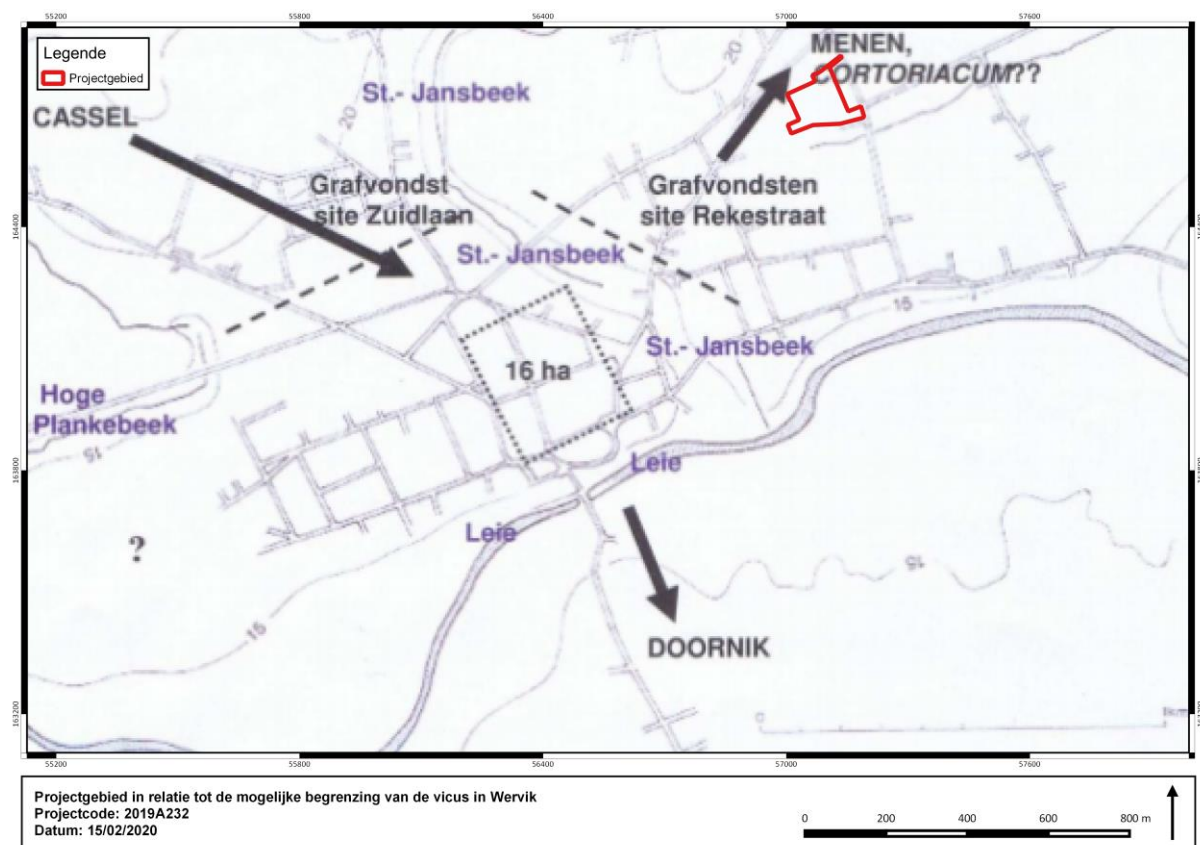
Er is pas sprake van een nederzetting tijdens de Romeinse periode, een zogenaamde *vicus*⁴⁸. *Viroviacum* zou ontstaan zijn in de vroege 1ste eeuw als een baanpost, langs de weg Boulogne-Bavay. Een clan onder leiding van Viovos zou hiervoor aan de oorsprong liggen. In het huidige centrum van Wervik kunnen nog zaken herkend worden die gelinkt kunnen worden aan deze Romeinse oorsprong. Zo is de centrale kruisvorm van de Nieuwstraat, Groenstraat, Donkerstraat, Ooievaarstraat en Duivenstraat duidelijk Romeins in oorsprong. Vooral de opgravingen aan de Steenakker en het Sint-Janshospitaal in 1950 toonden de Romeinse identiteit duidelijk aan. De bloeiende handel die ontstond ten gevolge van de weg zorgde voor een bloeiperiode van de 1ste tot 2^e eeuw in de *vicus*. Naar alle vermoeden werd de *vicus* begrensd door de Leie, de Sint-Jansbeek en de Hoge Plankebeek (de 2 zijbeken van de Leie). De noordelijke grens van de *vicus* is eerder onzeker. Vermoedelijk bevond deze zich ter hoogte van de huidige Duivenstraat. Graven die werden aangetroffen in het verleden aan de Zuidlaan, Rekestraat, Hoogweg en de Pionier wijzen ook in deze richting. Een andere hypothese is dat de noordelijke grens van de *vicus* gevormd werd door een Romeinse weg. Bij de uitbreiding van de Aldi-parking aan de Komenstraat werden de restanten aangesneden van de Romeinse weg van Cassel naar Doornik. Oorspronkelijk was de weg 10 m breed, eens hij wat zijn militaire functie verloren was werd hij herleid tot 6 m. Langs deze weg werden sporen aangetroffen van verschillende houten gebouwen. Het voorkomen van deze gebouwen langs de weg doet vermoeden dat de weg zich ofwel binnen ofwel net aan de rand van de *vicus* bevond. Het oostelijke vervolg van deze weg is alsnog niet duidelijk. Het aangetroffen tracé is echter wel georiënteerd op de Duivenstraat, dus mogelijk volgt de Romeinse weg hetzelfde tracé. Op basis van hypothetische gegevens zou de totale oppervlakte van de *vicus* zo'n 16 ha bedraagt hebben. Dit is een vergelijkbare oppervlakte als andere grote rurale centra zoals Jülich (10 ha), Elst (15 ha), Liberchies (20 ha) en Dalheim (25 ha). Nog op basis van enkele vondstmeldingen en verschillende hypothesen kunnen binnenin de *vicus* een aantal zones afgebakend worden. Zo werd de zone rond het Sint-Maartensplein en de Ooievaarstraat gekenmerkt door intense bewoningssporen. Hier werden langgerekte huizen aangetroffen, langs een straat. De aanwezigheid van een stenen trap in één van de onderzochte kuilen laat toe te besluiten dat het naar alle waarschijnlijkheid gaat om stenen funderingen. Maar er zijn ook verschillende sporen van houtbouw aangetroffen. Verder onderzoek dient nog te gebeuren naar het voorkomen van steenbouw, voornamelijk in het centrum van de *vicus* en houtbouw eerder in de periferie. In het oostelijke deel van de *vicus* werden sporen aangetroffen van ambachtelijke activiteiten, zoals een pottenbakkersoven (Steenakker), extractiekuilen (ter hoogte van het domein Oosthove), smeedtang (op het Sint-Maartensplein). Ook in de Duivenstraat werden sporen gevonden van artisanale activiteiten (rapport nog in verwerking bij Monument Vandekerckhove nv).

⁴⁷ BONCQUET & DE GRYSSE, 2014: 11-14.

⁴⁸ Een *vicus* wordt door de antieke auteurs omschreven als een landelijke nederzetting die door jaarlijks verkozen magistraten werd bestuurd. Eer werd recht gesproken en vonden markten plaats. De nederzetting kwam tot aanzien door het drukke reizigersverkeer en de daarmee gepaarde bouw van herbergen, hotels, Heel vaak ontstonden *vici* langs belangrijke (handels)wegen. (NOUWEN, 2006, p. 78.)

Figuur 74: Het Romeinse wegensnet: 1. Wervik, 2. Kortrijk, 7. Ploegsteert. Het precieze verloop van de Romeinse wegen tussen Cassel en Doornik is niet helemaal duidelijk.⁴⁹

Figuur 75: Aanwijzingen voor de begrenzing van de vicus.⁵⁰

⁴⁹ BRULET, DE LONGUEVILLE & VILVORDER 2002, 25.

⁵⁰ VERBRUGGE 2004, 26.

Op basis van verschillende vondsten kan gesteld worden dat de occupatie in Wervik doorloopt tot in de laat-Romeinse periode, zo werd er nog aardewerk gevonden uit de 4^e eeuw. Mogelijk speelde de situering van de *vicus* aan de weg naar Tongeren en Doornik een belangrijke rol.

Middeleeuwen en later

Wervik zou bewoond blijven na de Romeinse occupatie, dit wordt aangetoond door enkele Merovingische en Karolingische vondsten, al kan dit nog niet met zekerheid worden vastgesteld.

In de middeleeuwen kan Wervik dankzij de lakennijverheid uitgroeien tot een stadje van interregionaal belang. Het is echter niet duidelijk wanneer de stad haar stadsrechten kreeg. Vermoedelijk wordt de stad voor de eerste maal vermeld in 1082. Belangrijk op te merken is dat de stad nooit omwald is geweest.

Willem van Wervik (voor het eerst vermeld in 1125), bleek bij de moord op Karel de Goede de foute zijde te hebben gekozen. Hierdoor werd in 1127 zijn residentie verwoest door de burggraaf van Kortrijk. Vermoedelijk gaat het hier om de Oosthovemotte, gelegen bij de samenvloeiing van de Sint-Jansbeek en de Leie. Het zal duren tot 1286 vooraleer naar deze motte een nieuwe verwijzing opduikt, nl. Willem van Nevele, heer van Oosthove. Bij de sanering van de Sint-Jansbeek ter hoogte van Oosthove werd in 1992 een 18 m brede mottegracht aangesneden. Er zouden ook aanwijzingen zijn voor een bakstenen brug.

Ook op de rechteroever van de Leie zou zich een vermoedelijke mottesite bevinden, in de oksel van de Leie en de Brugstraat (Rue de l'industrie). Hierrond zou er zich ook enige bewoning bevonden hebben. Hier kon de heerlijkheid van Wervik gesitueerd worden. Het is aan die heerlijkheid dat de Sint-Medarduskerk gelinkt wordt, mogelijk is deze dus ouder. Dit kon echter nog niet met zekerheid vastgesteld worden. Recent werd opgegraven rond de Sint-Medarduskerk, mogelijk kunnen deze resultaten hierop een antwoord bieden.

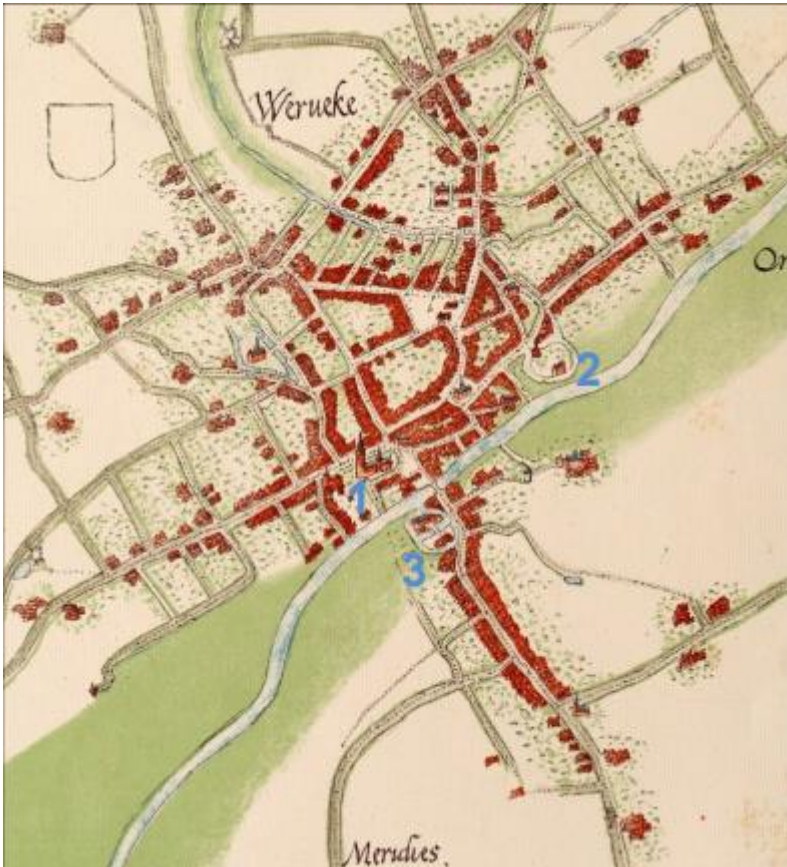
Tijdens de Romeinse periode lag de kern op de linkeroever (rond de nu verdwenen Sint-Maartenskerk in het zuidelijke gedeelte van de *vicus*). Dit is echter nu verdwenen. Het *pactrocinium* van Sint-Martinus wijst op een vroeg-middeleeuwse oorsprong (6-8ste eeuw) maar hieromtrent zijn nog geen aanwijzingen teruggevonden. Dankzij verschillende opgravingen wordt voorzichtig uitgegaan van de 10^e eeuw. Bij de heraanleg van het Sint-Maartensplein werd een middeleeuws en postmiddeleeuws lagenpakket onderzocht. Hierbij werden kerkfunderingen en de begraafplaats aangetroffen die een aantal Romeinse sporen oversneden. De kerk zelf bestond uit 1 beuk met een 7 m brede benedenkerk, een dwarsbeuk, een koor en een (later toegevoegde) vieringstoren. In de 17^e eeuw werd de kerk afgebroken.

De stad wordt in de 13^e eeuw uitgebreid en vandaar is er nood aan een tweede kerk, de Sint-Medarduskerk wordt gebouwd. De bouw ervan zou gestart zijn in 1214. De kerk werd verwoest in 1382 maar volledig opgebouwd in de 14^e tot het begin van de 15^e eeuw.

Recent zijn ook enkele aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van religieuze infrastructuur. Aan de Site Pardoën werd een gedeelte van het Heilig Geesthuis uit de 14^e eeuw aangetroffen, het gaat om een middeleeuws opvangtehuis voor armen aan de rand van de stad. Er werden ook 12 begravingen aangetroffen net zoals een gedeelte van een klokkengietersatelier. Verder is ook het Sint-Janshospitaal belangrijk te vermelden, dit ontstond uit een 13^e eeuwse passantenhuis.

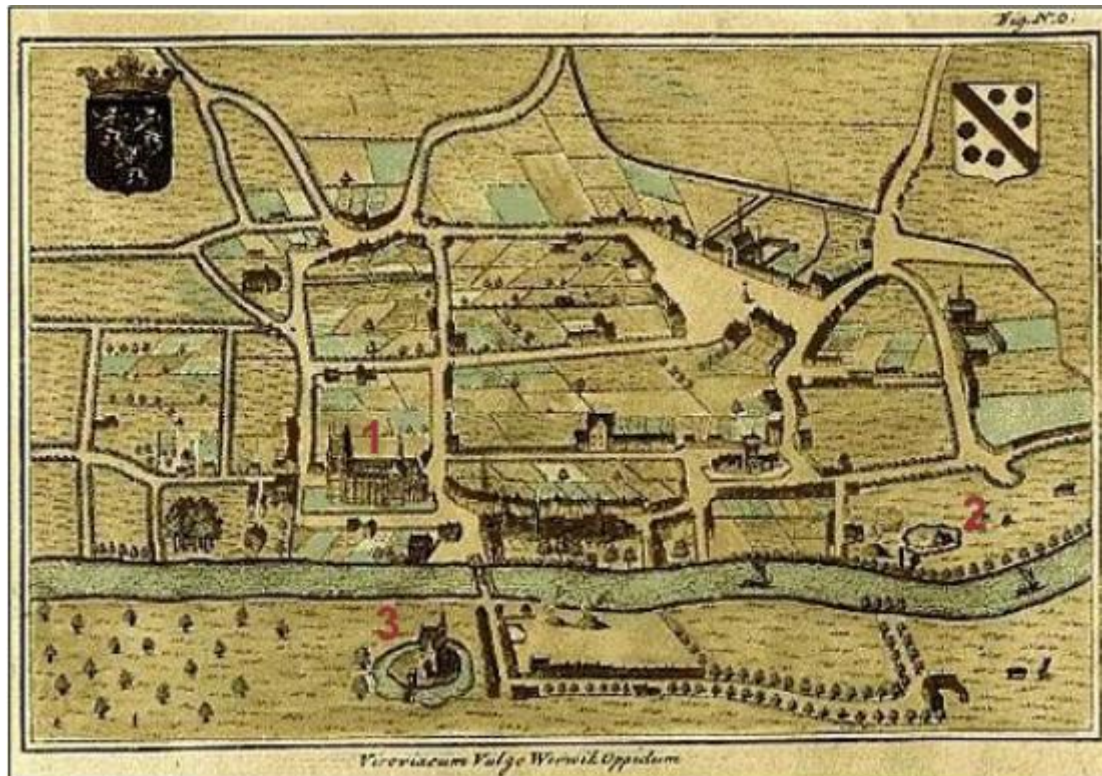
In de 14^e eeuw kent de stad haar grootste bloeiperiode, omwille van de lakennijverheid (1350-1430). In Wervik was er geen lakenhallen, maar wel verschillende pakhuizen. Deze zouden

gelegen zijn aan de Brugstraat/Vrijdagmarkt. Ook aan de Sint-Jansbeek (toen nog Voldersbeek genoemd) zouden verschillende infrastructuren gestaan hebben, die gelinkt kunnen worden met de lakennijverheid. Wevers, ververs en andere kaarders waren ook aanwezig. Maar vanaf het einde van de 14^e eeuw, de 15^e en 16^e eeuw zijn er verschillende tegenslagen met onder meer stadsbranden, plunderingen en pestepidemieën. In 1579 wordt de Sint-Medarduskerk verwoest door de godsdiensttroebelen. Ook het stadhuis, het kasteel Overleie blijven niet overeind. Deze troebelen worden goed geïllustreerd door de verschillen tussen de stadsafbeelding van de kaart van Deventer (ca. 1560) en deze van Sanderus (1641).

Figuur 76: Kaart van Deventer (ca. 1560) met aanduiding van de Sint-Maartenskerk (1), de burcht Oosthove (2) en de burcht van de heerlijkheid Wervik (3).⁵¹

⁵¹ BONCQUET & DE GRYSSE, 2014, 16.

Figuur 77: Kaart van Sanderus (1641), met aanduiding van de Sint-Maartenskerk (1), de burcht Oosthove (2) en de burcht van de heerlijkheid Wervik (3).⁵²

In de 17^e en 18^e eeuw wordt de stad geteisterd door vreemde bezettingen en troepenbewegingen, van afwisselend Spanjaarden, Fransen en Oostenrijkers. Dit resulteerde in het Verdrag van Utrecht (1713). Toen werd Wervicq-Sud ook definitief bij Frankrijk ingelijfd, de Leie wordt staatsgrens. Nog in deze periode doet de tabaksindustrie haar intrede, met het hoogtepunt in 1710-1750. Vanaf dan zijn tabaksteelt, -verwerking, -handel en -smokkel onlosmakelijk verbonden met Wervik. Andere nijverheden in de 19^e eeuw zijn: vlas, olieslagerijen en pottenbakkerijen.

Tijdens de Franse bezetting (1794-1814) gebeurden er verschillende plunderingen met zware schade aan de stad, kerk en kloosters.

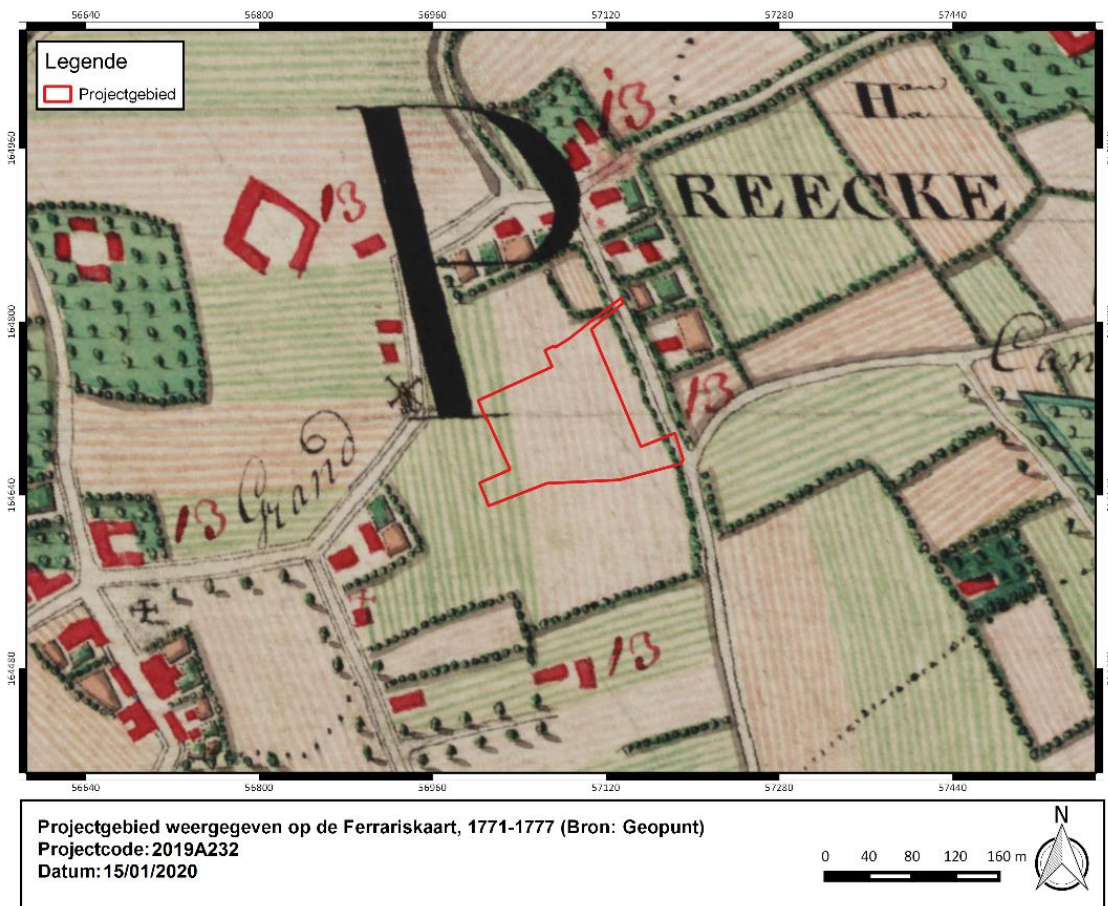
In de Eerste Wereldoorlog werd Wervik bezet door de Duitse troepen. Er werden verschillende Duitse hoofdkwartieren opgericht, samen met veldhospitalen en opslagplaatsen. In de strijd om Ieper, in juni 1917, werd de stad zwaar beschadigd. Na de Wapenstilstand van 11 november 1918 kon de bevolking terugkeren naar de stad en werden er verschillende noodwoningen opgericht. Tegenwoordig zijn er daarvan nog een aantal bewaard gebleven, zoals bijvoorbeeld Laagweg nummer 34. De definitieve wederopbouw herstelde het vooroorlogse stratenplan en inplanting.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog was er beperkte materiële schade door het bombardement van 25 mei 1940 en de strijd om de grensbrug in september 1944.

Het stadsgezicht van Wervik heeft op die manier het middeleeuws patroon wel kunnen bewaren. Dit wordt bepaald door Steenakker, Sint-Maartensplein en Sint-Medarduskerk aan de Leie, samen met de smalle verbindingsstraten.

⁵² BONCQUET & DE GRUYSE, 2014, 16.

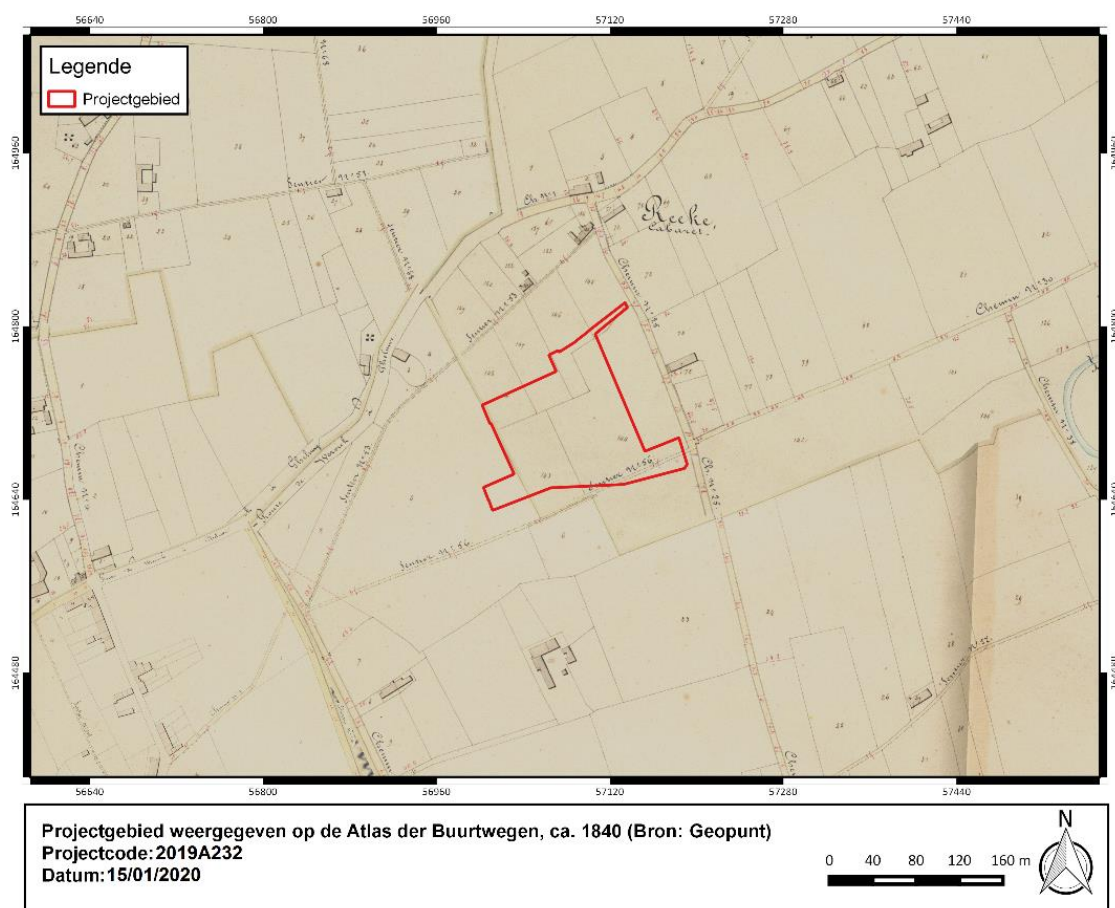
Op de Ferrariskaart is ter hoogte van het projectgebied geen bebouwing op te merken. Er is akkerland zichtbaar. Het tracé van de Hellestraat is wel reeds zichtbaar, net zoals de Robert Klingstraat en de Hoogweg. Aan de Hellestraat is reeds wat bebouwing op te merken. Ook ten zuidwesten van het projectgebied is bebouwing zichtbaar.

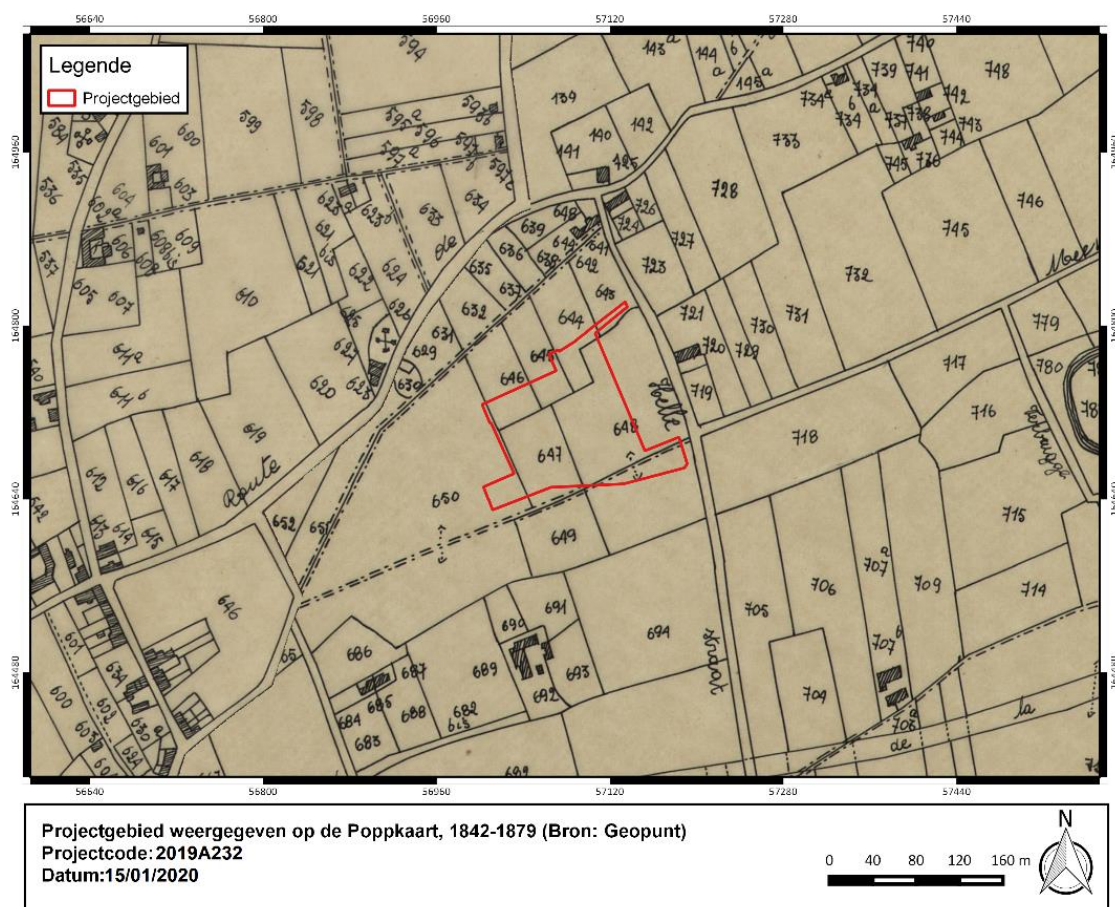
Figuur 78: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

De Atlas der Buurtwegen en de Popp-kaart vertonen een iets ander beeld, maar zijn over het algemeen wel gelijk aan elkaar. Op deze kaarten is het tracé van de Ooststraat wel al zichtbaar. Binnen het projectgebied is nog steeds geen bebouwing op te merken. Er is reeds wel een duidelijke percelering zichtbaar. Het merendeel van de bebouwing die zichtbaar was op de Ferrariskaart lijkt nu wel verdwenen te zijn.

De Eerste Wereldoorlog betekende voor Wervik 4 jaar Duitse bezetting. De Duitse soldaten waren ingekwartierd in de stad en bevonden zich vlakbij het front. Er waren heel wat logistieke en industriële activiteiten aan de gang om de strijdkrachten aan het front van het nodige materiaal te voorzien. De stad werd in 1917 omwille van het nakende Britse offensief. Ook in de Tweede Wereldoorlog werd Wervik door Duitse soldaten bezet, waarna het in 1944 door Canadese soldaten wordt bevrijd.

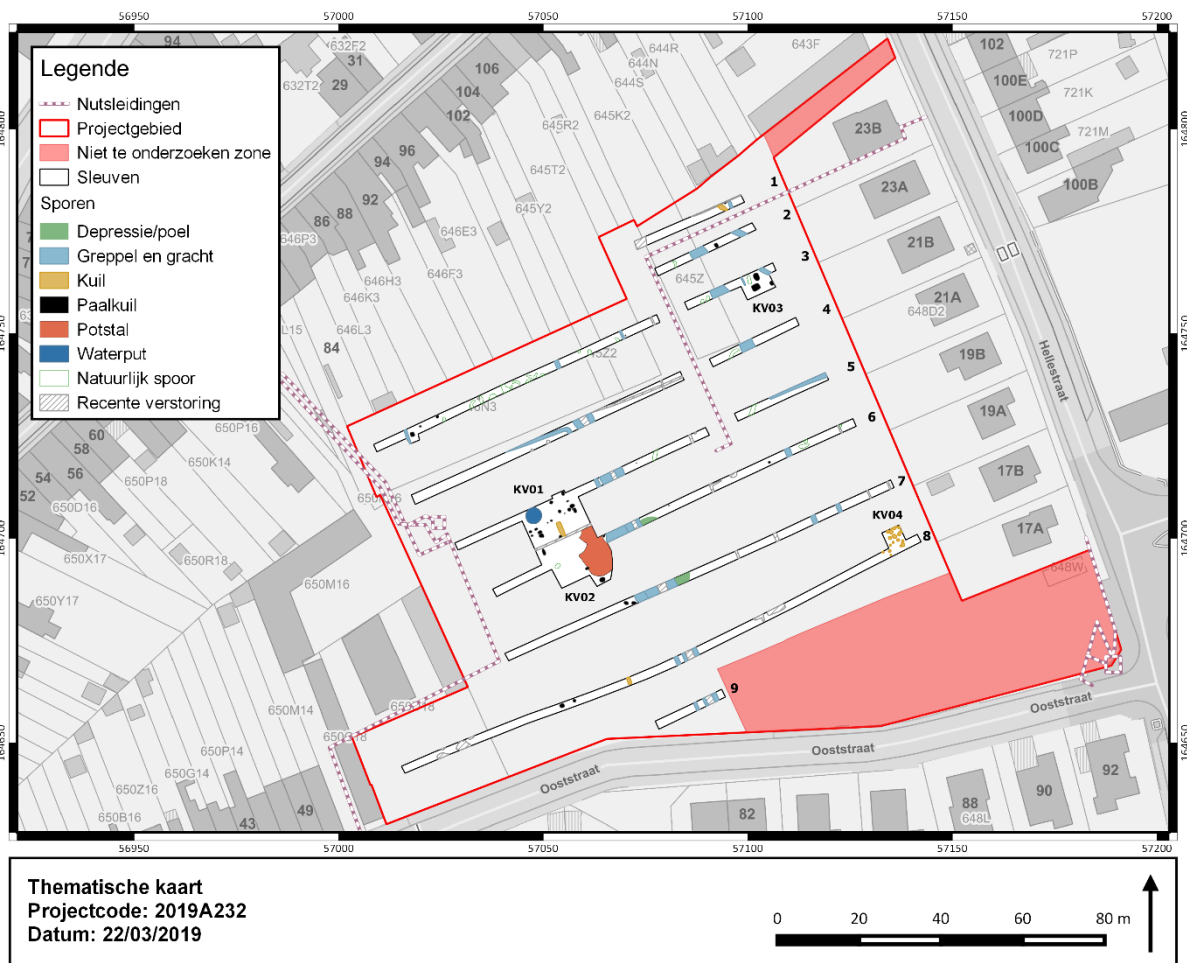
Figuur 79: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 80: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

2.3.1.7 Archeologische voorkennis

Wat betreft de archeologische voorkennis van het terrein kan verwezen worden naar het vooraf uitgevoerde proefsleuvenonderzoek waarbij het archeologische potentieel van het projectgebied duidelijk is geworden (projectcode 2018E154).

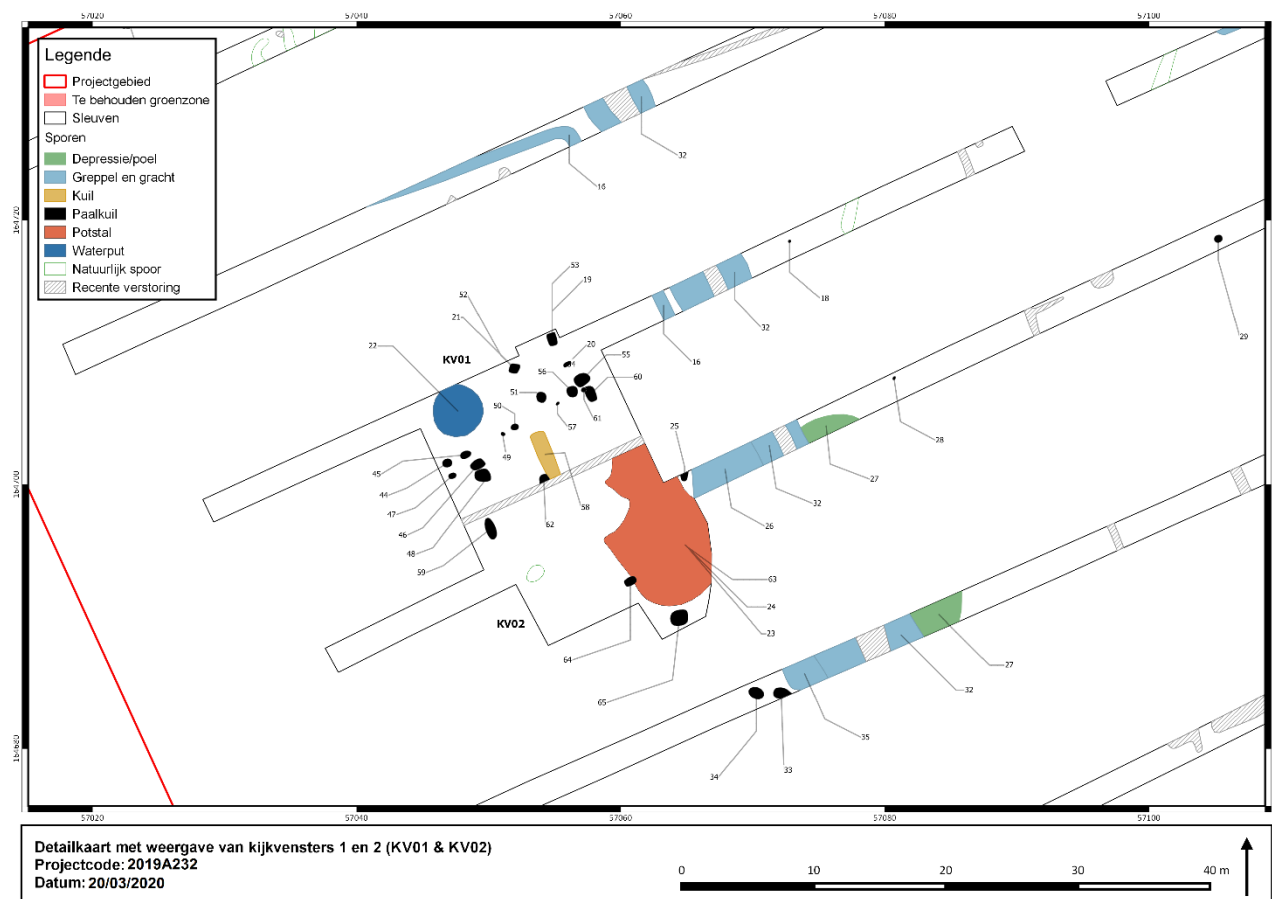
Figuur 81: Allesporenkaart proefsleuvenonderzoek.

Tijdens het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek werden 91 spoornummers en 45 vondstnummers uitgeschreven. Het betreffen verschillende drainages, grachten en greppels, kuilen, paalkuilen, natuurlijke verstoringen, potstallen, recente verstoringen, 1 waterput en 1 depressie. Enkele van de sporen kregen een dubbele nummer aangezien er kijkvensters werden aangelegd waarbij nieuwe spoornummers werden uitgedeeld. Het overgrote deel van de aangetroffen sporen en vondsten kon worden gedateerd in de Romeinse periode.

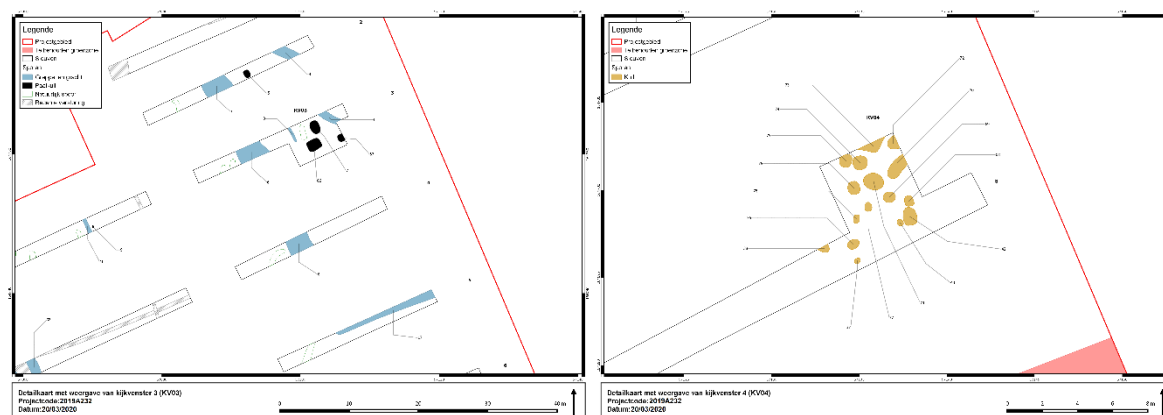
Binnen het projectgebied werden 9 sleuven (1428,9 m²) en 4 kijkvensters (307,3 m²) opengelegd en onderzocht. Op die manier werd van de totale oppervlakte (13182,9 m²) 10,8 % door middel van proefsleuven en 2,4 % door kijkvensters onderzocht. Tijdens deze terreinevaluatie werd vermoedelijk minstens 1 Romeins hoofdgebouw aangetroffen. Mogelijk heeft dit gebouw een verdiept stalgedeelte. Vlakbij bevinden zich mogelijk nog 2 andere structuren. Enkele greppels in de buurt kunnen vermoedelijk als afbakeningsgreppel geïdentificeerd worden. Vlakbij deze sporen kon nog een waterput een mogelijke depressie herkend worden. Al deze sporen bevinden zich vrij centraal in het projectgebied. In het zuidoostelijke deel, ter hoogte van sleuf 8 werden verschillende kuilen aangetroffen. Deze hadden een volledig ander uitzicht dan de overige aangetroffen sporen. Mogelijk gaat het hier om sporen uit een andere periode (ouder, zoals bijvoorbeeld metaaltijden?). In het

noordoostelijke deel van het projectgebied werden nog verschillende paalkuilen aangetroffen, dit ter hoogte van sleuf 3. Een greppel of gracht aangetroffen in sleuven 2 tot en met 5 kan mogelijk geïnterpreteerd worden als afbakeningsgreppel van deze kuilen.

Op basis van het vondstmateriaal kan een Romeinse datering voor de sporen verondersteld worden. Naast het aardewerk uit de periode van de overgang van ijzertijd naar de Romeinse periode, tot en met de midden-Romeinse periode, werd ook een *dupondius* van Hadrianus aangetroffen. Ook die datering doet een bewoningssite uit de midden-Romeinse tijd vermoeden. Een dergelijke datering komt overeen met de bloei van de *vicus* te Wervik.

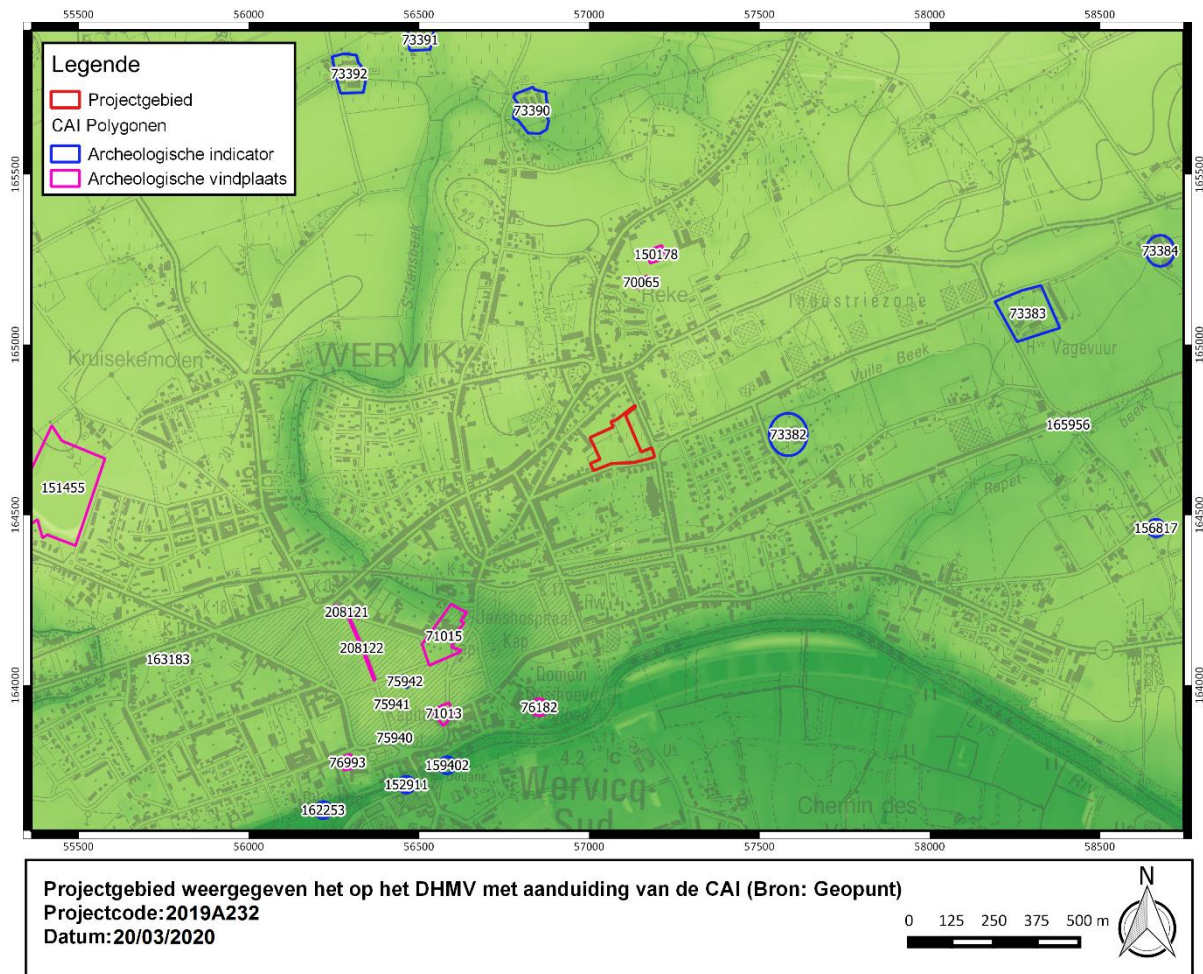
Figuur 82: Detailkaart met weergave van kijkvensters 1 en 2.

Figuur 83: Detail van kijkvenster 3 (links) en kijkvenster 4 (rechts).

Op basis van deze gegevens werd een advieszone geselecteerd voor een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving. De advieszone bedraagt een totale oppervlakte van 13062 m². Op die manier kan op de gestelde onderzoeksvragen een antwoord worden gegeven.

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

Figuur 84: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

Op de Popp-kaart is ter hoogte van de Wolvenstraat 14 te Wervik (**CAI ID 73391**) een site met walgracht zichtbaar. Het wooneiland en gracht was nog aanwezig in 1850, vandaag de dag is er echter niets meer te zien. Nog op de Popp-kaart is ter hoogte van de Klijbosstraat en de Wolvenstraat (**CAI ID 73392**) eveneens een site met walgracht zichtbaar. Ook in 1850 was het wooneiland en walgracht nog aanwezig, dit is nu nog zichtbaar. Oorspronkelijk betrof het een 8-vormige omwalling in 1835, nadien werd deze vervangen door een enkele omwalling in 1843. Tegenwoordig is er een hoeve met alleenstaand boerenhuis op de terp zichtbaar met bijgebouwen, rondom een begraasd erf (neerhof).⁵³ Ook aan de Oude Beselarestreet 236 (**CAI ID 73390**) kon een site met walgracht herkend worden op de Popp-kaart. In 1850 waren eveneens de gracht en het wooneiland nog zichtbaar. Vandaag is enkel nog een deel van de gracht nog zichtbaar op het terrein. Deze sluit aan op de Sint-Jansbeek.⁵⁴ Nog een site met walgracht kan op basis van de Popp-kaart verondersteld worden aan de Prinsenstraat 54 (**CAI ID 73382**). Ook hier zouden het wooneiland en walgracht nog volledig bewaard zijn tot omstreeks 1850. Vandaag zijn enkel nog 2 delen van de walgracht bewaard gebleven. Ook aan de Vagevuurstraat (**CAI ID 32937**) is een site met walgracht zichtbaar op de Popp-kaart. Nu is het enkel nog waar te nemen op basis van de percelering. Op de Ferraris-kaart is een rechthoekige omwalde hoeve zichtbaar, van het voormalige leengoed Wambeke. Aan de

⁵³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/32840>

⁵⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/32904>

Krommestraat (**CAI ID 73384**) zou zich volgens de Popp-kaart eveneens een site met walgracht bevonden hebben, vandaag is er niets meer te zien.

Bij metaalvissen in de Leie, ter hoogte van de Koestraat (**CAI ID 162253**) werd een goed bewaarde punt van een vleugellans aangetroffen, vermoedelijk te dateren in de Karolingische periode. Nog in de Lei, vlakbij de Brug van Wervik (**CAI ID 152911**) werd een speerpunt van 26 cm lang en ca. 2,5 cm dik aangetroffen, net zoals een sleutel uit de 16^e eeuw en een mondharp die mogelijk te dateren is in de 18^e eeuw. Vlak daarbij werd in de Leie (**CAI ID 159402**) een Merovingisch zwaard aangetroffen. Bij metaaldetectie aan de hoek van de Vagevuurstraat en de Laag Vlaanderenstraat (**CAI ID 165956**) werd een munt (een centiem) uit 1798 gevonden. Ter hoogte van de Komenstraat 83 (**CAI ID 163183**) werd een sterk gecorrodeerde munt aangetroffen bij het spitten in de tuin. Op de voorzijde is vaag nog het hoofd en een gedeelte van de buste zichtbaar.

Aan de Laagweg (**CAI ID 156817**), aan de overkant van de Vagevuurstraat werd een bijl gevonden uit het Neolithicum. Op een perceel gelegen in de Groenstraat (**CAI ID 75942**) werd Romeins aardewerk aangetroffen, zoals *terra sigillata*, eveneens in de jaren 50 van de vorige eeuw. Nog op een perceel, gelegen aan de Nieuwstraat (**CAI ID 75941**) werd eveneens Romeins materiaal aangetroffen, net zoals in de Ooievaarstraat (**CAI ID 75940**).

Naar aanleiding van de sanering van de Sint-Jansbeek kon een zone archeologisch worden onderzocht tussen de Speiestraat en de Leie (**CAI ID 76182**). In het aanwezige veen werden enkele neolithische artefacten aangetroffen, waarvan de meest in het oog springende een fragment van een neolithische bijl betrof. Deze werd in een later stadium nog gebruikt als klopsteen. De midden-Romeinse periode werd vertegenwoordigd door een bewoningslaag waarin enkele kuilen en paalsporen zichtbaar waren. Bij de kuilen gaat het mogelijk om veenwinningskuilen. Uit de late middeleeuwen werd een motte aangetroffen. Deze was tevens zichtbaar op de Kaart van Deventer. De aangetroffen mottegracht was ca. 18 m breed en voorzien van een taludversteving/brugpeilers (deze stond in verbinding met de Leie). Het vondstmateriaal was vrij schaars en bestond uit grijs gedraaid aardewerk en ook vroeg Siegburg-steengoed. Rond de 15^e-16^e eeuw zou de motte in verval geraakt zijn. Omstreeks de 17^e eeuw zouden er zich kalkovens ter hoogte van deze locatie bevonden hebben.

Op het einde van de jaren 80 van de vorige eeuw kon ook heel wat archaeologica bovengehaald worden bij de heraanleg van het Sint-Maartensplein (**CAI ID 71013**). Uit het Neolithicum werden enkele lithische artefacten aangetroffen. Zo werd er onder meer Romeinse roze mortel teruggevonden. Nog uit de Romeinse periode werden een aantal kelderkuilen onderzocht. Ze hadden vrij steile wanden en een vlak bovenverloop en waren georiënteerd volgens de Romeinse *centuriatio*. De vulling van de kuilen is wel ietwat verschillend. In 1 van de kuilen zat voornamelijk bouwpuin zoals dakpanfragmenten, Doornikse kalksteen en schalie. Het weinige schervenmateriaal zou uit de 2e helft van de 2e eeuw stammen. Één van de kuilen was toegankelijk via een trap (de houtbouw erboven was helaas verloren gegaan door een brand. Op de bodem van deze kuil werden een balans van gegoten brons, een verzilverde zeef en een smeedtang aangetroffen. Volgens Sanderus zou een beeld van Mars of Priapus hier ergens op een openbare plaats gestaan hebben. Ook de periode van de vroege middeleeuwen is vertegenwoordigd in het vondstmateriaal: Merovingisch en Karolingisch aardewerk, al is dit wel afkomstig uit verstoorde contexten. Uit de middeleeuwen konden de resten van de kerk worden teruggevonden, deze bestond uit een kruiskerk met 1 beuk (de naam van deze kerk leeft verder in het Sint-Maartensplein). Voorts werd er een kerkhof aangesneden waarbij alle graven oost-west waren georiënteerd. Slechts 1 graf werd doorsneden door de stenen kerkfundering. Mogelijk had de kerk een houten voorganger.

Op de hoek van de Viroviuslaan en de Ten Brielensteinweg (**CAI ID 151455**) werd een grootschalige opgraving uitgevoerd door het toenmalige VIOE (huidige Agentschap Onroerend Erfgoed) waarbij verschillende zaken werden teruggevonden. Zo werden vondsten aangetroffen uit het finaal-Palaeolithicum en Mesolithicum, maar het is vooral het Neolithicum dat het best vertegenwoordigd is. Tijdens de ijzertijd werd de site langdurig bewoond. In het oudste spoor, een waterput uit de vroege ijzertijd werden de restanten aangetroffen van een houten ladder. Vlak daarbij werd een hoofdgebouw aangetroffen uit de late ijzertijd. Een parallel voor dit gebouwtype kon echter nog niet worden gevonden (ook niet in Noord-Frankrijk). De site vertoonde verschillende Romeinse sporen. Er kon onder meer een splitsing van 2 Romeinse wegen worden onderzocht. Er konden verschillende fasen herkend worden in de opbouw van de weg en vermoedelijk was deze in gebruik tot in de 3^e eeuw. Langs de wegen werden enkele brandrestengraven aangetroffen. Vermoedelijk maakten deze deel uit van een groter grafveld, waarvan op de site enkel deze bewaard zijn gebleven. Ook kon er een vroeg-Romeinse militaire gracht worden opgegraven. De exacte functie ervan is niet duidelijk, maar mogelijk gaat het om een onafgewerkt marskamp of een zogenaamd oefenkamp. Ook werden nog perceelsgrachten en plantagesporen te linken aan een site met walgracht in de onmiddellijke nabijheid aangetroffen, net zoals verschillende sporen uit de Eerste Wereldoorlog.⁵⁵

In 2008 voerden archeologen van Ruben Willaert bvba een proefsleuvenonderzoek uit aan de Hoogweg in Wervik (**CAI ID 150178** en **CAI ID 70065**). Dit werd gevolgd door een vervolgoopgraving uitgevoerd door Monument Vandekerckhove in 2009. Hierbij werden lijnelementen uit zowel de Romeinse als middeleeuwen aangetroffen.

De site Pardoën (**CAI ID 76993**), aan de hoek van de Akademiestraat en de Koestraat werd in 2008 onderzocht door Monument Vandekerckhove. De oudste sporen kunnen waarschijnlijk in de 14^e eeuw gedateerd worden. Daar werd een klokkengietersatelier aangetroffen, waarbij 11 uitzonderlijk goed bewaarde klokkenvormen in 4 verschillende gietputten werden opgegraven. De sporen vertoonden een perfecte cirkel, er waren duidelijke brandsporen zichtbaar en talloze metaalfragmenten. 6 van de klokkenvormen zijn toe te schrijven aan de beiaard die gegoten werd door Ignatius Henriot in 1750. Nog werden in de noordoostelijke hoek van het terrein 6 menselijke begravingen aangetroffen die behoorden tot het Sint-Medarduskerkhof, het gaat echter om fragmentarische resten. Dit alles kan gedateerd worden in de middeleeuwen. Ook ter hoogte van de Sint-Medarduskerk en het bijbehorende kerkhof voerde Monument Vandekerckhove een archeologische opgraving uit in de periode 2018-2019. Nog op de site Pardoën werden een 17-tal laat-middeleeuwse afvalkuilen aangetroffen, deze bevonden zich verspreid over het terrein. De funderingsresten van het “Heilig Geesthuis”, een opvangtehuis voor armen werden eveneens opgegraven, vermoedelijk te dateren in de 15^e eeuw. Dit bestond uit minstens 5 kamers, resten van vloertjes en opmerkelijke brandplekken. In het westelijke deel van het terrein, mogelijk behorend tot de begraafplaats rond het Heilig Geesthuis, werden ook nog eens 6 skeletten aangetroffen. Deze waren begraven in kuilen. Uit de Nieuwe Tijd konden de funderingen en muren van het “Hospice des Vieillards” worden vrijgelegd. Het betrof een U-vormige plattegrond.⁵⁶

In 2011 voerden archeologen van Ruben Willaert bvba een proefsleuvenonderzoek uit in de centrumstraat van Wervik, zoals de Duivenstraat (**CAI ID 208121**). Uit de Romeinse periode werden oudere straatniveaus vrijgelegd, net zoals verschillende kuilen en paalkuilen. Vermoedelijk konden minstens 2 tot 3 opeenvolgende loopniveau's vastgesteld worden.⁵⁷ Ook de Nieuwstraat (**CAI ID 208122**) werd heraangelegd en op die manier onderworpen aan archeologisch onderzoek. Hierbij werden kuilen en een ovenstructuur, gelinkt aan

⁵⁵ Verbrugge, Lambrecht & Mazereel, 2010: 143-144.

⁵⁶ Bradt, Bot & Acke, 2008: 5-6.

⁵⁷ Bonquet & De Gryse 2014, 63.

pottenbakkersactiviteiten, uit de Romeinse periode aangetroffen, net zoals kiezelpakketten, te linken aan bestrating, en kuilen die op basis van het aangetroffen aardewerk in de middeleeuwen kunnen gedateerd worden.

Aan het Sint-Janshospitaal werden ook verschillende archeologische vondsten gedaan. Dit gebeurde enerzijds in de jaren 50 van de vorige eeuw, toen in een straal van 0,5 km² op verschillende plaatsen, zoals bv. in tuintjes, werd opgegraven en anderzijds bij de bouw van het hospitaal zelf. Uit de midden-Romeinse tijd kon een waterput worden onderzocht, deze bevatte verschillende scherven, een leren riem en 2 stukken van een linker voetzool. De waterput bestond uit een vierkante houten constructie met daarboven een ronde stenen koker. Nog uit deze periode konden talrijke afvalkuilen en paalsporen onderzocht worden. Er kon helaas wel geen volledige gebouwplattegrond gereconstrueerd worden. Tevens werd er heel wat aardewerk aangetroffen, waaronder versierde en onversierde *terra sigillata*, Belgische waar (*terra rubra* en *terra nigra*), gevernist aardewerk, gewoon aardewerk. 2 munten werden ook teruggevonden: één van Domitianus (82) en één van Hadrianus (118-122). Ook werden restanten van een noordzuid-georiënteerde weg aangetroffen, net zoals de overblijfselen van een Romeinse waterleiding. Nog werd een pottenbakkersoven aangetroffen met daarbij een afvalkuil met zeer veel aardewerk. Daarnaast werden ook enkele scherven, vermoedelijk uit de ijzertijd aangetroffen.

Recent werden eveneens heel wat proefsleuvenonderzoeken uitgevoerd in Wervik, waarvan sommige resulteerden in een vervolgoopgraving, net zoals verschillende opgravingen:

- In 2017 voerden archeologen een proefsleuvenonderzoek uit in de **Stamkotstraat** te Wervik. Het onderzoek leverde restanten op van oude percelering en enkele kuilen die vermoedelijk te linken zijn aan artisanale activiteiten. Dit alles is te dateren in de Romeinse periode en (post)middeleeuwen. Het projectgebied werd naar alle waarschijnlijkheid gebruikt als landbouwgrond of weiland.⁵⁸
- In de **Guido Gezellestraat** werd eveneens een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, hierbij werden een Romeinse gebouwplattegrond en een aantal greppels met aardewerk aangesneden. Uit de periode van de Eerste Wereldoorlog kon een stuk van een loopgraaf worden teruggevonden. Ook zijn er verschillende segmenten van muren teruggevonden, die vermoedelijk toe te wijzen zijn aan een hoeve die zichtbaar is op luchtfoto's. Nog zijn er enkele paalkuilen aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van barakken, zoals eveneens zichtbaar op de beschikbare luchtfoto's.⁵⁹
- Aan de **Wervikstraat** werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd waarbij restanten van een Romeinse nederzetting werden aangetroffen, net zoals een niet-gekende loopgraaf uit de Eerste Wereldoorlog.⁶⁰
- Tussen de **Hoogweg en de Klingstraat** werd eveneens een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Hierbij werden sporen aangetroffen die vermoedelijk behoren tot een rurale site die gelinkt kan worden aan de Romeinse *vicus*.⁶¹
- In de zomer van 2019 werd een proefputtenonderzoek uitgevoerd aan de **Nieuwstraat-Donkerstraat** waarbij middeleeuwse zandwinningskuilen aangetroffen, net zoals recente verstoringen en ophogingslagen.⁶²

⁵⁸ Bartholomieux & Bot, 2017: 20-23.

⁵⁹ Boecksteyns & Vanhoutte, 2019: 57.

⁶⁰ De Ketelaere, 2020: 31.

⁶¹ Van Quaethem & Van de Vijver, 2019: 26.

⁶² Vanhercke, Van Esbroeck & Bot, 2019: 42.

- 3 proefsleuven werden getrokken aan de **Hovenierstraat** waarbij bewoningssporen uit de middeleeuwen werden aangetroffen, mogelijk in associatie met artisanale activiteiten.⁶³
- Een proefsleuvenonderzoek aan de **Speiestraat** toonde aan dat het terrein volledig verstoord was.⁶⁴
- Aan de **Menenstraat** te Geluwe werd een kleinschalige opgraving uitgevoerd waarbij resten uit de steentijd (Mesolithicum en Neolithicum), late ijzertijd (funeraire sporen in de vorm van een vierhoekig enclos met daarin een crematienest en een kuil met brandresten, net zoals enkele greppels) en de Eerste Wereldoorlog (fragmenten van een loopgraaf, enkele bomkraters en een zestal schuttersputten) aangetroffen.⁶⁵

In 2019 voerden archeologen van BAAC Vlaanderen bvba een archeologische opgraving uit aan de Hellestraat, vlakbij het projectgebied dat onderwerp vormt van dit rapport. Hierbij werden verschillende sporen uit verschillende perioden aangetroffen. De Romeinse sporen bevonden zich in het westelijke deel van het projectgebied en wijzen op bewoning ofwel ter hoogte van het projectgebied ofwel vlakbij. Ook werden enkele funeraire structuren aangetroffen in de vorm van brandrestengraven en een grafmonument. Ook uit de (post)middeleeuwen konden sporen worden aangetroffen, namelijk de restanten van een hoeve. Deze hoeve Meebilck, kan op basis van historische documenten in het midden van de 14^e eeuw gesitueerd worden. Nog werd een poel omgeven door muurtjes aangetroffen die in deze periode kan gesitueerd worden, net zoals andere muurfragmenten. Uit de Eerste Wereldoorlog werden verschillende bomkraters aangetroffen net zoals enkele kleine loopgraven.⁶⁶

Op basis van de verzamelde gegevens uit de Centraal Archeologische Inventaris kan gesteld worden dat er in de buurt van het projectgebied mogelijk archeologische relictten bewaard zijn. Dit toont het belang van de site aan.

2.3.2 Voorlopige beschrijving van de archeologische site op basis van het sporen- en vondstenbestand

2.3.2.1 Analyse van de opbouw van de archeologische site

Tijdens de uitgevoerde opgraving werden verschillende sporen aangetroffen vanaf de Romeinse periode. Het gaat hierbij om paalsporen, kuilen, greppels en grachten, een poel of depressie, waterputten, een loopgraaf, een bomkrater en 2 mogelijke crematiegraven. Tijdens de opgraving zelf werden geen duidelijk gebouwplattegronden op het terrein herkend. Tijdens de verwerking echter, kon dit beeld enigszins worden aangepast. Het gaat om palenclusters waarin enkele mogelijke structuren kunnen worden herkend. Ook kwamen er een aantal recente en natuurlijke verstoringen aan het licht.

2.3.2.2 Analyse van archeologische structuren, spoorcategorieën, spoorcombinaties en individuele sporen

Tijdens de opgraving werden verschillende sporen (418 in totaal) aangetroffen die vermoedelijk kunnen gedateerd worden vanaf de Romeinse periode. De stratigrafie van de site is vrij eenduidig. De oudste sporen zijn Romeins van oorsprong en deze worden af en toe oversneden

⁶³ De Raymaeker, 2018: 35.

⁶⁴ Vander Ginst & Decramer, 2018: 25.

⁶⁵ Demey & Teetaert, 2015: 68-69.

⁶⁶ De Ketelaere, 2019: 3-9.

door latere sporen, deze kunnen zowel van middeleeuwse of recentere oorsprong zijn. Bij de recente sporen gaat het om sporen uit de Eerste Wereldoorlog of om recentere verstoringen.

Afkorting	Soort	Aantal
AFK	Afvalkuil WO 1	6
BKR	Bomkrater WO 1	2
CR	Crematiegraf	2
DEP	Depressie	5
DK	Drenkker	1
GA	Gracht	3
GR	Greppel	29
HO	Hout	1
KL	Kuil	111
LPG	Loopgraaf WO 1	1
NV	Natuurlijke verstoring	90
PK	Paalkuil	158
REC	Recente verstoring	10
WA	Waterput	2
WK	Waterkuil	2

Tabel 39: Weergave van het aantal aangetroffen sporen.

Tijdens de opgraving werden 5 afvalkuilen uit de Eerste Wereldoorlog, 2 bomkraters, 2 vermoedelijke crematiegraven, 2 depressies, 1 drenkker, 5 grachten, 34 greppels, 110 kuilen, 1 loopgraaf uit de Eerste Wereldoorlog, 91 natuurlijke verstoringen, 158 paalkuilen, 10 recente verstoringen, 2 waterputten en 2 waterkuilen aangetroffen.

Figuur 85: Thematische kaart.

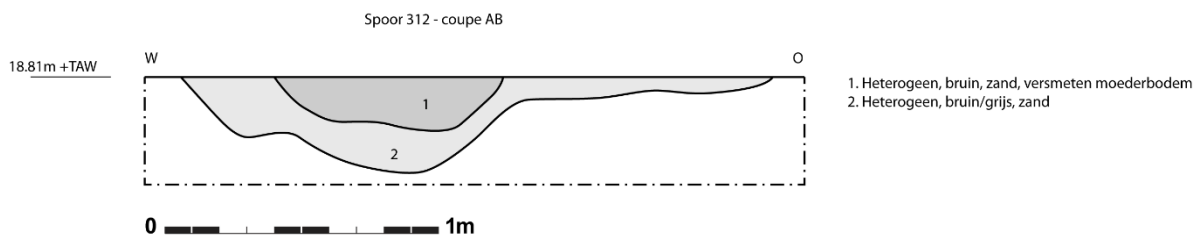
2.3.2.2.1 Paalsporen

Tijdens de opgraving aan de Ooststraat te Wervik konden geen duidelijke gebouwstructuren herkend worden. Gezien het voorkomen van de waterhoudende structuren dient echter wel uit gegaan te worden van de nabijheid van (hoofd)gebouwen en/of één of meerdere erven. Hieronder worden de verschillende paalsporen besproken. Indien er mogelijk een structuur aanwezig is worden de sporen besproken onder een welbepaalde sporencluster.

Een eerste opvallend paalspoor is S313. Het betrof een rechthoekige kuil in het noorden van het projectgebied. In coupe was een eerder revolvertas-vormige uitgraving te zien van ca. 73 cm diep. Het spoor leverde middeleeuws materiaal op. Een paalkuil van dit formaat die geïsoleerd voorkomt, lijkt heel vreemd. Vermoedelijk maakt het spoor deel uit van een sporencombinatie die zich verder naar het oosten bevindt, buiten het projectgebied. Het enige spoor dat er mogelijk verband mee houdt, betrof S312. Dit spoor heeft in vlak gelijkaardige afmetingen, maar in coupe een totaal ander uitzicht. Het gaat om een komvormig uitgegraven spoor met een diepte van ca. 35 cm.

Figuur 86: Vlakopname (links) en coupe AB (rechts) op S312.

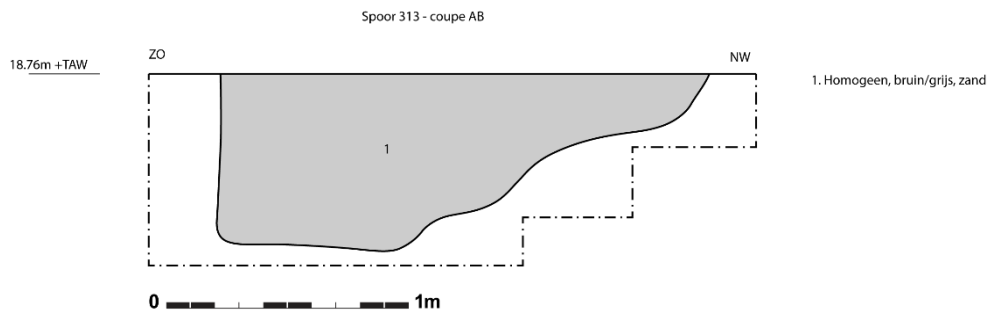
Figuur 87: Gedigitaliseerde coupetekening van S312.

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 313

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 313, Coupe AB

Figuur 88: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S313.

Figuur 89: Gedigitaliseerde coupetekening van S313.

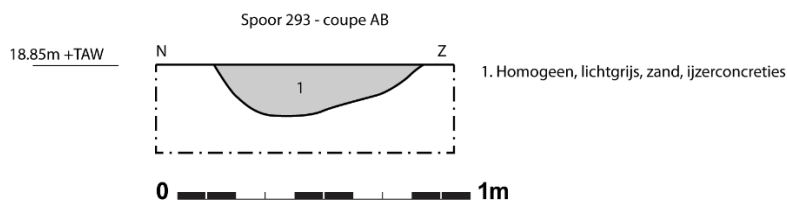
S293 was oorspronkelijk vrij groot afgelijnd in vlak, echter in coupe was duidelijk dat het spoor veel kleiner was. Ook hier is de bleke tot witte vulling opnieuw kenmerkend.

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 293

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 293, Coupe AB

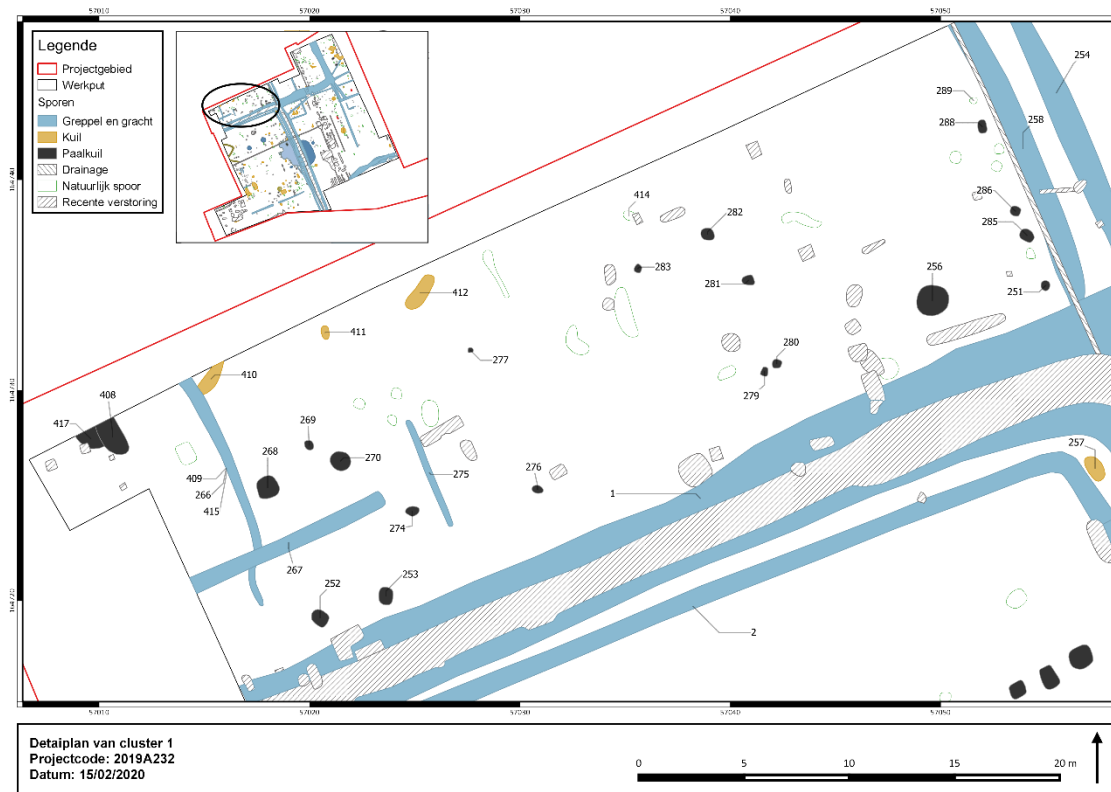
Figuur 90: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S293.

Figuur 91: Gedigitaliseerde coupetekening van S293.

Cluster 1

Deze cluster bevindt zich in het noordwestelijke deel van het projectgebied. Er werden enkele paalkuilen aangetroffen, alsook een 3-tal kuilen.

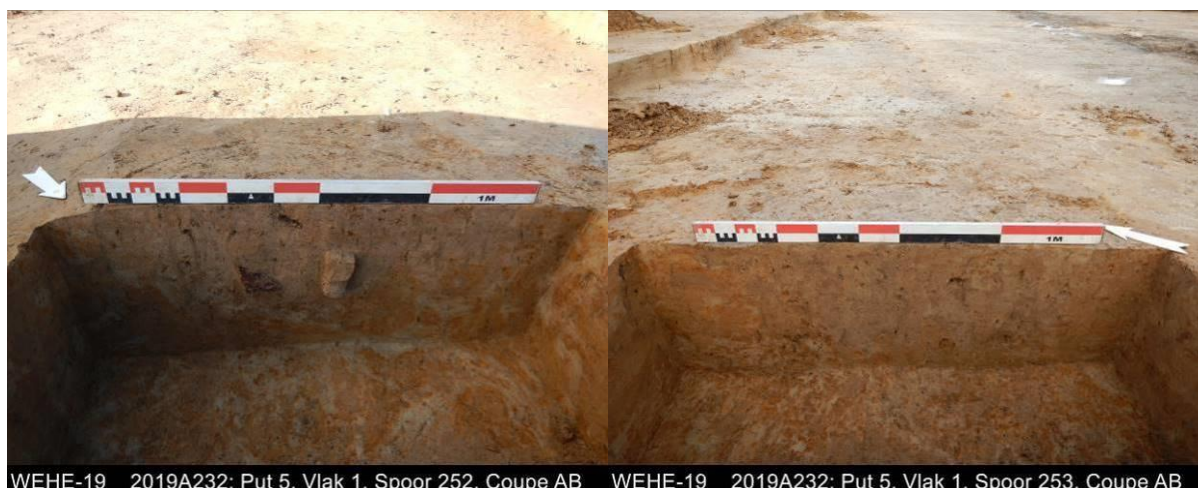

Figuur 92: Detailplan van cluster 1.

In deze cluster kan mogelijk een structuur herkend worden bestaande uit minstens 5 paalkuilen: S268, S270, S252, S253 en S274 (**STRUCTUUR 1**). De sporen S268, S270, S252 en S253 hebben allen een vrij gelijkaardig uitzicht, gekenmerkt door een lichtgrijze, bleke vulling. In enkele van de geplaatste coupes is vondstmateriaal zichtbaar. Op basis van het gerecupereerde vondstmateriaal gaat het om een midden-Romeinse datering. Het zou gaan om een structuur met een oost-west oriëntatie, waarvan niet alle paalsporen konden worden teruggevonden.

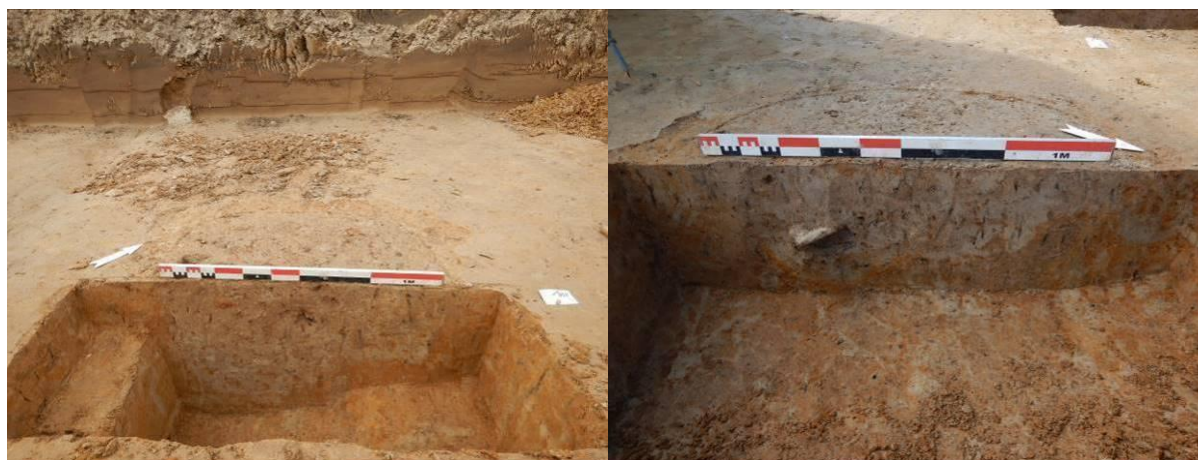
Spoornummer	Diepte
S252	38 cm
S253	34 cm
S268	40 cm
S270	32 cm
S274	19 cm

Tabel 40: Spoornummers van Structuur 1 met respectievelijke dieptes

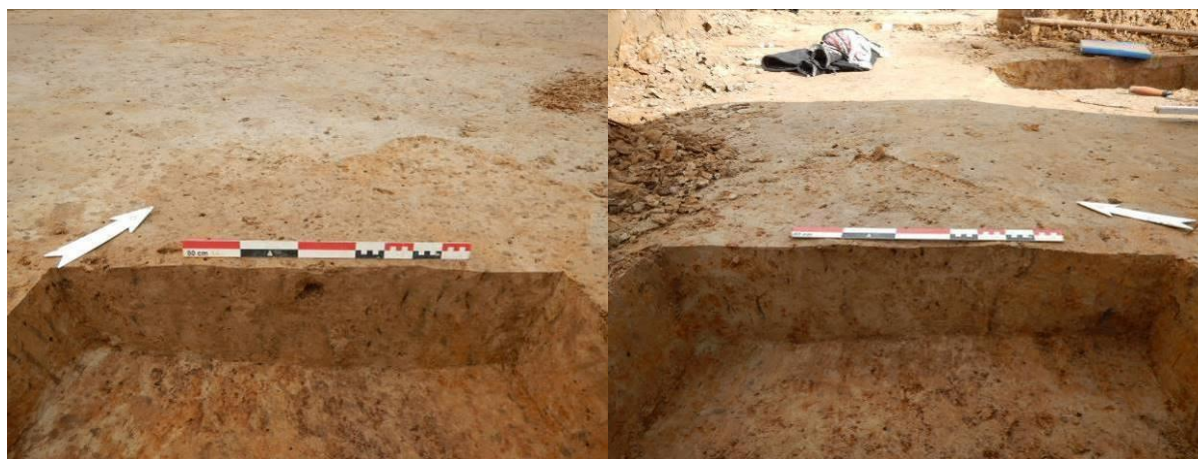
WEHE-19_2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 252, Coupe AB WEHE-19_2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 253, Coupe AB

Figuur 93: Coupe AB op S252 (links) en S253 (rechts), de zuidelijke rij.

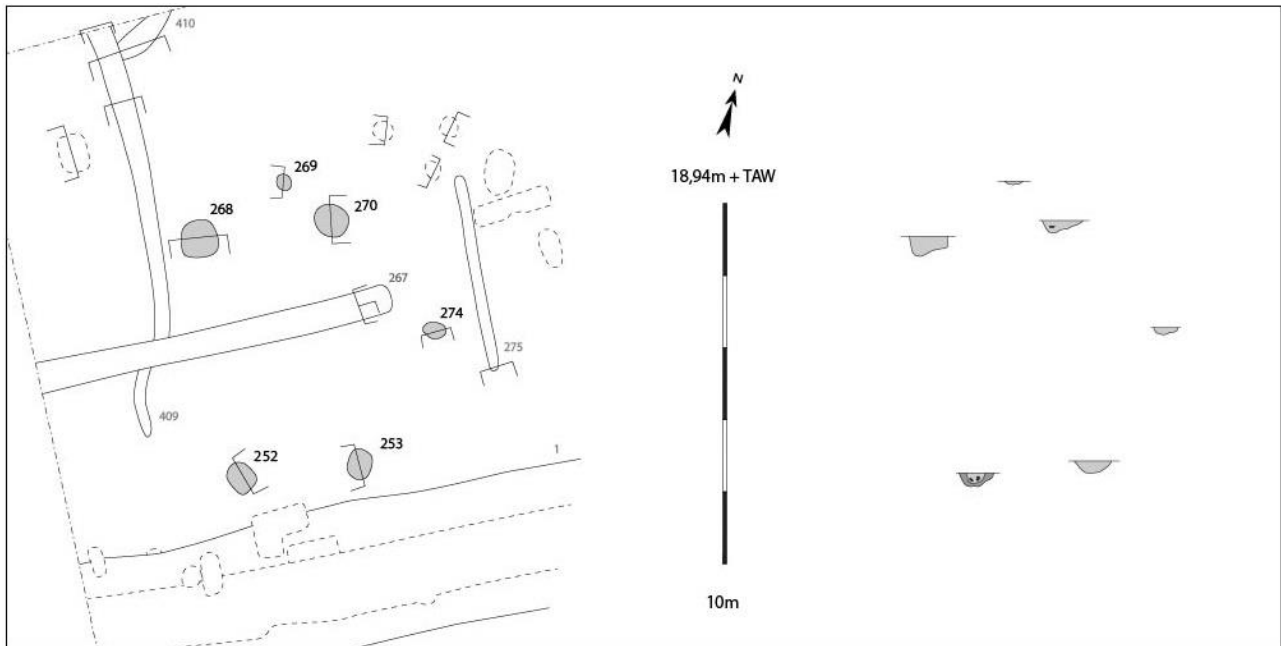
WEHE-19_2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 268, Coupe AB WEHE-19_2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 270, Coupe AB

Figuur 94: Coupe AB op S268 (links) en S270 (rechts), de noordelijke rij.

WEHE-19_2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 274, Coupe AB WEHE-19_2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 269, Coupe AB

Figuur 95: Coupe AB op S274 (links) en S269 (rechts).

Figuur 96: Grondplan met coupes van structuur 1.

Op basis van de typologie opgesteld door prof. dr. W. De Clercq in zijn doctoraat kan deze plattegrond mogelijk behoren tot het type IIC, waarbij in het geval van Wervik Ooststraat 1 paalspoor ontbreekt, namelijk het paalspoor in de korte zijde aan westelijke zijde. Het gaat hierbij om een mogelijke kruisvormige plattegrond. Standaard bestaat deze uit 6 grote paalkuilen, waaraan eventueel nog kleinere paalkuilen aan verbonden waren.⁶⁷ In het geval van Wervik Ooststraat konden 5 grotere paalkuilen worden teruggevonden. Één mogelijke bijbehorende kleine paalkuil betrof S269. Het betrof een klein rond uitgegraven spoor met een diepte van 10 cm.

De oudste exemplaren van dergelijke gebouwplattegronden zouden in de Flavische periode kunnen gedateerd worden, de jongste uit het midden en de late 2e eeuw.⁶⁸ Vergelijkbare plattegronden werden onder meer aangetroffen in Brugge⁶⁹, op The Loop in Sint-Denijs-Westrem⁷⁰, Erembodegem⁷¹ en Merelbeke⁷², alsook in Meulebeke-Steenstraat.⁷³

⁶⁷ De Clercq 2009, 288.

⁶⁸ De Clercq 2009, 288.

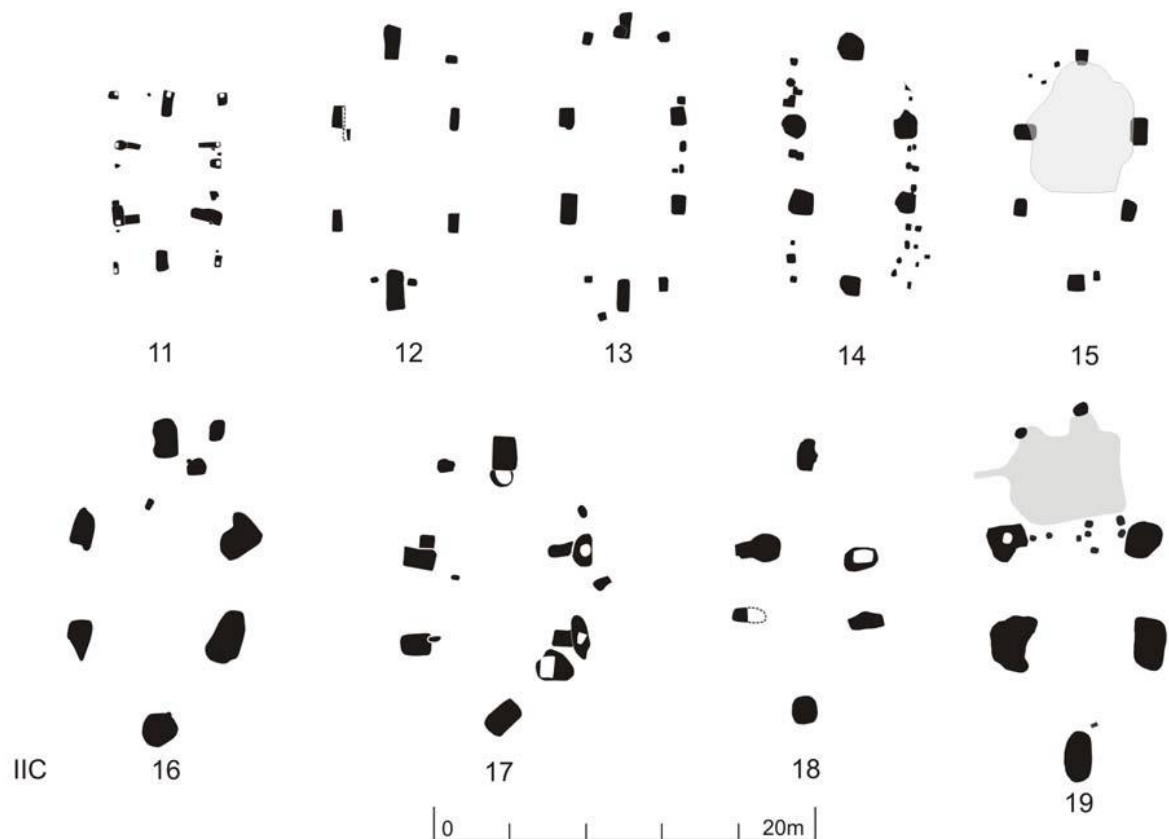
⁶⁹ Hollevoet & Hillewaert 2002.

⁷⁰ Hoorne *et al.* 2008.

⁷¹ Schynkel & Urmel 2009.

⁷² De Clercq *et al.* 2001/2002, Lefere 2020, Rapport in opmaak bij Ruben Willaert nv.

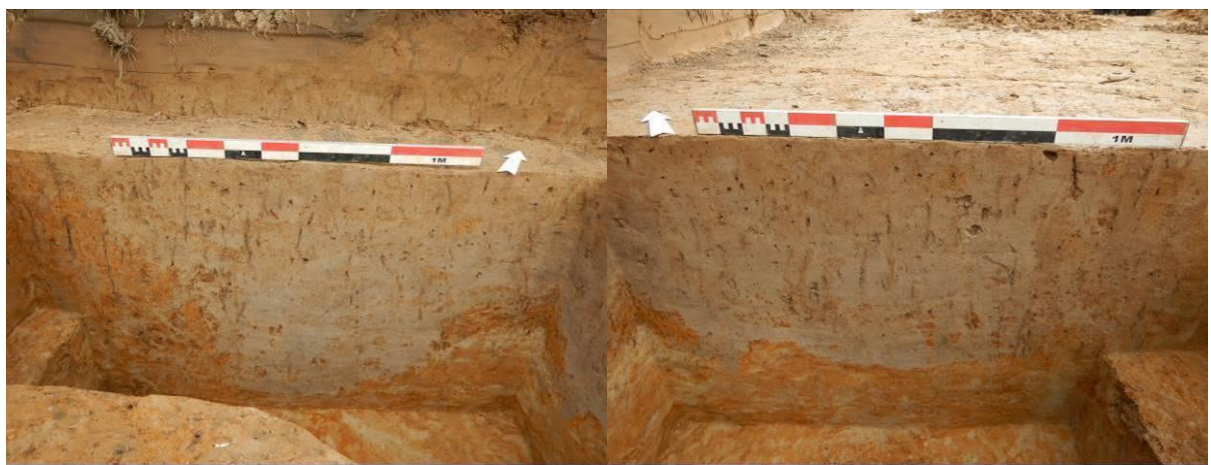
⁷³ Rapport in opmaak bij Ruben Willaert nv.

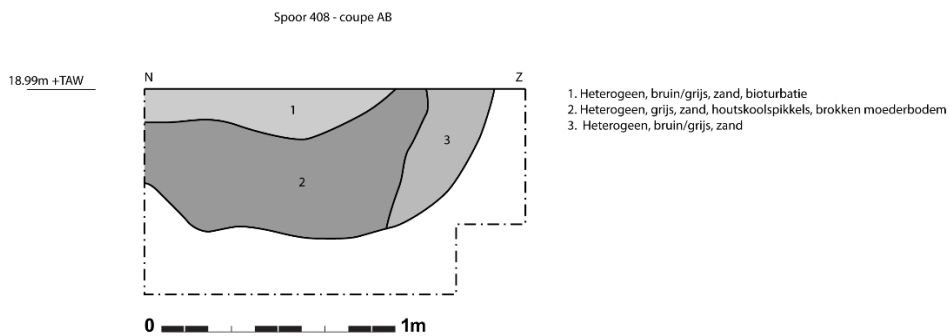
Figuur 97: Voorbeelden van het gebouwtype IIC (De Clercq 2009: 289).

In de buurt van deze structuur konden nog een aantal andere paalsporen opgemerkt worden: S417, S408, S277 en S276. Deze maken geen deel uit van een archeologische sporencombinatie.

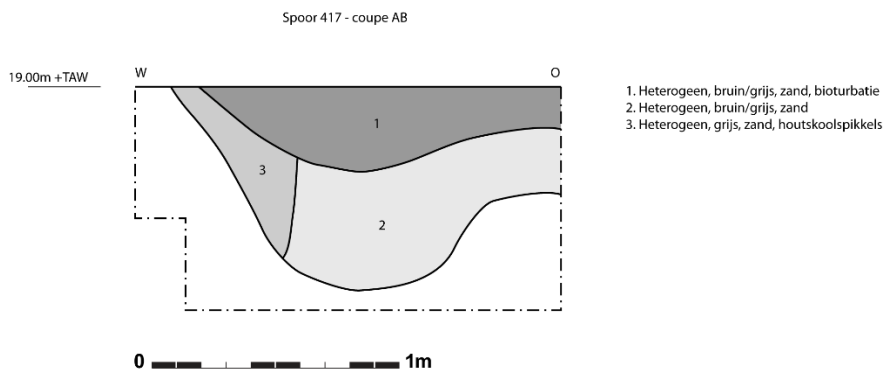
S417 en S408 bevonden zich tegen de noordelijke wand van het projectgebied en konden niet volledig worden vrijgelegd. Het is echter mogelijk dat deze sporen moeten gezien worden als 1 spoor, maar gezien het feit dat deze zich tegen de rand van het terrein bevonden, konden ze maar beperkt worden onderzocht. Het betrof een vrij grote paalkuilen met een diepte van ca. 64 cm. De kuilen waren gevuld met een vrij bleke bruingrijze tot bijna witte zandige vulling.

WEHE-19_2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 417, Coupe AB WEHE-19_2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 408, Coupe AB
Figuur 98: Coupe AB op S417 (links) en S408 (rechts).

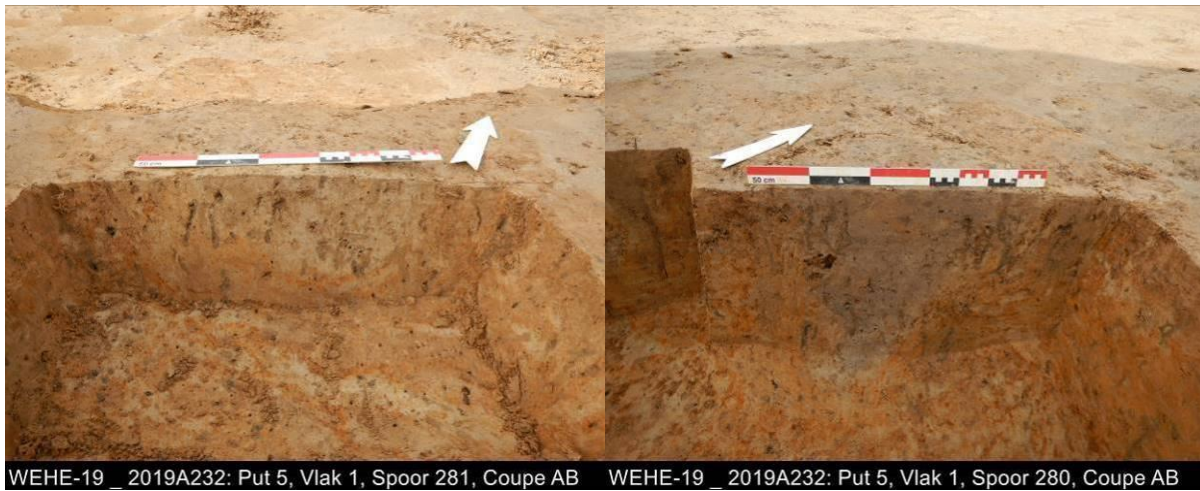

Figuur 99: Gedigitaliseerde coupetekening van S408.

Figuur 100: Gedigitaliseerde coupetekening van S417.

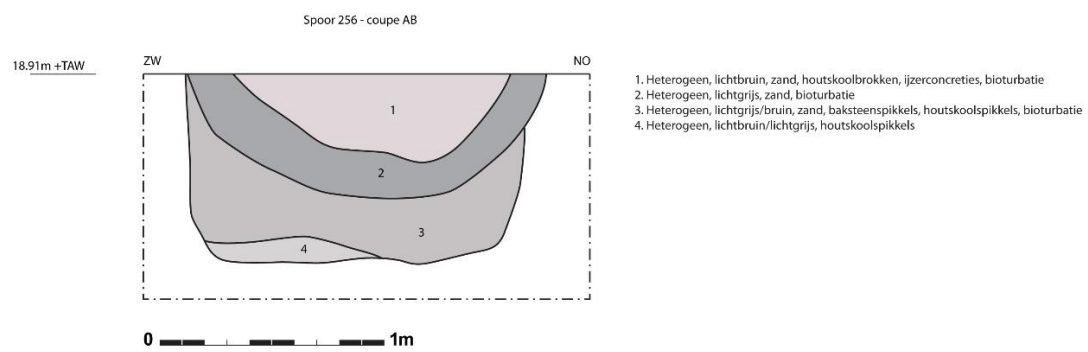
Iets meer naar het oosten bevonden zich nog enkele paalsporen: S282, S283, S281, S280, S279 en S256. Het betroffen allen vrij kleine ronde paalsporen, met dieptes variërend tussen 18 en 34 cm. S256 vertoonde een ander beeld. Het gaat om een vrij groot rond paalspoor met een bewaarde diepte van 84 cm.

Figuur 101: Coupe AB op S281 (links) en S280 (rechts).

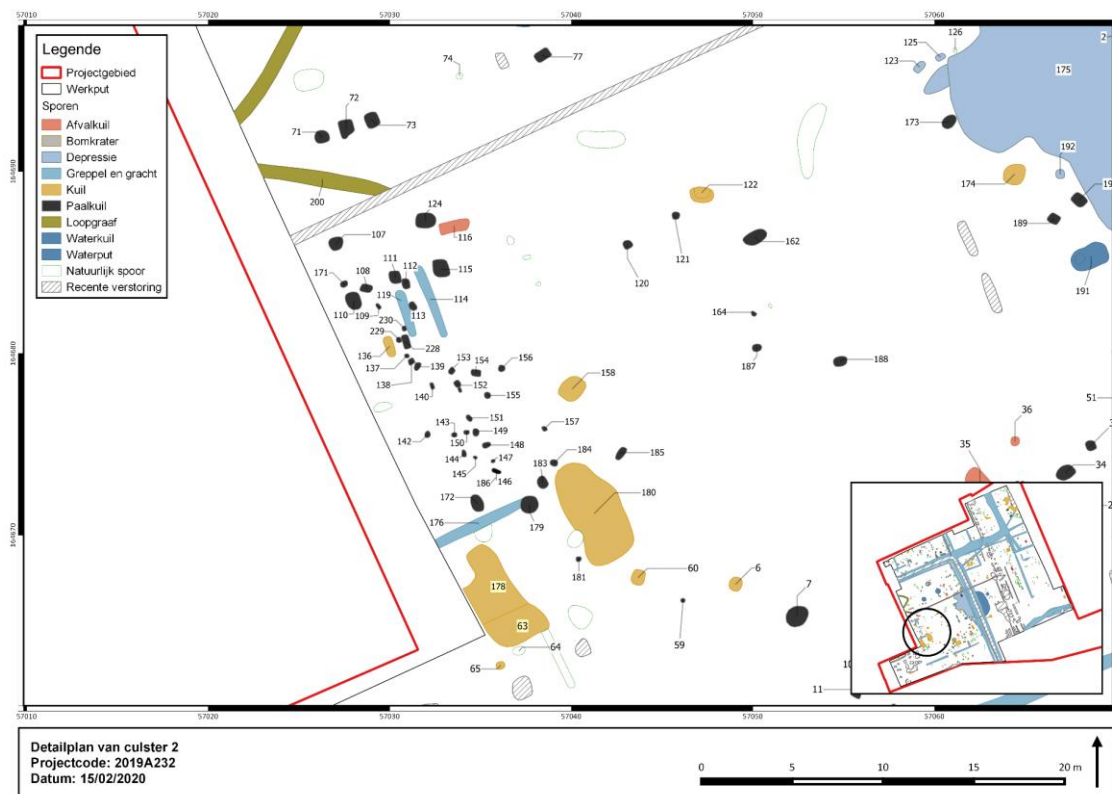
WEHE-19_2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 256, Coupe AB
 Figuur 102: Coupe AB op S256.

Figuur 103: Gedigitaliseerde coupetekening van S256.

Cluster 2

Een tweede cluster van paalsporen bevond zich aan de westelijke rand van het projectgebied.

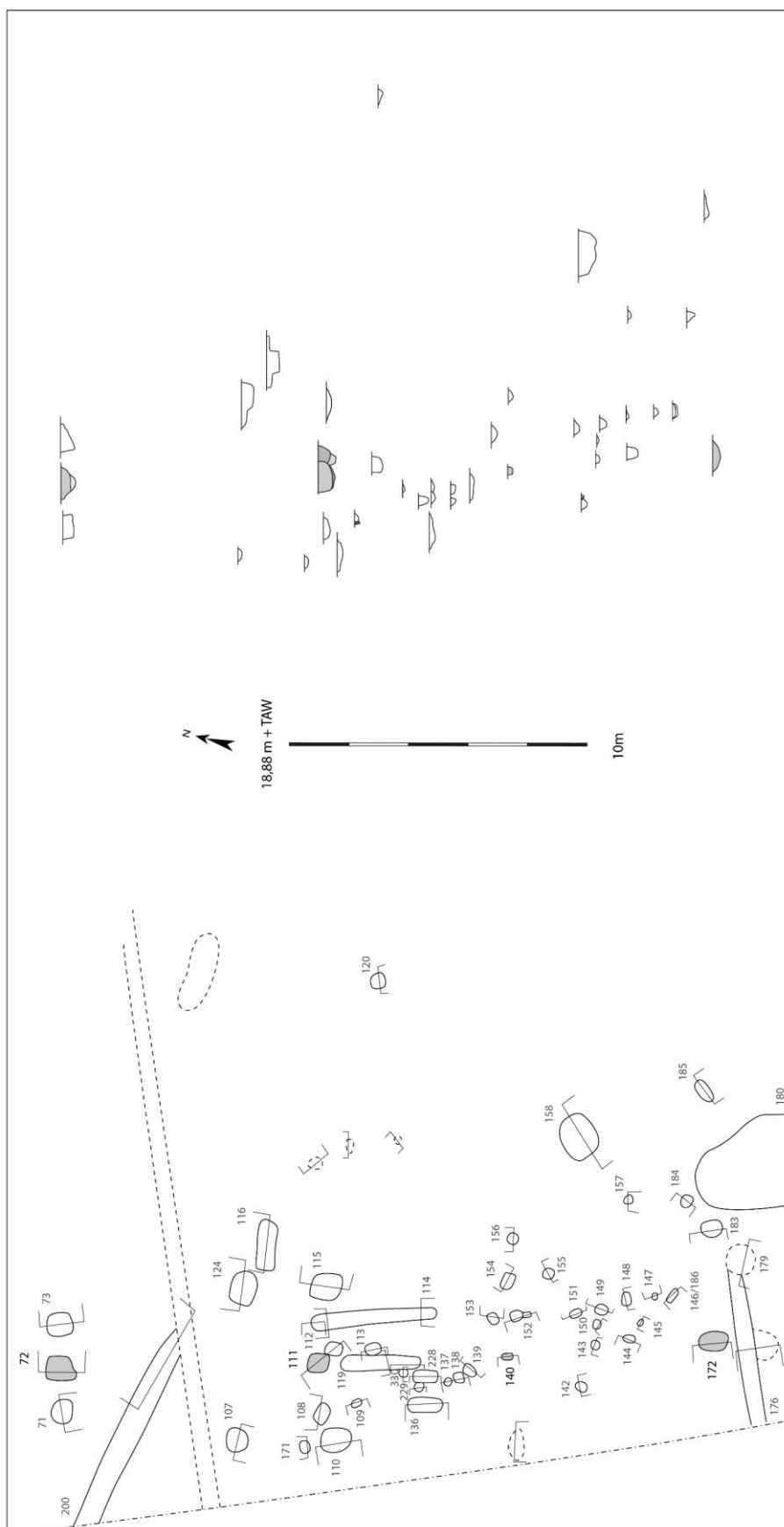

Figuur 104: Detailplan van cluster 2.

Hier werden verschillende paalsporen aangetroffen, in allerlei formaten. Ook hier kon op het eerste zicht geen duidelijke structuur herkend worden, maar op basis van de grote aanwezigheid van paalsporen en de nabijheid van de waterputten kan een structuur verondersteld worden.

Spoornummer	Diepte	Spoornummer	Diepte	Spoornummer	Diepte
S71	38 cm	S72	50 cm	S73	48 cm
S107	45 cm	S124	42 cm	S171	15 cm
S110	18 cm	S108	23 cm	S111	57 cm
S112	61 cm	S115	17 cm	S113	38 cm
S109	13 cm	S230	8 cm	S229	33 cm
S228	14 cm	S137	18 cm	S138	17 cm
S139	30 cm	S140	16 cm	S153	0 cm
S152	0 cm	S154	20 cm	S156	16 cm
S155	8 cm	S142	20 cm	S143	14 cm
S150	6 cm	S151	18 cm	S149	24 cm
S148	10 cm	S144	38 cm	S145	0 cm
S147	16 cm	S146	20 cm	S186	0 cm
S157	12 cm	S184	28 cm	S172	26 cm
S183	0 cm	S179	0 cm	S120	14 cm
S121	20 cm	S162	81 cm		

Tabel 41: Overzicht van de spoornummers en respectievelijke dieptes.

Figuur 105: Grondplan met coupes van structuur 2.

Hieronder zullen enkele van de paalsporen kort toegelicht worden.

S107 was een bleek paalspoor met een rechthoekig voorkomen, het spoor had een bewaarde diepte van ca. 45 cm.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 107

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 107, Coupe AB

Figuur 106: Vlakopname van (links) en coupe AB (rechts) op S107.

S72, S73 en S74 betroffen allen semi-vierkante paalsporen, met dieptes van ca. 40 tot ca. 50 cm.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 71

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 72

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 73

Figuur 107: Vlakopnames van S71, S72 en S73.

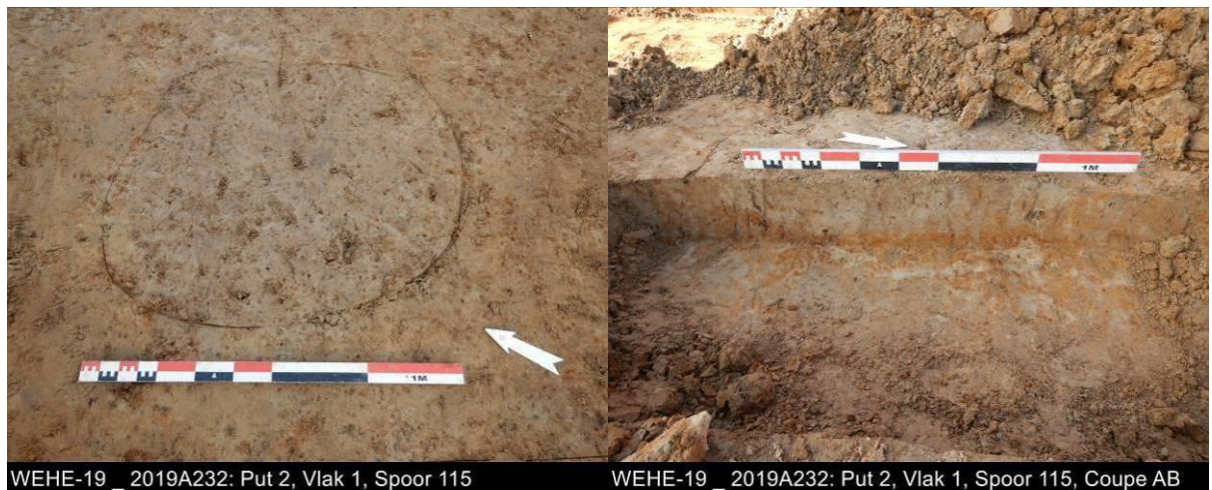
WEHE-19 _ 2019A232: P 2, VI 1, Sp 71, Cp AB

WEHE-19 _ 2019A232: P 2, VI 1, Sp 72, Cp AB

WEHE-19 _ 2019A232: P 2, VI 1, Sp 73, Cp AB

Figuur 108: Coupe AB op S71, S72 en S73.

S115 betrof een ronde paalkuil met een kenmerkende bleke vulling, ook duidelijk zichtbaar in coupe.

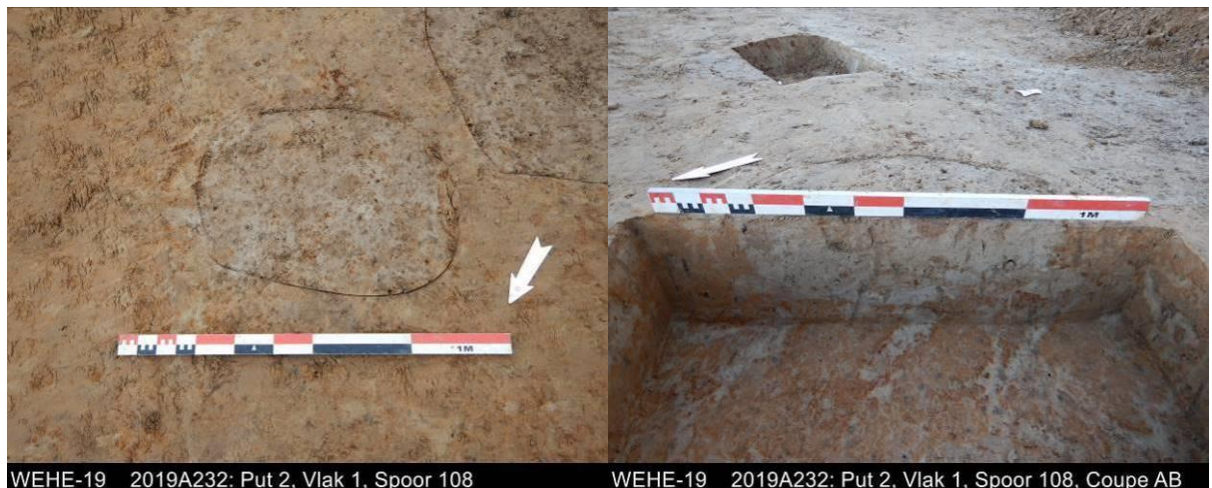

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 115

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 115, Coupe AB

Figuur 109: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S115.

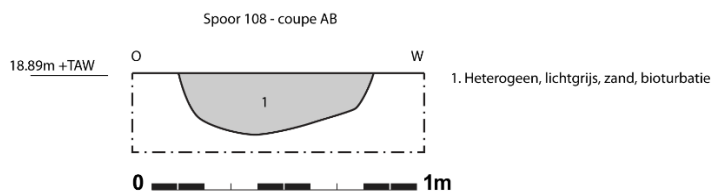
S108 was gelijkaardig als S115, opnieuw gekenmerkt door een zeer bleke vulling.

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 108

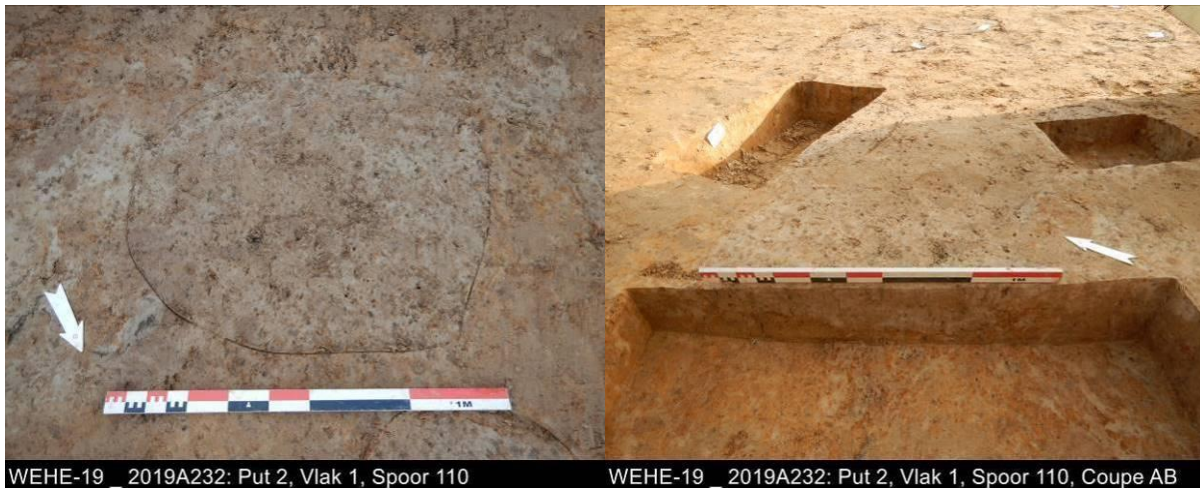
WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 108, Coupe AB

Figuur 110: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S108.

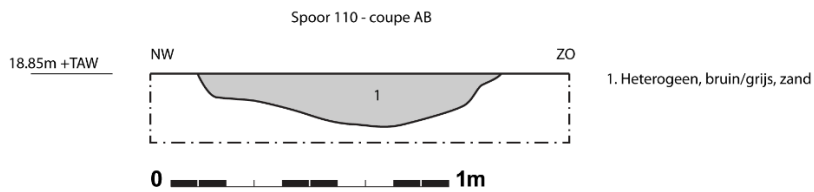
Figuur 111: Gedigitaliseerde coupetekening van S108.

Vlak daarbij bevond zich S110, die in vlak voldeed aan dezelfde kenmerken als zowel S108 en S115. In coupe was het spoor iets minder diep uitgegraven.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 110 WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 110, Coupe AB

Figuur 112: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S110.

Figuur 113: Gedigitaliseerde coupetekening van S110.

S154 betrof een eerder ovaal uitgegraven paalkuil met een bewaarde diepte van 20 cm. S149 had een ronde vorm en diepte van 24 cm en S144 was eerder onregelmatig in vlak en 38 cm diep.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 154 WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 149 WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 144

Figuur 114: Vlakopname van S154, S149 en S144.

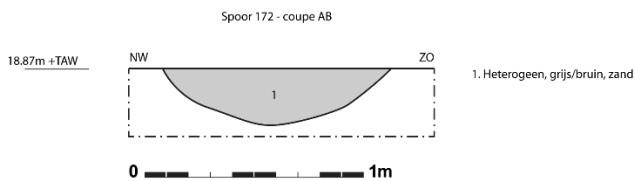
WEHE-19 _ 2019A232: P 2, VI 1, Sp 154, Cp AB WEHE-19 _ 2019A232: P 2, VI 1, Sp 149, Cp AB WEHE-19 _ 2019A232: P 2, VI 1, Sp 144, Cp AB

Figuur 115: Coupe AB op S154, S149 en S144.

S172 betrof eveneens een vrij grote kuil. In tegenstelling tot de meeste sporen was de vulling van dit spoor iets donkerder, waardoor deze ietwat gemakkelijker te herkennen was in vlak. Het spoor was komvormig uitgegraven tot op een diepte van ca. 26 cm.

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 172 WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 172, Coupe AB
Figuur 116: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S172.

Figuur 117: Gedigitaliseerde coupetekening van S172.

Op basis van deze aangetroffen paalsporen kan geen duidelijke plattegrond gereconstrueerd worden. De aanwezigheid van een dergelijke hoeveelheid paalsporen laat wel toe de aanwezigheid van één of meerdere structuren te vermoeden, al kan een duidelijk hoofd- en/of bijgebouw niet herkend worden. Indien het zou gaan om een hoofdgebouw, dan zou deze structuur een maximaal bewaarde lengte hebben van ca. 22 m (de afstand tussen S72 en S172). Mogelijk vormt deze rij een rij middenstaanders, het gaat om de sporen S72, S111, S140 en S172 (**STRUCTUUR 2**). In deze rij ontbreken dan een aantal paalsporen, mogelijk zijn deze niet meer bewaard gebleven.⁷⁴ Mogelijk kan een drieschepig gebouw verondersteld worden, maar dit kan niet met zekerheid worden aangetoond. Het Type VI volgens De Clercq bestaat uit een 3-schepige structuur waarbij het dak wordt gedragen door palenkoppels. De gemiddelde lengte van een dergelijk gebouw bedraagt ca. 20 m en de oppervlakte schommelt rond 115 m².⁷⁵ Dit komt ongeveer overeen met Cluster 2. Op een staal genomen uit S111 (VNR. 155) werd macrobotanisch onderzoek uitgevoerd. Er zijn vooral verkoolde kafresten van emmer en/of speld aanwezig. Van rogge zijn 2 verkoolde korrels en een aarspilfragment gevonden. Verkoolde graankorrels zijn in lage aantallen aanwezig. Voorts werd ook nog een verkoold fragment van een hazelnoot aangetroffen. Macrobotanische resten van wilde planten werden sporadisch aangetroffen, het gaat om akkeronkruiden, zwaluwtong en gewone spurrie net zoals waterpeper. Deze laatste is een indicator voor natte, voedselrijke grond. Waarschijnlijk groeide deze waterpeper als akkeronkruid op natte plekken op de akkers en is het verkoolde zaad samen met het graan verkoold geraakt.⁷⁶

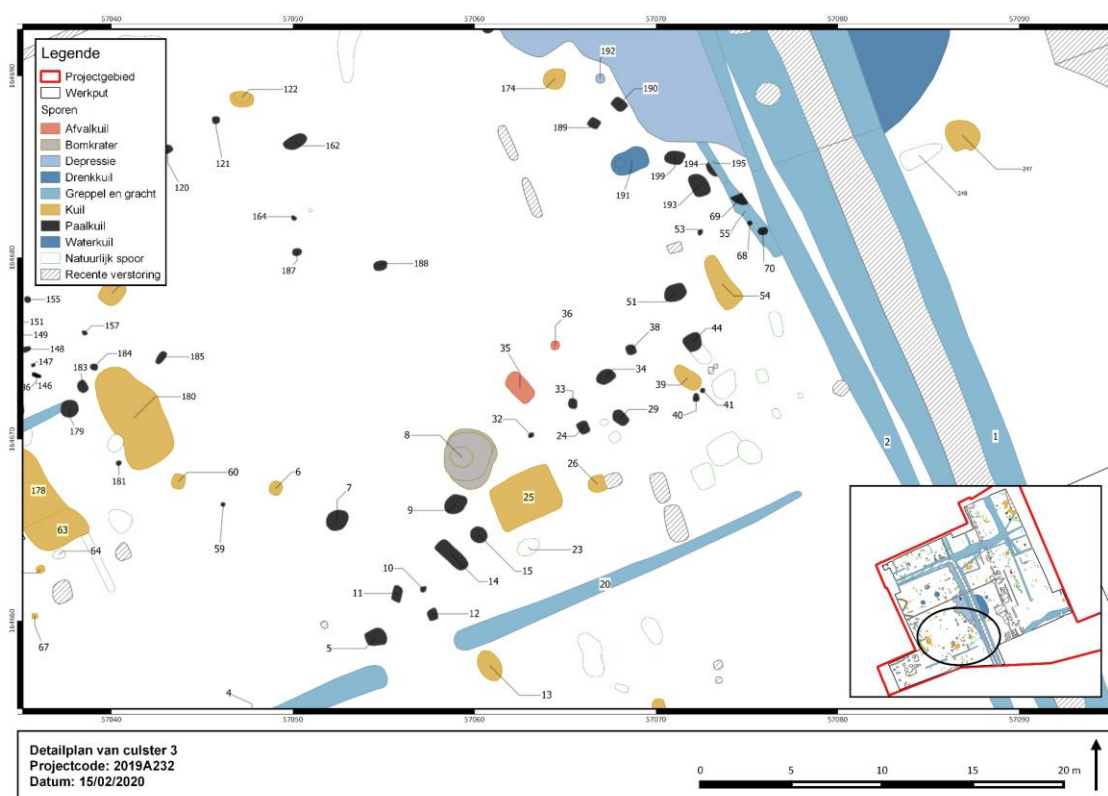
Cluster 3

Een derde cluster bevond zich daar vlakbij, iets meer naar het zuidoosten.

⁷⁴ Voorafgaand aan de opgraving was het projectgebied in gebruik als voetbalterreinen. De aanleg van dergelijke velden brengt een serieuze nivellering met zich mee, waardoor het mogelijk is dat niet alle archeologische sporen bewaard zijn gebleven.

⁷⁵ De Clercq 2009, 297.

⁷⁶ Meer details zijn te lezen in Van Beurden, 2021.

Figuur 118: Detailplan van cluster 3.

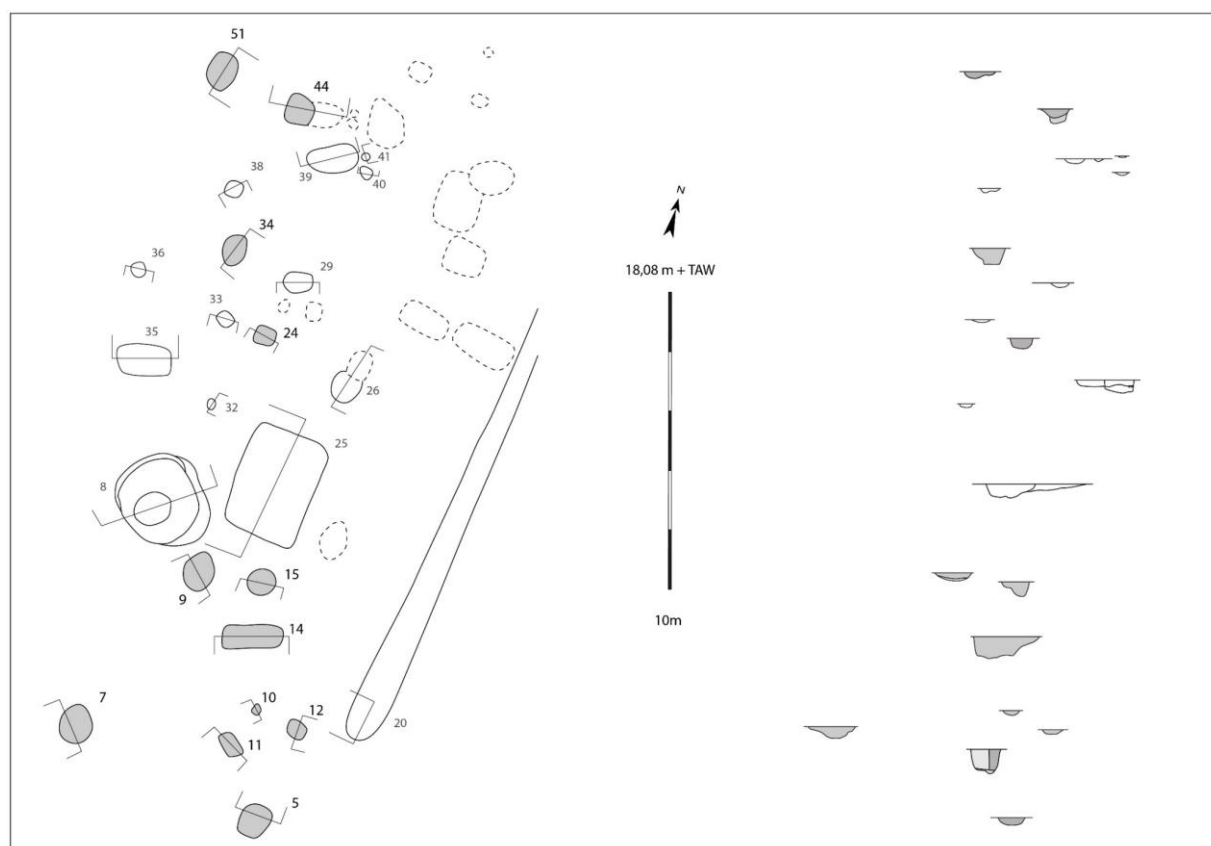
Ook hier werden verschillende (paal)kuilen aangetroffen waarin op het eerste zicht geen duidelijke structuur te herkennen valt, maar deze kan wel verondersteld worden. Het gaat om de volgende sporen: S5, S11, S12, S7, S10, S14, S15, S9, S32, S26, S24, S33, S29, S36, S34, S40, S41, S39, S44, S51, S13, S38, S53, S68, S70, S69, S193, S194, S199, S189 & S190. Zo zijn er minstens 2 rechte lijnen te herkennen: 1 van ca. 25 m lang: S5, S10, S14, S15, S31, S34, S38 en S51. De tweede bestaat uit de volgende sporen: S5, S11, S9 en S35. Deze lijn is verstoord door de aanwezigheid van de bomkrater S8 en heeft een lengte van ca. 16,5 m. Er is geen eenduidigheid in de sporen te herkennen, waardoor het herkennen van een plattegrond niet evident is.

Spoornummer	Diepte	Spoornummer	Diepte	Spoornummer	Diepte
S5	24 cm	S11	82 cm	S12	14 cm
S7	40 cm	S10	18 cm	S14	74 cm
S15	50 cm	S9	29 cm	S32	12 cm
S26	22 cm	S24	34 cm	S33	10 cm
S29	16 cm	S34	54 cm	S40	10 cm
S41	4 cm	S39	16 cm	S44	50 cm
S51	26 cm	S13	34 cm	S38	14 cm
S53	6 cm	S68	2 cm	S69	0 cm
S70	13 cm	S193	42 cm	S194	16 cm
S199	14 cm	S189	16 cm	S190	50 cm

Tabel 42: Overzicht van de spoornummers en respectievelijke dieptes.

S26 betref naar alle waarschijnlijkheid een eerder recente kuil en valt hiermee uit deze configuratie van sporen. S36 betref een afvalkuil, vermoedelijk uit de periode van de Eerste Wereldoorlog en valt eveneens uit de configuratie. S29, S39, S40 en S41 betreffen twijfelgevallen. Het is zeer onduidelijk of het hier gaat om een kuil of paalkuil. Aangezien geen duidelijke plattegrond kan herkend worden, werd de interpretatie van kuil toegekend.

Op basis van de dieptes van de coupes kan opnieuw teruggegrepen worden naar één van de rechte lijnen: S5, (S10), S14, S15, S34 en S51 (**STRUCTUUR 3**). Zoals eerder aangegeven gaat het om een lijn van ca. 25 m lang. Opvallend is dat deze sporen allen een zeer vage aflijning hebben. De vulling van de paalkuilen is nauwelijks zichtbaar en attesteert zich als een zeer bleekbruine vulling met veel restanten van bioturbatie. Andere paalsporen die hiermee eventueel in verband kunnen gebracht worden zijn: S7, S11, S12, S44, S9, S24. Een duidelijke plattegrond kan echter niet herkend worden. Mogelijk heeft er zich hier een structuur bevonden, maar een deel van de paalsporen hebben de tand des tijds helaas niet overleefd, waardoor een duidelijke compositie niet vast te stellen is. Prof. dr. De Clercq spreekt wel van 2-schepige plattegronden waarbij de krachtenverdeling zich bevindt in de nokstaanders. Vaak hebben deze paalkuilen dan een eerder revolvertas-achtige vorm, iets wat ook in het geval van Wervik Ooststraat ontbreekt. Hij maakt een onderscheid tussen gebouwen met 4 of meer nokstaanders (type IA) en gebouwen met 3 nokstaanders (Type IB). In het geval van Wervik Ooststraat zou het dan mogelijk kunnen gaan om een gebouw van het type IA. Bij dergelijke gebouwtypes moet de verhouding lengte-breedte vermoedelijk op 1:3 geschat worden.⁷⁷ Zoals echter eerder aangegeven kan op basis van het voorkomen van een mogelijke palenrij geen gebouw-type met zekerheid worden toegewezen. Ook op S9 (VNR. 47) werd macrobotanisch onderzoek uitgevoerd. Er werden onder meer verkoolde graanresten aangetroffen. Het aandeel aan zaden van wilde planten is relatief laag, het gaat om zaden van knopherik, beklierde duizendpoot, melganzenvoet, reukeloze kamille, krul- en/of ridderzuring en smalle wikke. Dit zijn algemeen voorkomende akkeronkruiden. Ze zijn waarschijnlijk tegelijkertijd met de graanresten geoogst en uiteindelijk verkoold geraakt. Opmerkelijk in dit spoor zijn de vele kafresten van emmer en spelt en de graankorrels. Mogelijk bevond zich vlakbij S9 een opslagstructuur die vlam heeft gehad. De verkoolde graanresten kunnen ook wijzen op een afvalfunctie van de kuil.⁷⁸

Figuur 119: Grondplan met coupes van structuur 3.

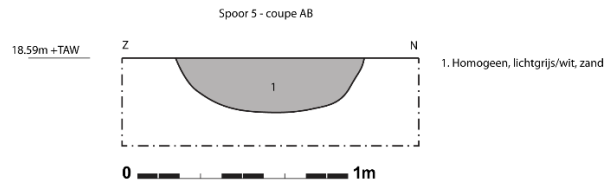
⁷⁷ De Clercq 2009, 280-281.

⁷⁸ Meer informatie kan teruggevonden worden in Van Beurden, 2021.

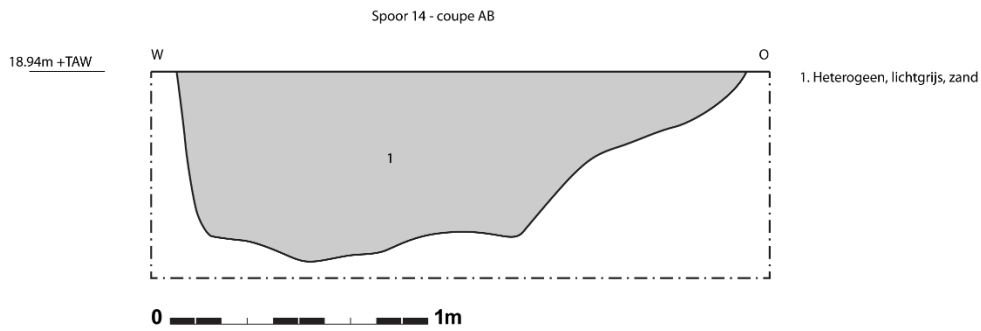
WEHE-19_2019A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 5, Coupe AB

Figuur 120: Coupe AB op S5 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).

WEHE-19_2019A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 14, Coupe AB

Figuur 121: Coupe AB op S14.

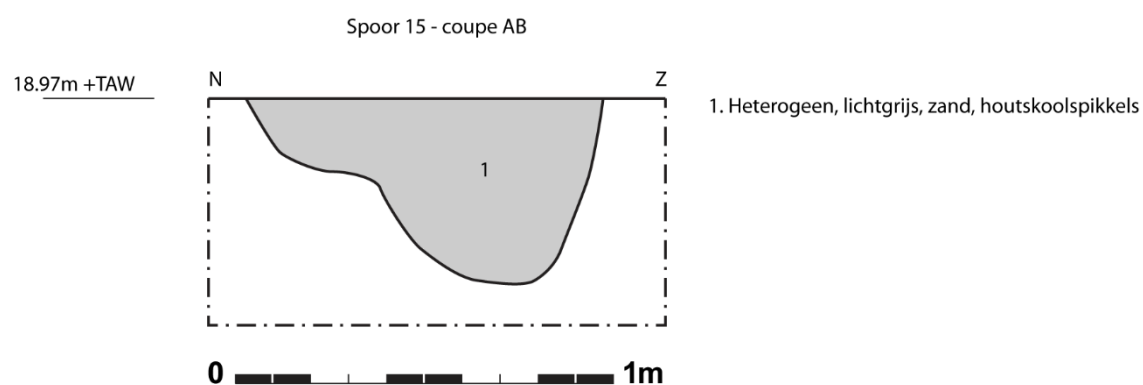

Figuur 122: Gedigitaliseerde coupetekening van S14.

WEHE-19 2019A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 15, Coupe AB

Figuur 123: Coupe AB op S15.

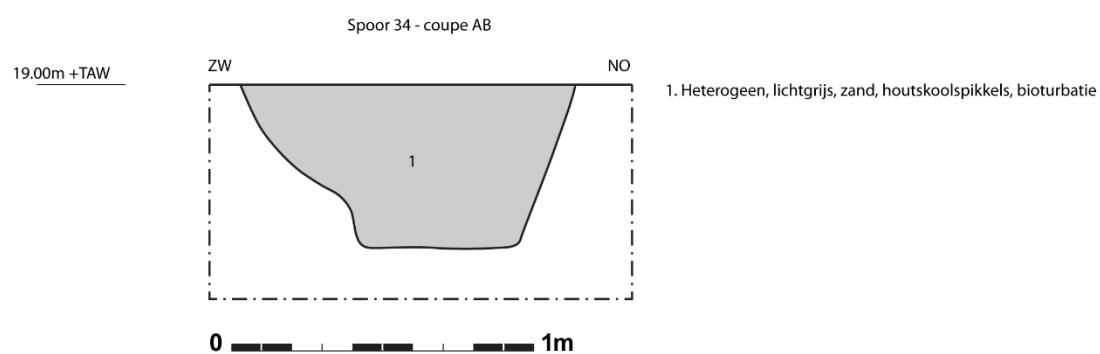

Figuur 124: Gedigitaliseerde coupetekening van S15.

WEHE-19 2019A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 34, Coupe AB

Figuur 125: Coupe AB op S34.

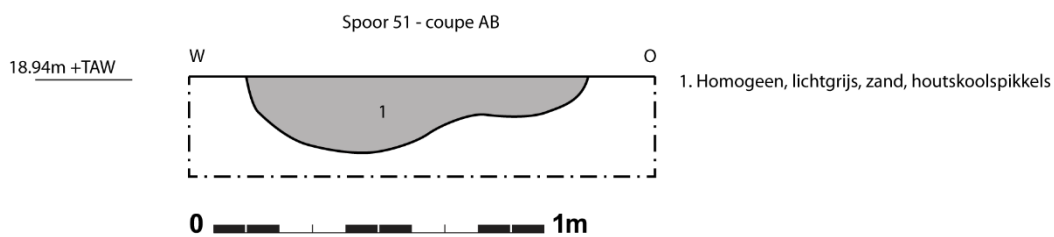

Figuur 126: Gedigitaliseerde coupetekening van S34.

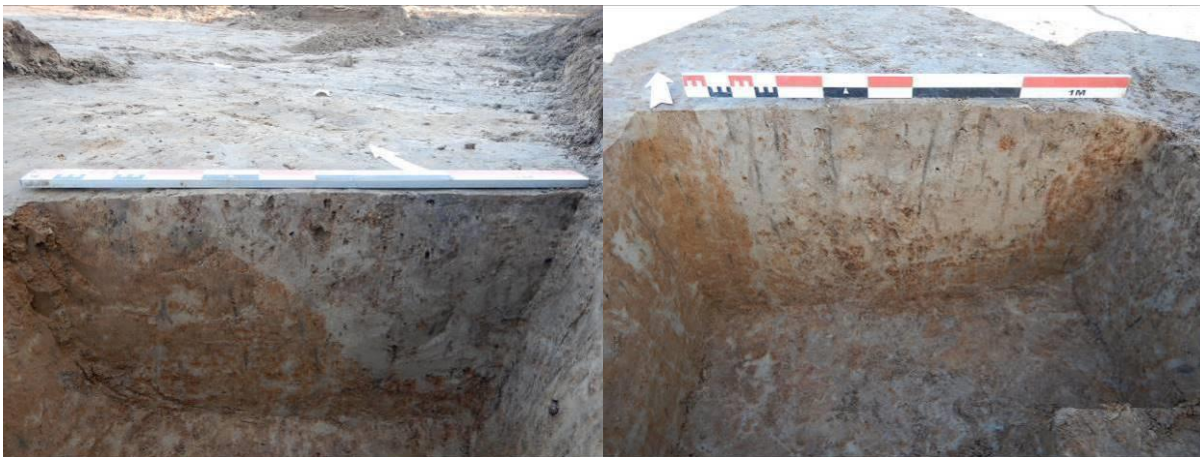
WEHE-19_2019A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 51, Coupe AB

Figuur 127: Coupe AB op S51.

Figuur 128: Gedigitaliseerde coupetekening van S51.

Een aantal andere dieper uitgegraven paalsporen kunnen ook met deze combinatie niet in verband worden gebracht, al kan er ook geen tweede structuur in herkend worden: S193, S190, S189 en S199.

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 193, Coupe AB

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 190, Coupe AB

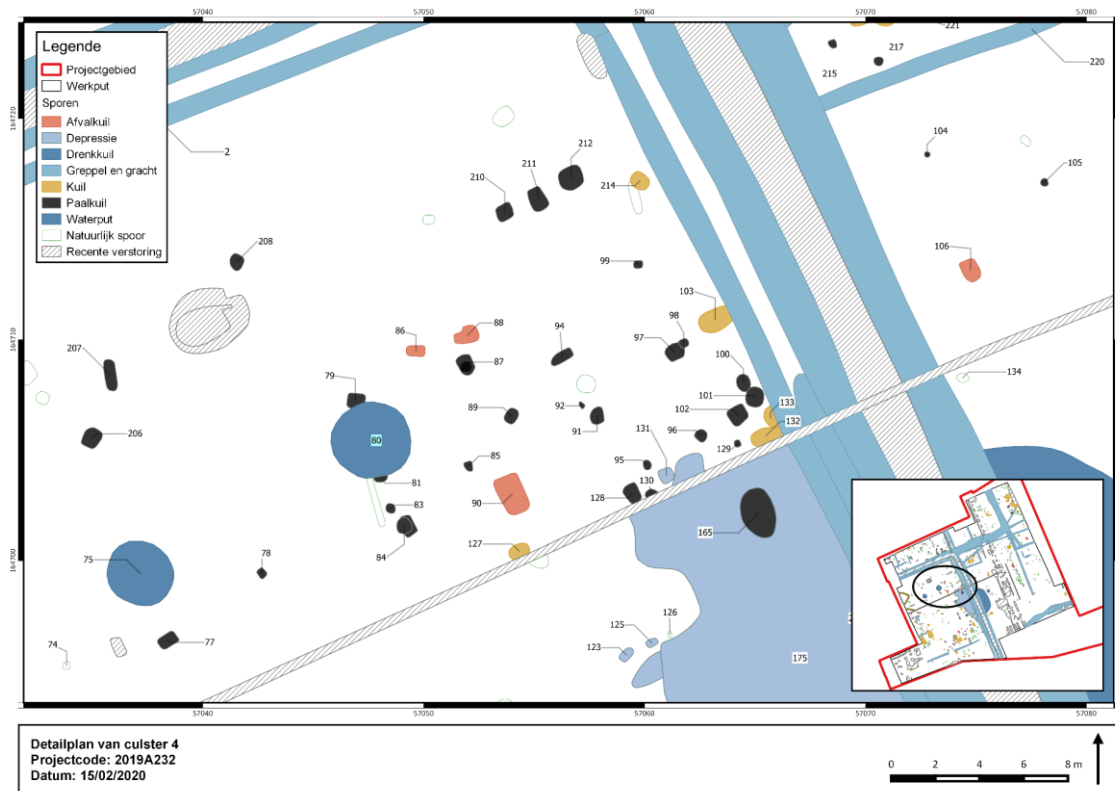
Figuur 129: Coupe AB op S193 (links) en S190 (rechts).

Figuur 130: Coupe AB op S189 (links) en S199 (rechts).

Ook hier is opnieuw opmerkelijk dat het telkens gaat om zeer vage aflijningen van de sporen alsook zeer bleke vullingen.

Cluster 4

Figuur 131: Detailplan van cluster 4.

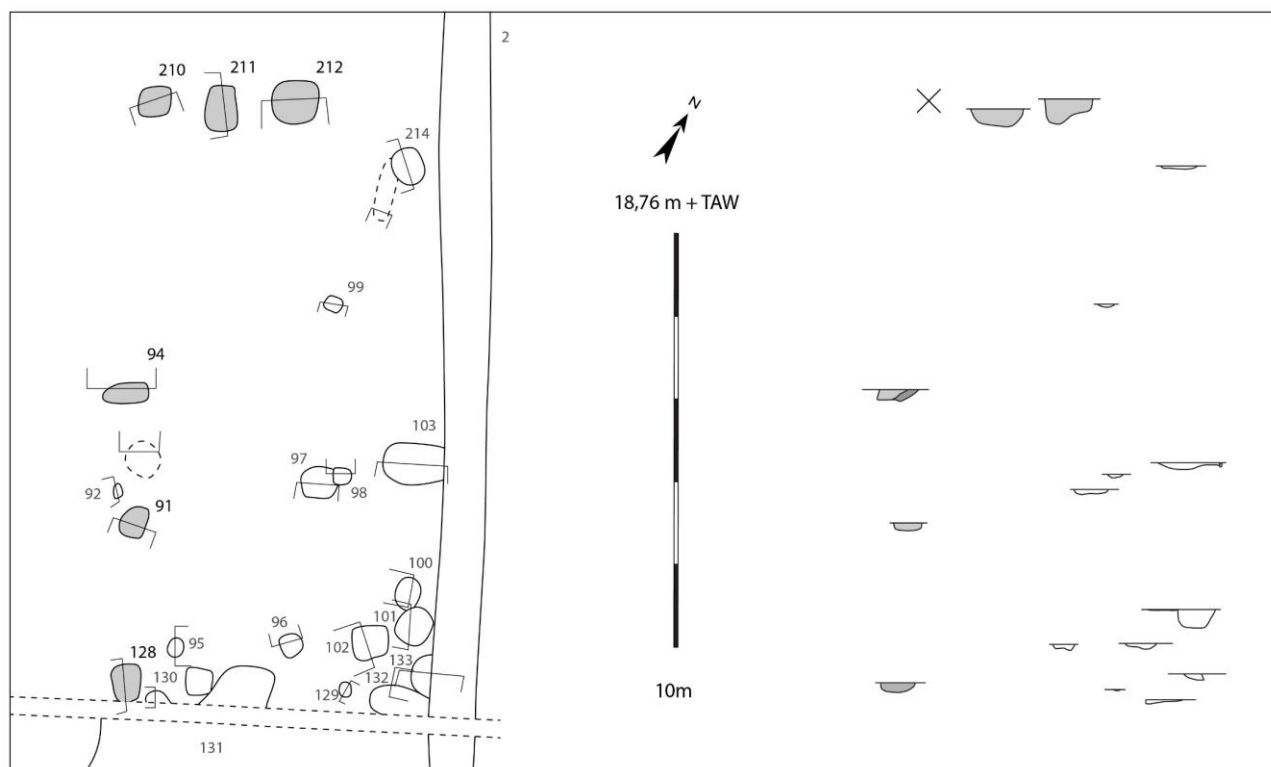
Een vierde cluster sporen bevindt zich vrij centraal in het projectgebied, net naast waterput S80 en omvat de volgende sporen: S84, S83, S85, S89, S91, S128, S95, S130, S79, S81, S86, S87, S88, S94, S92, S97, S98, S96, S102, S129, S101, S100, S210, S211 & S212. Ook hier is op het eerste zicht geen duidelijke plattegrond te herkennen. Hetgeen kan verondersteld worden is een gebouw met een minimum lengte van ca. 14,5 m en een breedte van bijna 4 m (**STRUCTUUR 4**). Hiervan zouden dan de paalkuilen S210, S211 en S212 de noordelijke korte zijde vormen, van de zuidelijke zijde zou dan S128 de zuidwestelijke hoek hebben gevormd. In de mogelijke westelijke rij kunnen nog de volgende paalsporen opgemerkt worden: S94 en S91. De overige

paalsporen zijn eerder onduidelijk. Ook hier zou het dan opnieuw gaan om een gebouw van het type IA naar de typologie van De Clercq, al kan dit niet met zekerheid worden aangetoond.

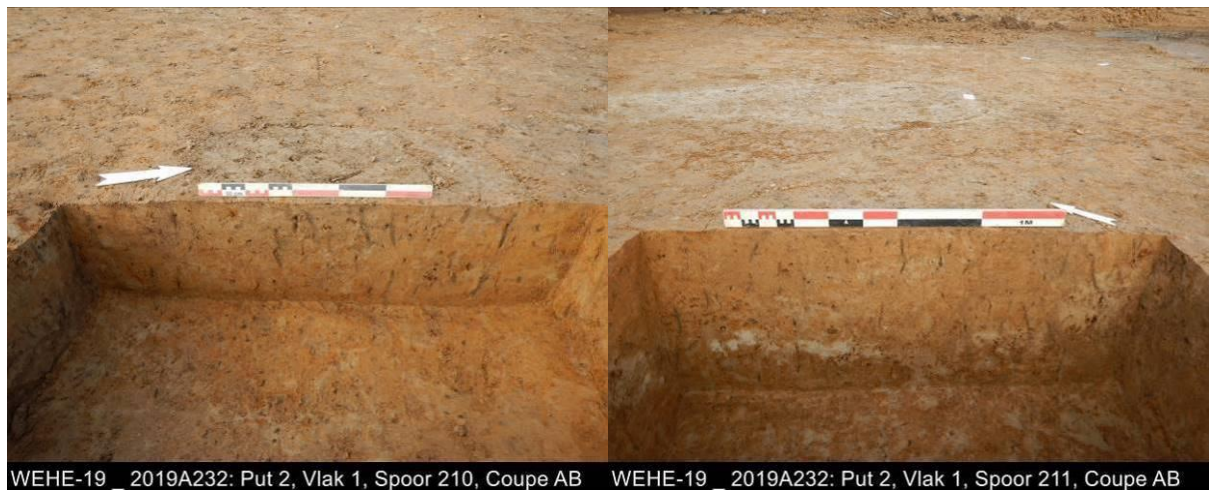
Spoornummer	Diepte	Spoornummer	Diepte	Spoornummer	Diepte
S84	44 cm	S83	16 cm	S85	14 cm
S89	8 cm	S91	18 cm	S128	22 cm
S95	2 cm	S130	8 cm	S79	0 cm
S81	30 cm	S86	0 cm	S87	26 cm
S88	28 cm	S94	28 cm	S92	2 cm
S97	13 cm	S98	7 cm	S96	14 cm
S102	14 cm	S129	9 cm	S101	45 cm
S100	2 cm	S210	0 cm	S211	42 cm
S212	60 cm				

Tabel 43: Overzicht van de spoornummers en respectievelijke dieptes.

S86 en S88 betroffen afvalkuilen, vermoedelijk te dateren in de periode van de Eerste Wereldoorlog of nog recenter in datum.

Figuur 132: Grondplan met coupes van structuur 4.

WEHE-19_ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 210, Coupe AB

WEHE-19_ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 211, Coupe AB

Figuur 133: Coupe AB op S210 (links) en S211 (rechts).

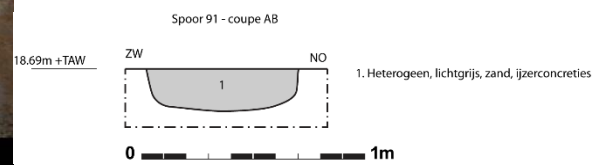
WEHE-19_ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 212, Coupe AB

WEHE-19_ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 128, Coupe AB

Figuur 134: Coupe AB op S212 (links) en S128 (rechts).

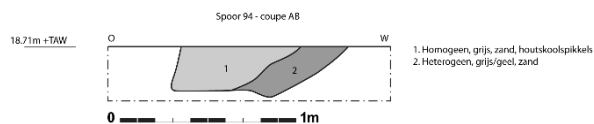
WEHE-19_ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 91, Coupe AB

Figuur 135: Coupe AB op (links) en gedigitaliseerde coupetekening van (rechts) S91.

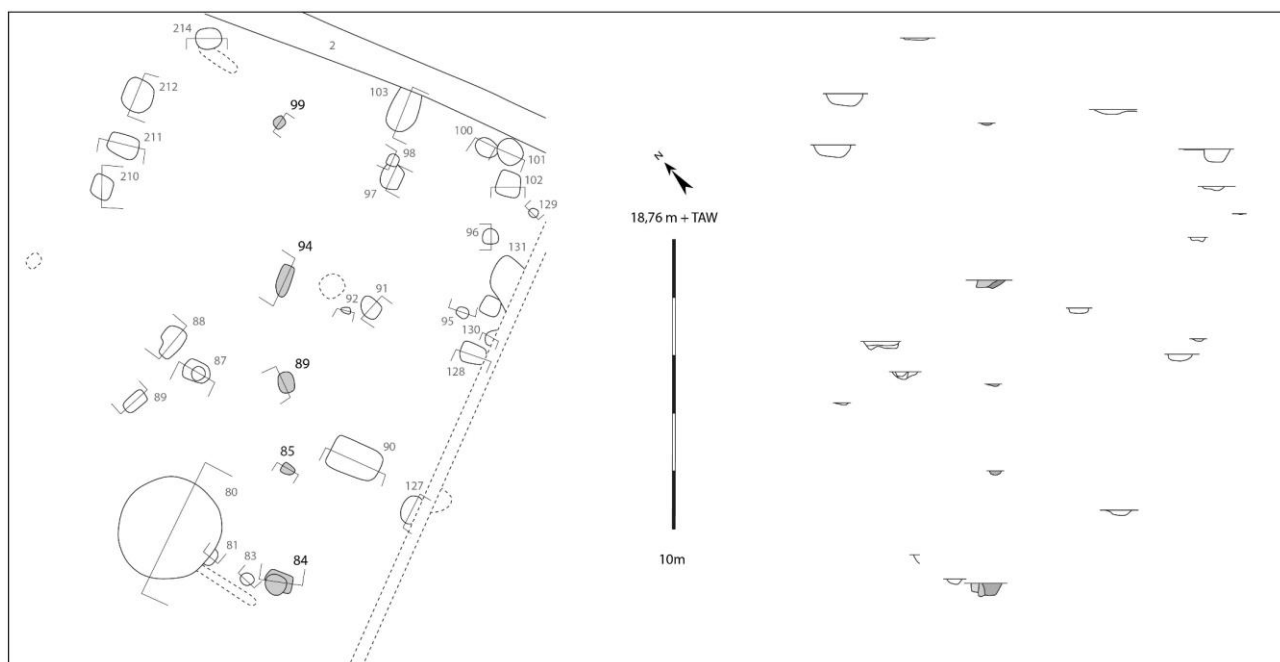
WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 94, Coupe AB

Figuur 136: Coupe AB op (links) en gedigitaliseerde coupetekening van (rechts) S94.

Een andere mogelijkheid is echter ook de lijn met de volgende spoornummers: S84, S85, S89, S94 en S99. Deze heeft een eerder noordoost-zuidwestoriëntatie terwijl de vorige sporencombinatie noord-zuid georiënteerd was. Ook hier gaat het om een enkele rij van paalsporen van ca. 16 m.

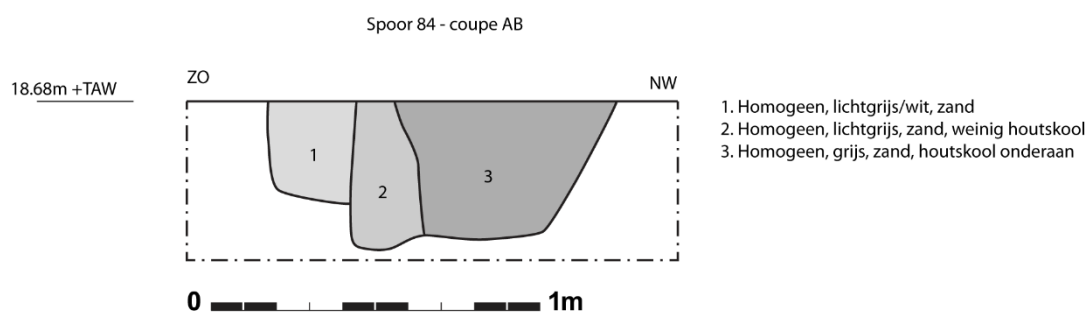
S99 heeft een vrij ander uitzicht in vergelijking met de andere sporen. S84 en S94 lijken heel goed op elkaar qua diepte, vorm en kleur, waardoor het plausibel is dat S99 geen deel uitmaakt van deze mogelijke structuur (**STRUCTUUR 5**).

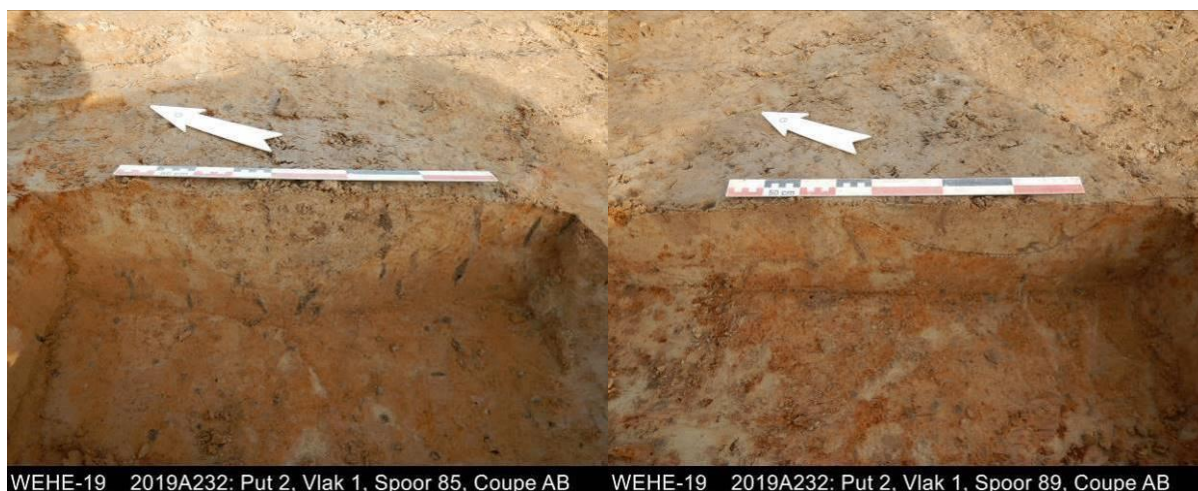

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 84, Coupe AB

Figuur 138: Coupe AB op S84.

Figuur 139: Gedigitaliseerde coupetekening van S84.

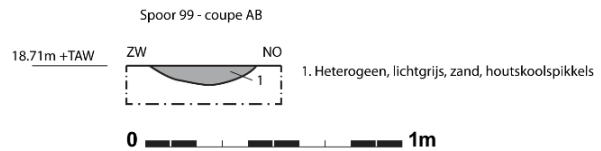
WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 85, Coupe AB

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 89, Coupe AB

Figuur 140: Coupe AB op S85 (links) en S89 (rechts).

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 99, Coupe AB

Figuur 141: Coupe AB op (links) en gedigitaliseerde coupetekening van (rechts) S99.

S81 was komvormig uitgegraven tot op een bewaarde diepte van 30 cm. In deze coupe kon duidelijk vastgesteld worden dat de waterput S80 deze kleine kuil oversneed. Omwille hiervan was het moeilijk vast te stellen of het al dan niet om een paalspoor of een gewone kuil ging.

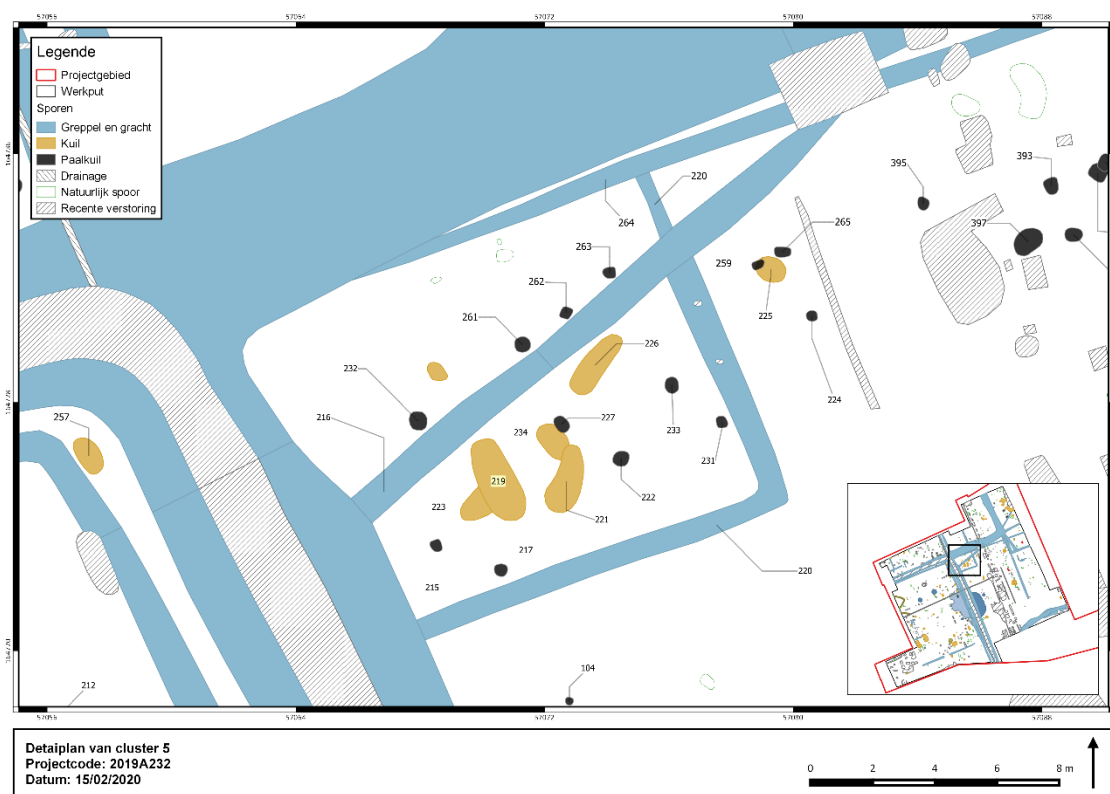
WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 81

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 81, Coupe AB

Figuur 142: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S81.

Cluster 5

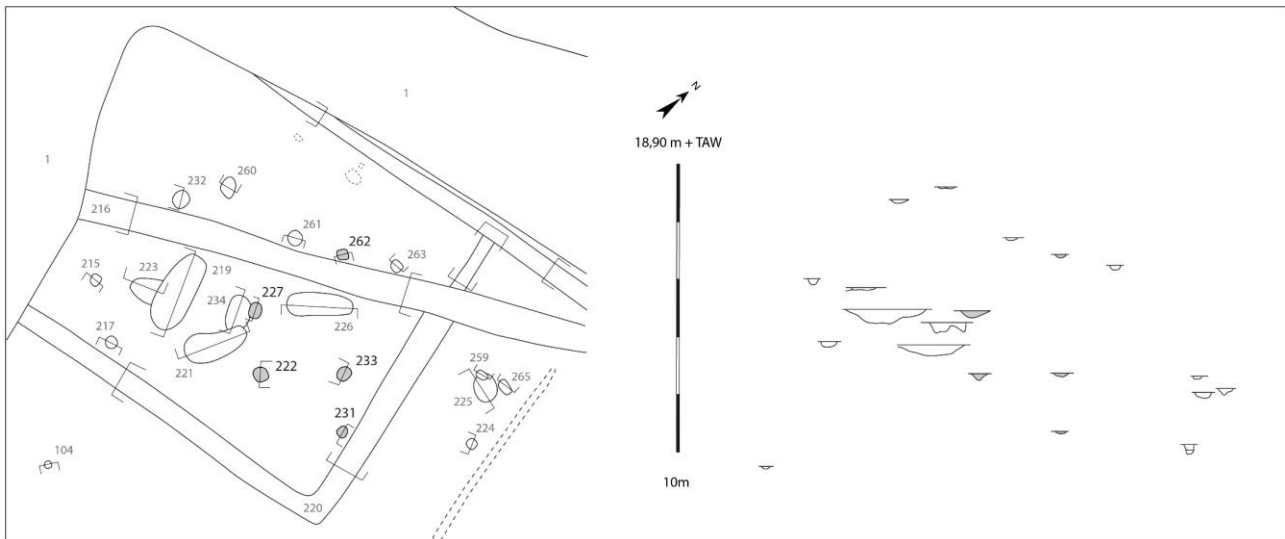
Figuur 143: Detailplan van cluster 5.

Een vijfde cluster bevond zich in de oostelijke bocht van S1 en bestaat uit de volgende paalkuilen: S232, S231, S261, S262, S263, S233, S222, S227, S215, S217, S259, S265 en S224. Het gaat telkens om vrij kleine paalsporen met een gemiddelde diepte van ca. 20 cm.

Spoornummer	Diepte	Spoornummer	Diepte
S232	12 cm	S231	8 cm
S261	10 cm	S262	12 cm
S263	18 cm	S233	14 cm
S222	22 cm	S227	24 cm
S215	22 cm	S217	20 cm
S259	12 cm	S265	24 cm
S224	32 cm		

Tabel 44: Overzicht van de spoornummers en respectievelijke dieptes.

Mogelijk vormen S227, S222 en S233 een structuur, waarvan de 4^e paal ontbreekt. Deze zou zich ter hoogte van S226 bevonden hebben. Echter in de coupe van dit spoor is niets te zien dat wijst in de richting van een paalspoor. Vermoedelijk gaat het om een bijgebouw, zoals bijvoorbeeld een voorraadschuur of spieker opgebouwd uit 4 palen (**STRUCTUUR 6**).

Figuur 144: Grondplan met coupes van structuur 6.

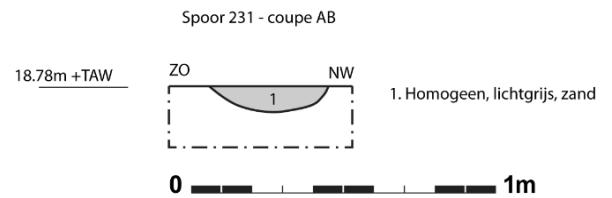

Figuur 145: Coupe AB op S222 (links) en S227 (rechts).

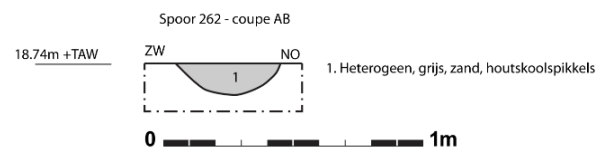

Figuur 146: Coupe AB op S233.

Het is echter ook goed mogelijk dat het een bijgebouw betrof uit 6 of 8 palen. In het geval van 6 palen zou ook nog S231 deel uitmaken van deze structuur. De paal aan de overkant, aan de zuidzijde kon dan evenwel niet meer gevonden worden. Bij een gebouw bestaande uit 8 palen behoort dan ook nog S262 tot de constructie. Ook hier kon de paal in de zuidelijke wand niet worden teruggevonden. Mogelijk bevond deze zich ter hoogte van greppel S216 en is hij door deze greppel weggegraven.

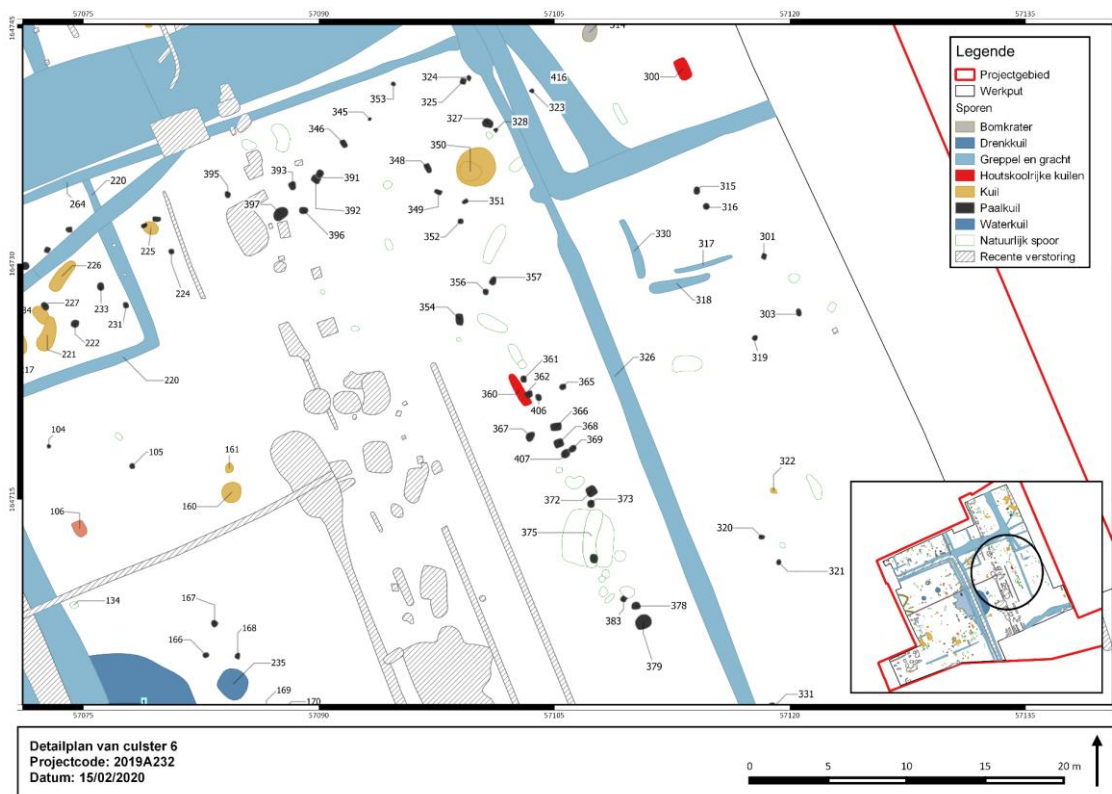

Figuur 147: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) op S231.

Figuur 148: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S262.

Cluster 6

Figuur 149: Detailplan van cluster 6.

Een zesde cluster bestaat uit een vrij rechte lijn van ca. 40 m lang waarlangs allemaal kleine paalsporen gelegen zijn: S353, S325, S324, S327, S328, S348, S349, S351, S352, S354, S356, S357, S361, S362, S406, S365, S366, S367, S368, S369, S407, S372, S373, S383, S375, S378, S379, S375, S345, S346, S392, S397, S396, S393. Hier kunnen mogelijk een aantal sporencombinaties in herkend worden, het gaat echter telkens opnieuw om palenrijen, die mogelijk telkens een tweeschepig gebouw vormen.

Spoornummer	Diepte	Spoornummer	Diepte	Spoornummer	Diepte
S353	22 cm	S325	19 cm	S324	11 cm
S327	22 cm	S328	15 cm	S348	41 cm
S349	46 cm	S351	36 cm	S352	20 cm
S354	51 cm	S356	40 cm	S357	28 cm
S361	27 cm	S362	27 cm	S406	32 cm
S365	22 cm	S366	18 cm	S367	14 cm
S368	16 cm	S369	32 cm	S407	31 cm
S372	50 cm	S373	14 cm	S383	56 cm
S378	41 cm	S379	26 cm	S375	20 cm
S345	0 cm	S346	22 cm	S392	28 cm
S397	52 cm	S393	42 cm	S396	34 cm
S395	20 cm				

Tabel 45: Overzicht van de sporen en hun respectievelijke dieptes van cluster 6.

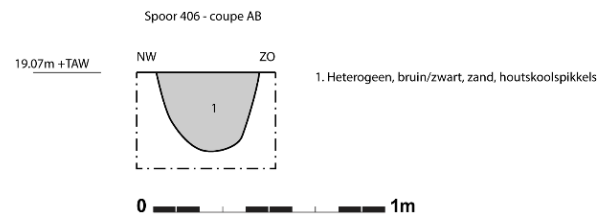
Een eerste bestaat uit **S406, S373 en S378 (STRUCTUUR 7)**. Het gaat om een rij van ca. 14 m lang, waarbij de tussenafstand tussen de sporen ca. 7,2 m bedraagt. Zoals eerder aangegeven gaat het hier om tweeschepige structuren, waarvan maar enkele paalkuilen bewaard zijn

gebleven. Het kan hierbij gaan om gebouwtypes van het Alphen-Ekerentype alsook het type De Clercq I of II.

WEHE-19 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 406, Coupe AB

Figuur 150: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S406.

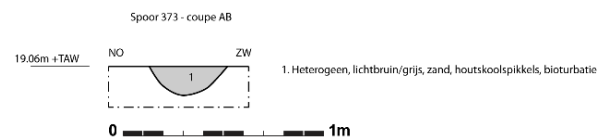

S406 betrof een rond, komvormig uitgegraven paalspoor met een diepte van ca. 32 cm. De vulling van het spoor was bleekbruin met nauwelijks inclusies.

WEHE-19 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 373, Coupe AB

Figuur 151: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) op S373.

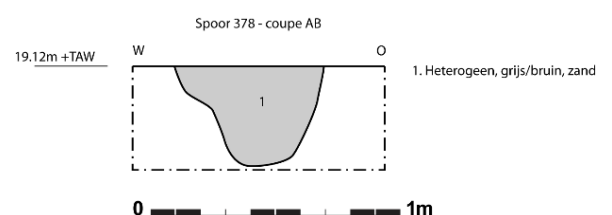

S373 betrof een smal rond paalspoor. Het was komvormig uitgegraven met een diepte van 14 cm en eveneens gevuld met een bleekbruine vulling.

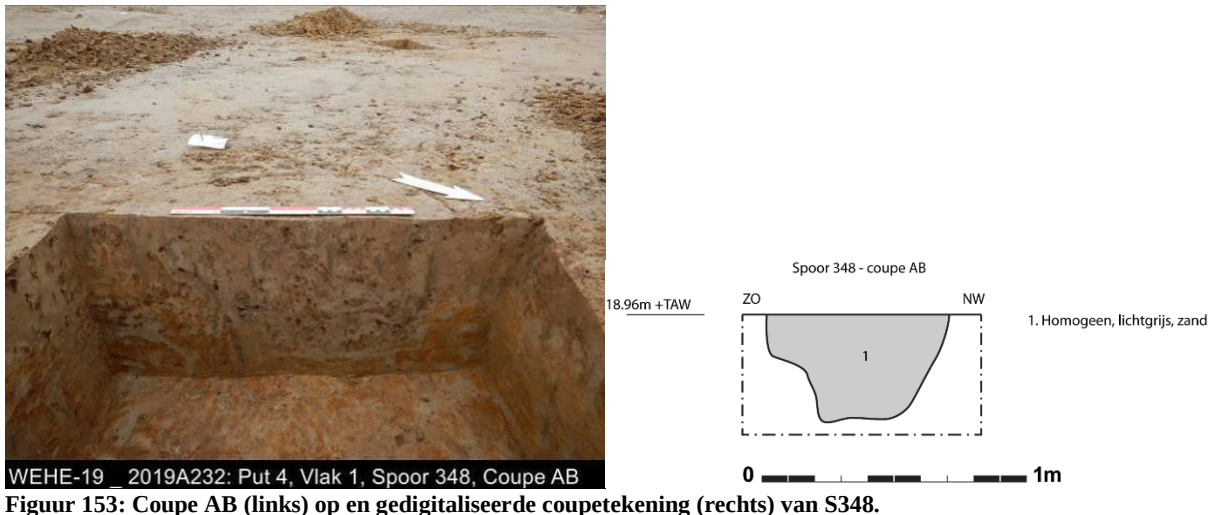
WEHE-19 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 378, Coupe AB

Figuur 152: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S378.

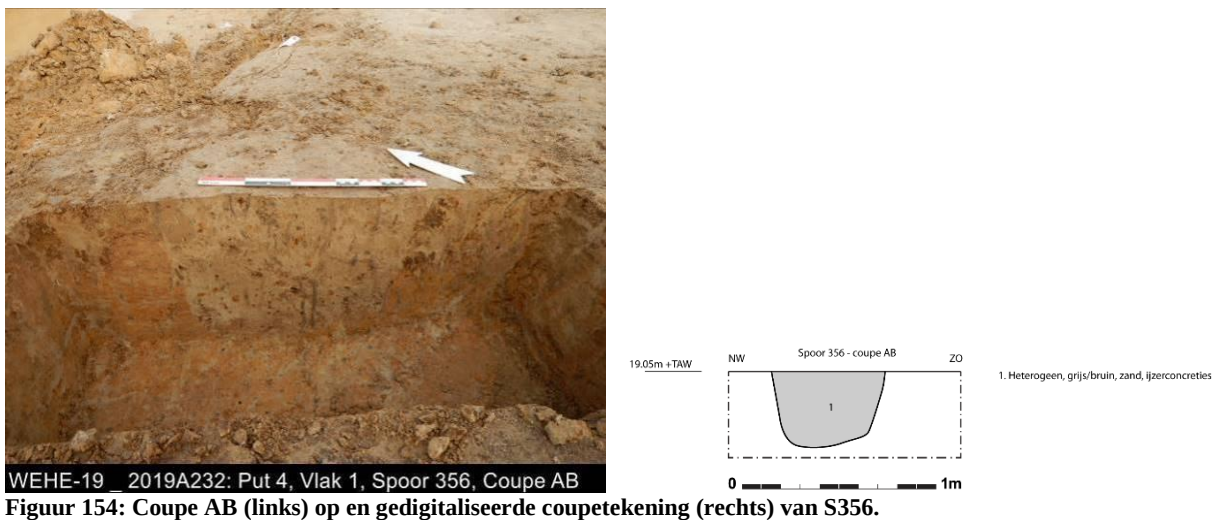
Dit paalspoor had een uitgegraven diepte van ca. 41 cm.

Een volgende structuur bestaat uit de volgende spoornummers: **S348, S356 en S361 (STRUCTUUR 8)**. Deze sporencombinatie heeft een minimale totale lengte van ca. 14,6 m. Net zoals bij de voorgaande structuur kunnen geen veronderstellingen gemaakt worden over de exacte lengte en breedte van deze mogelijke structuur. De 3 paalsporen liggen op een afstand van ca. 7 m.

Figuur 153: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S348.

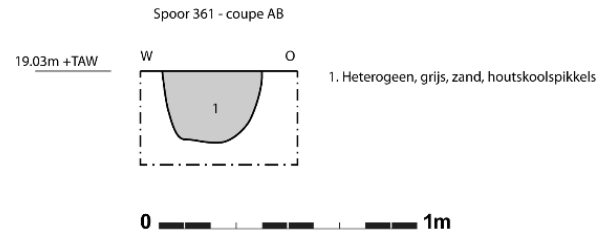
Het betrof een komvormig uitgegraven paalspoor van ca. 41 cm diep. S356 had een gelijkaardige diepte.

Figuur 154: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S356.

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 361, Coupe AB

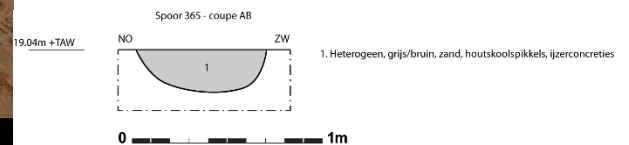
Figuur 155: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S361.

S361 heeft een komvormige uitgraving en een diepte van ca. 27 cm.

Een derde palenrij bestaat uit de volgende sporen: **S365, S372 en S383 (STRUCTUUR 9)**. De totale lengte van dit mogelijke gebouw is 14 m, ongeveer 0,5 m minder lang dan de overige rijen.

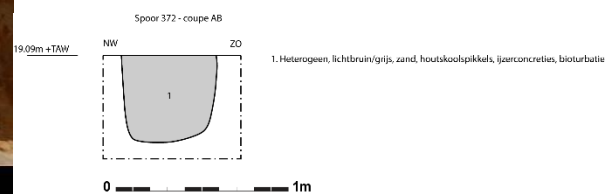
WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 383

Figuur 156: Vlakopname (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S365.

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 372, Coupe AB

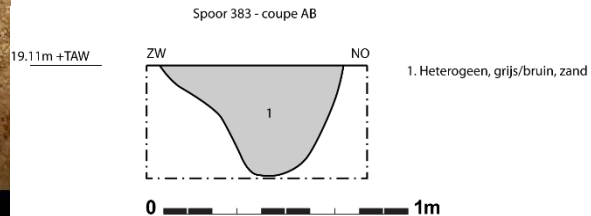

Figuur 157: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S372.

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 383, Coupe AB

Figuur 158: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S383.

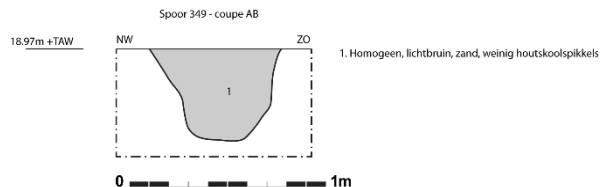

Een laatste mogelijke structuur kan herkend worden in de volgende sporen: **S349, S357 en S365 (STRUCTUUR 10)**. Net zoals bij de voorgaande structuren betrof het opnieuw een palenrij van 3 palen. S365 kan echter ook deel uitmaken van een andere structuur (Structuur 9).

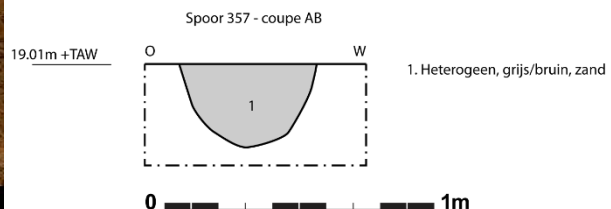
WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 439, Coupe AB

Figuur 159: Coupe AB (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S349.

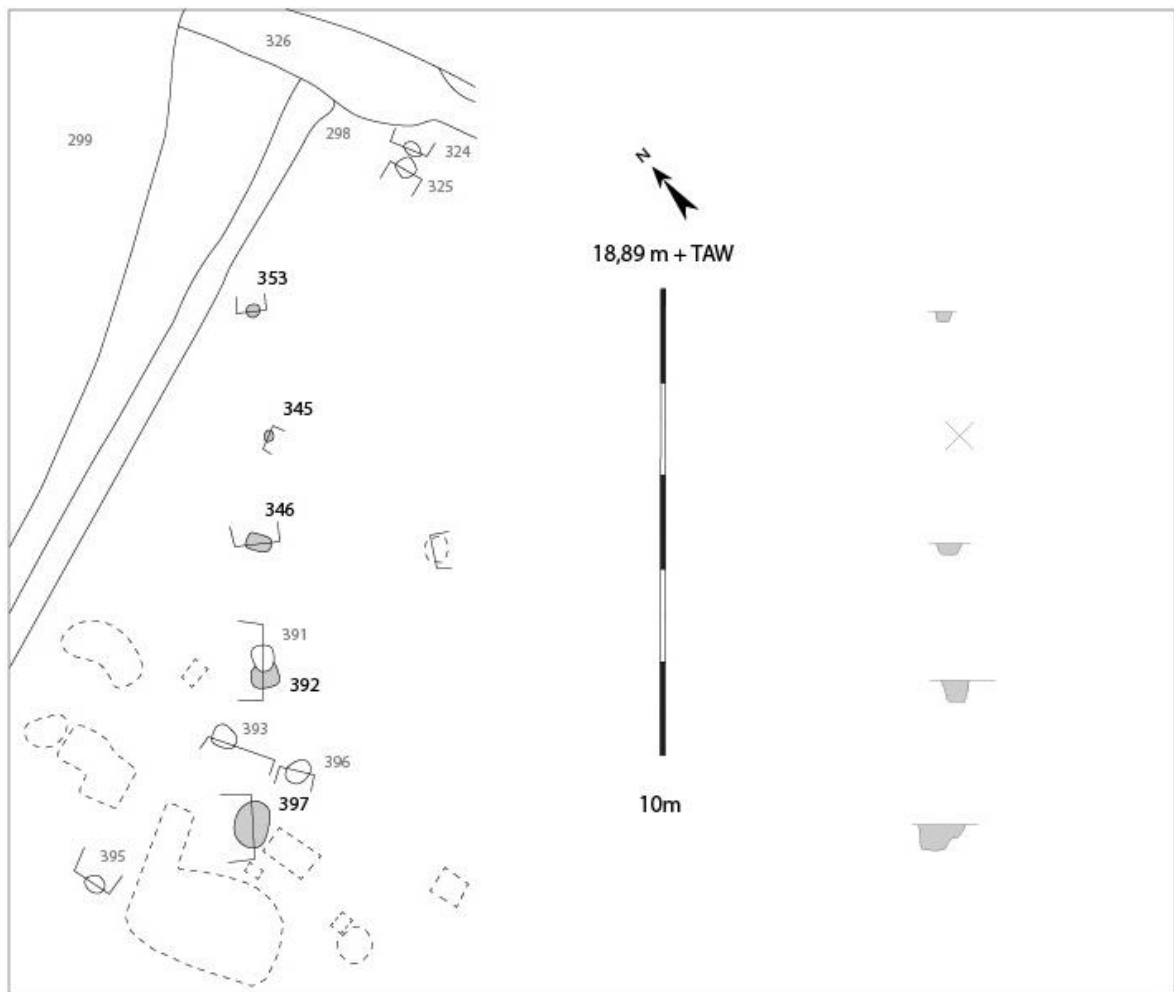
WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 357, Coupe AB

Figuur 160: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S357.

Een laatste palenrij kan gezien worden in de sporen: **S353, S345, S346, S392 en S397 (STRUCTUUR 11)**. Deze heeft wel een andere oriëntatie dan de voorgaande: noordoost-zuidwest. De lengte van de rij palen bedraagt ca. 11 m. Een breedte kan niet gegeven worden. Het meest noordelijke spoor is S353, een rond paalspoor met een diepte van ca. 22 cm. S345

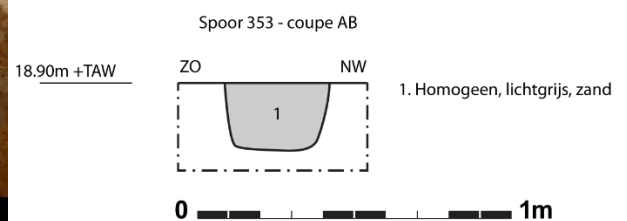
valt ietwat buiten de lijn en kon niet gecoupeerd worden. Dit spoor was maar zeer oppervlakkig bewaard gebleven.

Figuur 161: Grondplan met coupes van structuur 11.

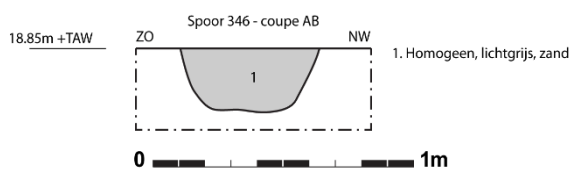
WEHE-19 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 353, Coupe AB

Figuur 162: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S353.

WEHE-19 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 346, Coupe AB

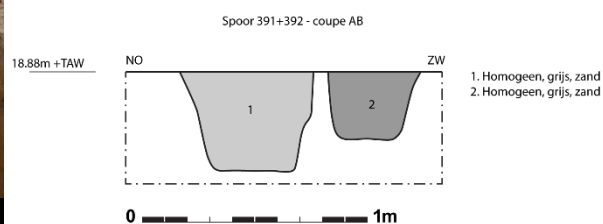

Figuur 163: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S346.

S346 had een eerder rechthoekig uitzicht en een uitgegraven diepte van 22 cm. Bij de volgende paal is het niet volledig duidelijk of het al dan niet gaat om S391 of S392, één van de beide kan wijzen op een herstelling. S391 heeft een nog bewaarde diepte van 42 cm, terwijl S392 tot 28 cm diep bewaard is gebleven. Een laatste spoor is S397, een ovale paalkuil van 52 cm diep.

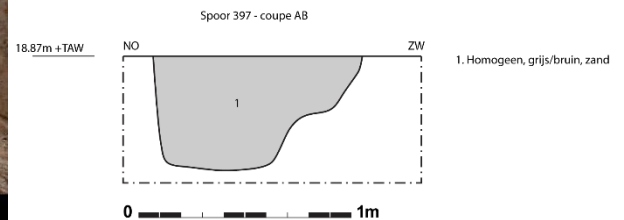
WEHE-19 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 391 + 392, Coup

Figuur 164: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) van S391 en S392.

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 397, Coupe AB

Figuur 165: Coupe AB (links) op en gedigitaliseerde coupetekening (rechts) op S397.

Andere paalsporen die het vermelden nog waard zijn, worden hieronder beknopt aangehaald.

S327 bevond zich tussen enkele paalkuilen. Het ging om een paalkuil met een eerder onregelmatige vorm in vlak en bleke vulling. in coupe had het spoor een komvorm en een diepte van ca. 22 cm.

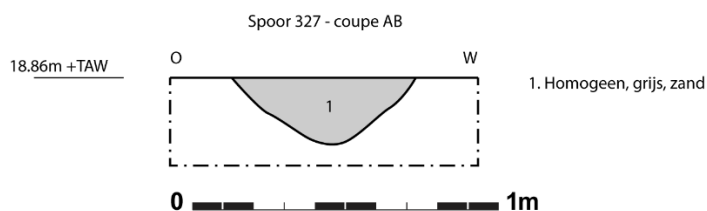

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 327

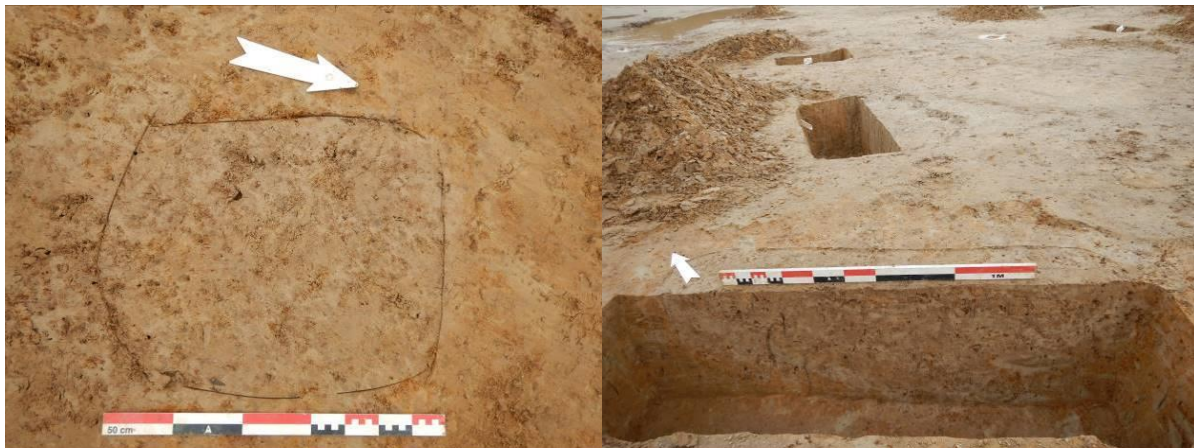
WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 327, Coupe AB

Figuur 166: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S327.

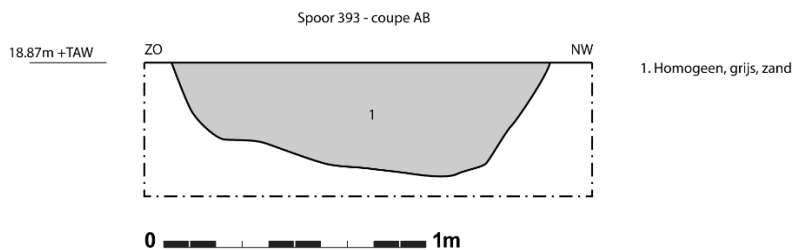
Figuur 167: Gedigitaliseerde coupetekening van S327.

S393 was een kleine paalkuil omgeven door verschillende paalsporen (S391, S392, S396, S397 en S395) en enkele recente verstoringen. Het betrof opnieuw een kuil met een zeer bleekbruine vulling en deze was ca. 42 cm diep. In vlak was dit spoor kleiner afgelijnd dan in de coupe zichtbaar was, vermoedelijk ook te wijten aan het zeer vage voorkomen ervan.

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 393 WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 393, Coupe AB

Figuur 168: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S393.

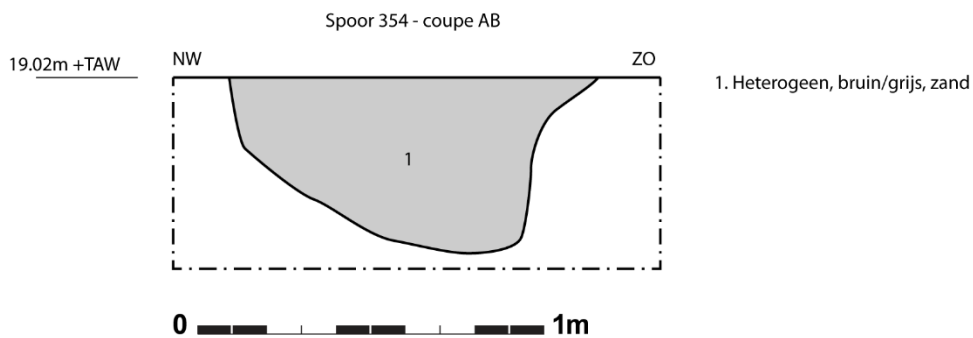
Figuur 169: Gedigitaliseerde coupetekening van S393.

Een volgende kuil is S354, een kleine paalkuil, opnieuw met een zeer bleke vulling met een diepte van ca. 51 cm.

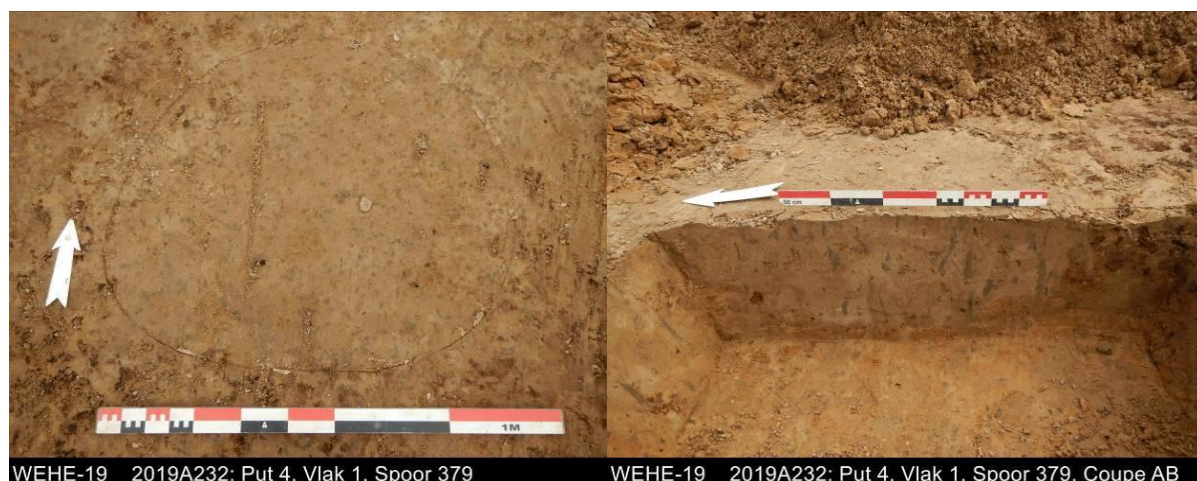
WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 354 WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 354, Coupe AB

Figuur 170: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S354.

Figuur 171: Gedigitaliseerde coupetekening van S354.

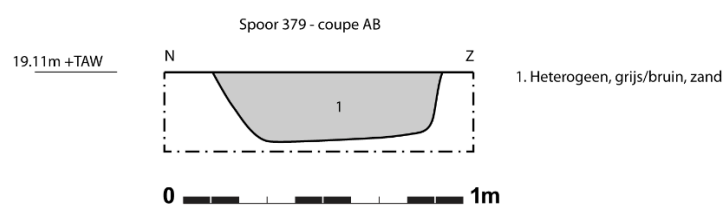
Iets verderop, naar het zuiden, bevond zich S379. Het betrof een kleine ronde paalkuil, opnieuw gekenmerkt door een zeer bleke vulling. In coupe was een vrij vlakke kuil zichtbaar, uitgegraven tot op een diepte van ca. 26 cm onder het aangelegde vlak.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 379

WEHE-19 _ 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 379, Coupe AB

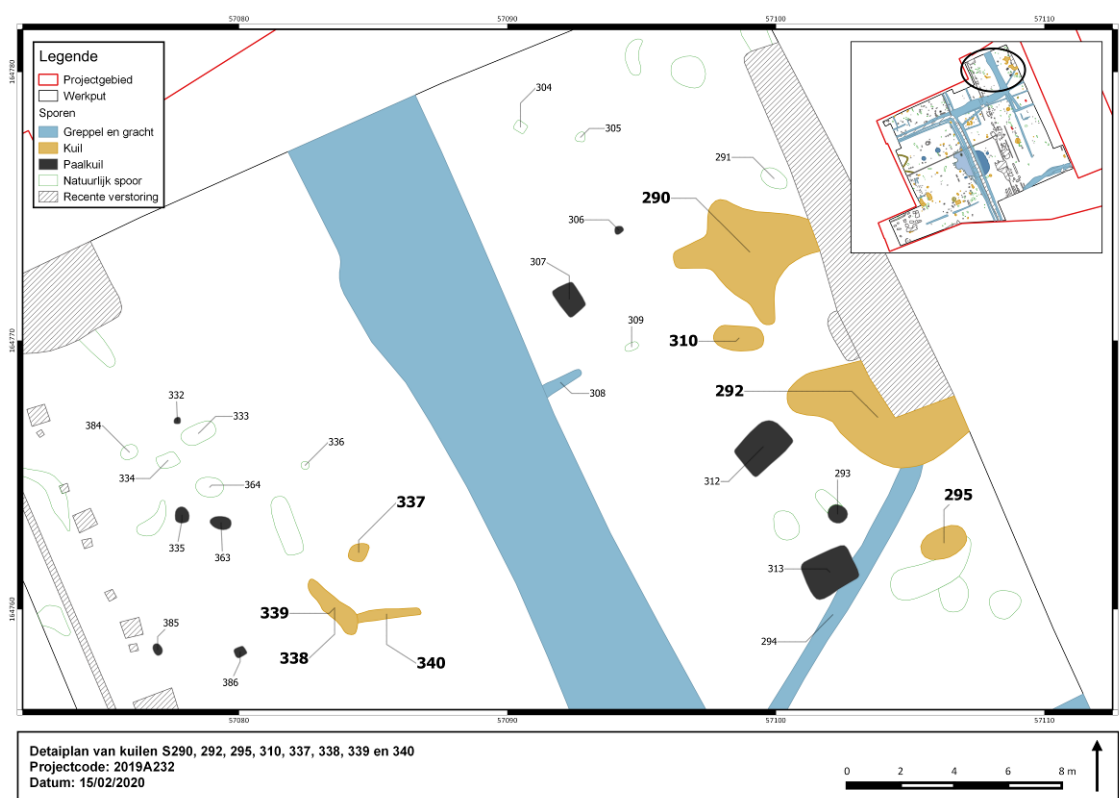
Figuur 172: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S379.

Figuur 173: Gedigitaliseerde coupetekening van S379.

2.3.2.2.2 Kuilen

Tijdens de opgraving uitgevoerd aan de Ooststraat te Wervik werden verschillende kuilen aangetroffen. Er werd op het terrein reeds een onderscheid gemaakt tussen houtskoolrijke kuilen en de afvalkuilen die kunnen gedateerd worden in de Eerste Wereldoorlog (cfr. *infra*). Onder deze titel worden de overige kuilen besproken.

Figuur 174: Detailplan van kuilen S290, 292, 310, 337, 338, 339, 340.

In het uiterste noordoosten van het projectgebied werden een tweetal grotere en drie kleinere kuilen aangetroffen: S290, S310, S292 en S295.

Ter hoogte van S290 en S292 werd lokaal nog een tweede vlak aangelegd, ten einde deze sporen goed in kaart te kunnen brengen. Op die manier werd al snel duidelijk dat deze sporen zeer oppervlakkig bewaard waren gebleven. S290 had een zeer onregelmatige vorm in vlak, in coupe was een vrij bleke tot witte kuil zichtbaar. Deze leverde wat middeleeuws materiaal op (cfr. *supra*).

Figuur 175: Vlakopname van S290.

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 290, Coupe AB
 Figuur 176: Coupe AB op S290.

Een volgend groot spoor is S292, dat zich vlakbij S290 bevond. Ook hier werd zeer lokaal een tweede vlak aangelegd teneinde het spoor beter te kunnen aflijnen. Op die manier kon een vrij langwerpige kuil worden herkend met inclusies van bouw materiaal. Ook dit spoor was maar zeer oppervlakkig bewaard gebleven (ca. 2 cm diep). Ook hieruit kon wat middeleeuws aardewerk gerecupereerd worden (cfr. *supra*).

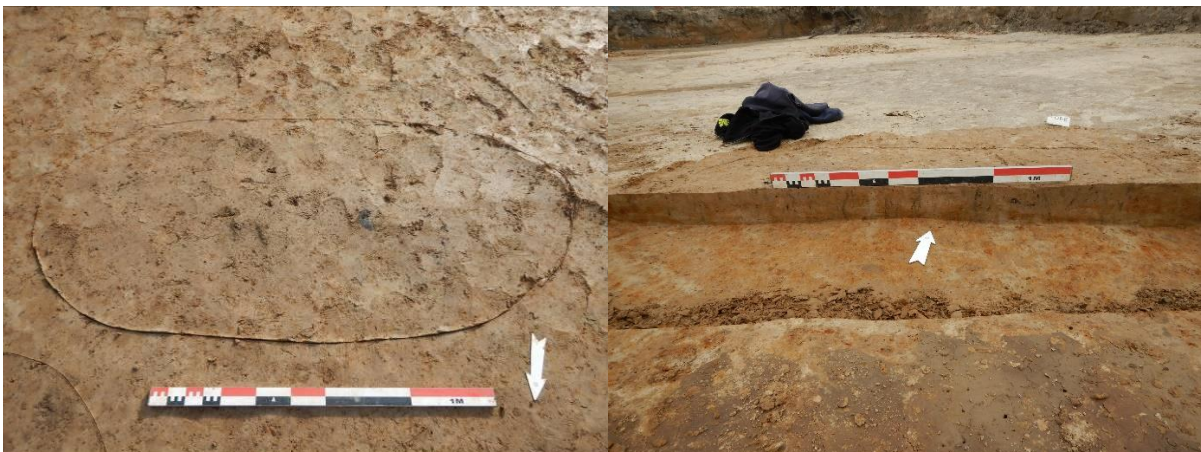
WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 292
 Figuur 177: Vlakopname van S292.

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 292, Coupe AB

Figuur 178: Coupe AB op S292.

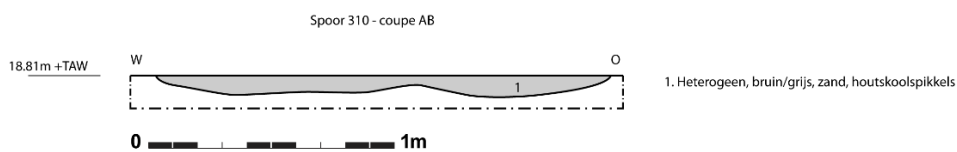
Tussen de beide kuilen lag S310, een vrij kleine eerder ovaal afgelijnde kuil. In coupe had een eerder onregelmatige onderkant, ca. 18 cm diep.

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 310

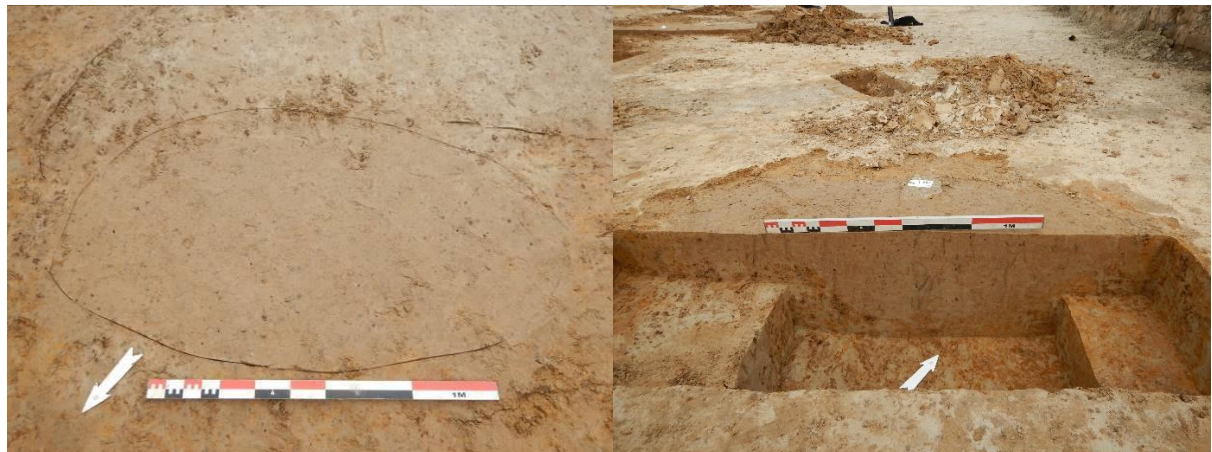
WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 310, Coupe AB

Figuur 179: Vlakopname (links) van en Coupe AB (rechts) op S310.

Figuur 180: Gedigitaliseerde coupetekening van S310AB.

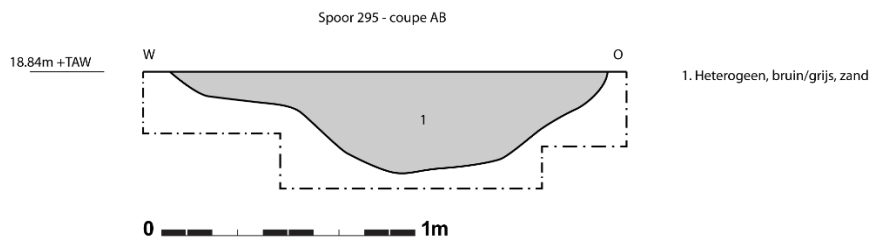
Een laatste kuil in deze zone is S295, deze bevond zich vlakbij de oostelijke rand van het projectgebied. Deze kuil heeft een ovale vorm, bruin van kleur en is omgeven door andere natuurlijke verstoringen. In coupe is het een komvormig uitgegraven spoor van ca. 40 cm diep.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 295

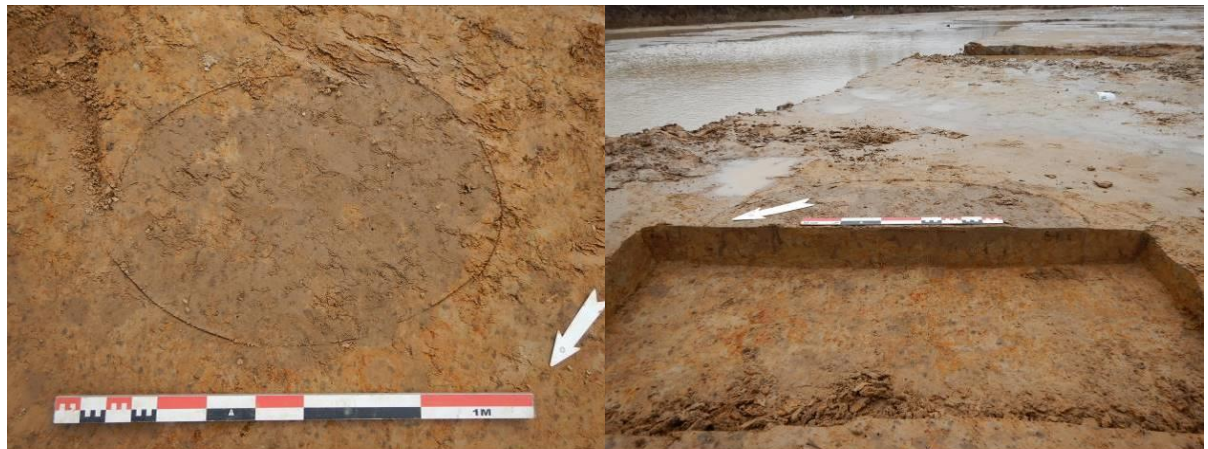
WEHE-19 _ 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 295, Coupe AB

Figuur 181: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S295.

Figuur 182: Gedigitaliseerde coupetekening van S295.

Aan westelijke zijde van S299 bevonden zich ook 4 kuilen: S337, S338, S339 en S340. S337 betrof een vrij kleine kuil, ovaal van vorm. Het gaat om een vrij donker grijsbruine vulling in vlak, in coupe is het spoor eerder ondiep uitgegraven.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 337

WEHE-19 _ 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 337, Coupe AB

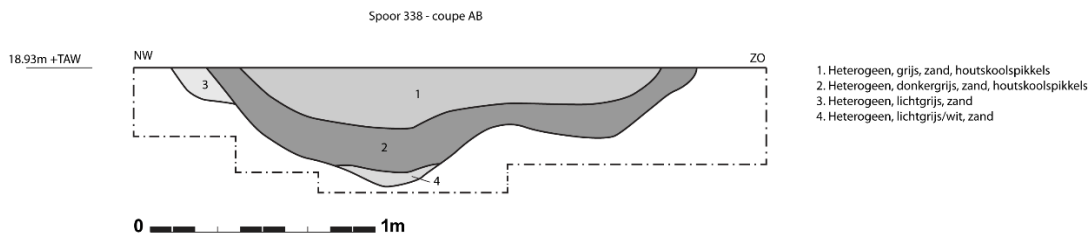
Figuur 183: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S337.

Vlak daarbij bevonden zich de overige sporen. S338 betrof een vrij langwerpige kuil met een eerder grijze vulling, vlakbij S339. Tijdens het couperen was al snel duidelijk dat het hier één spoor betrof. Zoals zichtbaar was in vlak gaat het om een vrij langwerpige kuil, waarbij in het de coupe vrij veel houtskoolspikkels konden worden waargenomen.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 338 + 339, Coupe AB

Figuur 184: Coupe op S338-339AB.

Figuur 185: Gedigitaliseerde coupetekening van S338.

Daaraan grenzend bevond zich S340, eveneens een langwerpige kuil. Ook hier is een grijze vulling merkbaar. Deze kuil werd samen gecoupeerd met een deel van S338, teneinde een oversnijding te kunnen vaststellen.

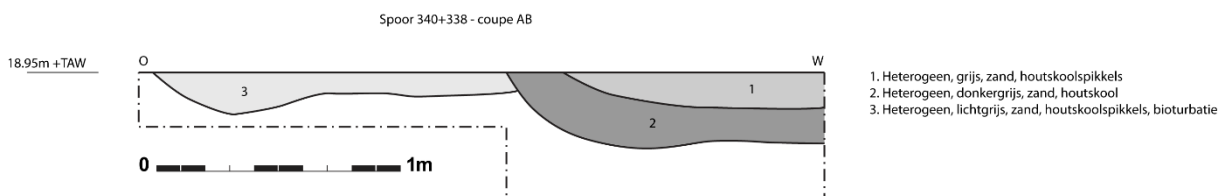
WEHE-19 _ 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 340

Figuur 186: Vlakopname van S340.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 340 + 338, Coupe AB

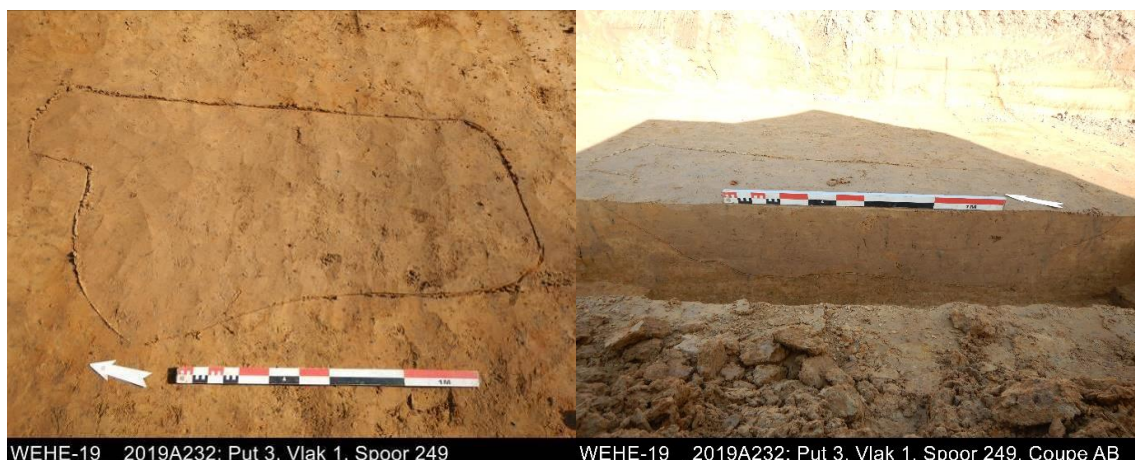
Figuur 187: Coupe AB op S340 (links) en S338 (rechts).

Figuur 188: Gedigitaliseerde coupetekening van S340 (links, laag 3) en S338 (rechts, lagen 1 en 2).

Centraal in het projectgebied, ten oosten van S1 en onder S299 kunnen ook nog verschillende kuilen gesitueerd worden: S350, S375, S379, S225, S226, S234, S221, S219, S223, S260, S106, S160, S161, S247 en S249.

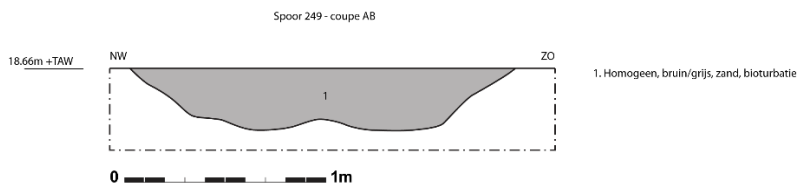
S249 bevond zich aan de zuidoostelijke rand van het projectgebied. Het betrof een rechthoekig spoor met een bruine vulling met inclusies bestaande uit aardewerk en bouw materiaal. Het materiaal dat er uit werd gerecupereerd wijst op een Romeinse oorsprong (cfr. *supra*). De kuil was tot ca. 30 cm onder het maaiveld uitgegraven. Qua vulling kan deze kuil vergeleken worden met S295 en S337.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 3, Vlak 1, Spoor 249

WEHE-19 _ 2019A232: Put 3, Vlak 1, Spoor 249, Coupe AB

Figuur 189: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S249.

Figuur 190: Gedigitaliseerde coupetekening van S249.

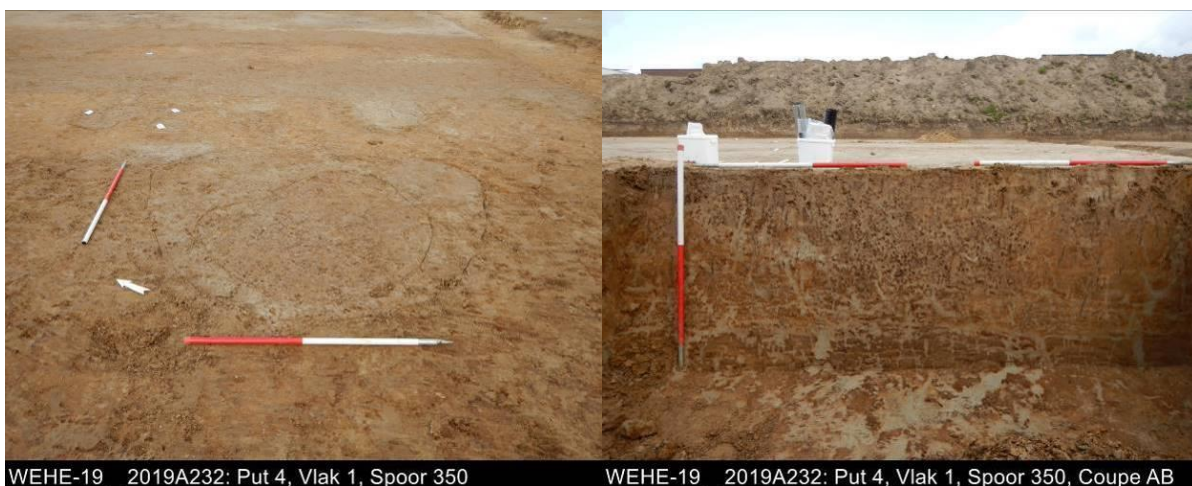
Te vergelijken met S290, is S247. Het betrof een vrij ronde kuil opnieuw met een vrij bleke vulling, ook in de coupe. Net zoals bij S290 is het hier ietwat twijfelachtig of dit spoor natuurlijk al dan niet antropogeen in oorsprong is.

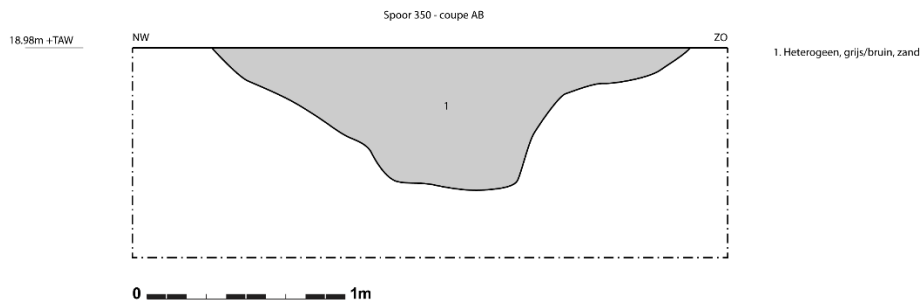
Figuur 191: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S247.

Ten westen van S326 bevonden zich ook een aantal kuilen. Van enkele is het niet altijd duidelijk of het gaat om een kuil of eventueel een paalkuil. Aangezien ze geen deel uitmaken van één of meerdere structuren werden ze als kuil geïnterpreteerd.

S350 betrof een ronde kuil vlakbij S327. Opnieuw betrof het een vrij ronde bleke kuil, met een diameter van ca. 2 m. Er was ook een iets bruinachtige kern zichtbaar. Het spoor werd gecoupeerd door middel van een noord-zuid georiënteerde coupe en was ca. 70 cm diep. Het ging om een heel steriele vulling, zoals hierboven ook reeds beschreven (cfr. S249, S247, ...).

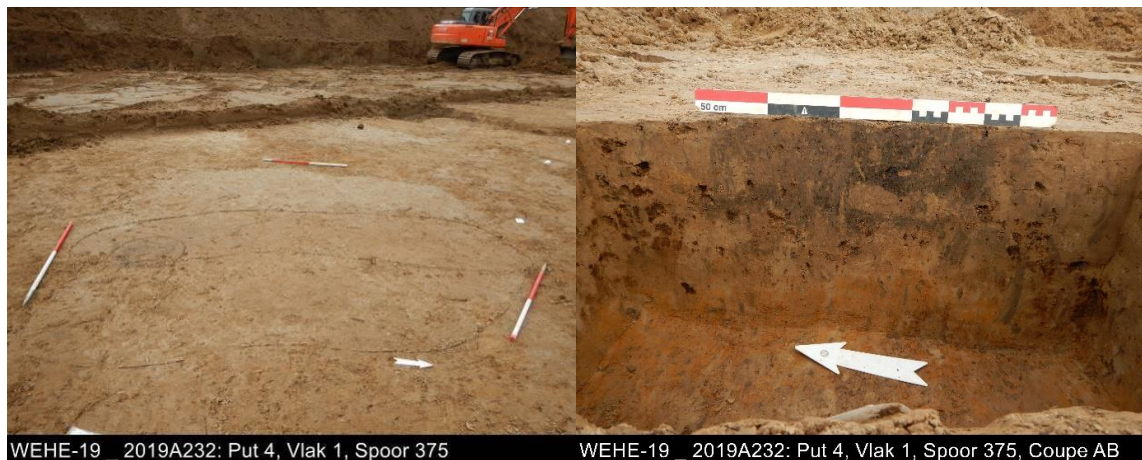

Figuur 192: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S350.

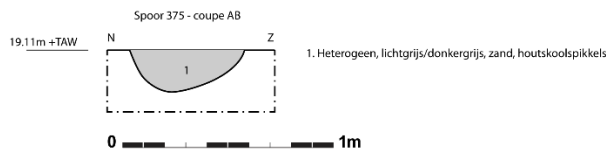

Figuur 193: Gedigitaliseerde coupetekening van S350.

S375 is vergelijkbaar met S350, opnieuw een vrij grote kuil met een eerder bleke vulling. Er was een kleine donkerdere grijze verkleuring zichtbaar. Deze kuil werd gecoupeerd door middel van een oost-west georiënteerde coupe. Tijdens het couperen werd duidelijk dat de grote aflijning eerder natuurlijk in oorsprong was en dat het enkel gaat om kleine donkere grijze verkleuring. Het betrof een komvormige uitgraving van ca. 20 cm diep.

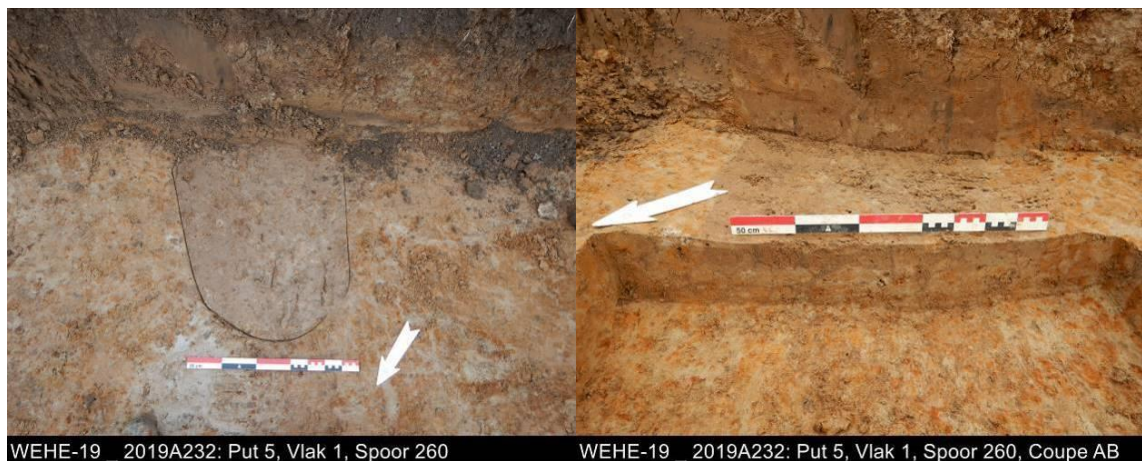

Figuur 194: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S375.

Figuur 195: Gedigitaliseerde coupetekening van S375.

Ter hoogte van de greppels S216 en S220 bevonden zich ook een aantal kuilen. S260 was een kleine kuil met een iets donkerdere grijze vulling. In coupe was het 7 cm diep bewaard gebleven.

Figuur 196: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S260.

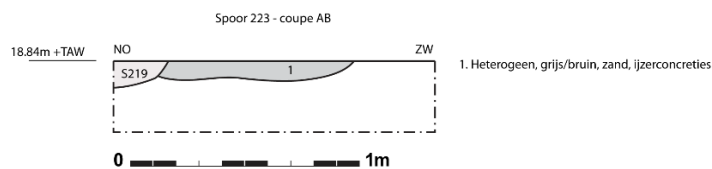
Vlak daarbij bevonden zich nog verschillende andere kuilen. S223 grenst aan S219. S223 was een kleine kuil. Zowel in coupe als in vlak was duidelijk dat dit spoor oversneden werd door S219. Ook hier ging het beide keren om sporen met een zeer bleke vulling. Uit de beide sporen kon Romeins aardewerk worden gerecupereerd (cfr. *supra*).

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 223

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 223, Coupe AB

Figuur 197: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S223.

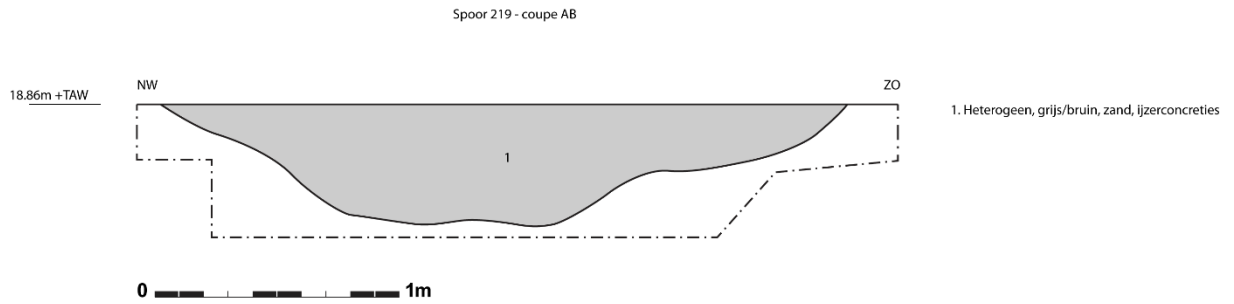

Figuur 198: Gedigitaliseerde coupetekening van S223.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 219, Coupe AB

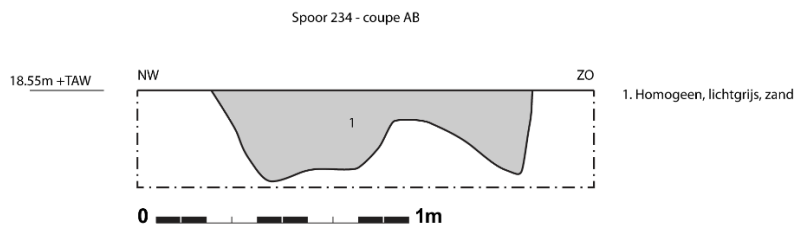
Figuur 199: Coupe AB op S219.

Figuur 200: Gedigitaliseerde coupetekening van S219.

S234 en S221 lagen daar vlakbij en tussen deze sporen zijn eveneens oversnijdingen merkbaar.

S234 werd in het noordoosten oversneden door S227. Het gaat om een ovale kuil, deze werd eveneens oversneden door S221. S234 had in coupe een diepte van 36 cm met een eerder onregelmatige vorm.

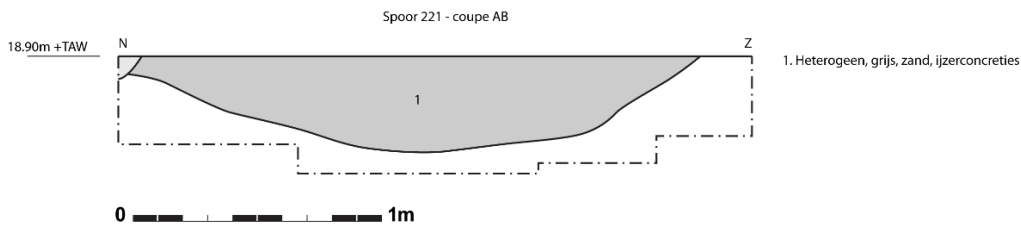
Figuur 202: Gedigitaliseerde coupetekening van S234.

S221 was een langwerpige kuil met een totale lengte van ca. 2 m. Hij oversneed S234. Het betrof een komvormige kuil met een uitgegraven diepte van ca. 40 cm. Net zoals bij alle reeds beschreven kuilen gaat het ook hier opnieuw om een zeer bleke vulling. Hieruit kon verweerd Romeins materiaal worden gerecupereerd (cfr. *supra*).

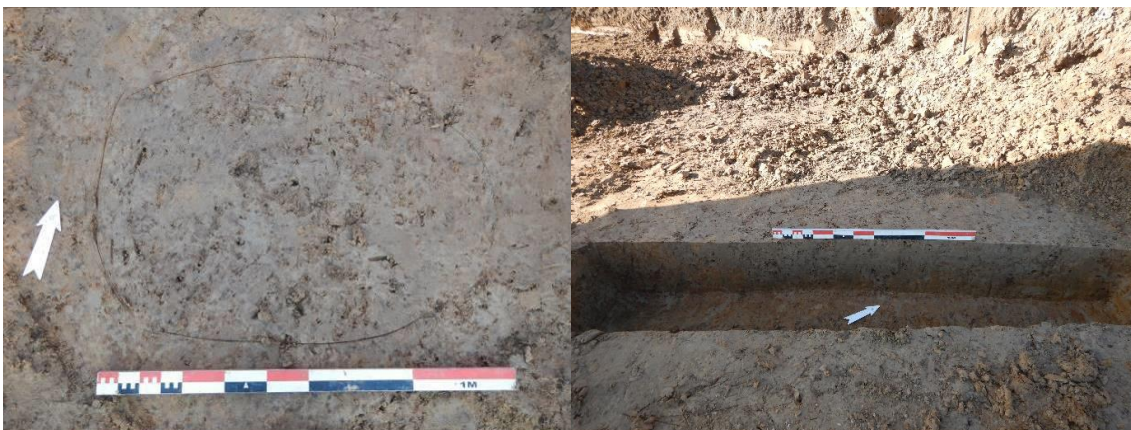
WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 221, Coupe AB

Figuur 203: Coupe AB op S221.

Figuur 204: Gedigitaliseerde coupetekening van S221.

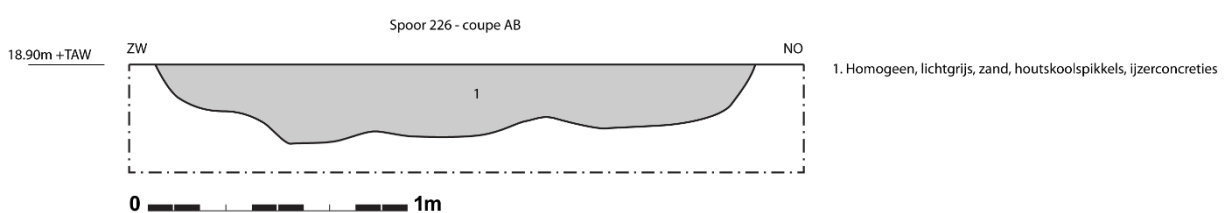
S226 was eveneens een langwerpige kuil van iets meer dan 2 m lang. Bij de aanleg van het archeologische vlak was het spoor echter kleiner aangeduid. Het was pas tijdens het couperen dat de exacte omvang van de kuil duidelijk werd. In coupe was kuil met een eerder onregelmatige vorm te zien, van ca. 30 cm diep.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 226

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 226, Coupe AB

Figuur 205: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) van S226.

Figuur 206: Gedigitaliseerde coupetekening van S226.

S225 was een rechthoekige kuil, komvormig uitgegraven met een diepte van ca. 20 cm. S225 wordt oversneden door een andere paalkuil, S259.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 225, Coupe AB

Figuur 207: Coupe AB op S225.

Tussen greppel S220 en depressie/drenkkuil S135 bevonden zich ook nog een tweetal kuilen. S160 betrof een ronde kuil met een uitgegraven diepte van 22 cm. In vlak ging het opnieuw om een kuil met een eerder bleke tot lichtgrijze vulling.

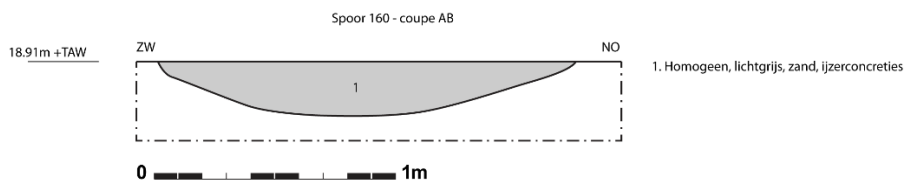

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 160

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 160, Coupe AB

Figuur 208: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S160.

Figuur 209: Gedigitaliseerde coupetekening van S160.

S161 had min of meer gelijkaardige kenmerken, alleen was deze kleiner in oppervlakte en ook minder diep uitgegraven.

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 161

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 161, Coupe AB

Figuur 210: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S161.

In het noordwestelijke deel van het projectgebied, ten noorden van S1 en S2 bevonden zich 3 kuilen: S410, S411 en S412.

S410 was een eerder langwerpige kuil, oversneden door S415. In coupe was een komvormige uitgraving van ca. 24 cm zichtbaar.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 415 (409) + 410, Coupe AB

Figuur 211: Coupe AB op S415 (S409) (links) en S410 (rechts).

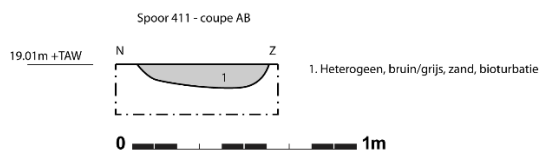
S411 was een kleine kuil met een grijze vulling en ca. 10 cm uitgegraven.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 411

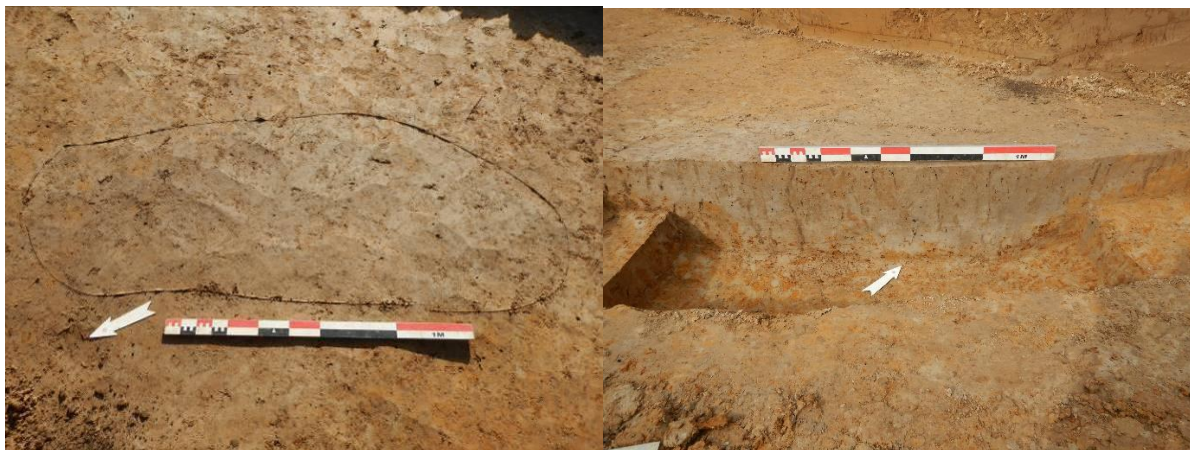
WEHE-19 _ 2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 411, Coupe AB

Figuur 212: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S411.

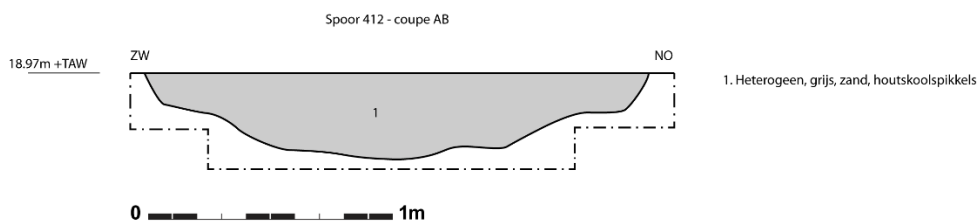

Figuur 213: Gedigitaliseerde coupetekening van S411.

S412 was een langwerpige ovale kuil, komvormig uitgegraven tot op een diepte van 35 cm onder het aangelegde archeologische niveau. Opnieuw is een eerder licht gekleurde vulling kenmerkend.

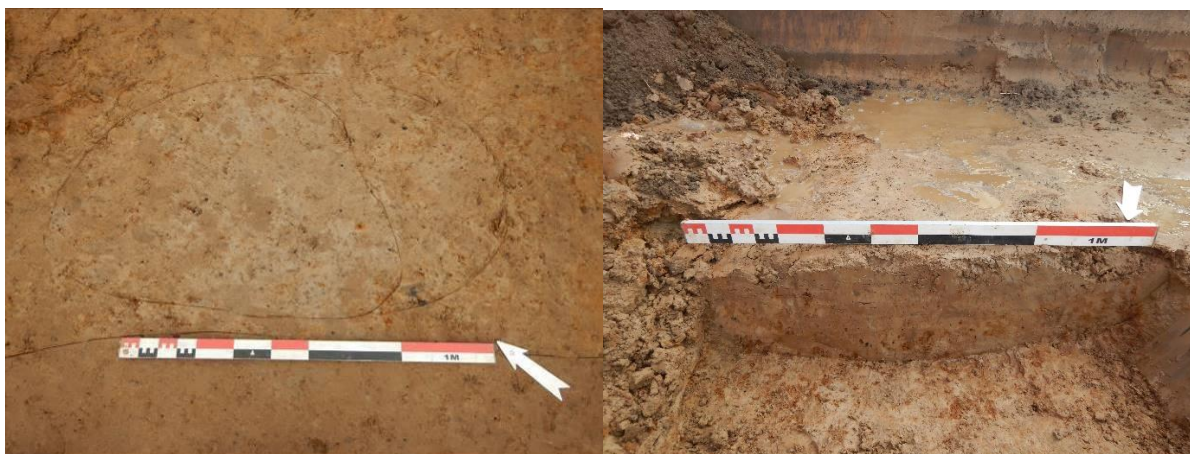

WEHE-19_2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 412 WEHE-19_2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 412, Coupe AB
Figuur 214: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S412.

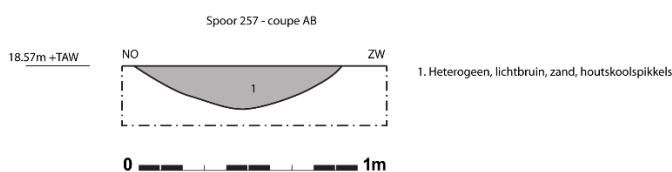

Figuur 215: Gedigitaliseerde coupetekening van S412.

Tussen S1 en S2, in het centrale deel van het projectgebied lag een enkele kuil, S257. Het betrof opnieuw een langwerpige, ovale kuil, uitgegraven tot op een diepte van ca. 20 cm. Er was zeer vaag een mogelijke kern aanwezig, maar dit werd ontkracht door het plaatsen van de coupe, waarin duidelijk 1 enkele vulling te waarnemen was.

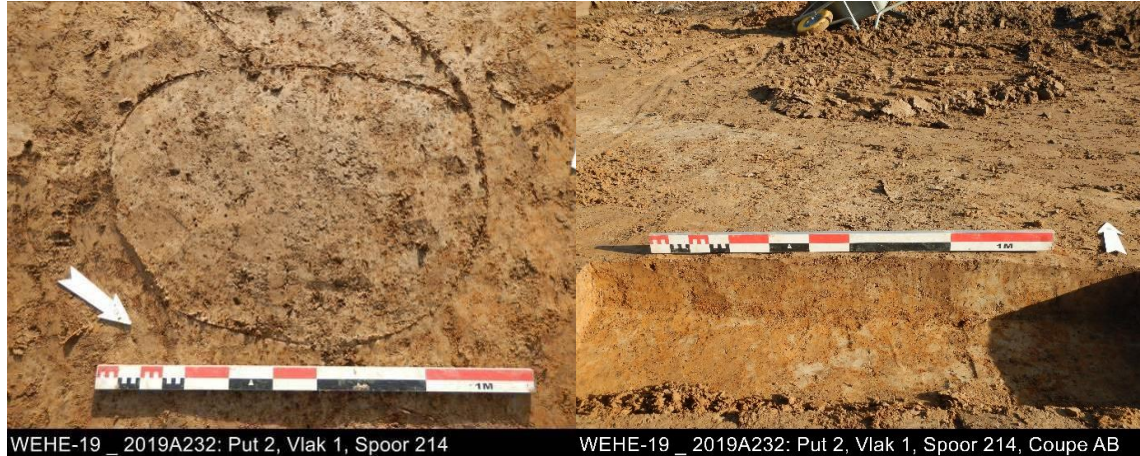
WEHE-19_2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 257 WEHE-19_2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 257, Coupe AB
Figuur 216: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S257.

Figuur 217: Gedigitaliseerde coupetekening van S257.

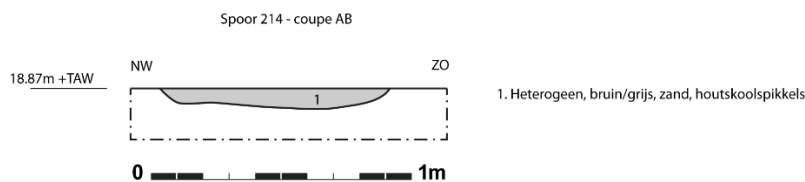
Tussen de waterput S80 en de depressie/drenkkuil S175/S135 bevonden zich ook nog een aantal kuilen: S88, S214, S103, S133, S132, S129, S127 en S100.

Vlak daarbij bevond zich S214, opnieuw gekenmerkt door een eerder vage aflijning en witgrijze vulling. Het betrof een kuil met een ovaal uitzicht in vlak en komvormige uitgraving van ca. 9 cm diep.

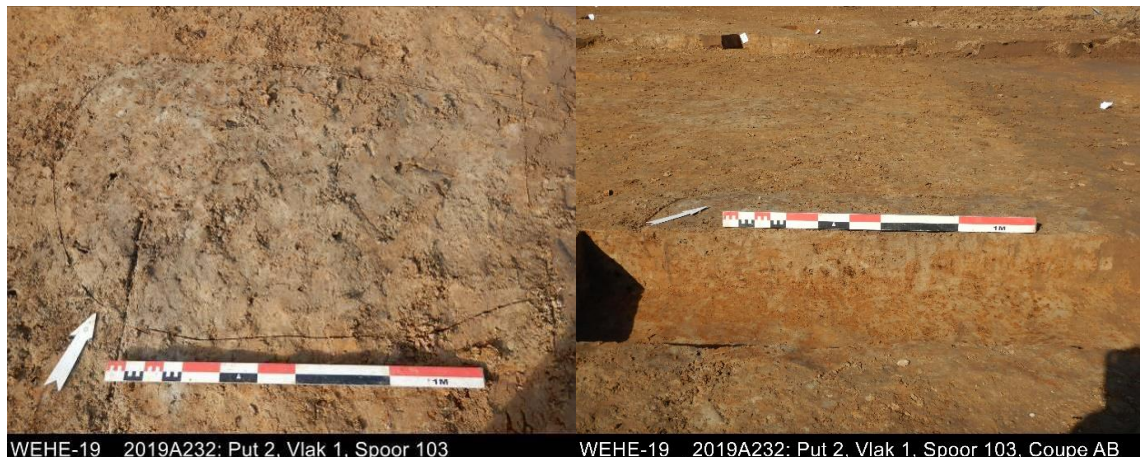
WEHE-19 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 214 WEHE-19 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 214, Coupe AB

Figuur 218: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S214.

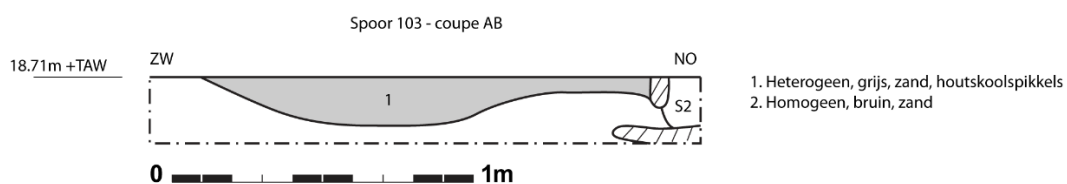
Figuur 219: Gedigitaliseerde coupetekening van S214.

S103 werd oversneden door S2. Het betrof een eerder rechthoekige kuil van ca. 120 cm breed, opnieuw gekenmerkt door een vrij bleke vulling. In coupe was een uitgraving van ca. 16 cm diep zichtbaar. Uit deze kuil werd heel wat Romeins aardewerk gerecupereerd (cfr. *supra*), waaronder een bodemfragment van een bord van het type Dragendorff 36.

WEHE-19 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 103 WEHE-19 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 103, Coupe AB

Figuur 220: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S103.

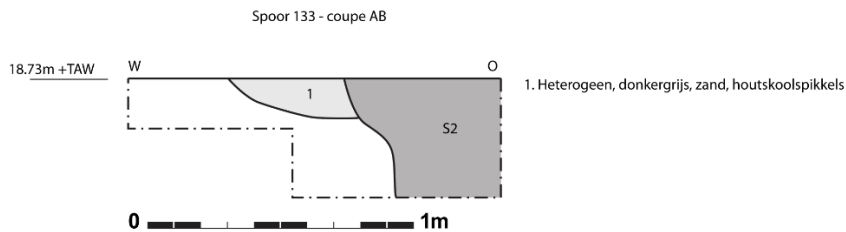

Figuur 221: Gedigitaliseerde coupetekening van S103.

Vlak daarbij bevonden zich S100, S133 en S132. S100 betrof een ovale kuil met zeer bleke vulling en een bewaarde diepte van ca. 2 cm. S133 werd net zoals S103 oversneden door S2. Omwille van de oversnijding kon niet met zekerheid worden vastgesteld of het hier al dan niet om een paalkuil gaat. Het betrof een eerder rond spoor met een grijze vulling, met enkele houtskoolspikkels.

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 133 WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 133, Coupe AB
Figuur 222: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S133.

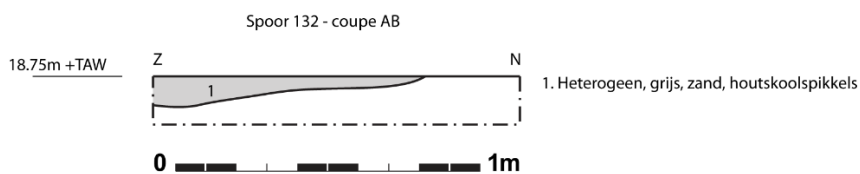

Figuur 223: Gedigitaliseerde coupetekening van S133.

Vlak daarbij bevond zich S132, eveneens oversneden door S2. In vlak was een ovale kuil zichtbaar met een grijze vulling. De kuil had een bewaarde diepte van ca. 7 cm.

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 132 WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 132, Coupe AB
Figuur 224: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S132.

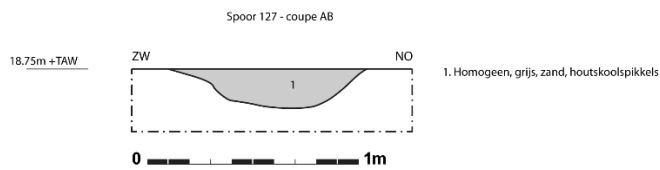

Figuur 225: Gedigitaliseerde coupetekening van S132.

Een laatste kuil in deze zone is S127, een kleine ovaalvormige kuil, onder S90.

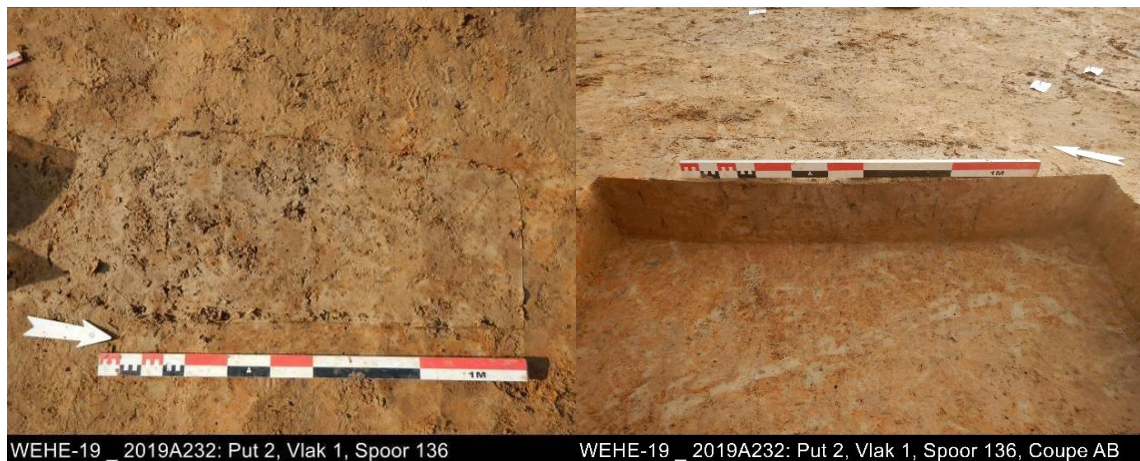
WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 127 WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 127, Coupe AB
Figuur 226: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S127.

Figuur 227: Gedigitaliseerde coupetekening van S127.

Aan de westelijke grens van het projectgebied bevonden zich verschillende paalsporen, maar ook een aantal kuilen: S136, S122, S158, S172, S180, S178, S60, S6, S63, S65, S67, S403 en S404.

S136 was een langwerpige, ovale tot rechthoekige kuil, eveneens gekenmerkt door een bleke vulling. In coupe was het spoor bewaard gebleven tot op een diepte van ca. 18 cm.

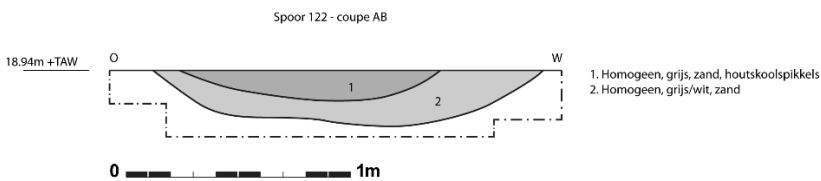
WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 136 WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 136, Coupe AB
Figuur 228: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S136.

S122 betrof een eerder ovale kuil. Zowel in vlak als in coupe was een tweede vulling zichtbaar. Er kon Romeins aardewerk uit worden gerecupereerd (cfr. *supra*).

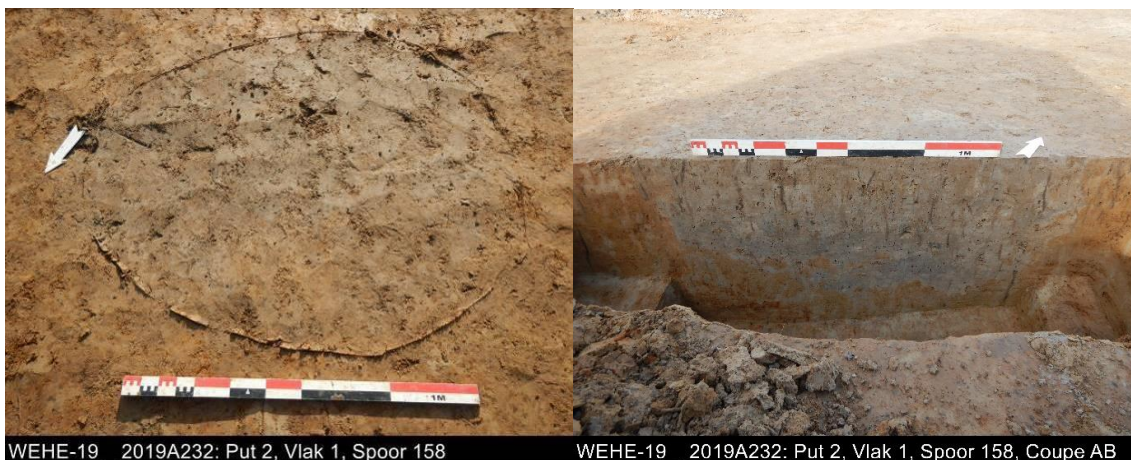
WEHE-19 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 122 WEHE-19 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 122, Coupe AB

Figuur 229: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S122.

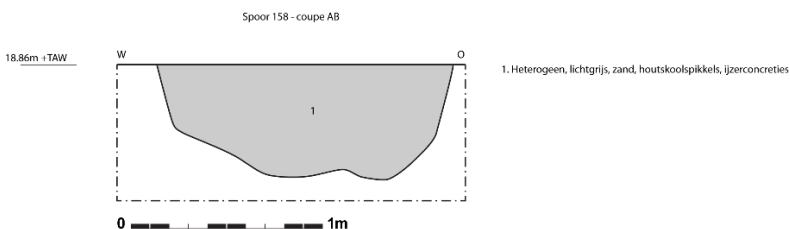
Figuur 230: Gedigitaliseerde coupetekening van S122.

S158 betrof een vrij grote ovale kuil, in coupe was zichtbaar dat de bovenkant iets bruiner was van kleur en onderaan iets organischer en grijzer. De kuil was tot 60 cm onder het archeologische aangelegde vlak uitgegraven. Het onderzoek van deze kuil leverde heel wat Romeins aardewerk op (cfr. *supra*).

WEHE-19 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 158 WEHE-19 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 158, Coupe AB

Figuur 231: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S158.

Figuur 232: Gedigitaliseerde coupetekening van S158.

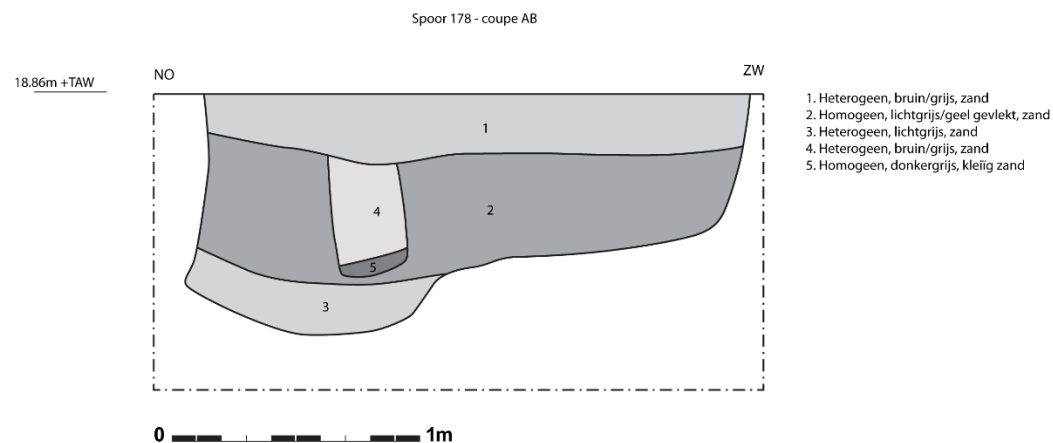
S180 en S178 werden aangeduid als kuil en hier werd omwille van de omvang en vrij onduidelijke tot vage aflijning een tweede vlak aangelegd. Hierbij werd duidelijk dat S180 vermoedelijk nog een restant was van de bovenliggende horizont. S178 kon wel worden onderzocht, door middel van een oostwest georiënteerde coupe. De kuil had in coupe eerder een onregelmatige vorm en was ca. 1 m diep. In coupe was duidelijk zichtbaar dat er zich onder

het bovenste pakket (S178) nog een paalkuil bevond (S178L4). S178 had ook nog een verlenging, S63: het betrof hier een eerder natuurlijk spoor. Het aardewerk dat kon recupereerd worden uit dit spoor was zodanig fragmentair dat het enkel als Romeins kon bestempeld worden (cfr. *supra*).

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 178, Coupe AB

Figuur 233: Coupe AB op S178.

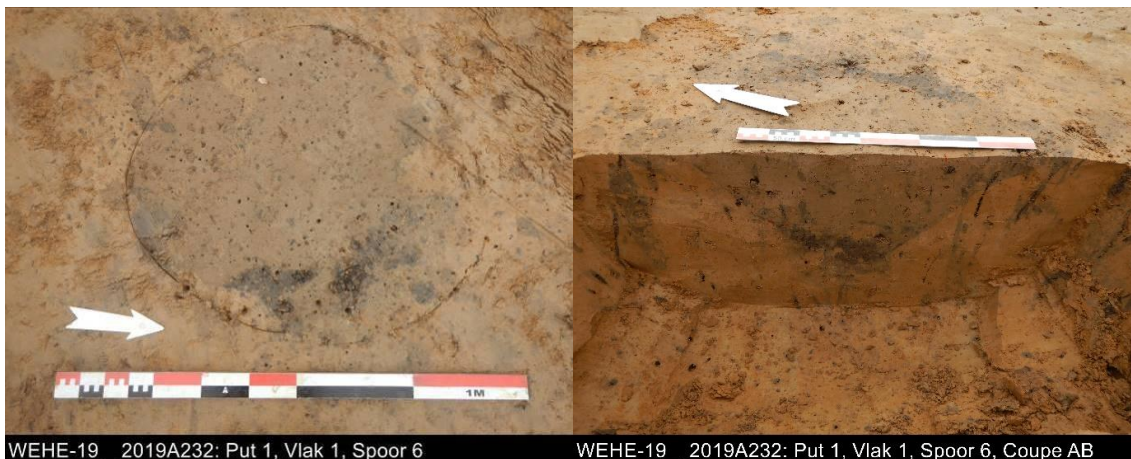
Figuur 234: Gedigitaliseerde coupetekening van S178.

S65 en S67 zijn opnieuw zeer gelijkaardig en kunnen mogelijk ook als paalkuil geïnterpreteerd worden. Echter het ontbreken van een duidelijke structuur om deze paalsporen aan te linken, ontbreekt vandaar de interpretatie als kuil.

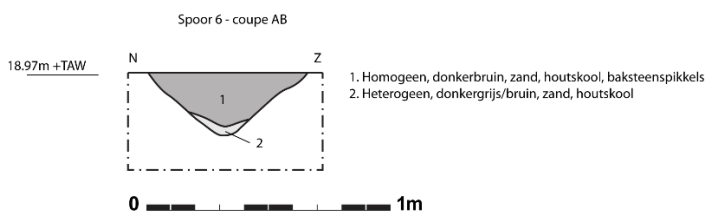

WEHE-19_2019A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 65, Coupe AB WEHE-19_2019A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 67, Coupe AB
Figuur 235: Coupe AB op S65 (links) en S67 (rechts).

S6 was een ronde kuil met een vrij donker grijsbruine vulling. In coupe was het spoor ca. 26 cm diep uitgegraven en er kon tevens heel wat Romeins materiaal uit worden gerecupereerd. In tegenstelling tot de meeste kuilen werd deze kuil gekenmerkt door een donkerdere vulling in vergelijking met alle andere.

WEHE-19_2019A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 6 WEHE-19_2019A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 6, Coupe AB
Figuur 236: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S6.

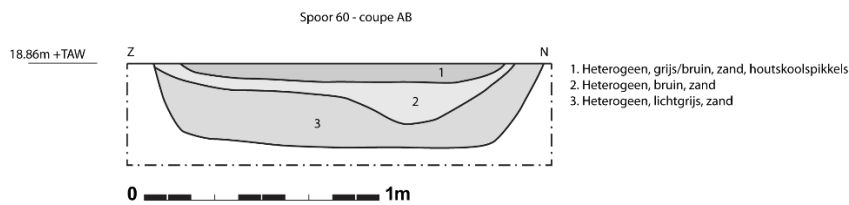

Figuur 237: Gedigitaliseerde coupetekening van S6.

Iets verderop bevond zich S60, een eerder rechthoekige kuil, ook hier gekenmerkt door een bleke vulling, uitgegraven tot ca. 37 cm diep.

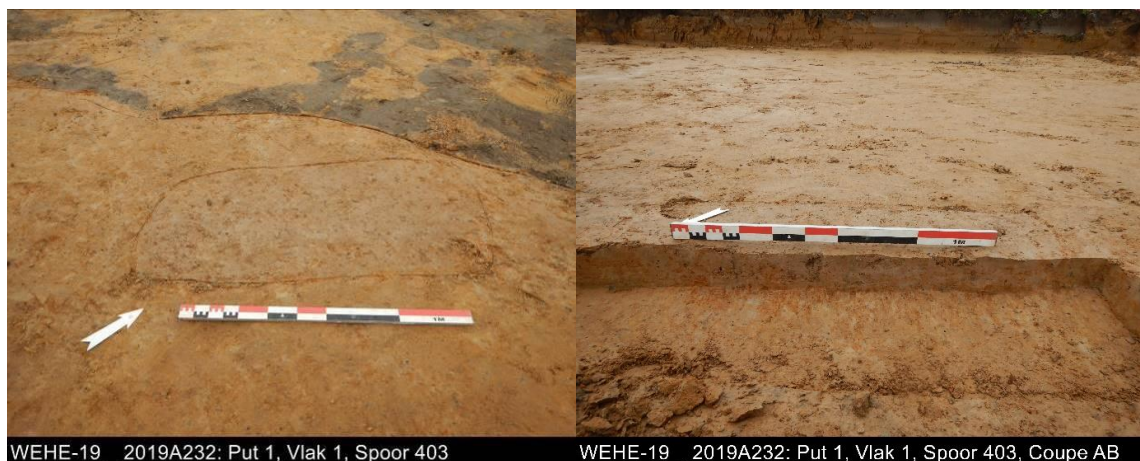

Figuur 238: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S60.

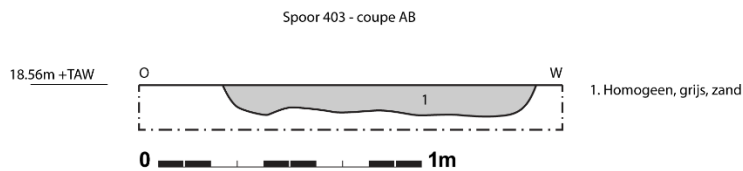

Figuur 239: Gedigitaliseerde coupetekening van S60.

S403 en S404 waren 2 rechthoekige kuilen, S404 werd voor een deel oversneden door een recente versterking. Ook hier waren de kuilen gekenmerkt door een bleke vulling.

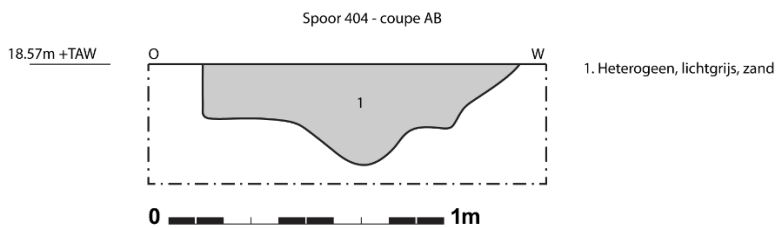
Figuur 240: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S403.

Figuur 241: Gedigitaliseerde coupetekening van S403.

WEHE-19_2019A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 404 WEHE-19_2019A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 404, Coupe AB
Figuur 242: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S404.

Figuur 243: Gedigitaliseerde coupetekening van S404.

2.3.2.2.3 Greppels en grachten

Tijdens de opgraving werden verschillende greppels en grachten aangetroffen. Er werd op het terrein een onderscheid gemaakt tussen 3 grachten en 33 greppels.

- Grachten: S1, S250 en S299.
- Greppels: S2, S4, S20, S55, S114, S119, S176, S195, S216, S220, S238, S254, S258, S264, S266, S267, S275, S294, S296, S298, S308, S317, S318, S326, S330, S409, S415 en S416.

Figuur 244: Overzichtsplan van de greppels en grachten.

Bij bekijken van de archeologische sporen op het projectgebied zijn er een tweetal grachten en greppels die onmiddellijk in het oog springen. Het gaat om S1, S2 en S299.

Figuur 245: Overzichtsplan van S1, S2, S250 en S299.

WEHE-19 _ 2019A32: Overzicht vlak 1, put 5

Figuur 246: Vlakopname van Werkput 5 met op de voorgrond greppels S254 en S258 en in de achtergrond de bocht van S1 en S2 naar het zuidoosten. S299 loopt verder richting het noordoosten.

a) S1.

S1 is een gracht die werd aangesneden in het centrale deel van het projectgebied. Hij heeft een noordwest-zuidoost oriëntatie om in het noordwestelijke deel van het projectgebied af te draaien naar het westen. Daar komt hij samen met een andere gracht, S299. S1 betrof een vrij breed spoor, ca. 6,7 m breed. Belangrijk op te merken is dat het spoor in het midden gekenmerkt werd door een recente verstoring, die identiek dezelfde oriëntatie heeft als S1.⁷⁹ Op ouder kaartmateriaal is deze gracht niet zichtbaar. Ook in de coupe is de verstoring duidelijk zichtbaar. S1 had een vastgestelde diepte van ca. 1m onder het maaiveld. De vulling van het spoor is homogeen en bestaat uit 2 verschillende lagen. Op basis van het aangetroffen materiaal tijdens de aanleg van het vlak, het plaatsen van de coupes en het machinaal leeghalen van de gracht kan gesteld worden dat deze gracht gedurende meerdere perioden in gebruik is geweest. Er werd zowel materiaal uit de Romeinse tijd als uit de middeleeuwen in aangetroffen (cfr. *supra*).

Mogelijk gaat het om een gracht die moet gezien worden in een systeem van afbakening, in combinatie met een aantal andere grachten/greppels, zoals daar zijn S2, S250, S299, S4 en S5. Dit zou kunnen betekenen dat het projectgebied kan onderverdeeld worden in een aantal erven of erfsystemen. Dit kan echter niet met zekerheid worden aangetoond.

⁷⁹ Op basis van informatie verkregen van buurtbewoners is geweten dat dit spoor alsook de recente verstoring wijst op het verloop van een oude beek. Op ouder kaartmateriaal is deze echter niet zichtbaar.

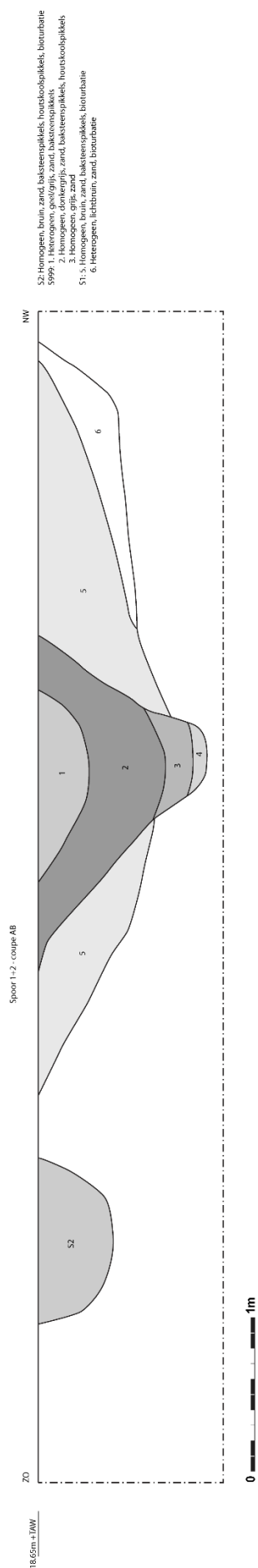
WEHE-19 _ 2019A32: Put 5, Vlak 1, Spoor 1 + 2, Coupe AB

Figuur 247: Coupe op S2 (links) en S1 (centraal), gefotografeerd vanuit het noordoosten.

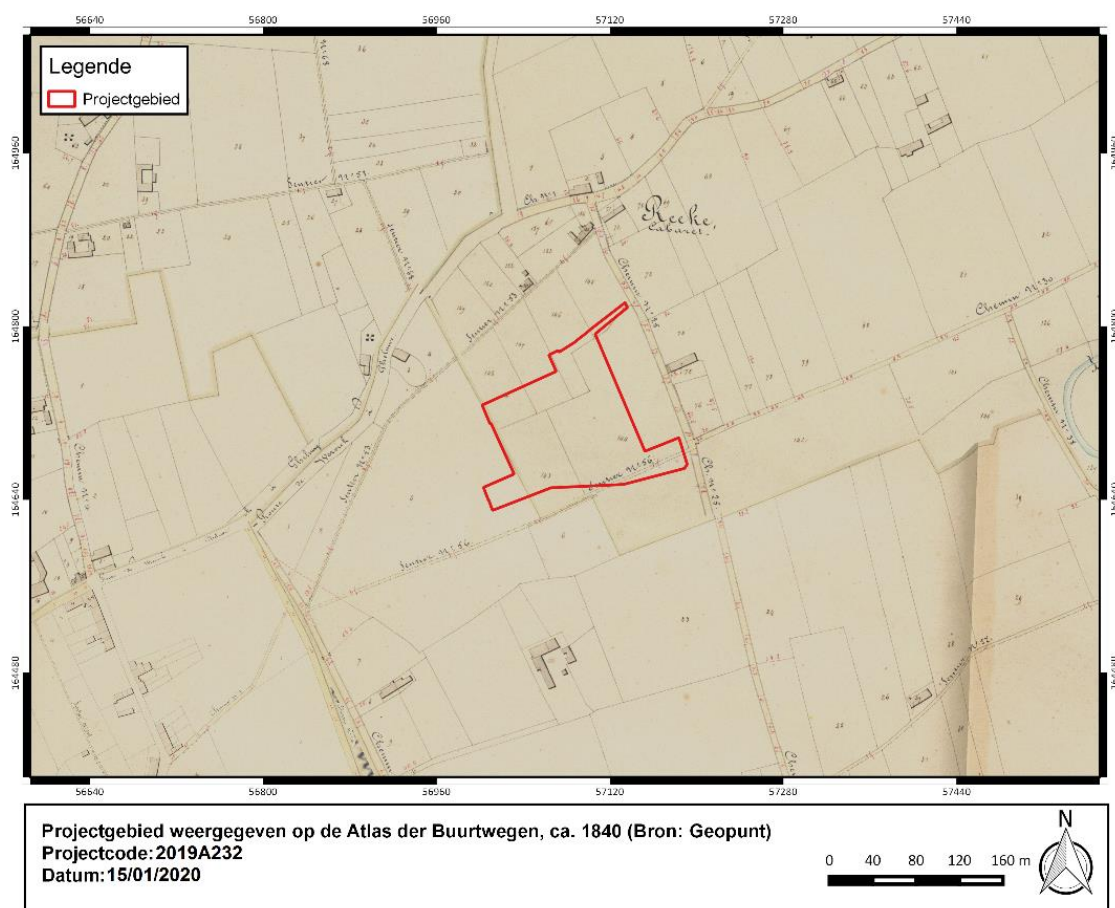

WEHE-19 _ 2019A32: Put 5, Vlak 1, Spoor 1 + 2, Coupe AB

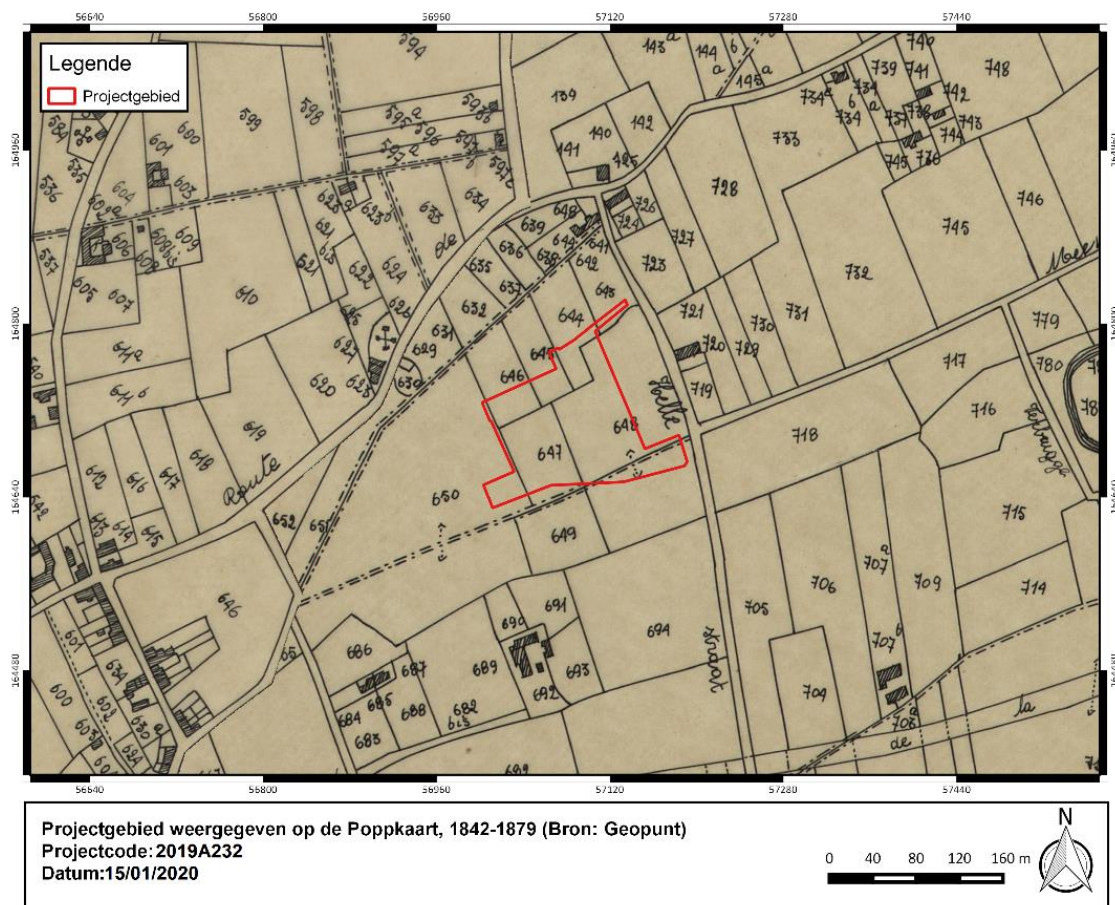
Figuur 248: Detail van S1 in coupe, met aflijning.

Figuur 249: Gedigitaliseerde coupetekening van S1 en S2.

Figuur 250: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 251: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

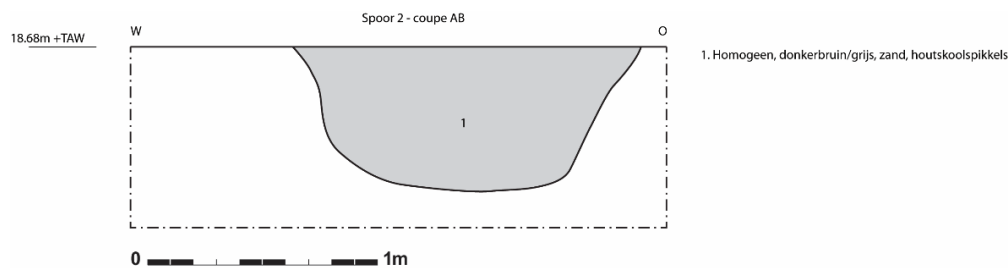
b) S2.

S2 had zoals eerder aangegeven dezelfde oriëntatie als S1. Het gaat om een dunne greppel die langs de westkant naast S1 loopt en op die manier ook mee afdraaide. In coupe was de greppel ca. 20 cm onder het maaiveld bewaard gebleven. Dit spoor had een donkerbruine vulling met inclusies van bouw materiaal en houtskool. Net zoals S1 was deze greppel in gebruik vanaf de Romeinse periode en dit vermoedelijk tot en met de middeleeuwen.

WEHE-19 _ 2019A32: Put 1, Vlak 1, Spoor 2, Coupe AB

Figuur 252: Coupe op S2, gefotografeerd vanuit het zuiden.

Figuur 253: Gedigitaliseerde coupetekening van S2.

c) S299.

Zoals eerder aangegeven komt S1 uit in een andere gracht, die vrij identiek is van uitzicht, nl. S299. Deze gracht is zichtbaar in het noordoostelijke deel van het projectgebied. Wanneer hij uit S1 vertrekt heeft deze gracht een zuidwest-noordoost oriëntatie. Echter in het noordoostelijke deel van het projectgebied draait deze af en heeft deze een noordwest-zuidoost oriëntatie. In vlak en in coupe is hij zeer gelijkaardig aan S1. Op basis van het gerecupereerde vondstmateriaal uit deze gracht kan gesteld worden dat deze een eerder middeleeuwse datering heeft (cfr. *supra*).

Deze grachten en greppel kunnen naar alle waarschijnlijkheid geïnterpreteerd worden als een soort van erfomgrachting of erfomsluiting. Ze vertoonden een eerder gelijkaardige oriëntatie en wijzen op een indeling van het landschap in bepaalde zones. Een dergelijk systeem van landindeling (*centuriatio*) bestond al van in de Romeinse periode. In sommige gevallen zijn ze nog herkenbaar in het huidige landschap door middel van landschappelijke relictten. Het is goed mogelijk dat S1, S2 en S299 in een dergelijke context dienen te worden

geplaatst. S1 werd gebruikt over een langere periode, alsook S2. Dit toont het belang en gebruik van een dergelijke landindeling aan. S299 bevat enkel materiaal uit de middeleeuwen, maar dat wil echter niet uitsluiten dat een dergelijke landindeling of erfomsluiting er niet was in de Romeinse periode. Vermoedelijk was S1 nog wat langer zichtbaar in het landschap, aangezien er een verstoring doorloopt die een gelijkaardige oriëntatie heeft. Dit werd ook bevestigd door buurtbewoners.

d) S250

S250 betrof een west-oost georiënteerde gracht in het zuidoostelijke deel van het projectgebied. Deze gracht was te volgen over een afstand van ca. 40 m en een breedte van ca. 5 m. In vlak konden 2 vullingen worden waargenomen. Er werden 2 machinale coupes op geplaatst teneinde de diepte en opvulling te kunnen bepalen.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 3, Vlak 1, Spoor 250

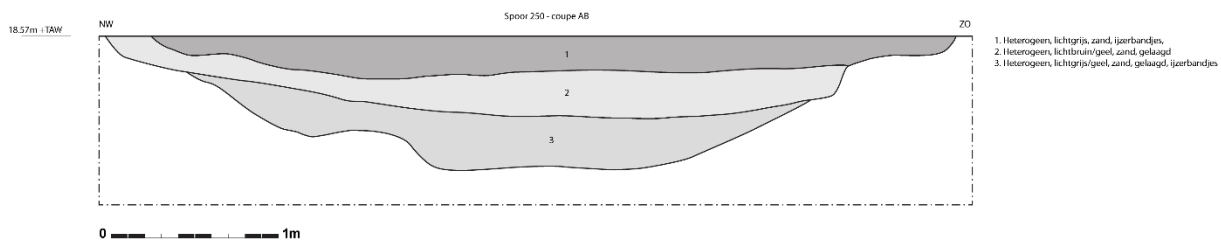
Figuur 254: Vlakopname van S250 vanuit het westen.

De geplaatste coupes verschillen enigszins in uitzicht. Coupe AB, meest naar het oosten in het projectgebied, ter hoogte van het breedste stuk, In coupe zijn 3 lagen duidelijk zichtbaar. De gracht heeft een bewaarde diepte van ca. 80 cm onder het maaiveld. Er zijn sporen van waterwerking zichtbaar (gelaagdheid).

WEHE-19 _ 2019A232: Put 3, Vlak 1, Spoor 250, Coupe AB

Figuur 255: Coupe AB op S250 gefotografeerd vanuit het westen.

Figuur 256: Gedigitaliseerde coupetekening van S250AB.

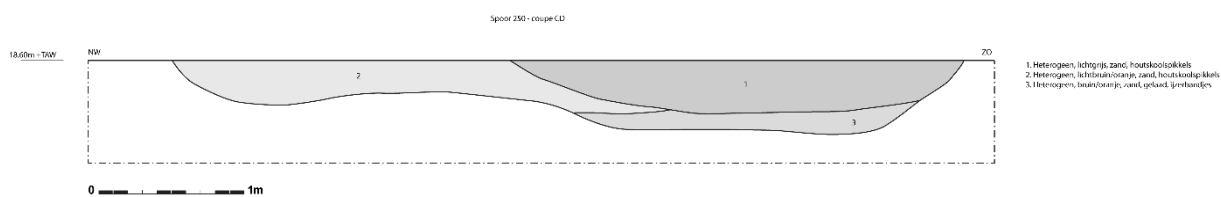
Een tweede coupe werd iets meer naar het westen geplaatst, ter hoogte van deze coupe was maar 1 vulling zichtbaar in vlak. Hier was de gracht veel minder diep uitgegraven en waar hij in coupe AB veel meer ijzerconcreties vertoonde, is er hier iets meer houtskool aanwezig. Ook was de vulling iets zandiger. Op basis van het gerecupereerde vondstmateriaal (cfr. *supra*) kan gesteld worden dat deze gracht vermoedelijk Romeins in oorsprong is.

De exacte functie van deze gracht was niet onmiddellijk duidelijk, mogelijk gaat het hier om een gracht die instond voor afwatering van landbouwgrond of weiland. Aangezien hij voorkomt op de rand van het projectgebied kan het eveneens gaan om een percelingsgracht. Op ouder kaartmateriaal is hiervoor niet onmiddellijk een aanwijzing te vinden, al is zowel op de Atlas der Buurtwegen en op de Popp-kaart een weg zichtbaar die zich vermoedelijk net te zuiden van deze gracht bevindt. Mogelijk staat deze gracht dan in relatie tot deze weg, hij zou in het verlengde gelopen hebben van de Robert Klingstraat. De Ooststraat had vroeger een iets rechter tracé en kreeg pas later de huidige knik die ze nu vertoont ter hoogte van het projectgebied. Echter het vondstmateriaal wijst op een Romeinse datering, dus wie weet berust dit op een toeval en was de gracht enkel zichtbaar in het landschap gedurende de Romeinse periode.

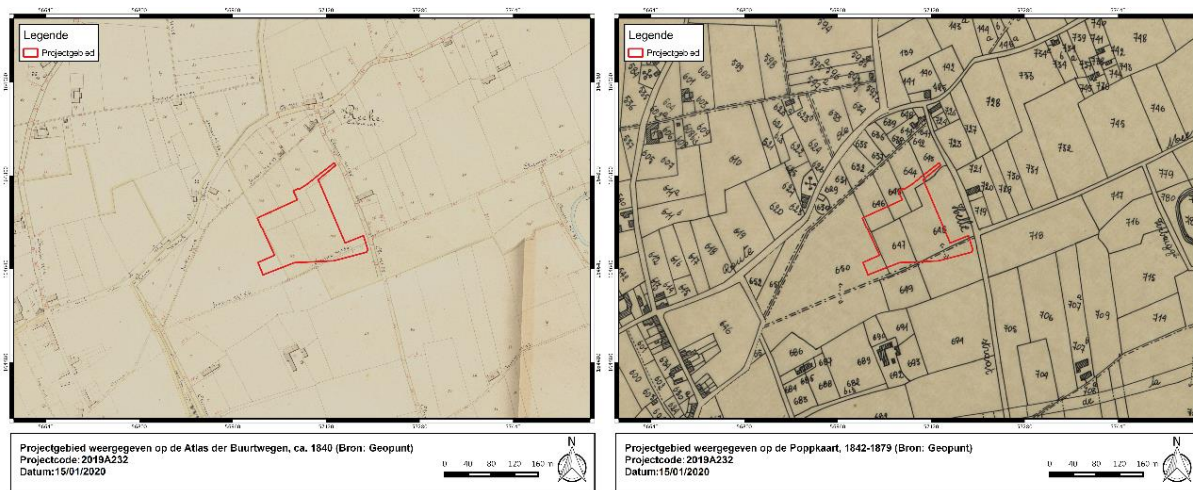

WEHE-19 _ 2019A232: Put 3, Vlak 1, Spoor 250, Coupe CD

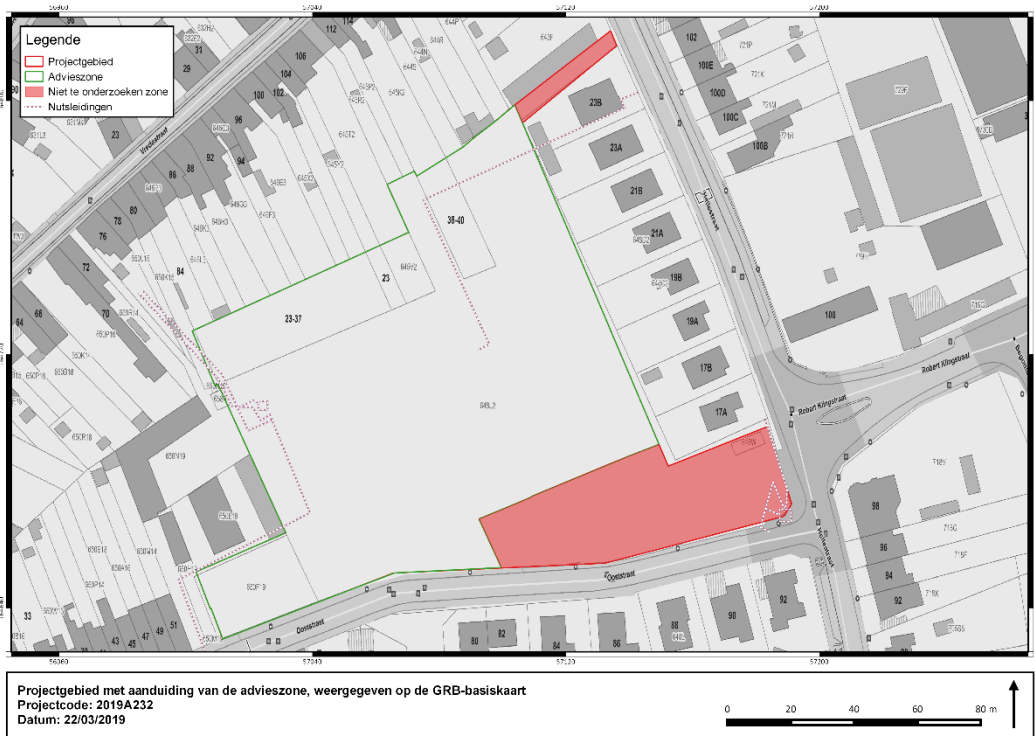
Figuur 257: Coupe CD op S250, gefotografeerd vanuit het noordwesten.

Figuur 258: Gedigitaliseerde coupetekening van S250CD.

Figuur 259: Zicht op de Atlas der Buurtwegen (links) en de Popp-kaart (rechts) met daarop de Ooststraat die uitkomt in de Robert Klingstraat.

Figuur 260: Projectgebied met daarop de knik in de huidige Ooststraat.

e) Overige greppels

Naast deze structuur, zijn er nog een aantal andere greppels zichtbaar die mogelijk ook wijzen op een mogelijke onderverdeling in het landschap of een afbakening van een erf of woonzone.

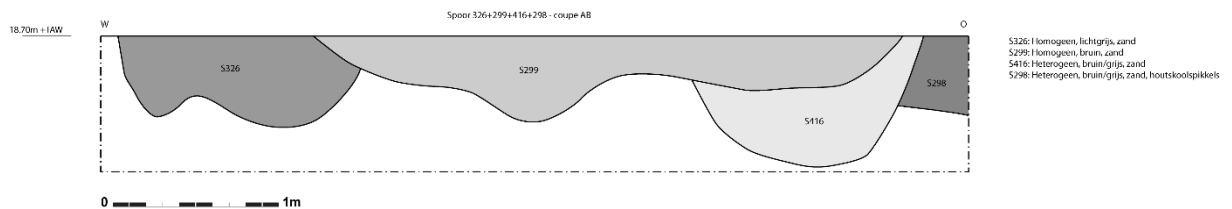
Figuur 261: Overzichtsplan van de kleinere greppels.

Bij S299 was ook nog een aftakking naar het zuidoosten zichtbaar, S299.2, echter veel smaller in vlak dan het noordelijker deel. Deze greppel draait na een lengte van ca. 13 m zuidwaarts af naar het oosten. In vlak gaat het hier om een breedte van ca. 1,2 m. Ook in coupe gaat het hier om een minder diep uitgegraven greppel, met een homogene lichtbruine kleur. Deze werd gecoupeerd samen met andere sporen (cfr. *infra*). S299.2 heeft vermoedelijk eveneens te maken met een systeem van landindeling, al is het vermoedelijk kleiner in omvang dan S1 en S299.

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 326 + 299 + 416 + 298, Coupe AB

Figuur 262: Coupe op S326, S299, S416 en S298 gefotografeerd vanuit het zuiden.

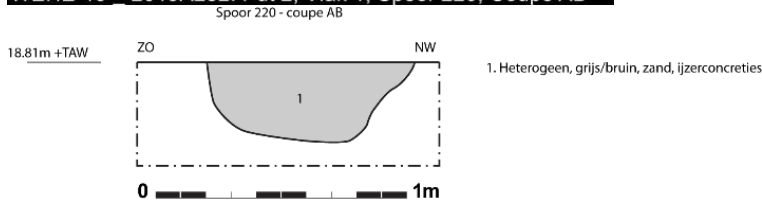

Figuur 263: Gedigitaliseerde coupetekening van S326, S299, S416 en S298.

Een gelijkaardige greppel is S220. Deze bevond zich vrij centraal in het projectgebied, vlakbij de noordelijke rand. Het betrof een greppel met een zichtbare lengte naar het zuidoosten van ca. 28,6 m, dan draait hij af naar het westen om te verdwijnen onder S1. Daarna kon hij niet meer worden waargenomen. In vlak heeft de greppel een bewaarde breedte van ca. 1 m en een bewaarde diepte van ca. 44 cm. Deze greppel heeft op basis van het aangetroffen vondstmateriaal een Romeinse datering.

WEHE-19 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 220, Coupe AB

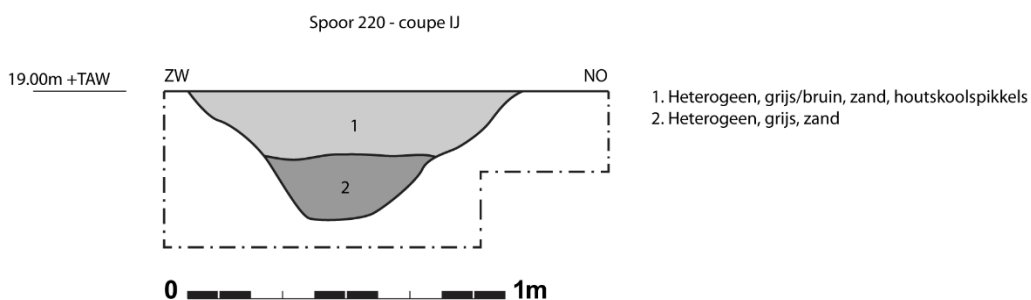

Figuur 264: Coupe AB op S220 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).

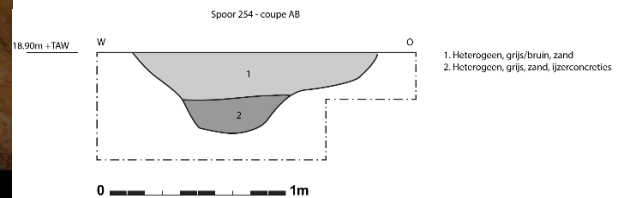
WEHE-19 2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 220, Coupe IJ

Figuur 265: Coupe IJ op S220.

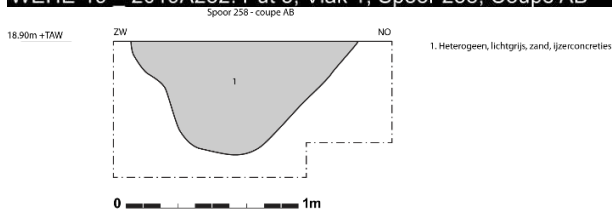

Figuur 266: Gedigitaliseerde coupetekening van S220 Coupe IJ.

Vlak daarbij bevinden zich S258 en S254. Mogelijk houden deze verband met S220, maar dit kon niet met zekerheid gezegd worden. Het gaat om 2 greppels met een noordwest-zuidoost oriëntatie. Ze zijn bewaard over een lengte van ca. 14,5 m en ze hebben een breedte van ca. 1,2 m. S254 was opgevuld met 2 vullingen: onderaan, grijs zand met zichtbare ijzerconcreties en bovenaan grijs/bruin zand. S254 had een bewaarde diepte van ca. 46 cm onder het maaiveld. S258 bestaat uit licht grijs zand met zichtbare ijzerconcreties en was nog 64 cm diep bewaard. Het aangetroffen vondstmateriaal in S258 wijst op een datering in de Romeinse periode, omstreeks de 2^e eeuw (cfr. *supra*), ook S254 kan gedateerd worden in de Romeinse periode.

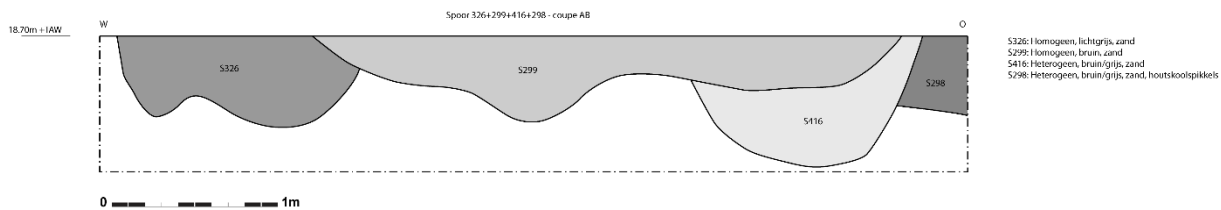

Figuur 267: Coupe AB op S254 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).

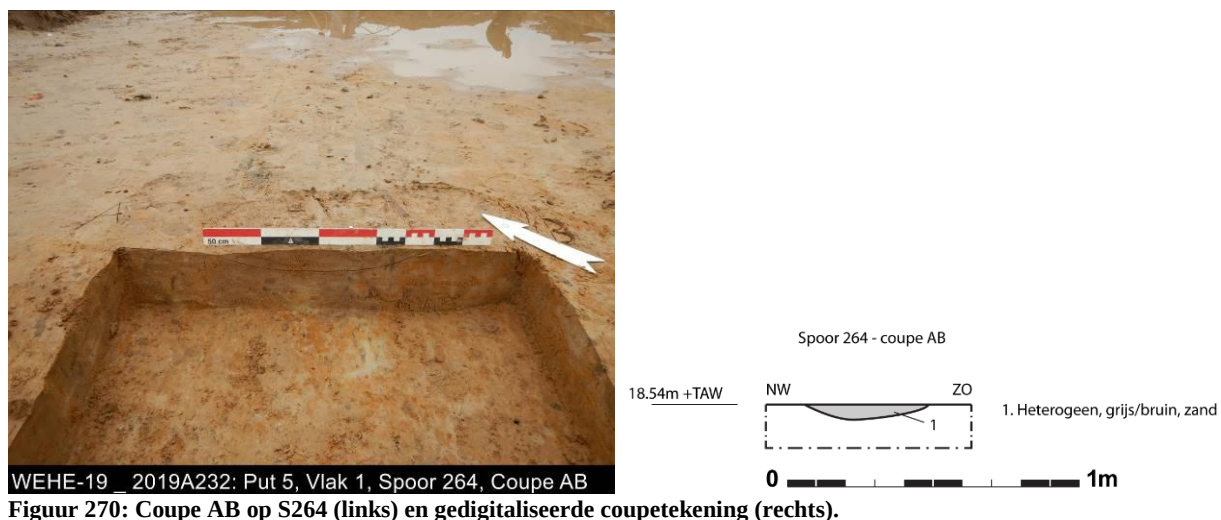
Figuur 268: Coupe AB op S258 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).

Een volgende greppel die mogelijk wijst op een systeem van landindeling of percelering is S326. Het gaat om een noordwest-zuidoost georiënteerde greppel in het noordoostelijke gedeelte van het projectgebied. Deze greppel werd in het noorden van het projectgebied oversneden door S299 en S299.2. Ten gevolge hiervan is het niet duidelijk of deze nog verder liep naar het noorden. Binnen het projectgebied is de greppel bewaard over een afstand van ca. 51 m. Deze greppel werd gecoupeerd samen met S299, S298 en S416 en heeft een bewaarde diepte van ca. 56 cm onder het aangelegde archeologische vlak. De vulling van het spoor bestaat uit homogeen lichtgrijs zand. In deze greppel werd heel wat vondstmateriaal aangetroffen, dat gedateerd kan worden in de Romeinse periode (cfr. *supra*). Belangrijk was het aantreffen van een kom in *terra sigillata* uit Lezoux (Centraal-Gallië). Het betrof een kom van het Dragendorff type 33, aan de binnenzijde bevond er zich een stempel op de bodem, vermoedelijk in spiegelschrift. Dit laat een datering van het spoor toe in de 2^e eeuw, gedurende de Antonijnse periode (cfr. *supra*).

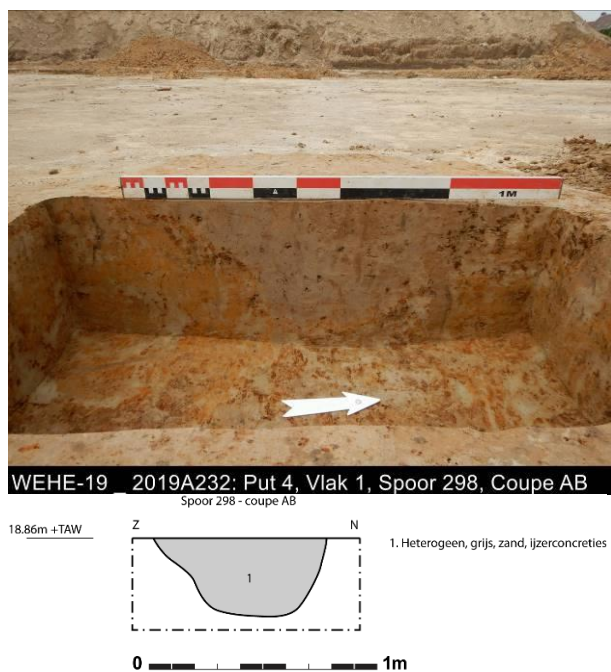

Figuur 269: Gedigitaliseerde coupetekening van S326, S299, S416 en S298.

Een volgende greppel, eveneens zichtbaar in deze coupe betrof S298. Deze is identiek aan S264. Het gaat om een greppel met een west-oostoriëntatie, die aan westzijde wordt oversneden door S299, S1 en S2. Nadien is deze niet meer zichtbaar, komt hij uit in S299 of werd hij in een latere fase door S299 oversneden, dat kon niet worden vastgesteld. Hij werd eveneens oversneden door S326, S299.2 en S416, duidelijk vast te stellen in de machinale coupe die ter hoogte van deze sporen werd geplaatst. De greppel was te volgen over een afstand van ca. 51 m. Opvallend was dat de greppel dieper werd naarmate er meer naar het oosten werd opgeschoven. Mogelijk is de greppel opgegaan in S299. Dit spoor leverde maar zeer weinig vondstmateriaal op en kan vermoedelijk in de Romeinse periode worden gedateerd.

Figuur 270: Coupe AB op S264 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).

Figuur 271: Coupe AB op S298 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).

In het zuidelijke deel van het projectgebied werd nog een west-oostgeoriënteerde greppel aangesneden met ertussen een kleine opening, S4/S20. In het westelijke deel van het projectgebied was deze niet (meer) waar te nemen, mogelijk liep hij niet verder of was hij reeds verdwenen. Ter hoogte van deze zone bevond er zich voorafgaand aan de opgraving een stuk braakliggend terrein dat gebruikt werd als parking. Bij het afgraven tot op het archeologische niveau kon worden vastgesteld dat geen origineel bodemprofiel bewaard was gebleven, mogelijk kan dit een verklaring vormen. Ook aan de oostzijde hield deze greppel plots op. Ter hoogte van de mogelijke opening of centrale onderbreking werd een coupe geplaatst, het spoor werd ook gecoupeerd in zijn volledige breedte. De beide segmenten hebben samen een totale bewaarde lengte van ca. 42 m. In coupe is de greppel bewaard tot een diepte van maximaal 20 cm. De greppel is opgevuld met een lichtgrijze vulling van zand. Op basis van het vondstmateriaal kan een datering in de Romeinse periode worden verondersteld.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 4, Coupe AB WEHE-19 _ 2019A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 20, Coupe AB
Figuur 272: Coupe AB op S4 (links) en coupe AB op S20 (rechts), een dwarscoupe ter hoogte van de onderbreking.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 4, Coupe CD

Figuur 273: Coupe CD op S4

Ca. 20 m ten noorden van S4/S20 bevond zich S176, een zeer kort greppelsegment met eveneens een west-oostoriëntatie en zeer ondiep bewaard, vermoedelijk eveneens Romeins in oorsprong.

Iets te noorden daarvan bevonden zich 2 zeer korte greppelsegmenten met een noord-zuid oriëntatie, S114 en S119. Deze lagen op een afstand van 1,5 m (vanaf het middelste punt) van elkaar. S119 is de meest westelijke van de 2, een komvormige greppel in coupe met een bewaarde diepte van 43 cm. S114 was minder diep uitgegraven, ca. 30 cm diep. Op basis van het aangetroffen aardewerk kan een Romeinse datering worden verondersteld.

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 119, Coupe CD WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 114, Coupe AB

Figuur 274: Coupe CD op S119 (links) en coupe AB op S114 (rechts).

Een volgende greppel is S55/S195, deze bevinden zich vlakbij S2 (worden er door oversneden) en S175 (eveneens oversneden). Het betrof een greppel met een noordwest-zuidoost oriëntatie. Bij het uithalen was duidelijk dat er zich nog een aantal sporen onder bevonden (S68 tot en met S70). In vlak was vrij veel houtskool zichtbaar in de vulling. Het betrof een komvormig uitgegraven greppel met een diepte van ca. 36 cm. Er werd ook een coupe geplaatst net voor de greppel werd oversneden door S175, daar was het spoor al minder diep uitgegraven. Het aangetroffen vondstmateriaal wijst op een Romeinse datering (cfr. *supra*).

WEHE-19_2019A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 55

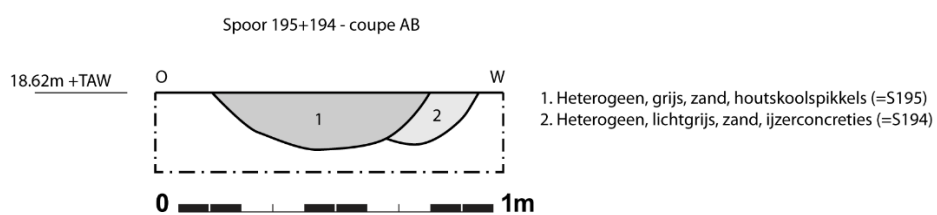
WEHE-19_2019A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 55, Coupe AB

Figuur 275: Vlakopname van S55 (links) en coupe (rechts).

WEHE-19_ 2019A232: Put 2, Vlak 3, Spoor 195 + 194, Coupe AB

Figuur 276: Coupe AB op S195 en S194, gefotografeerd vanuit het noordwesten.

Figuur 277: Gedigitaliseerde coupetekening van S195 en S194.

In het noordwestelijke deel van het projectgebied zijn nog 3 kleine greppelsegmenten op te merken: S275, S267 en S266/S415/S409. S267 heeft een west-oost oriëntatie, de overige 2 zijn eerder noord-zuid georiënteerd. S267 was bewaard over een lengte van bijna 10 m. In coupe was een vrij vlakke uitgegraven greppel zichtbaar, die nauwelijks bewaard was gebleven.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 266 + 267

Figuur 278: Vlakopname van S266 en S267.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 267, Coupe AB

Figuur 279: Coupe AB op S267.

S266/S415/S409 was een noord-zuid georiënteerde greppel een lichtgrijze kleur, terwijl S267 eerder lichtbruin was van kleur. S266/S415/S409 was in coupe iets dieper bewaard gebleven, ca. 15 cm diep.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 266/415/409, Coupe AB

Figuur 280: Coupe AB op S266/S415/S409.

S275 was een greppel met eveneens een noord-zuid oriëntatie, echter ook zeer ondiep bewaard.

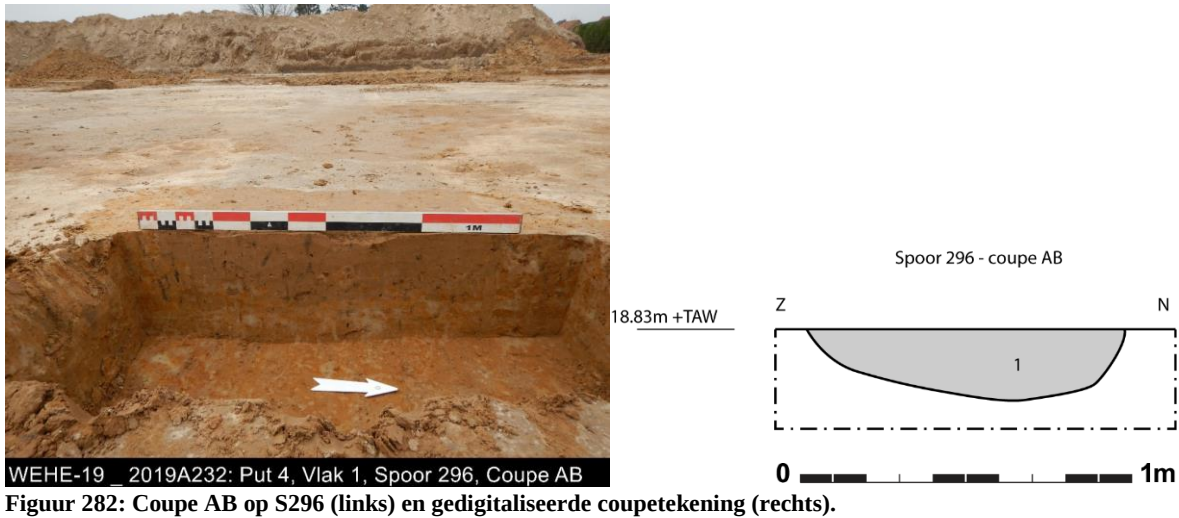
Het aangetroffen aardewerk uit deze 3 greppels laat opnieuw een datering in de Romeinse periode toe, op basis van een aangetroffen rand van een bord vervaardigd in *terra nigra* (VNR 484) kan een datering in de 1ste eeuw vooropgesteld worden.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 5, Vlak 1, Spoor 275, Coupe AB

Figuur 281: Coupe AB op S275 vanuit het zuidoosten.

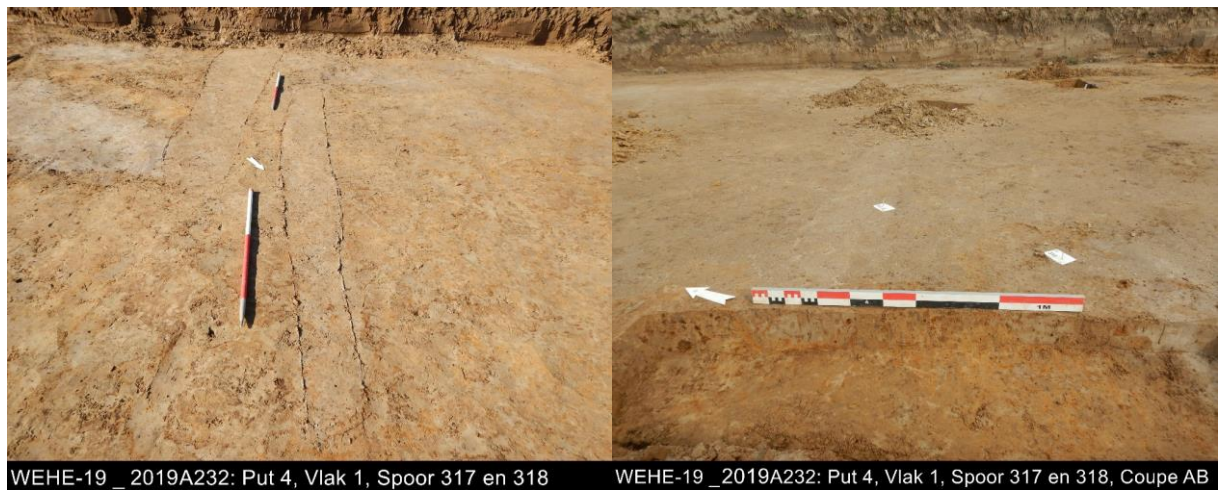
Nog een oost-west georiënteerde greppel is S296, deze bevond zich in het noordoostelijke deel van het projectgebied. Hij ligt in het verlengde van S299 en wordt erdoor oversneden. Hij is te volgen over een lengte van ca. 12 m. In coupe is een licht komvormige uitgraving te zien van ca. 22 cm diep. De vulling van het spoor bestond uit licht bruin zand met weinig houtskoolspikkels. Het weinige aangetroffen vondstmateriaal wijst vermoedelijk op een Romeinse datering (cfr. *supra*).

Een klein greppelsegment met west-oost oriëntatie is S308, in het noordoostelijke deel van het projectgebied. Dit segment werd oversneden door S299 en had een lengte van ca. 1,5 m. In coupe is duidelijk een grijze opvulling zichtbaar.

S317 en S318 bevinden zich vlakbij elkaar, het gaat om 2 greppelsegmenten met west-oost oriëntatie. Beiden zijn ze komvormig uitgegraven en ca. 10 cm diep.

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 317 en 318 WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 317 en 318, Coupe AB

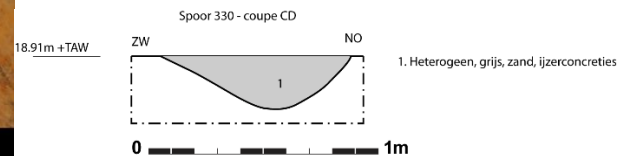
Figuur 284: Vlakopname van S317 en S318 (links) en coupe AB op S317 en S318 (rechts).

S330, tenslotte, is een noord-zuid georiënteerd greppelsegment, vlakbij S317 en S318. In coupe is het spoor tot 24 cm onder het aangelegde archeologische vlak bewaard.

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 330, Coupe AB

Figuur 285: Coupe AB op S330 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).

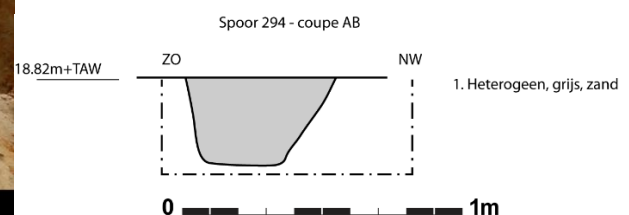

Er zijn ook een aantal greppels die geen noord-zuid of west-oost oriëntatie hebben, maar eerder een andere: vrij scherp noordoost-zuidwest, zoals bijvoorbeeld S294. Deze greppel is gelegen in het noordelijke deel van het projectgebied en wordt oversneden door S299. Hij is bewaard over een lengte van ca. 13 m. Deze greppel is vrij recht tot komvormig uitgegraven met een diepte van ca. 30 cm onder het archeologische vlak. De vulling bestaat uit licht grijs zand.

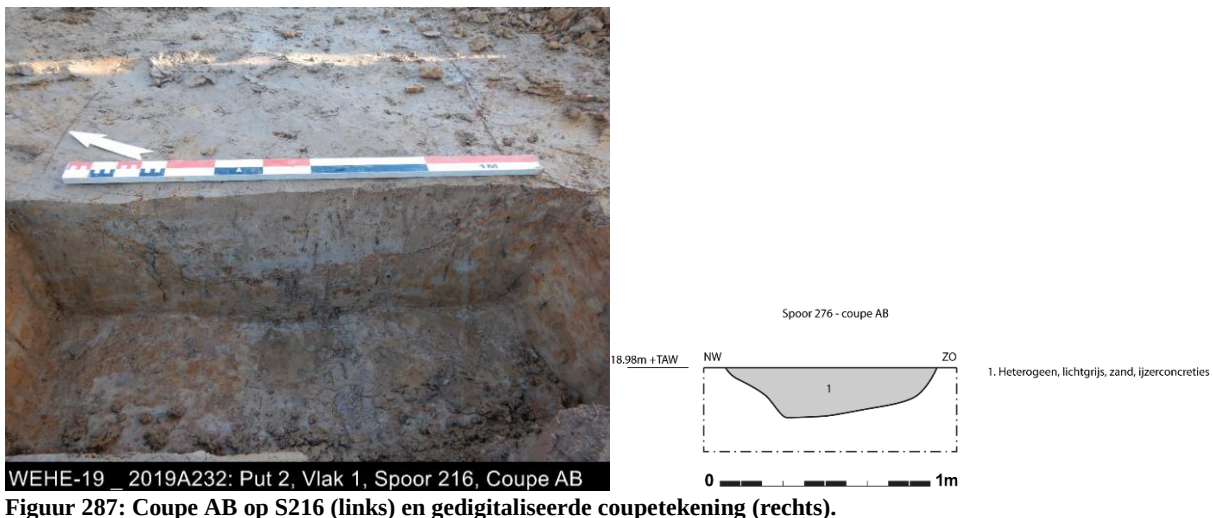

WEHE-19_2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 294, Coupe AB

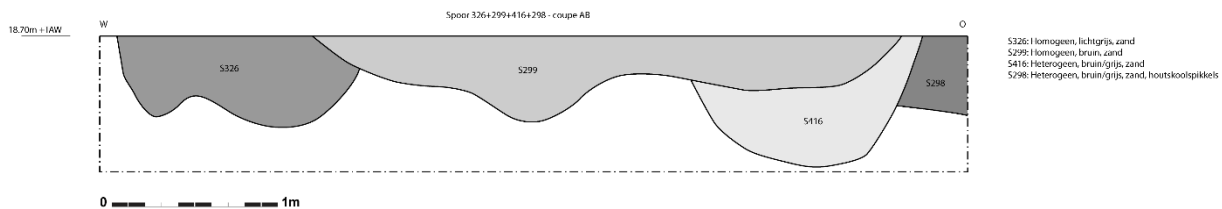
Figuur 286: Coupe AB op S294 (links) en gedigitaliseerde coupetekening (rechts).

Nog een greppel met een vrij scherpe noordoost-zuidwest oriëntatie is S216. Tijdens het terreinwerk werd er even verondersteld dat deze dezelfde zou zijn als S294, maar op basis van het grondplan kan dit niet met zekerheid vastgesteld worden, ze liggen niet volledig in dezelfde lijn. S216 is bewaard over een lengte van ca. 20 m. in het noordoosten is omwille van de aanwezigheid van een recente verstoring niet vast te stellen of deze greppel al dan niet over of onder S264/298 loopt. In het zuidwesten wordt hij oversneden door S1. In coupe was een komvormige uitgraving vast te stellen van ca. 28 cm diep en een licht grijze vulling met ijzerconcreties en weinig inclusies van bouw materiaal. Ook hier wijst het weinige aangetroffen vondstmateriaal in de richting van een datering in de Romeinse periode (cfr. *supra*).

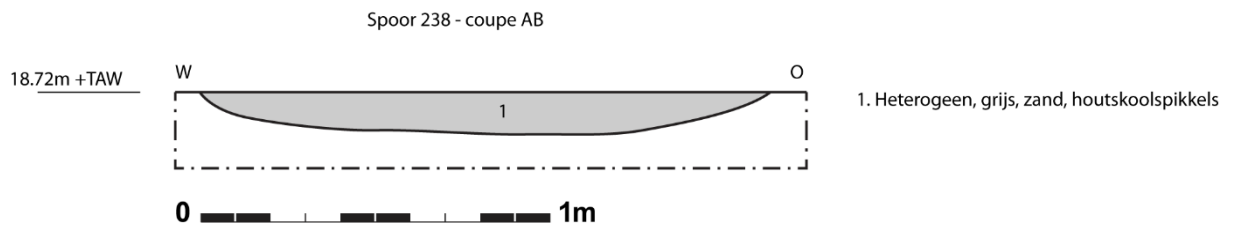
S416 betrof een greppel met een ietwat noordwest-zuidoost oriëntatie, vlakbij greppels S299.2, S326 en S298. Dit spoor werd ook samen onderzocht met de eerder vermelde sporen. Het betrof een vrij komvormig uitgegraven spoor met een diepte van ca. 78 cm met een licht grijsbruine vulling.

Een laatste greppel die dient besproken te worden, werd aangetroffen tijdens het aanleggen van een tweede vlak onder S175, S238. Het betrof een vrij kort greppelsegment met een middelmatige tot licht donkergrijze kleur met verschillende inclusies. Aangezien het spoor betrof dat zich op een tweede niveau bevond, onder S175, was dit niet meer heel diep bewaard gebleven (ca. 12 cm onder het aangelegde tweede vlak). In coupe vertoonde het spoor ook mogelijk een eerder natuurlijke oorsprong (bvb. door water uitgesleten). Uit dit spoor kon heel wat aardewerk worden gerecupereerd, hetgeen een datering in de Romeinse periode toelaat.

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 3, Spoor 238, Coupe AB
 Figuur 289: Coupe AB op S238, gefotografeerd vanuit het zuidoosten.

Figuur 290: Gedigitaliseerde coupetekening van S238.

2.3.2.2.4 Houtskoolrijke kuilen

In het oosten van het projectgebied werden ook 2 houtskoolrijke kuilen aangetroffen, S300 en S360. De vorm en uitzicht lieten tijdens het veldwerk het vermoeden bestaan dat het ging om crematiegraven, zoals er aan de overkant van de Ooststraat (tijdens de opgraving van BAAC Vlaanderen bvba)⁸⁰. Verschillende graven werden aangetroffen. Deze sporen werden dan ook onderzocht als zijnde crematiegraven, op die manier werden stalen genomen voor natuurwetenschappelijk onderzoek. Daarnaast werd de volledige vulling ingezameld om nadien uit te zeven. Tijdens het uitgraven en vooral tijdens het uitzeven werd duidelijk dat het naar alle waarschijnlijkheid geen crematiegraven betroffen, maar eerder zeer houtskoolrijke kuilen.

S300 heeft een rechthoekig uitzicht in vlak, in coupe was duidelijk dat dit spoor vrij onregelmatig was uitgegraven, dit tot op een diepte van ca. 16 cm.

⁸⁰ De Ketelaere S., 2020.

WEHE-19_ 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 300

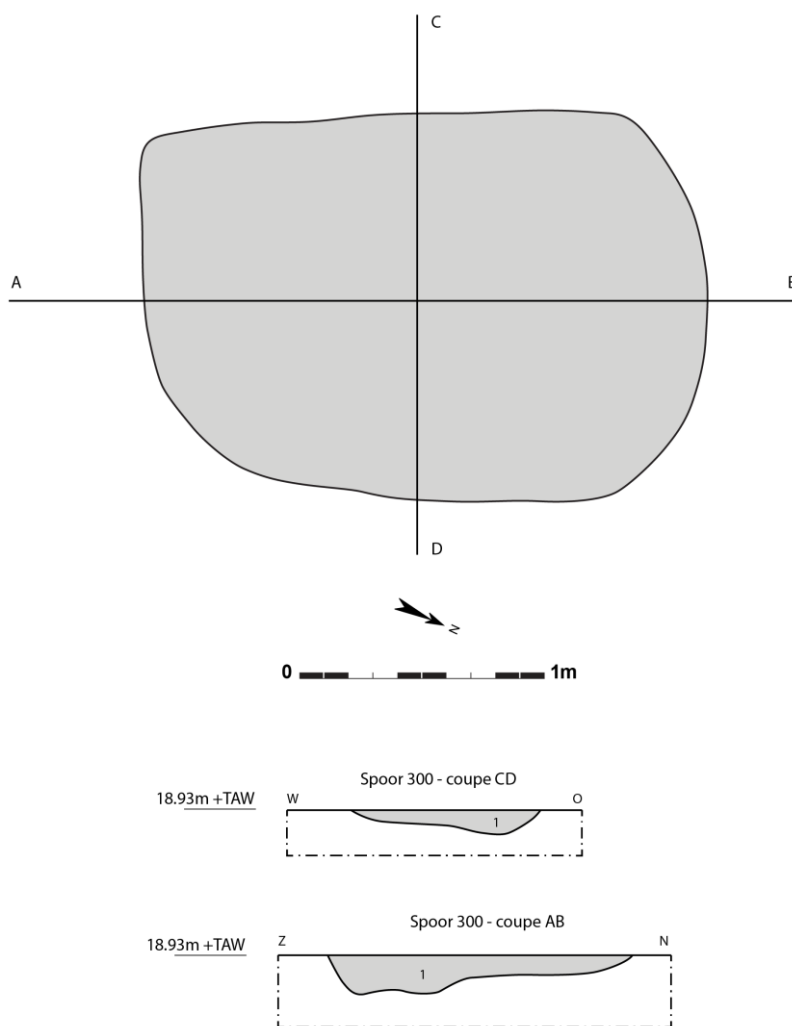
Figuur 291: Vlakopname van S300.

WEHE-19_ 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 300, Coupe AB

Figuur 292: Coupe AB op S300, gefotografeerd vanuit het oosten.

Spoor 300

Figuur 293: Gedigitaliseerde coupetekening van S360.

S360 betrof een vrij langwerpig spoor met in vlak reeds vrij houtskool. Vlakbij bevonden zich S361, S362 en S406. In coupe ging het om een kuil die vrij komvormig was uitgegraven, met een diepte van ca. 14 cm.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 300+361+362

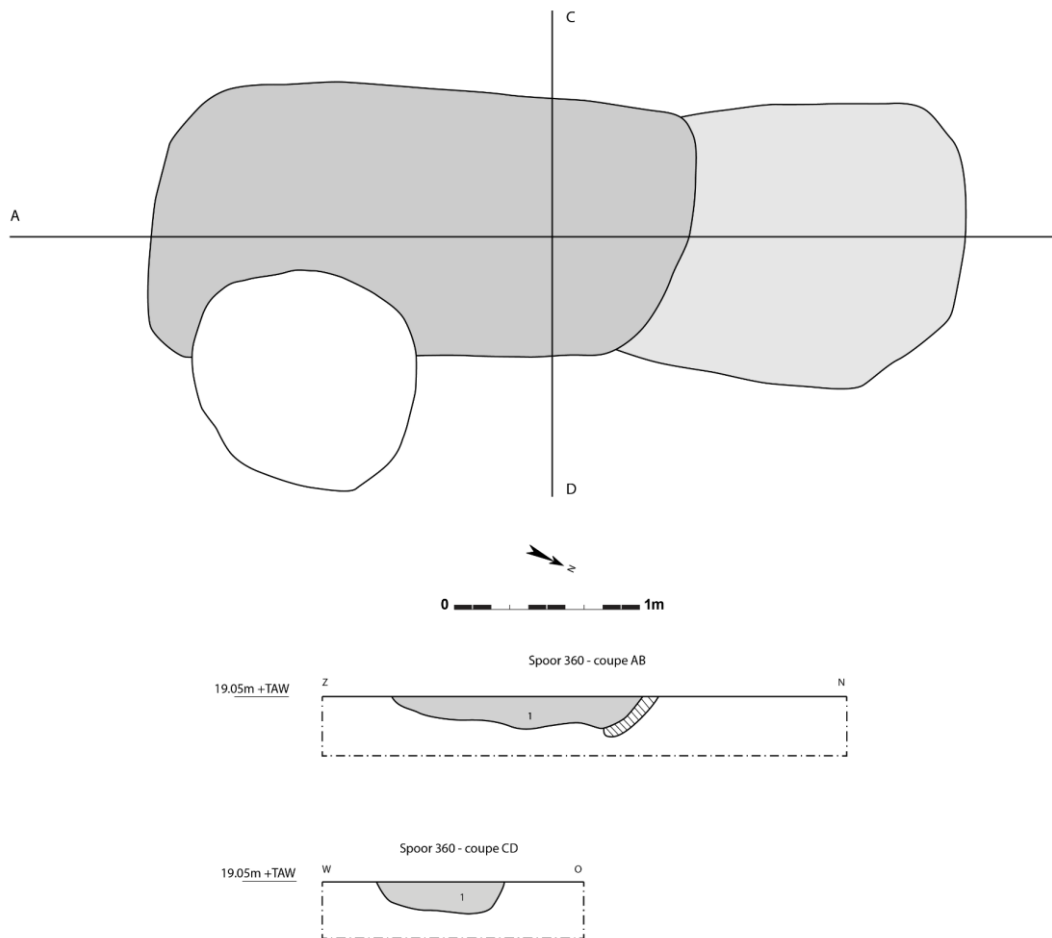
Figuur 294: Vlakopname van S360, S361 en S362.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 4, Vlak 1, Spoor 360, Coupe AB

Figuur 295: Coupe AB op S360, gefotografeerd vanuit het noordoosten.

Spoor 360

Figuur 296: Gedigitaliseerde coupetekening van S360.

2.3.2.2.5 Waterhoudende structuren

Tijdens de opgraving werden verschillende waterhoudende structuren aangetroffen. Het gaat hierbij om waterputten en waterkuilen. Er werden 2 waterputten aangetroffen: S75 en S80, net zoals 2 waterkuilen: S191 en S235.

S80 en S75 bevonden zich vlakbij elkaar, S80 werd tijdens het proefsleuvenonderzoek reeds aangesneden. Deze 2 waterputten werden onderzocht door middel van het plaatsen van bronbemaling. Aangezien de ondergrond hoofdzakelijk uit zand bestond was er tijdens het couperen een zeer groot instortingsgevaar.

a) S75

S75 betrof een rond spoor in vlak met een diameter van ca. 3,1 m. In vlak betrof het een spoor met een zeer bleke kleur, eerder licht beige tot heel licht bruin. In het eerste vlak was mogelijk een vage kern zichtbaar, het vlak werd nadien iets dieper aangelegd, ten einde de mogelijke kern goed te kunnen registreren. Het spoor werd machinaal gecoupeerd door middel van een west-oost georiënteerde coupe.

WEHE-19 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 75

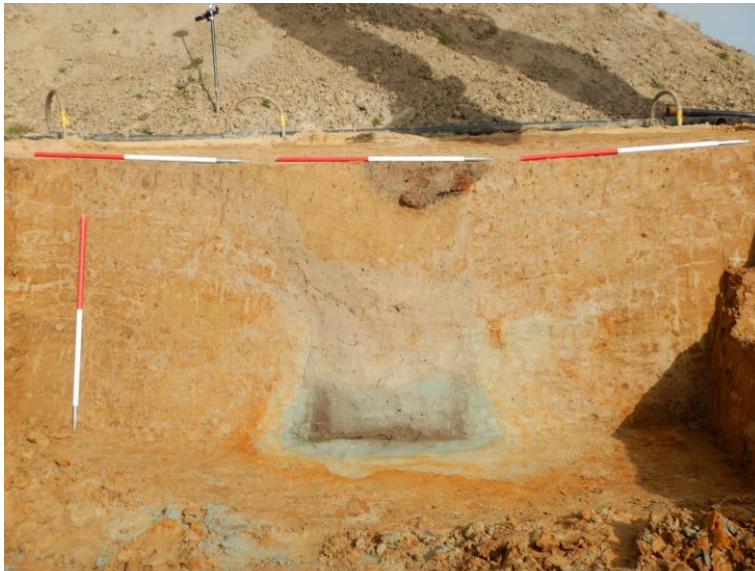
Figuur 297: S75 in vlak 1.

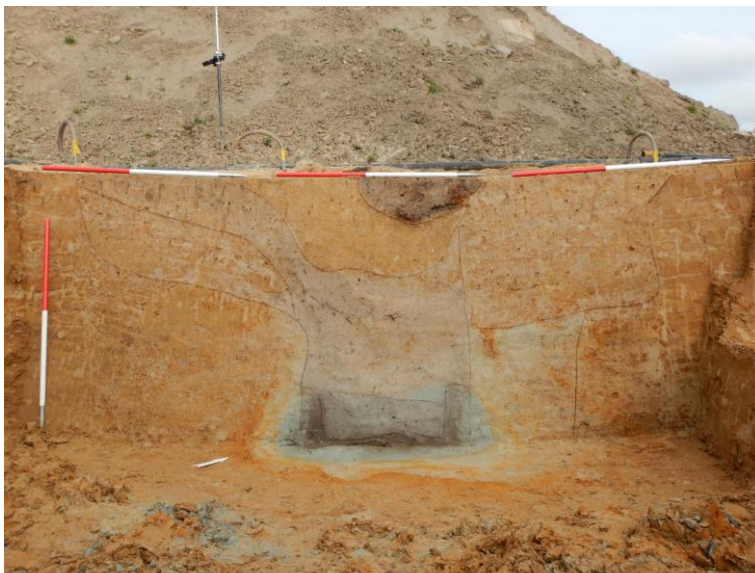
WEHE-19 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 75

Figuur 298: Kern is duidelijk zichtbaar bij licht verdiepen van S75.

Er werd allereerst verdiept tot een tweede vlak waarbij de aanzet van een houten bekisting zichtbaar werd. Het hout zelf was nog niet zichtbaar, maar wel was duidelijk dat er tot op dit niveau hout aanwezig was geweest. Omwille de bodemomstandigheden was het hout tot op dat niveau niet bewaard gebleven. Naar alle waarschijnlijkheid gaat het om een vierkante of rechthoekige bekisting. De insteek en kern zijn duidelijk te herkennen. L6 en L7 vormen de aanlegtrechter van de waterput en werden nadien snel opgevuld. L1 betrof vermoedelijk een kuil die nadien is uitgegraven ter hoogte van de waterput. Er werd heel wat houtskool en bouw materiaal in aangetroffen. L2 en L3 kunnen waarschijnlijk ook in verband gebracht worden met de demping van de kuil (L3) of de nazak (L2). L2 was eerder licht bruin tot donker geel van kleur en kan gezien worden als de nazak. L3 was eerder lichtgrijs van kleur met ook inclusies van houtskool en bouw materiaal. L4 en L5 behoren tot waterput. L4 is de bovenste vulling binnen de bekisting van de waterput, terwijl L5 het vergane hout weergeeft.

WEHE-19_ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 75, Coupe AB
 Figuur 299: Coupe AB op S75 van vlak 1 naar vlak 2.

WEHE-19_ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 75, Coupe AB
 Figuur 300: Coupe AB op S75 van vlak 1 naar vlak 2, met aanduiding van de verschillende lagen.

Ter hoogte van de aanzet van het hout werd een tweede vlak aangelegd ten einde de exacte vorm van de bekisting te kunnen vaststellen. Het betrof een vierkant kader van ca. 80 cm op 80 cm. Dit tweede vlak bevond zich op een diepte van ca. 17,22 m TAW, ca. 1,4 m onder het aangelegde archeologische vlak (vlak 1).

WEHE-19 2019A232: Put 2, Vlak 2, Spoor 75, Coupe AB

Figuur 301: Vlak 2 met zicht op de houten bekisting.

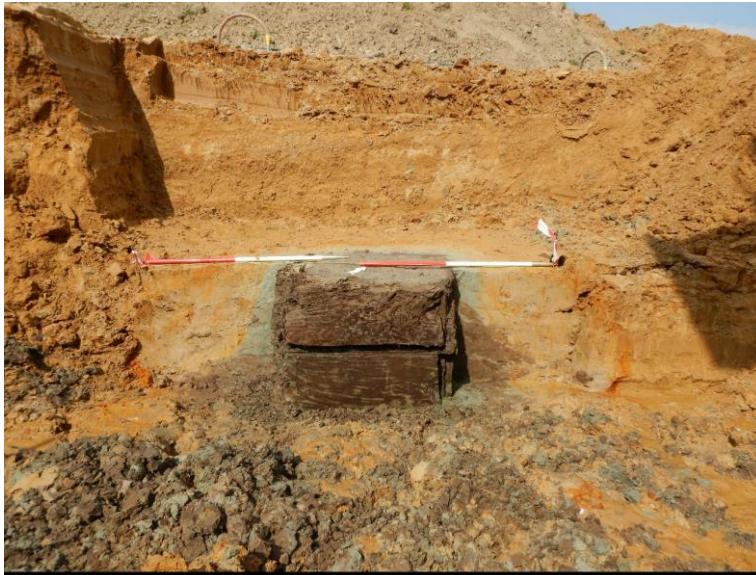

WEHE-19 2019A232: Put 2, Vlak 2, Spoor 75, Coupe AB

Figuur 302: Sfeerbeeld tijdens het *in situ* reinigen en vrijleggen van de houtenbekisting van S75.

Het verder verdiepen gebeurde zoveel mogelijk gefaseerd (in welke mate dit mogelijk was omwille van de veiligheid door instortingsgevaar). Allereerst werd de buitenkant van de bekisting in coupe zoveel mogelijk vrijgelegd. Hierbij was het de bedoeling om de constructie van de waterput zoveel mogelijk te begrijpen en in kaart te brengen. Omwille van instortingsgevaar kon de exacte diepte niet bepaald worden, er konden 5 houten planken worden waargenomen. Deze waren horizontaal boven elkaar geplaatst. Duidelijke aanhechtingen of inkepingen waar deze de verticale planken raakten konden niet worden waargenomen. Deze werden bij elkaar gehouden door houten hoekpalen, deze waren langer dan de effectieve houten bekisting, ca. 3 m. Vermoedelijk gaat het hierbij om recuperatiemateriaal, aangezien er bewerkingssporen op zichtbaar waren, die niet onmiddellijk konden worden gelinkt aan de functie van hoekpaal in een waterput. De opbouw van de waterput was als volgt: er werd telkens een horizontale plank geplaatst (deze hadden een lengte die varieerde tussen ca. 75 en 80 cm, breedte van ca. 30 tot 35 cm en een dikte van ca. 5 tot 7 cm) waartussen een soort van tussenplank werd gestoken, vermoedelijk als steunelement. Ook hier zijn geen duidelijke aanhechtingssporen aangetroffen, zoals bijvoorbeeld pen-gatverbinding. De tussenplanken hadden allen een gelijkaardig uitzicht. Bij de horizontaal geplaatste planken zitten vermoedelijk

ook een deel planken die recuperatiemateriaal betreffen. Ze hebben niet allen hetzelfde uitzicht. Zo werd er onder meer een plank aangetroffen die uitsparingen had in de korte zijde, als het ware om makkelijker te kunnen heffen of plaatsen.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 2, Spoor 75, Coupe AB
Figuur 303: Zicht op de eerste 2 bewaarde houten planken.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 2, Spoor 75, Coupe AB

Figuur 304: Zicht op 5 bewaarde houten planken, ook het instortingsgevaar is duidelijk waar te nemen op deze foto.

Nadien werden de houten planken vooraan voorzichtig verwijderd om zicht te krijgen op de vulling binnenin de bekisting. Deze was zeer steriel en bestond uit 1 enkele laag (L8). Uit deze laag konden helaas geen vondsten worden gerecupereerd. Uit de andere lagen konden wel wat vondsten worden gerecupereerd, deze kunnen allen in de Romeinse periode gedateerd worden (cfr. *supra*). Het gaat echter in alle gevallen om wandscherven, waardoor een preciezere datering uitblijft. Ook het dendrochronologisch onderzoek op een houten plank leverde helaas geen dateerbaar resultaat op.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 2, Spoor 75, Coupe AB

Figuur 305: Zicht op de vulling van de waterput na het wegnemen van de houten planken.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Spoor 75, Hoekpaal

Figuur 306: Zicht op de noordwestelijke hoekpaal.

Figuur 307: Zicht op twee van de gebruikte horizontale planken.

Figuur 308: Zicht op één van de tussenplanken.

Op basis van de constructie van S75 en de typologie opgesteld door collega R. De Brant kan gesteld worden dat het hier vermoedelijk gaat om een waterput van het type B5: waterput met vierkante houten frame bekisting en horizontaal geplaatste planken. Een type dat zeer courant wordt aangetroffen.⁸¹

De resultaten van het natuurwetenschappelijk onderzoek uitgevoerd op deze structuur kunnen nagelezen worden in Bijlagen 1 en 2.

b) S80

Een tweede waterput is S80, deze bevond zich iets meer naar het noordoosten van S75. Ook deze waterput werd onderzocht door middel van het plaatsen van bronbemaling. Ook hier werd een west-oost georiënteerde coupe geplaatst. In het eerste vlak werd de waterput gekenmerkt door een cirkelvormige aflijning met een bruine tot grijze vulling, gekenmerkt door een aantal inclusies, zoals bouw materiaal, steen en aardewerk. Ook hier was in het eerste vlak geen duidelijke kern of insteek op te merken.

⁸¹ De Brant 2009: 41.

Figuur 309: Gedigitaliseerde coupetekening van S80.

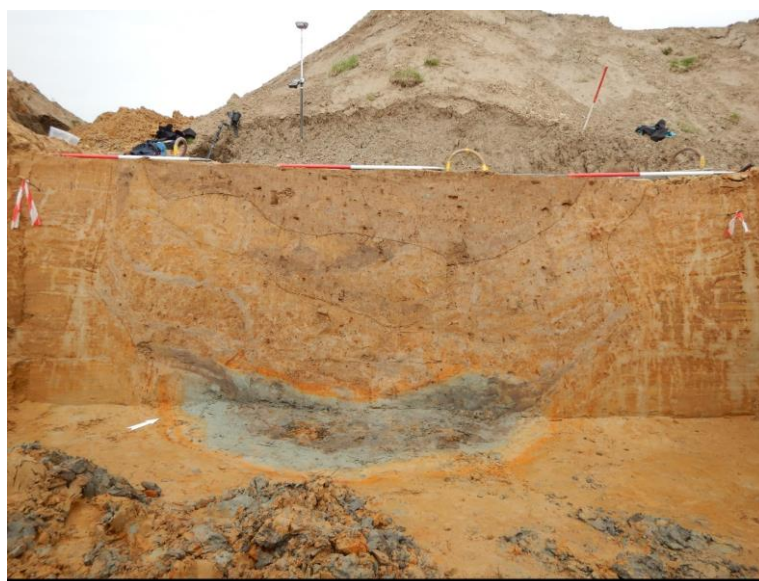

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 80

Figuur 310: Vlakopname van vlak 1 van S80.

Bij het plaatsen van de coupe van vlak 1 naar vlak 2 kon worden vastgesteld dat er ook hier een duidelijke nazak zichtbaar was (L1 en L2). L3 heeft waarschijnlijk te maken met het dempen van de waterput (bestaande uit heterogene versmeten moederbodem met grijzige horizonten). L4 heeft vermoedelijk te maken met de aanleg van de waterput en bestaat uit heterogeen donkergrijs gereduceerd zand. Het tweede vlak werd aangelegd op een diepte van ca. 16,98 m TAW, ca. 1,5 m dieper dan het aangelegde archeologische niveau (vlak 1). In tegenstelling tot

bij S75 was hier nog geen hout zichtbaar, het tweede vlak werd aangelegd ten einde de veiligheid te kunnen garanderen.

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 80, Coupe AB

Figuur 311: Coupe AB van vlak 1 naar vlak 2 van S80.

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 2, Spoor 80

Figuur 312: Vlakopname van het tweede aanlegvlak van S80.

Net onder dit tweede vlak bevond zich een cirkel bestaande uit verschillende natuurstenen in plaats van een houten bekisting. De cirkel had een diameter van ca. 2,5 m. De natuurstenen waren allen verschillend en waren ook niet in een verband gelegd, het gaat om een onregelmatig verband. De stenen waren ca. 30 tot 40 cm hoog gestapeld en daaronder werd een houten bekisting zichtbaar. Onder de stenen lagen verschillende dunne houten plankjes, vermoedelijk als steunelement voor het plaatsen van de natuurstenen.

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 2, Spoor 80, Coupe AB
 Figuur 313: Zicht op de cirkel bestaande uit natuursteen.

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 2, Spoor 80, Coupe AB
 Figuur 314: Zicht op de gestapelde natuurstenen.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 2, Spoor 80, Coupe AB

Figuur 315: Sfeerbeeld tijdens het wegnemen van de natuurstenen tot op het vermoedelijke niveau van de houten bekisting.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 2, Spoor 80, Coupe AB

Figuur 316: Werkfoto tijdens het wegnemen van de natuursteen.

Na het wegnemen van de natuurstenen en de daaronder liggende houten planken, werd opnieuw een vierkante houten bekisting zichtbaar. Het betrof een vierkante bezetting met planken van ca. 1 m breed. Er waren 6 houten horizontale planken bewaard gebleven. Het hout was bewaard vanaf een hoogte van 16,50 m TAW.

WEHE-19 2019A232: Put 2, Vlak 3, Spoor 80, Coupe AB

Figuur 317: Coupe AB op S80 met doorsnede van de cirkel natuursteen en zicht op de houten bekisting.

WEHE-19 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 80, Coupe AB

Figuur 318: Vooraanzicht op de houten planken van de bekisting. Opnieuw is ook weer het instortingsgevaar duidelijk zichtbaar.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 8

Figuur 319: Zicht op de bewaarde houten planken van S80, tevens is ook duidelijk hoe diep deze structuur is uitgegraven.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 80, Schets

Figuur 320: Schets van de opbouw van de houten bekisting van S80.

WEHE-19_2019A232: Put 2, Spoor 80, horizontale planken WEHE-19_2019A232: Put 2, Spoor 80, horizontale planken

Figuur 321: Zicht op enkele van de horizontaal geplaatste planken van S80.

Nadien werden de houten planken één voor één weggenomen om zicht te krijgen op de nog aanwezige vulling binnenin de structuur, deze was bovenaan vrij steriel (L11), maar onderaan wel vrij organisch (L12). Onderaan werden ook een aantal interessante vondsten gedaan (cfr. *supra*), deze kunnen allen in de Romeinse periode gedateerd worden.

WEHE-19_2019A232: Put 2, Spoor 80, Vulling bekisting

Figuur 322: Zicht op een deel van de vulling na het wegnemen van de houten bekisting van S80.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 4, Spoor 80, Coupe AB

Figuur 323: Zicht op de houten bekisting na het verwijderen van de vulling.

Op basis van de geplaatste coupes op de beide waterputten kan gesteld worden dat ze qua type behoren tot hetzelfde type waterput als S75. R. De Brant stelde voor zijn het behalen van zijn masterproef een typologie op, waarbij hij zich baseerde op eerdere onderzoeken. Op basis hiervan kan gesteld worden dat het bij S75 gaat om een *waterput met een vierkante houten framebekisting en horizontale elementen (B5)*. Dit type van Romeinse waterput komt wijdverspreid in de Civitas Menapiorum voor.⁸² De horizontale elementen kunnen op verschillende manieren op hun plaats worden gehouden. In het geval van Wervik Ooststraat zijn inkepingen of gleuven zichtbaar op de hoekpalen voor de planken. Bijkomend werden de horizontale planken op hun plaats gehouden door de druk van de bodem. Nog op basis van zijn onderzoek kan gesteld worden dat dergelijk type van waterput één van de meest voorkomende is in de Civitas. Opvallend is ook dat de beide waterputten ook cirkelvormig ingekeepte dwarsbalken hadden. De precieze functie van deze is niet onmiddellijk duidelijk. Mogelijk werden deze gebruikt om steun te bieden aan de horizontale geplaatste planken, naast de bodemdruk. De reden van de cirkelvormige inkeping is echter wel nog niet duidelijk.

⁸² De Brant 2009: 41.

WEHE-19 _ 2019A232: Put 2, Vlak 2, Spoor 75, Tussenplank

Figuur 324: Zicht op één van de tussenplanken van S75.

Bij S80 is de houten opbouw dezelfde als bij S75, echter het deel boven het hout was uitgewerkt in steen. Volgens De Brant gaat het hier om een *stenen waterput met houten onderbouw (A2)*.⁸³

Één van de houten planken van S80 (VNR. 546) werd dendrochronologisch onderzocht. Deze heeft een vroegst mogelijk kapjaar van 119 ± 10 jaar. Hier kunnen nog enkele tientallen jaren bijkomen, omwille van het ontbreken van spinthout.⁸⁴

Voorts werden de pollen en macrobotanische resten van vullingen 11 en 12 onderzocht. De macroresten bestonden uit onder meer onverkoolde resten van cultuurgewassen, waaronder broodtarwe, emmer, pluimgierst, spelt, rogge, vlas, koriander, selderij, zwarte mosterd, walnoot en kers. De pollenanalyse heeft pollen opgeleverd van het gerst/tarwe-type, het tarwe-type en van rogge. Graankorrels zijn niet aangetroffen, wel graanzemelen. Deze konden niet meer op soort worden gedetermineerd en wijzen vermoedelijk op de verwerking van graan in de buurt van de waterput. Ze kwamen vermoedelijk in de waterput terecht als onderdeel van menselijke uitwerpselen. Hiervoor werden in de pollen wel geen aanwijzingen aangetroffen. Wat de wilde planten betreft zijn er wel wat resten gevonden die wijzen op menselijke invloeden in de vegetatie. Het aandeel van boompollen is eerder laag, maar toch werden ook resten van eik, els en wilg teruggevonden in de macroresten, in combinatie met resten van schaduwtolerante zoomplanten. De combinatie van de beide gegevens wijst toch op de nabijheid van enkele bomen vlakbij de waterput.⁸⁵

Het natuurwetenschappelijk onderzoek van deze structuur kan worden nagelezen in Bijlagen 1 en 2.

c) S191

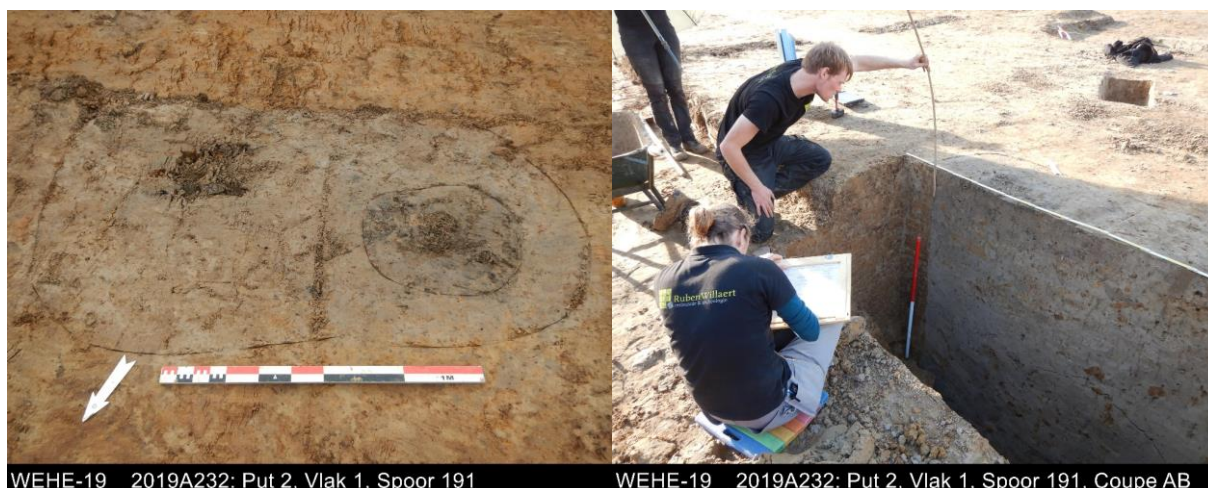
S191 betrof een vrij ovale kuil in het centrale deel van het projectgebied, vlakbij S175 (ten westen ervan). In vlak had hij een lichtgrijze kleur met witte bijmenging. Het spoor werd onderzocht door middel van een west-oost georiënteerde coupe. Tijdens het couperen werd al snel duidelijk dat het een waterkuil betrof, deze was ca. 186 cm onder het aangelegde archeologische niveau uitgegraven. Er was tevens een kleine ronde verkleuring met een donkere

⁸³ De Brant 2009: 35.

⁸⁴ Doeve 2021.

⁸⁵ Van Beurden 2021.

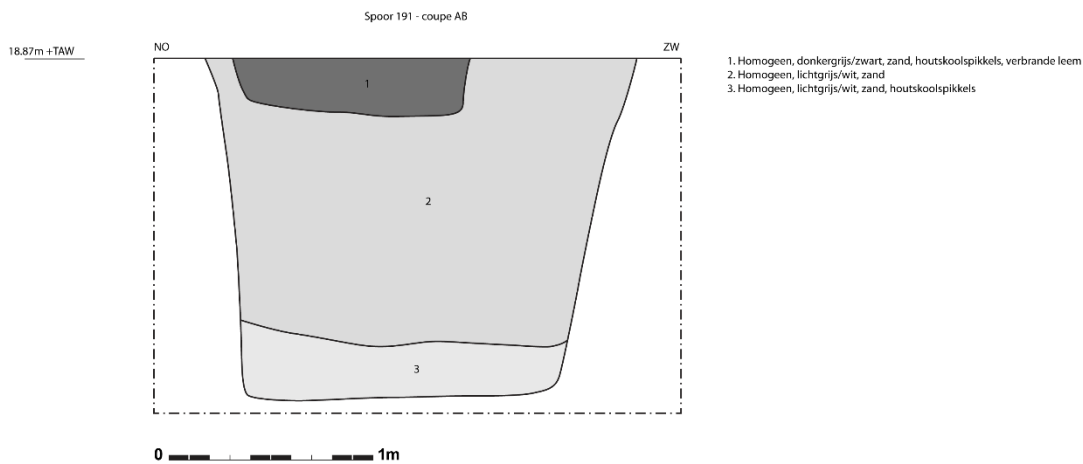
grijze vulling aanwezig in vlak. In coupe was een zeer steriele vulling aanwezig, eveneens heel licht grijs tot wit van kleur met nauwelijks tot geen inclusies. De kuil was uitgegraven met zeer steile wanden, er zijn geen resten van een mogelijke beschoeiing waargenomen of teruggevonden. Het feit dat de vulling vrij steriel was, spreekt het voorkomen van een mogelijke beschoeiing ook wat tegen. De steriele vulling zorgde er tevens ook voor dat verder natuurwetenschappelijk onderzoek in de vorm van macrobotanie of pollen niet mogelijk was. Er werd enkel een datering verkregen voor dit spoor via C¹⁴: 81-236 na Chr.

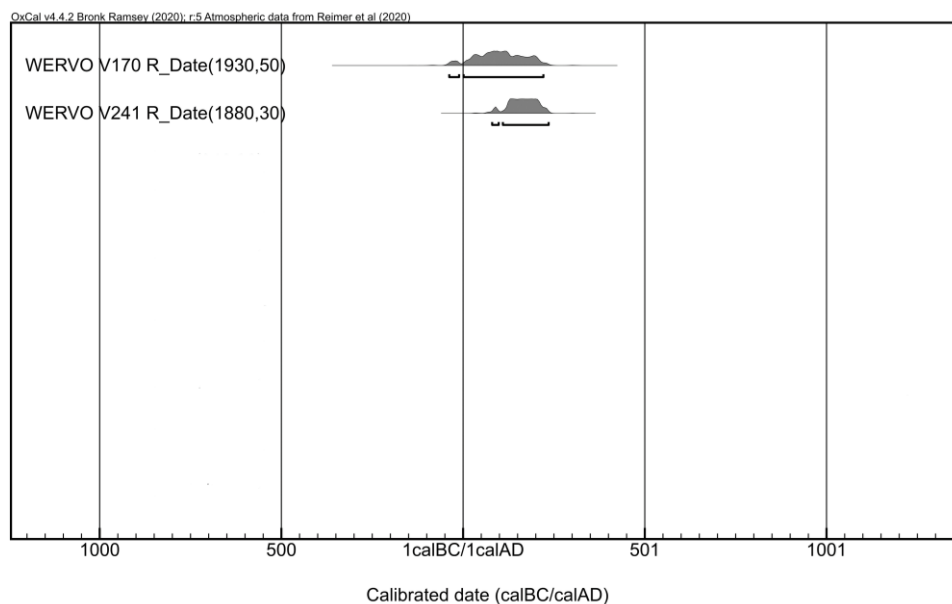
Figuur 325: Vlakopname van S191 (links) en sfeerbeeld van de registratie van S191 (rechts).

Figuur 326: Coupe AB op S191, gefotografeerd vanuit het zuidoosten.

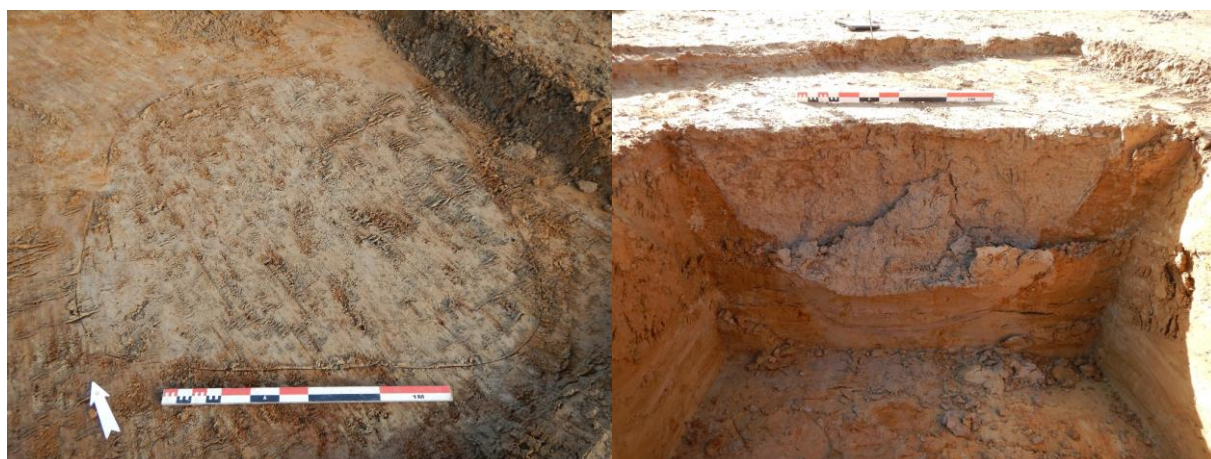
Figuur 327: Gedigitaliseerde coupetekening van S191.

Figuur 328: Gecalibreerde dateringen van S191 en S235.

d) S235

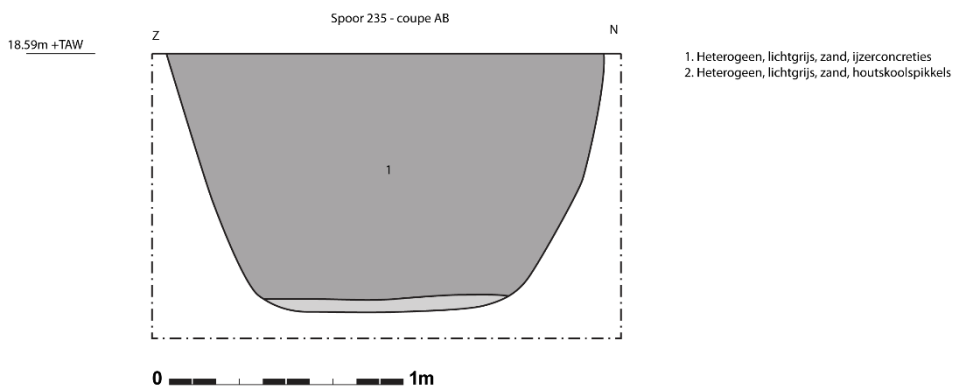
Een tweede waterkuil werd aangetroffen aan de oostelijke zijde van S135, het gaat om S235. Aanvankelijk werd dit spoor aangeduid als een natuurlijke verstoring, echter door het couperen van S191, werd dit spoor toch ook als een menselijke uitgraving geïnterpreteerd en op die manier onderzocht. Het spoor werd onderzocht door middel van een machinale coupe met een noordwest-zuidoost oriëntatie. Omwille van instortingsgevaar kon het spoor in coupe echter niet mooi geregistreerd worden, een diepte kon wel worden vastgesteld, ca. 120 cm. Net zoals bij S191 betrof het hier een zeer steriele vulling. Het spoor leverde geen vondsten op. Via C^{14} kon voor dit spoor eveneens een datering worden bekomen, het dateert mogelijk iets vroeger dan S191: 39 voor Chr. tot 222 na Chr. Verder natuurwetenschappelijk onderzoek was op dit spoor niet mogelijk, dit bleek zo na waardering.

WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 235

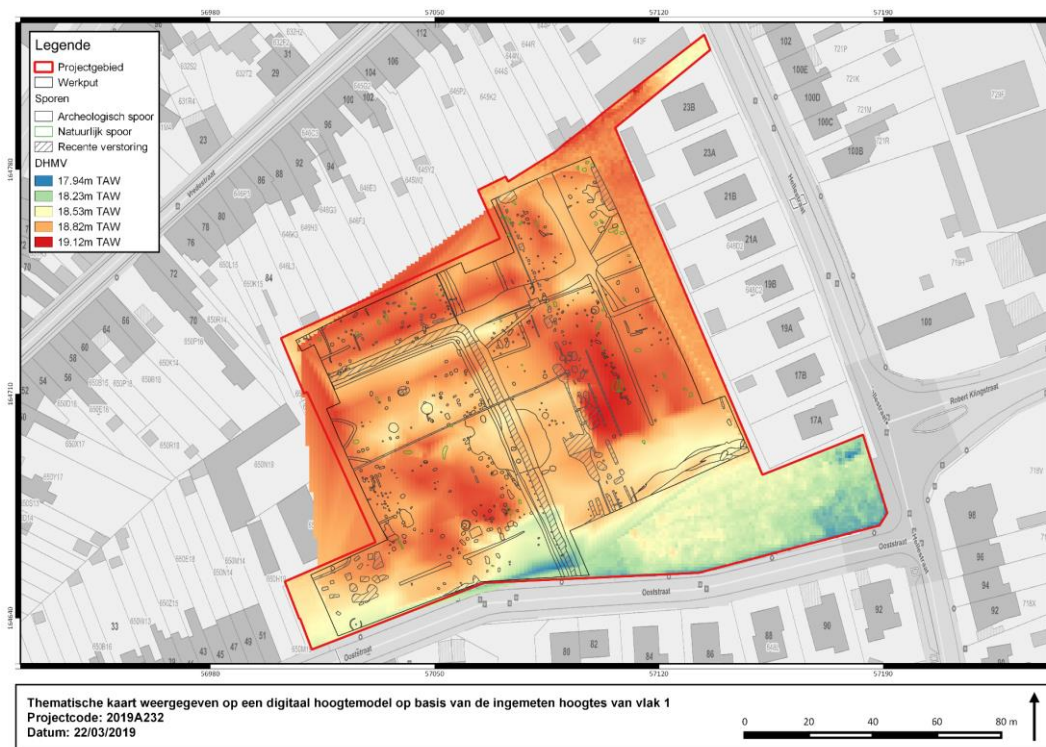
WEHE-19_2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 235, Coupe AB

Figuur 329: Vlakopname van S235 (links) en coupe AB op S235 (rechts).

Figuur 330: Gedigitaliseerde coupetekening van S235.

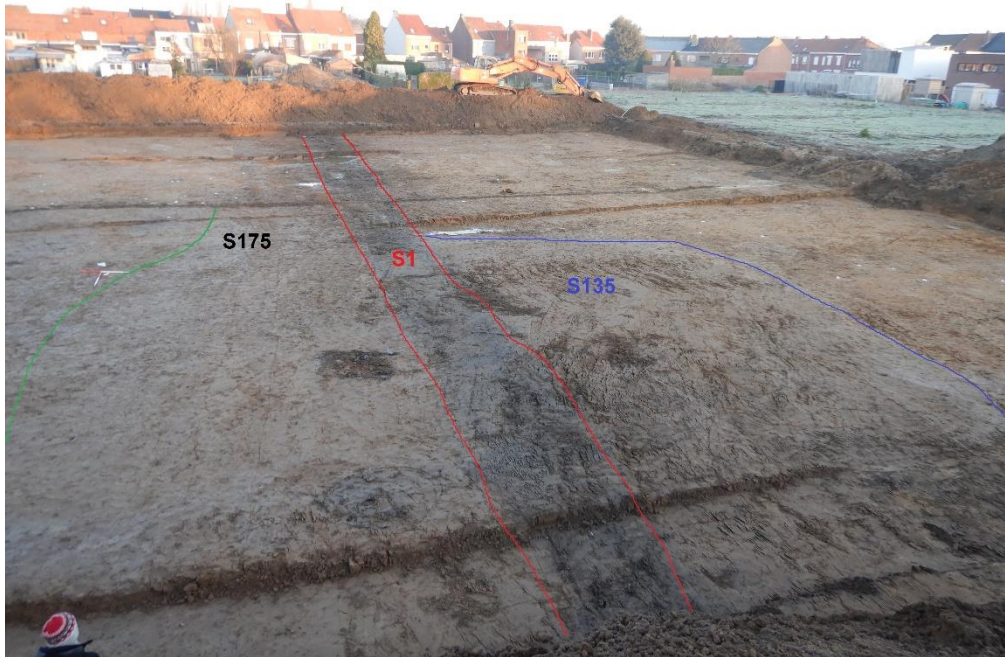
2.3.2.2.6 Drenkuil en depressie

Figuur 331: Thematische kaart weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel op basis van de ingemeten hoogtes van vlak 1.

In het centrale deel van het projectgebied waren 2 grote verkleuringen zichtbaar. Één ervan kon worden geïnterpreteerd als een vermoedelijke drenkkuil, S135. Het betrof een vrij cirkelvormig spoor, in het midden was het echter doorsneden door S1 en de bijbehorende verstoring. Op die manier was het onmogelijk om de exacte dimensies in kaart te brengen. Aan de westelijke zijde van S1 bevond zich een ander spoor, een mogelijke depressie, S175. Naar alle waarschijnlijkheid houden de beide sporen wel verband met elkaar, maar dit kan door het voorkomen van S1 niet met zekerheid worden aangetoond. Omwille van die reden worden de beide sporen hier samen besproken.

S135 werd onderzocht door het plaatsen van een machinale coupe met een oost-west oriëntatie. Zoals eerder aangegeven was het onmogelijk om een oversnijding te vinden tussen S135 en S175. S1 oversneet deze sporen in het centrale deel en tijdens de coupe was er ook onmiddellijk een instorting ter hoogte van S1, waardoor dit eventueel in coupe ook niet kon worden vastgesteld. Omwille van het snelle instorten werd de coupe ook geplaatst in verschillende niveaus. S135 had een vastgestelde diepte van 170 cm onder het aangelegde archeologische vlak. Hieruit konden heel wat vondsten worden gerecupereerd (cfr. *supra*).

Figuur 332: Vlakopname van een deel van Werkput 2 met links (in het groen) S175, centraal S1 (in het rood) en rechts S135 (in het blauw).

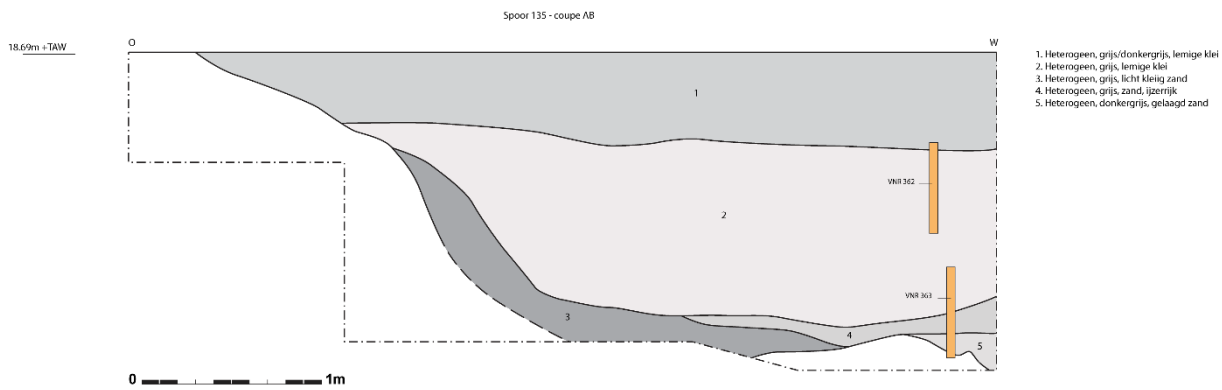
WEHE-19 2019A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 135, Coupe AB

Figuur 333: Coupe AB op S135, gefotografeerd vanuit het noordwesten.

WEHE-19 2019A232: Put 2, Spoor 135

Figuur 334: Detailopname van de onderkant van S135.

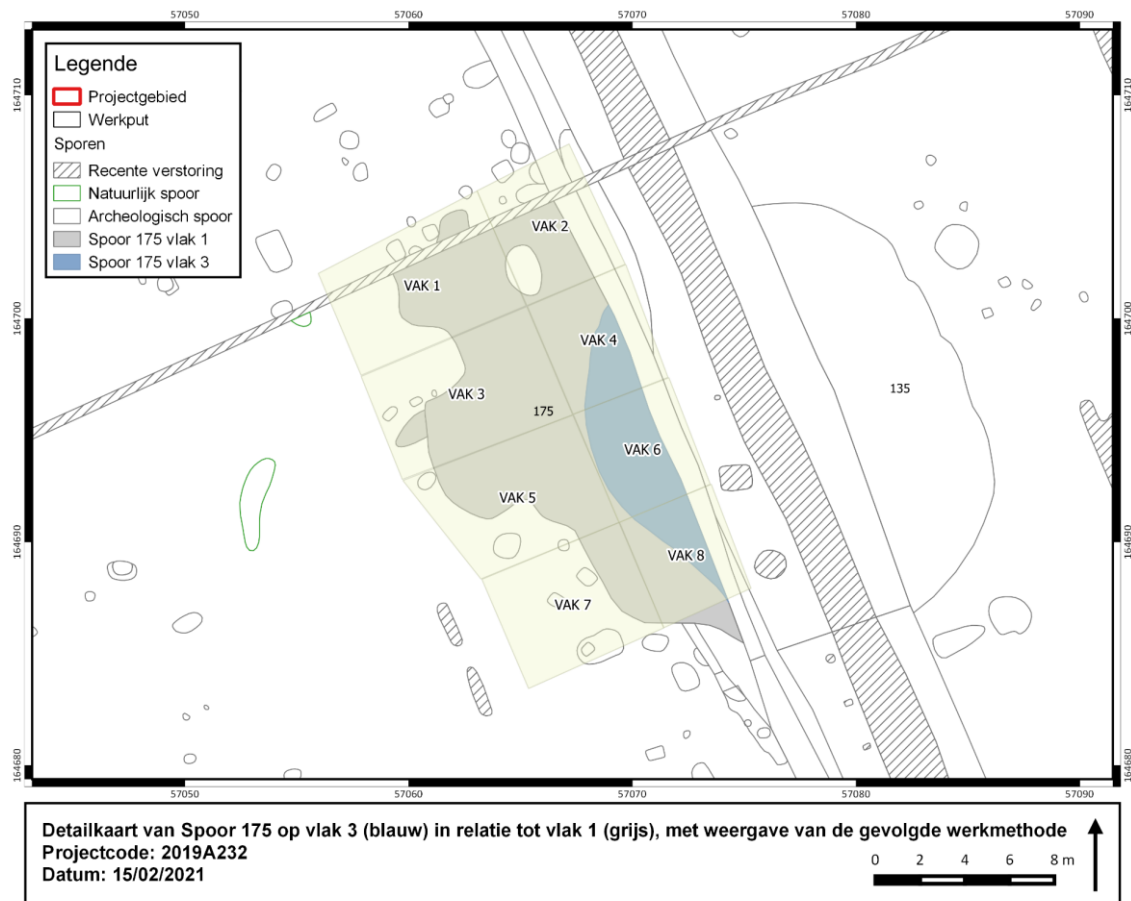
Figuur 335: Gedigitaliseerde coupetekening van S135.

Van vulling 4 en 5 werden de palynologische resten onderzocht. Opvallend is dat het aandeel bomen in vulling 4 lager ligt dan in vulling 5. Voor de cultuurgewassen is er dan een omgekeerde situatie zichtbaar. Mogelijk heeft dit te maken met een toegenomen agrarische activiteit in de loop der tijd. In elk geval is het aandeel boompollen in de beide vullingen relatief laag, wat duidt op een open landschap waar bomen een kleine rol spelen. Voorts werden ook nog vrij veel graanpollen aangetroffen, wat wijst op het verwerken van graan in de nabije omgeving. Een groot aandeel van de pollen in de beide spectra is afkomstig van de grassenfamilie en ook werden mestschimmels aangetroffen, deze laatste is een indicatie voor de aanwezigheid van vee.⁸⁶

S175 werd op een andere manier onderzocht. Dit spoor werd ook reeds aangesneden bij het proefsleuvenonderzoek. Toen werd dit voor een deel reeds vrijgelegd. Het voorkomen van verschillende (paal)kuilen in de nabije omgeving en het vele vondstmateriaal liet het vermoeden bestaan dat het mogelijk om een potstal of verdiept stalgedeelte ging. Tijdens de vervolgoopgraving werd al snel duidelijk dat het hier niet om een dergelijk verdiept stalgedeelte ging, echter een exacte interpretatie voor dit spoor werd niet onmiddellijk gevonden. Omwille van het voorkomen van veel vondstmateriaal werd in samenspraak met het Agentschap Onroerend Erfgoed beslist om in dit spoor gefaseerd te verdiepen. Hiervoor werd een grid uitgezet ter hoogte van S175 waarbij vakken werden gemaakt van 5 x 5 m. Op die manier konden de vondsten vrij secuur op locatie opgegraven worden. Per vak werden ook aantal stalen genomen om uit te zeven, op zoek naar klein vondstmateriaal (bvb. zaadjes, kralen, kleine metalen voorwerpen zoals munten), alsook voor natuurwetenschappelijk onderzoek. In deze vakken werd telkens per 10 cm verdiept, waarna een nieuw vlak werd geregistreerd. Op die manier werd al snel duidelijk dat het spoor al snel kleiner werd en meer en meer cirkelvormig (vergelijkbaar qua dimensies met S135). Ook bij het couperen was echter het effect van de verstoring ter hoogte van S1 merkbaar. Opnieuw kon door instortingsgevaar geen volledige coupe geplaatst worden, S175 heeft vermoedelijk een bewaarde diepte van ca. 70 cm. Zoals eerder aangegeven werden er tijdens het onderzoek van dit spoor heel wat vondsten aangetroffen (cfr. *supra*). S123, S125, S131 en S192 kunnen vermoedelijk ook geïnterpreteerd worden als onderdeel van S175. Deze sporen bevonden zich allen in de buurt van S175 en werden apart gecoupeerd. Tijdens het couperen werd echter duidelijk dat deze sporen telkens zeer oppervlakkig bewaard waren gebleven en vermoedelijk gelijk zijn aan S175.

Het natuurwetenschappelijk onderzoek van S135 kan worden nagelezen in Bijlage 1.

⁸⁶ Van Beurden, 2021.

Figuur 336: Plan gebruikt tijdens het veldwerk van S175 met aanduiding van de verschillende vakken.

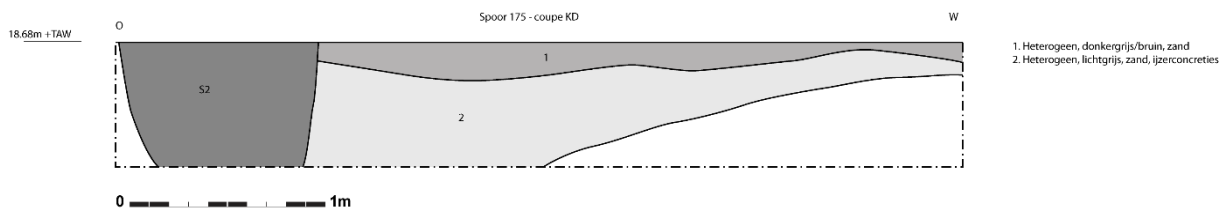

Figuur 337: Sfeerbeeld tijdens het veldwerk van S175.

WEHE-19 _ 2021A232: Put 2, Vlak 2, Spoor 175, Coupe KD

Figuur 338: Coupe KD op S175, gefotografeerd vanuit het noorden.

Figuur 339: Gedigitaliseerde coupetekening van S175.

2.3.2.2.7 Bomkraters

Tijdens de opgraving werden zoals eerder aangegeven ook een aantal sporen teruggevonden die naar alle waarschijnlijkheid gelinkt kunnen worden aan de periode van de Eerste Wereldoorlog. Verspreid over het terrein werden 2 bomkraters teruggevonden die vermoedelijk in deze periode kunnen gesitueerd worden.

S8 bevond zich helemaal in het zuidwesten van het projectgebied. In vlak werd het spoor geïnterpreteerd als een waterhoudende structuur. Het was tijdens het couperen dat al snel duidelijk werd dat het ging om een bomkrater, met een vastgestelde diepte minstens 1 m onder het aangelegde archeologische vlak.

WEHE-19 _ 2021A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 8

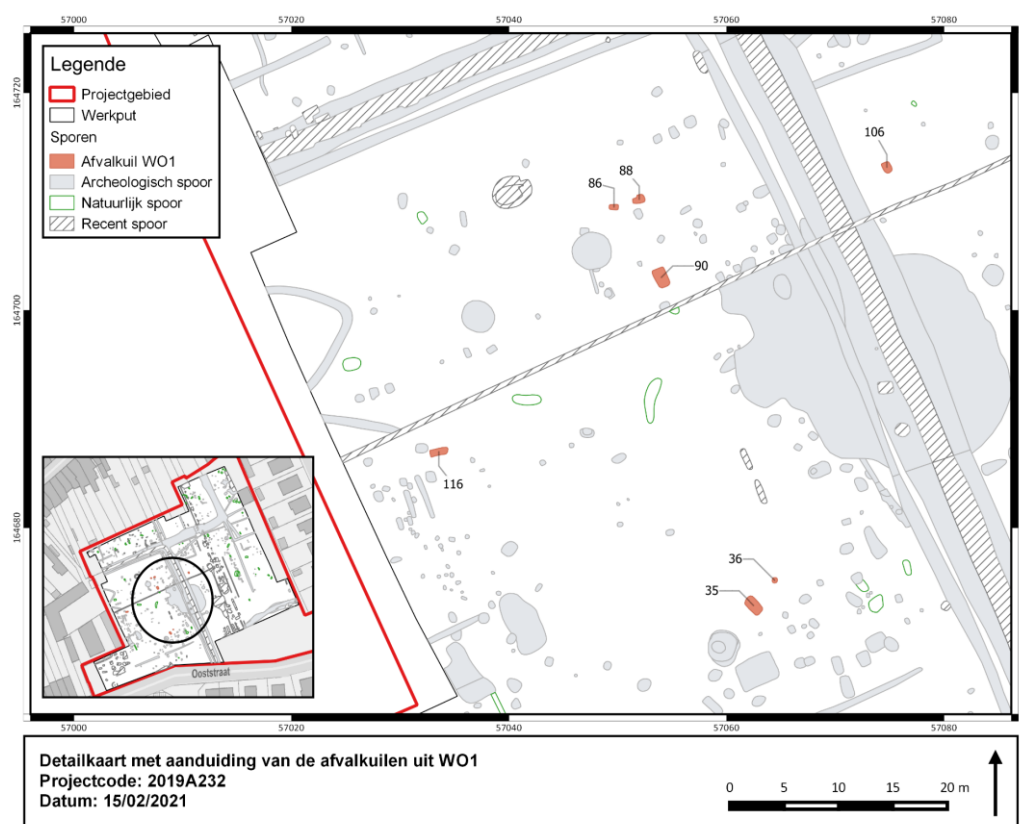
WEHE-19 _ 2021A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 8, Coupe AB

Figuur 340: Vlakopname van S8 (links) en coupe (rechts).

S314 bevond zich in het oostelijke deel van het projectgebied. In de vulling van dit spoor waren verschillende fragmenten ijzer aanwezig die wijzen op ontploft materiaal, ook werd er tijdens de aanleg een klein fragment drijfband aangetroffen.

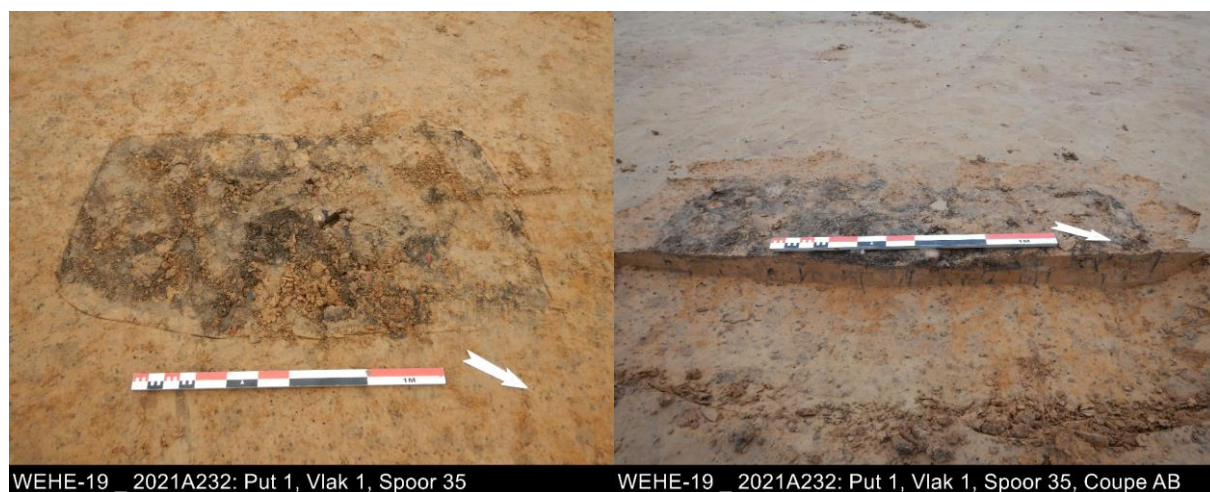
2.3.2.2.8 Afvalkuilen uit de Eerste Wereldoorlog.

Net zoals het aantreffen van bomkraters, werden er ook een aantal afvalkuilen aangetroffen uit de periode van de Eerste Wereldoorlog of kort daarna: S35, S36, S86, S88, S90, S106 en S116.

Figuur 341: Detailkaart met aanduiding van de afvalkuilen uit de Eerste Wereldoorlog.

S35 betrof een vrij rechthoekig spoor met een donker bruine en grijze vulling. In coupe was duidelijk dat het spoor maar zeer oppervlakkig bewaard is gebleven.

WEHE-19_2021A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 35

WEHE-19_2021A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 35, Coupe AB

Figuur 342: Vlakopname (links) en coupe AB (rechts) op S35.

S36 betrof een klein cirkelvormig spoor met een gelijkaardige vulling als S35.

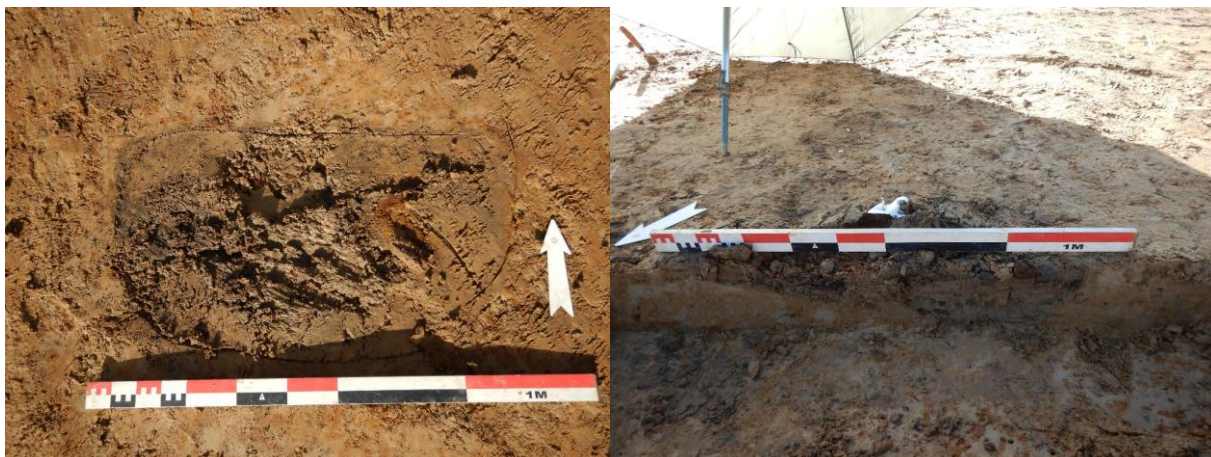

WEHE-19 _ 2021A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 36

WEHE-19 _ 2021A232: Put 1, Vlak 1, Spoor 36, Coupe AB

Figuur 343: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S36.

S86 was een kleine ovale tot rechthoekige kuil met een donker bruine vulling, inclusies bestaan uit bouw materiaal. In coupe was duidelijk dat het spoor vrij ondiep bewaard is gebleven.

WEHE-19 _ 2021A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 86

WEHE-19 _ 2021A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 86, Coupe AB

Figuur 344: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S86.

S90 betrof een rechthoekige afvalkuil waarin op het eerste zicht veel stukken glas zichtbaar waren. Hieruit kon een schop worden gerecupereerd (cfr. *supra*).

WEHE-19 _ 2021A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 90

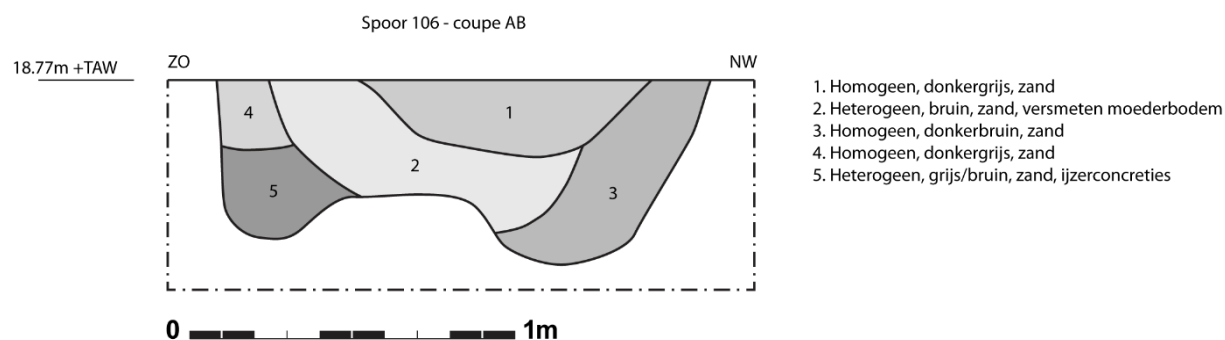
Figuur 345: Vlakopname van S90.

S106 was een eerder rechthoekige kuil, die onregelmatig was uitgegraven tot ca. 55 cm onder het aangelegde archeologische niveau. Op basis van de opvulling kan hij vermoedelijk ook eerder in de recentere perioden gedateerd worden.

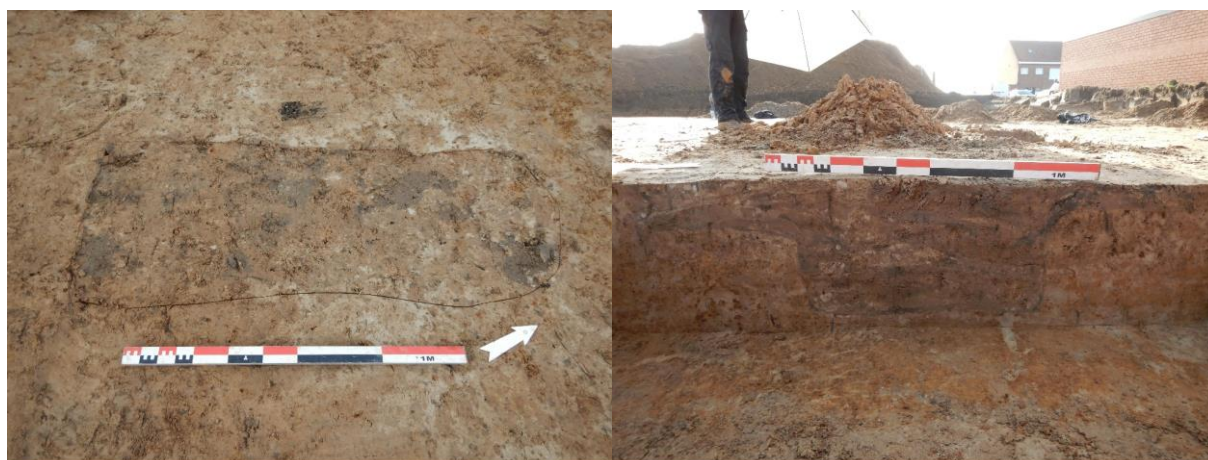
WEHE-19_2021A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 106, Coupe AB

Figuur 346: Coupe AB op S106.

Figuur 347: Gedigitaliseerde coupetekening van S106.

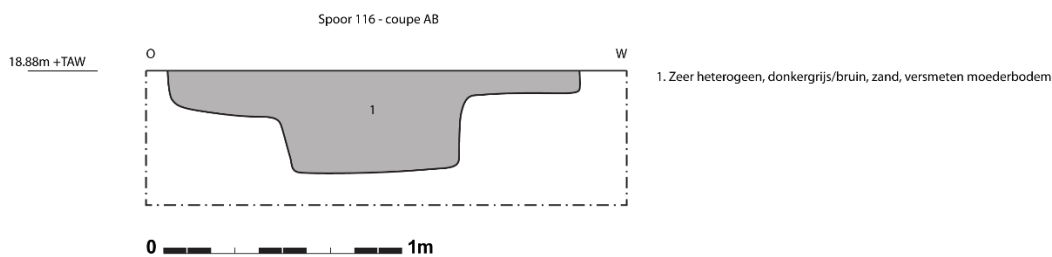
S116 betrof een rechthoekige afvalkuil die vrij vlak was uitgegraven, tot op een diepte van ca. 43 cm onder het aangelegde archeologische vlak.

WEHE-19_2021A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 116

WEHE-19_2021A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 116, Coupe AB

Figuur 348: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S116.

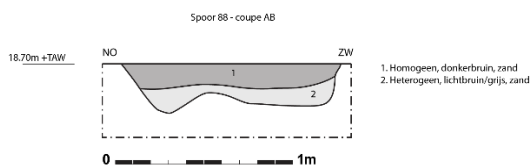

Figuur 349: Gedigitaliseerde coupetekening van S116.

S88 kan op basis van vulling ook vermoedelijk tot deze periode gerekend worden. Er konden echter geen vondsten uit dit spoor gerecupereerd worden om dit beeld te versterken. Het betrof een kuil met een bruine vulling en scherpe aflijning in vlak. Zowel in vlak als in coupe was het spoor eerder onregelmatig.

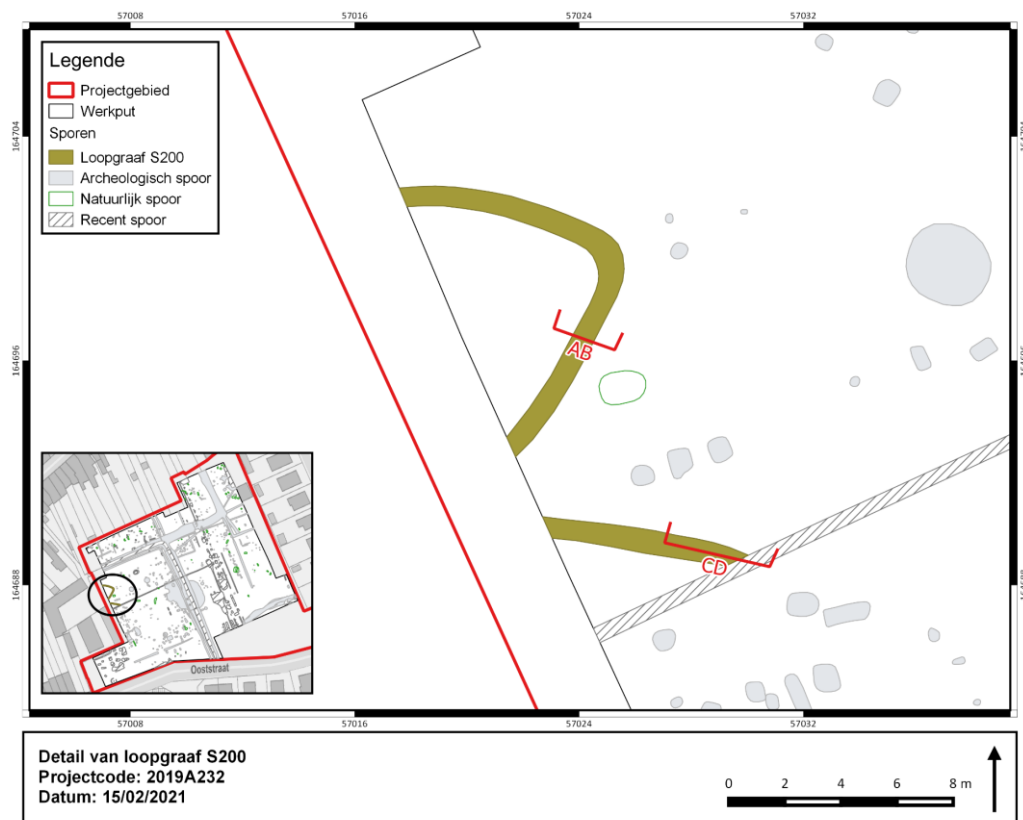
Figuur 350: Vlakopname (links) van en coupe AB (rechts) op S88.

Figuur 351: Gedigitaliseerde coupetekening van S88.

2.3.2.2.9 Loopgraaf

Aan de westelijke rand van het projectgebied werd het vermoedelijke tracé van een loopgraaf aangesneden, S200. Het gaat om een spoor dat gekenmerkt wordt door een ietwat grillig verloop. De maximale breedte is ca. 70 cm in vlak. Het spoor werd éénmaal gecoupeerd in de breedte en ook eenmaal in de lengte. In coupe was dit ca. 1 m diep uitgegraven. De lengtecoupe werd geplaatst aan het vermoedelijke eindpunt van het spoor, nadien werd het niet meer opnieuw waargenomen binnen het projectgebied.

Figuur 352: Detail van loopgraaf S200.

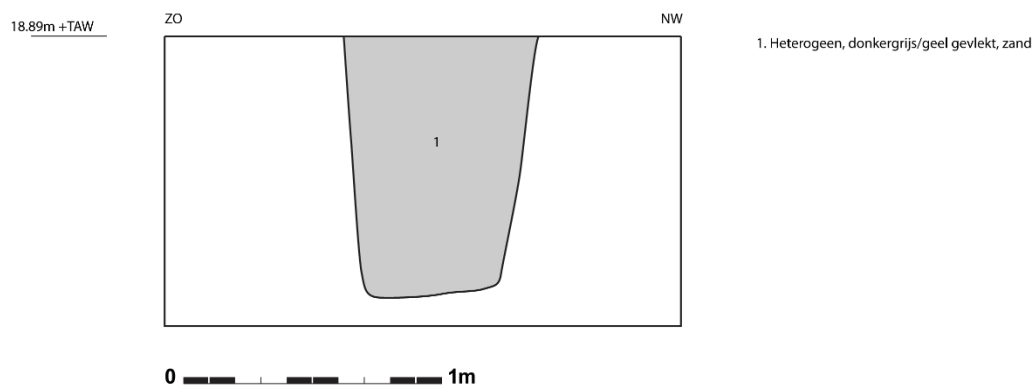

Figuur 353: Vlakopname van een deel van Werkput 2 met zicht op S200 (in het rood aangeduid).

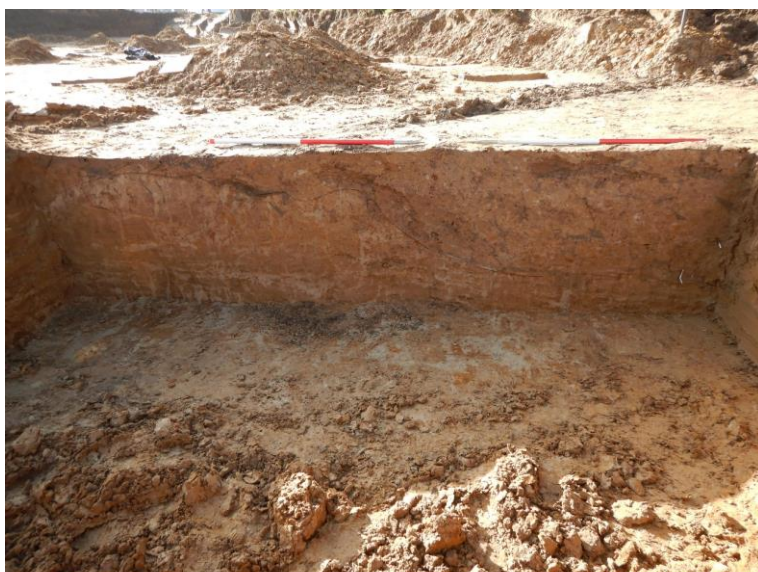

WEHE-19 _ 2021A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 200, Coupe AB
 Figuur 354: Coupe AB op S200.

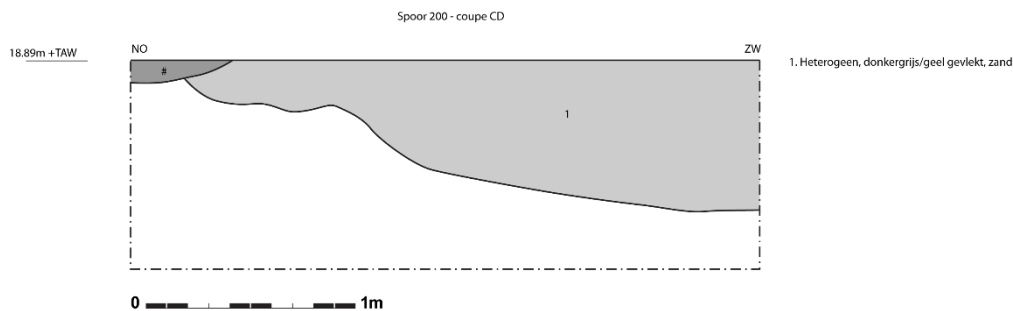
Spoor 200 - coupe AB

Figuur 355: Gedigitaliseerde coupetekening van S200AB.

WEHE-19 _ 2021A232: Put 2, Vlak 1, Spoor 200, Coupe CD
 Figuur 356: Coupe CD op S200.

Figuur 357: Gedigitaliseerde coupetekening van S200CD.

Op basis van historische informatie is geweten dat Wervik gedurende de Eerste Wereldoorlog bezet was door Duitse troepen. Er werden verschillende hoofkwartieren, veldhospitalen en opslagplaatsen opgericht. Bij de strijd om Ieper in 1917 raakt Wervik zwaar beschadigd en het is pas met de Wapenstilstand van 1918 dat de bevolking terugkeert. Dan worden er verschillende noodwoningen opgericht (waarvan er zelf tot op heden nog bewaard zijn).⁸⁷ Deze informatie laat toe te besluiten dat de sporen waarschijnlijk van Duitse oorsprong zijn. De aangetroffen loopgraaf kan mogelijk geïnterpreteerd worden als een oefenloopgraaf.

2.3.3 Bespreking van de resultaten gekoppeld aan het uitgevoerde natuurwetenschappelijke onderzoek

2.3.3.1 Beschrijving van de analysemethoden en technieken

Voor het natuurwetenschappelijk onderzoek van Wervik Ooststraat werden de volgende onderzoeken uitgevoerd:

- Dendrochronologisch onderzoek van een eiken plank en paal met als doel de ouderdom van het hout te bepalen.
- Macrobotanisch en palynologisch onderzoek van verschillende stalen afkomstig uit 2 waterputten, 2 waterkuilen, een drenkkuil en 7 paalkuilen
 - o 13 stalen werden door middel van een quickscan gewaardeerd in functie van palynologisch onderzoek. Na afloop werden 6 stalen palynologisch onderzocht.
 - o 17 stalen werden door middel van een quickscan gewaardeerd in functie van macrobotanisch onderzoek. Na afloop werden 5 stalen macrobotanisch verder onderzocht.
- Voorts werden nog 2 C¹⁴-dateringen uitgevoerd.

2.3.3.2 Beschrijving van de uitwerkingsmethoden

Zie Bijlagen 1 tot 3.

2.3.3.3 Beschrijving van de vondsten die op basis van selectie bij het assessment verder onderzocht werden

Alle vondsten werden bestudeerd en onderworpen aan een assessment. Hierbij werden alle vondsten per vondstcategorie uitgesplitst, geteld en gewogen. Op die manier kon een gedegen assessment gemaakt worden. Voor het aardewerk gold dat er verschillende deelcategorieën werden gemaakt. Het gaat onder meer om een opdeling in handgevormd en gedraaid aardewerk, alsook een opdeling op basis van baksel en vermoedelijke datering. Een laatste niveau bestond indien mogelijk uit een typologische opsplitsing. De overige vondsten werden eveneens

⁸⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14166>

gesplitst, geteld en gewogen. De maalstenen werden ook zoveel mogelijk opgesplitst per individu. De interessante vondsten werden eveneens gefotografeerd en enkele aardewerkscherven werden geselecteerd om te worden getekend. Het volledige assessment kan teruggevonden worden onder 2.2.2.

Uit enkele van de interessante sporen werden stalen genomen voor verder natuurwetenschappelijk onderzoek. Het gaat hier onder meer om macrobotanisch en palynologisch onderzoek alsook het verkrijgen van een absolute datering.

2.3.3.4 Beschrijving en analyse van de vondstcategorieën

Het aardewerk werd voorgelegd aan Prof. Dr. W. de Clercq van de Vakgroep Archeologie aan de Universiteit van Gent. Het materiaal werd verder bestudeerd door Marie Lefere, Iris Vanhecke en Fedra Slabbinck en ingetekend en gedigitaliseerd door Fedra Slabbinck en Emiel Vandewalle. Alle vondsten werden geteld en gewogen en in een splitslijst ingevoerd. Tijdens het veldwerk werden alle vondsten reeds voorzien van een vondstenkaartje en deze werden op hun exacte locatie ingemeten met behulp van een RTS. Alle vondsten werden correct verpakt volgens vondstcategorie. Tijdens de opgraving werd zowel aardewerk als keramisch bouw materiaal aangetroffen. De aangetroffen maalstenen werden bestudeerd door dr. S. Reniere (Vakgroep Archeologie, Universiteit Gent).

2.3.3.5 Beschrijving van de typologische, chronologische en ruimtelijke indeling van de vondsten

Het merendeel van het aangetroffen vondstmateriaal kan gedateerd worden in de Romeinse periode, meer bepaald vanaf het einde van de 1ste eeuw tot ca. de 3^e eeuw na Chr. Enkele van de vondsten kunnen gedateerd worden in de Nieuwste Tijd, meer bepaald de periode van de Eerste Wereldoorlog. Bijkomend kunnen nog enkele van de vondsten gedateerd worden in de volle tot late middeleeuwen. Bij deze laatste gaat het om aardewerk.

Code	Categorie	Aantal
AW	Aardewerk	303
BOUWMAT	Keramisch bouw materiaal	80
GLS	Glas	3
HT	Hout	5
HK	Houtskool	8
HUTTELM	Hutteleem/verbrande leem	4
MXX	Metaal	47
ODB	Onverbrand dierlijk bot	7
ODL	Leer/huid/bont	2
OPX	Organisch plantaardig	5
SVU	Vuursteen	6
SXX	Natuursteen algemeen	69
XXX	Overig	1
MHK	Monster houtskool	4
MP	Pollenmonster	8
MVON	Monster op vondstmateriaal	30
MZ	Zadenmonster voor botanisch onderzoek	50

Tabel 46: Overzicht en aantallen van de verschillende vondstcategorieën.

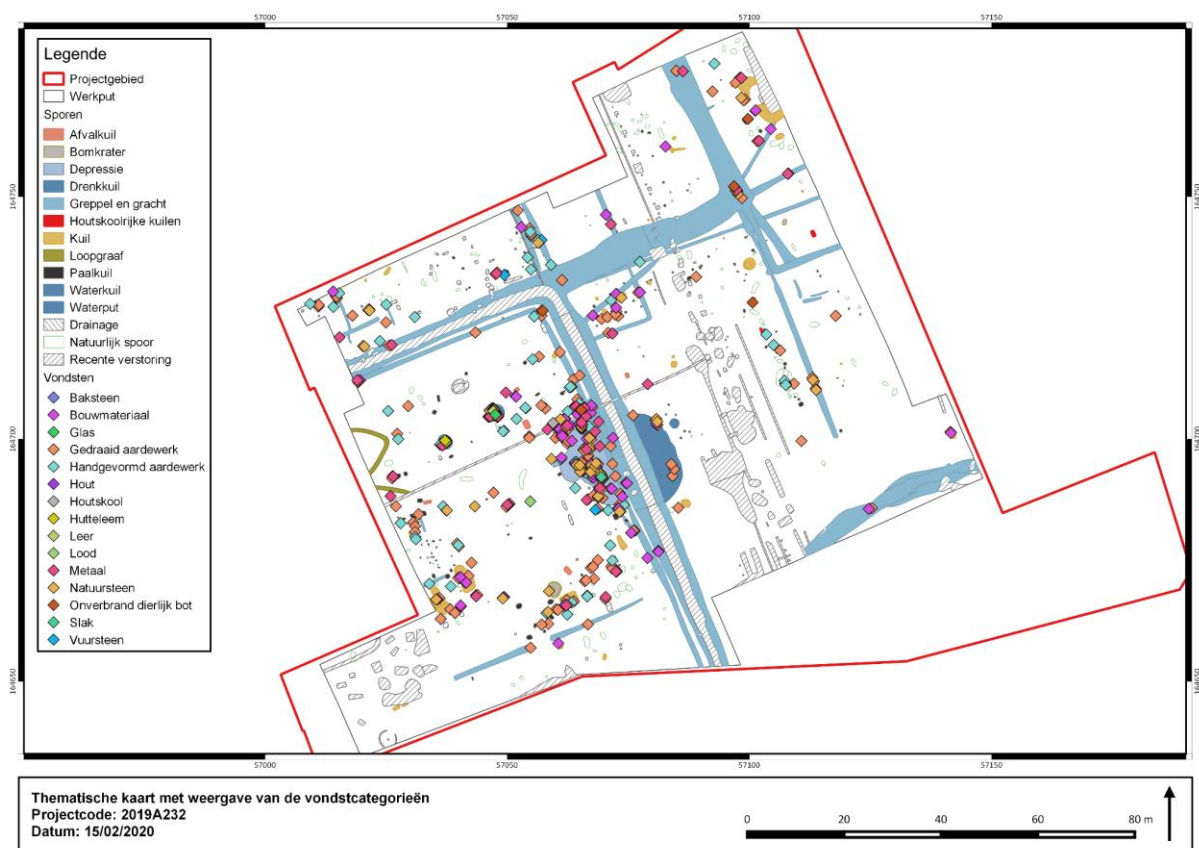
Op basis van de vondstnummers kan gesteld worden dat het grootste aandeel van de vondsten bestaat uit aardewerk. Het gaat hierbij zowel om handgevormd als gedraaid aardewerk. Het gedraaid aardewerk beslaat 1428 scherven (17,834 kg). Het handgevormd aardewerk telt 1066 scherven (16,585 kg). Het verschil tussen de beide is niet zo groot. Het handgevormd aardewerk bestaat voornamelijk uit lokale baksels en het gaat zowel om (kook)potten en fragmenten van *dolia* en bricquetage aardewerk (al komt deze laatste categorie wel niet vaak voor). Enkele van de scherven van het bricquetage aardewerk of zoutcontainer behoren tot het type K-14. Het gaat om een open hoge pot met steile buik en uitbuigend of buitenwaarts geknikt bovendeeel.⁸⁸ Ze kunnen gedateerd worden in de midden-Romeinse periode. Ook het aandeel van het gedraaide aardewerk wijst eerder op een datering in de midden-Romeinse periode. De categorieën gedraaid aardewerk omvatten onder meer: Low Lands Ware (zowel reducerend als oxiderend), Noord Frans (waaronder oa. Bavay), geverfd, gebronsd, *terra nigra*, *terra sigillata* en kruikwaar. Op basis van deze aardewerkvormen kan eveneens een eerder midden-Romeinse datering verondersteld worden. Er werden verschillende fragmenten van borden *terra sigillata* in het type Dragendorff 18/31 aangetroffen. Dit type bord kan gedateerd worden vanaf ca. 90 – 110 AD. Andere types Dragendorff die werden aangetroffen tijdens de opgraving zijn onder meer type 32 dat vooral voorkomt in de late 2^e eeuw. Eenzelfde datering kan gesteld worden voor type 33. Een laatste type is type 36 wat ook eerder in de late 2^e eeuw vooral voorkomt.⁸⁹

Een tweede grote vondstcategorie betreft de categorie natuursteen algemeen. Hieronder valt ook maalsteen. Verschillende fragmenten werden hiervan aangetroffen en bestudeerd zoals te zien in het assessment (2.2.2). Daarnaast werd ook wat bouw materiaal en/of keramisch bouw materiaal aangetroffen, wat normaal is voor een dergelijke site. Dit wijst duidelijk op de aanwezigheid van menselijke bewoning.

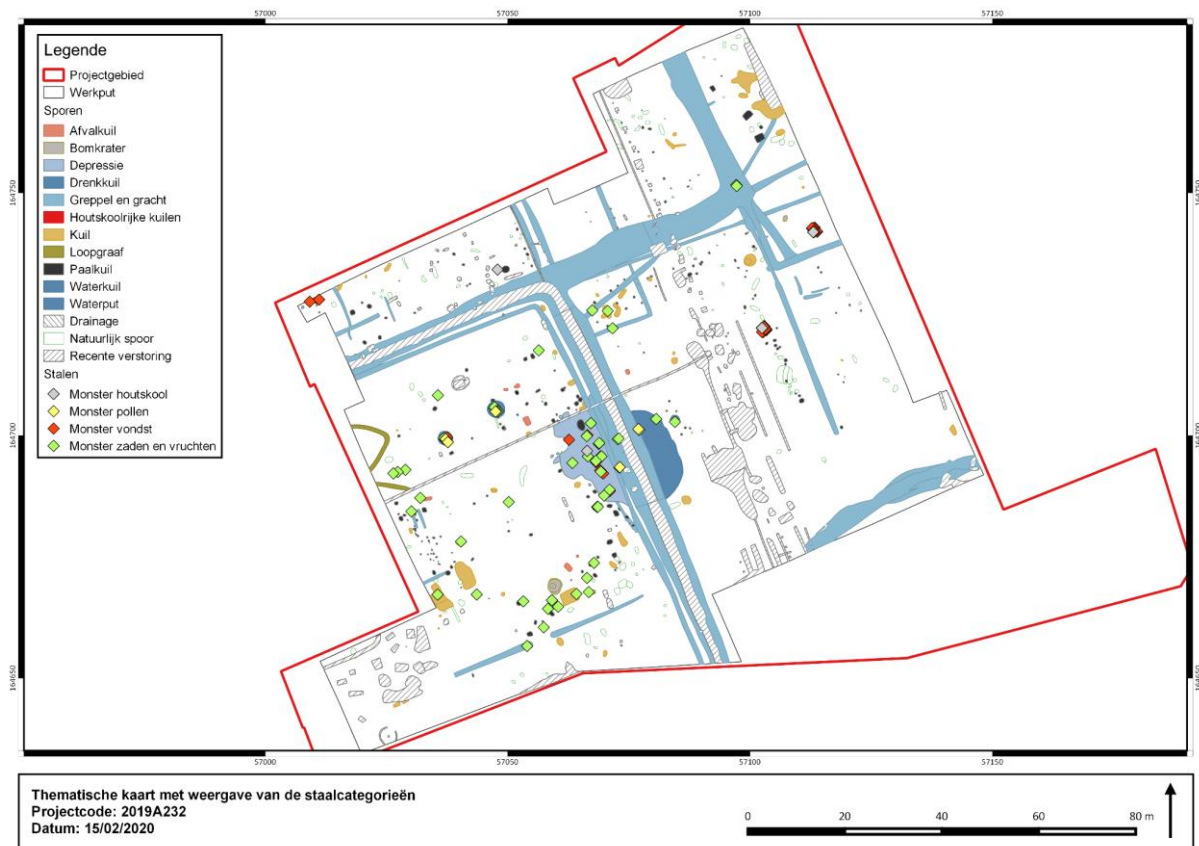
De overige vondstcategorieën nemen een minder groot aandeel in. Verder werden ook nog verschillende stalen genomen voor natuurwetenschappelijk onderzoek.

⁸⁸ Van den Broeke 2012, 168.

⁸⁹ Webster 1996.

Figuur 358: Thematische kaart met weergave van de vondstcategorien.

Figuur 359: Thematische kaart met weergave van de staalcategorien.

2.3.4 Datering en interpretatie van de archeologische site

2.3.4.1 Relatieve datering op basis van het sporen- en vondstenbestand

Op basis van de aangetroffen sporen en vondsten kan gesteld worden dat er zich ter hoogte van het projectgebied gelegen in Wervik aan de Ooststraat een site bevindt die kan gedateerd worden in de midden-Romeinse periode. Er werden verschillende bewoningssporen aangetroffen.

2.3.4.2 Absolute datering op basis van de vondsten

Het uitgevoerde assessment op het aangetroffen vondstmateriaal toont aan dat de aangetroffen archeologische sporen gedateerd kunnen worden vanaf het einde van de 1ste eeuw na Chr. Het gaat om een datering in de midden-Romeinse periode. Voorts werd uit grachten nog wat middeleeuws aardewerk gerecupereerd. Als laatste zijn wat sporen uit de periode van de Eerste Wereldoorlog aangetroffen.

2.3.4.3 Absolute datering op basis van natuurwetenschappelijke dateringstechnieken

Er werden 2 C14 dateringen uitgevoerd, het gaat om een gecalibreerde datering van 39 v. Chr. tot 222 na Chr. voor S235 en 81-236 na Chr. voor S191. Dit toont eveneens aan dat deze sporen voornamelijk in de midden-Romeinse tijd kunnen gedateerd worden (meer informatie hieromtrent kan aangetroffen worden in Bijlage 3).

Bijkomend werd ook getracht om de waterputten te dateren op basis van gerecupereerd hout. Bij S75 (V556) leverde dit helaas geen resultaat op. Het jaarringenpatroon heeft geen overeenkomst met de beschikbare referentiekaders. V546 afkomstig van S80 kan wel worden gedateerd. Deze plank heeft een vroegst mogelijk kapjaar ná 119 ± 10 jaar. Dit kan tot enkele tientallen jaren later zijn. Ook dit komt overeen met de midden-Romeinse periode (meer informatie hieromtrent kan aangetroffen worden in Bijlage 2).

2.3.4.4 Absolute datering op basis van historische bronnen⁹⁰

Wervik is gekend omwille van zijn historische en archeologisch verleden. De oudste resten betreffende menselijke aanwezigheid in Wervik dateren uit de neolithische periode. Voorts werden ook al resten aangesneden uit de ijzertijd.

Tijdens de Romeinse periode is er sprake van een nederzetting, meer bepaald een *vicus*, te Wervik. Deze *vicus* kende een bloeiperiode in de 1ste en 2^e eeuw na Chr. dankzij een bloeiende handel langs de weg Boulogne-Bavay.

Ook in de middeleeuwen is Wervik nog van belang. De Sint-Maartenskerk, die mogelijk teruggaat tot de 10^e eeuw, ontstond waarschijnlijk als kapel van de heerlijkheid Oosthove. Iets later, vanaf de 12^e eeuw, beleefde Wervik een bloeiperiode, vooral dankzij de opkomst van de Wervikse draperie. In de 16^e eeuw viel deze groei volledig stil, mogelijks te relateren aan stadsbranden, godsdienstoorlogen en pestepidemieën.

In de Eerste Wereldoorlog wordt Wervik bezet door de Duitse troepen die er hun hoofdkwartieren, veldhospitals en opslagplaatsen oprichtten. De stad wordt in 1917 zwaar beschadigd tijdens de strijd om Ieper.

⁹⁰ Overgenomen uit VVR van het proefsleuvenonderzoek met projectcode 2018F154.

Wanneer deze gegevens gekoppeld worden aan beschikbare archeologische informatie kan het volgende gesteld worden. De bloeiperiode van de *vicus* komt ongeveer overeen met de dateringen in de Ooststraat. Voorafgaand aan de opgraving van dit eindrapport werd een ander archeologisch onderzoek uit gevoerd in de Ooststraat. Hierbij werden funeraire resten aangesneden uit de late ijzertijd/vroeg-Romeinse periode, alsook enkele middeleeuwse en latere resten, te linken aan de Eerste Wereldoorlog.⁹¹

2.3.4.5 Tafonomische opbouw en formatie van de archeologische site

Op basis van de uitgevoerde onderzoeken kan met zekerheid worden aangetoond dat er archeologische resten aanwezig zijn binnen het projectgebied. Deze werden volledig onderzocht tijdens de vlakdekkende opgraving. Op basis van het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek werd een bewoningssite uit de Romeinse periode verondersteld. Tijdens de vervolgoopgraving kon dit inderdaad bevestigd worden. Er werden verschillende bewoningssporen waargenomen in de vorm van (paal)kuilen, greppels en grachten, een drenkkuil, waterkuilen en waterputten. Het merendeel van deze sporen kan gedateerd worden in de Romeinse periode, meer bepaald de midden-Romeinse periode. Duidelijke gebouwplattegronden konden niet worden herkend, al konden enkele structuren die vermoedelijk als gebouwplattegrond kunnen worden geïnterpreteerd, herkend worden. De verschillende aangetroffen sporen tonen duidelijk aan dat er zich bewoning heeft voorgedaan binnen het projectgebied. Op basis van de aangetroffen vondsten alsook natuurwetenschappelijk onderzoek kan een datering in de midden-Romeinse tijd verondersteld worden voor de Romeinse sporen. Dit komt ongeveer overeen met de bloeiperiode van de *vicus* van Wervik die zich vlakbij bevond. Middeleeuws materiaal kon voornamelijk worden gerecupereerd uit enkele (percelerings)grachten en –greppels. Als laatste kunnen enkele sporen en vondsten gedateerd worden in de Nieuwste Tijd, meer bepaald de periode van de Eerste Wereldoorlog.

2.3.5 Synthese

2.3.5.1 Gemotiveerde interpretatie van de vondsten, vondstcategorieën, sporen, spoorcombinaties, spoorcategorieën, archeologische structuren, en activiteitenzones

Tijdens de opgraving aan de Ooststraat te Wervik werden verschillende sporen aangetroffen. Op basis van de aangetroffen vondsten kan gesteld worden dat het merendeel van de sporen gedateerd kan worden in de Romeinse periode, meer bepaald de midden-Romeinse periode (69 na Chr. – 284 na Chr. De archeologische sporen manifesteren zich in de C-horizont, in een ABC-opbouw. Het gaat onder meer om paalsporen, kuilen, greppels en grachten, houtskoolrijke kuilen, waterhoudende structuren, drenkkuil/depressie, afvalkuilen uit de Eerste Wereldoorlog en 2 loopgraafsegmenten. Daarnaast konden ook nog verschillende recente verstoringen alsook natuurlijke verstoringen worden geregistreerd. Wanneer gekeken wordt naar de paalsporen en hun onderlinge verhoudingen kan gesteld worden dat 11 structuren kunnen worden herkend. Het betrof hier configuraties van paalsporen waarin een bepaalde regelmatigheid kan worden waargenomen. Het betreft geen duidelijke gebouwplattegronden, al maken enkele van deze sporen vermoedelijk deel uit van een gebouwplattegrond. Enkele van deze mogelijke gebouwplattegronden zouden op basis van typologie kunnen gedateerd worden vanaf de Flavische periode, wat neerkomt met het begin van de midden-Romeinse periode. Nog tot deze periode behorende zijn enkele waterhoudende structuren. Enkel S75 en S191 konden niet gedateerd worden. Duidelijke activiteitenzones konden niet herkend worden. Er kan bijgevolg gesteld worden dat er zich ter hoogte van de Ooststraat/Hellestraat bewoning heeft voorgedaan

⁹¹ De Ketelaere, 2020.

vanaf de 1ste eeuw na Chr. tot zeker in de 2^e tot eventueel 3^e eeuw. Op basis van het voorkomen van enkele greppels en grachten kan gesteld worden dat er zich mogelijke enkele erven voordoen. Het recent opgegraven grafveld aan de overzijde van de Ooststraat dateert net iets ouder dan de aangetroffen bewoningssporen in het projectgebied. Voorts konden nog enkele greppels herkend worden, één ervan S1 heeft een vermoedelijke datering vanaf de Romeinse periode, maar was zeker ook nog in gebruik in de middeleeuwen. Er werden ook nog enkele kuilen aangetroffen met een middeleeuwse datering. Hierin is geen duidelijke configuratie te herkennen. Een recente verstoring van een leiding maakte tevens ook nog gebruik van de bedding. Een laatste periode waarin sporen en vondsten kunnen gedateerd worden, betreft de periode van de Eerste Wereldoorlog. Verspreid over het projectgebied konden enkele afvalkuilen uit deze periode worden aangetroffen, alsook 2 loopgraafsegmenten van éénzelfde loopgraaf. Op basis van historische bronnen is geweten dat de Duitsers Wervik hadden ingenomen tijdens de Eerste Wereldoorlog. De aangetroffen sporen moeten bijgevolg in deze context worden gezien. Mogelijk bevonden zich enkele Duitse korpsen in de hoeve Meebilk die werd afgebroken in 2015. Deze hoeve bevond zich aan de overkant van het projectgebied, aan de Ooststraat.

2.3.5.2 Confrontatie van de bevindingen met eerder uitgevoerd onderzoek

Tijdens het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek werden verschillende (bewonings)sporen aangetroffen die wezen op een datering in de Romeinse periode. Dit kon worden bevestigd door het vervolgonderzoek. Het betrof een site met bewoningssporen uit de midden-Romeinse tijd. Een hoofdgebouw met verdiept stalgedeelte kon evenwel niet worden herkend. Het mogelijke verdiepte stalgedeelte dat werd omschreven in de proefsleuven, bleek een drenkkuil/depressie te zijn. Naast de waterput die reeds werd aangetroffen tijdens het vooronderzoek kon nog een tweede waterput worden herkend, alsook nog 2 waterkuilen.

2.3.5.3 Verwachtingen ten aanzien van nog niet opgegraven archeologisch erfgoed op het onderzochte terrein

Het projectgebied werd in zijn volledigheid onderzocht, zoals aangegeven in het verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek.

2.3.5.4 Besluit

Op basis van de uitgevoerde vooronderzoeken was duidelijk dat er zich een archeologische site bevond ter hoogte van het projectgebied gelegen aan de Ooststraat te Wervik. De opgraving leverde verschillende sporen op die kunnen gedateerd worden vanaf de midden-Romeinse periode. Er werden in totaal 11 structuren herkend bestaande uit verschillende paalsporen. In enkele van deze structuren kon een mogelijk hoofdgebouw herkend worden dat mogelijk kan gedateerd worden vanaf het begin van de midden-Romeinse periode of de Flavische dynastie. Dit komt overeen met de verkregen C¹⁴-dateringen voor de beide waterkuilen. Deze structuren komen voor binnen een configuratie van greppels en grachten waarin mogelijk enkele erven te herkennen zijn. Ook op één van de houten planken van één van de waterputten werd dendrochronologisch onderzoek uitgevoerd, waarbij eveneens een datering in die periode kon worden vastgesteld. Ook het vondstmateriaal wijst op een datering in de midden-Romeinse periode. Het oudst aangetroffen aardewerk kan aan het begin van de midden-Romeinse periode gedateerd worden. Bij het aardewerk betreft het zowel gedraaid als handgevormd Romeins aardewerk. Er werden verschillende baksels aangetroffen gaande van *terra sigillata* tot bricquetage-aardewerk. Verder werden ook enkele middeleeuwse kuilen aangetroffen alsook enkele grachten. Uit de periode van de Eerste Wereldoorlog dateren enkele afvalkuilen en 2 loopgraafsegmenten. Deze zijn te linken aan de Duitse aanwezigheid tijdens deze periode.

Algemeen kan verondersteld worden dat het projectgebied bewoning kende vanaf de late 1ste eeuw na Chr. tot zeker in de 3^e eeuw, dit komt ongeveer overeen met de grootste bloeiperiode van de Romeinse *vicus*. Op basis van het natuurwetenschappelijk onderzoek is trouwens duidelijk dat er zeker contacten moeten geweest zijn tussen de Romeinse bezetters en lokale bewoners. Daarenboven is een deel van het handgevormde aardewerk vermoedelijk van lokale makelij en in het centrum van Wervik werden recent nog enkele pottenbakkersovens opgegraven.

2.3.5.5 Belang en betekenis van de archeologische site binnen de bestaande kennis

Deze site kan een belangrijke aanvulling vormen over de kennis van het midden-Romeinse Wervik en zijn nauwe omgeving. Het betreft een site die vermoedelijk nauwe contacten had met de inwoners van de Romeinse *vicus*.

2.3.5.6 Zones waar geen archeologisch erfgoed aanwezig is.

Zoals eerder aangegeven werd de volledige advieszone opgegraven. Bijgevolg zijn er binnen het projectgebied geen zones waar nog archeologisch erfgoed wordt verwacht.

2.3.6 Beantwoording van de onderzoeksvragen

Bij het verder uitwerken van deze opgraving en het schrijven van het eindrapport is het noodzakelijk dat er op de volgende onderzoeksvragen, gesteld voorafgaand aan de opgraving een antwoord wordt geformuleerd⁹²:

a) Landschappelijk en bodemkundig

- Wat is de landschapstypologische context van het projectgebied? Wat is de archeologisch relevante geologische en bodemkundige opbouw?

Het projectgebied is gelegen in de zandleem- en leemstreek in het Land van Roeselare-Kortrijk. Net ten zuiden is een heuvel gelegen en het projectgebied zelf ligt in een alluviale vlakte. De hoogte van het projectgebied varieert tussen 19 en 20 m TAW.

Hydrografisch gezien ligt het projectgebied in het Leiebekken met als deelbekken Grensleie. Rondom het projectgebied liggen verschillende beken en rivieren. De Leie stroomt ten zuiden van het projectgebied. Ten westen stroomt de Sint-Jansbeek en ten oosten zijn de Rapetbeek en de Vuilebeek te zien.

Het projectgebied is gelegen in het Lid van Moen (Formatie van Kortrijk) en is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting. Quartair geologisch gezien is het projectgebied gelegen in het Type 3. Dit type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen bevatten van het Quartair.

Voorafgaand aan de opgraving bevonden er zich ter hoogte van het projectgebied 2 voetbalvelden. Op basis van de bodemkaart is eveneens een matig droge tot

⁹² Lefere et al. 2018.

droge zandleembodem te veronderstellen, dit kon worden bevestigd tijdens het proefsleuvenonderzoek en de daaropvolgende opgraving. Het overgrote deel van het terrein wordt gekenmerkt door een ABC-opbouw. De A-horizont is een Ap-horizont bestaande uit donker bruin grijze zandleem met baksteenbrokjes en keitjes. Waar de bodem niet te zwaar verstoord is, is er onder de Ap-horizont een vrij dikke Bt-horizont aanwezig. De C-horizont betreft een oranjegeel gelamineerd (lemig- zand met diffuus gevlekte gleyverschijnselen.

- Wat zijn de verschillende landschappelijke elementen in het onderzoeksgebied? Hebben deze invloed gehad op de locatiekeuze van de verschillende vindplaatsen? *Op basis van de geplateerde profielen kan een duidelijke ABC-bodem verondersteld worden. Er zijn niet echt landschappelijke elementen waar te nemen in het projectgebied, het voorkomen van 2 voetbalvelden in het verleden kan hiervoor een oorzaak geweest zijn.*
- Wat kan er op basis van het organisch vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling, het voedselpatroon en de bestaanseconomie binnen de nederzetting? Welke cultuurgewassen werden in de verschillende fasen verbouwd? Zijn er aanwijzingen voor chronologische verschuivingen? *Het archeobotanisch onderzoek toont aan dat broodtarwe, gerst, emmer, pluimgierst, spelt, vlas, koriander, selderij, zwarte mosterd, walnoot en kers tot het gewassenspectrum van de site in de Romeinse tijd behoren. Of rogge en haver tot het gewassenspectrum kunnen worden gerekend, is niet zeker. Op basis van het botanisch onderzoek kunnen geen uitspraken worden gedaan voor chronologische verschuivingen.*

b) Nederzetting(en)/erf (erven)

- Wat is de aard, datering en ruimtelijke samenhang van de verschillende elementen in de vindplaats?
Tijdens de vlakdekkende opgraving werden sporen aangetroffen uit 3 perioden:
 - *Er werden verschillende sporen herkend die op basis van het bijbehorende vondstmateriaal, alsook natuurwetenschappelijk onderzoek in de Romeinse periode kunnen worden gedateerd, meer bepaald de midden-Romeinse tijd. Het gaat hierbij om (paal)kuilen, greppels en grachten, waterhoudende structuren, houtskoolrijke sporen en een drenkkuil/depressie.*
 - *Verder werden nog enkele sporen waaronder kuilen en grachten aangetroffen die kunnen worden gedateerd in de volle tot late middeleeuwen*
 - *Een laatste periode waaruit sporen zijn aangetroffen betreft de periode van de Eerste Wereldoorlog: het gaat hierbij om afvalkuilen, bomkraters en 2 segmenten van een loopgraaf.*
 -
- Wat zijn de structuren die effectief werden aangetroffen?
Er konden in totaal 11 structuren worden herkend in de verschillende configuraties van (paal)kuilen. Er konden geen volledige gebouwplattegronden worden herkend, het gaat telkens om delen van gebouwplattegronden. In enkele gevallen gaat het enkel om palenrijen, waardoor de toekenning van een gebouwtype uitbleef. Mogelijk werd een gebouwtype De Clercq IIC herkend in Structuur 1. Structuur 2 zou kunnen een type VI vormen. Structuren 3 en 4 zouden mogelijk behoren tot het type IA. Structuur 6 is vermoedelijk een bijgebouw of spieker. Structuur 7 kan

opnieuw een mogelijke 2-schepige structuur zijn van het type I of II. De overige structuren bestaan uit palenrijen, waardoor een exacte identificatie uitblijft.

- Werd er nu effectief een hoofdgebouw met een verdiept stalgedeelte aangetroffen zoals de proefsleuven deden vermoeden?
Nee, het verdiept stalgedeelte dat in de proefsleuven werd herkend bleek een drenkkuil/depressie te zijn.
- In hoeverre kunnen er gebouwplattegronden worden herkend en kunnen er uitspraken gedaan worden met betrekking tot typen plattegronden en functionele en constructieve aspecten van de gebouwen? Is er sprake van herstelfasen? Zijn er aanwijzingen voor interne organisatie binnen de gebouwen?
Zoals reeds aangegeven kan geen enkele gebouwplattegrond met zekerheid worden herkend, omdat er geen volledige exemplaren werden aangetroffen. Mogelijk konden gebouwen van het type IA, IIC en VI volgens prof. dr. De Clercq herkend worden. Verder kunnen geen uitspraken gedaan worden over de functionele en constructieve aspecten van de gebouwen. Ook duidelijk herstelfasen zijn niet te herkennen, alsook de interne organisatie kan niet worden beschreven.
- Is er sprake van één of meerdere erven? Of is er een nederzetting te herkennen?
Het is niet duidelijk of er één of meerdere erven zichtbaar zijn. Het voorkomen van S1, S2, S250, S326 en S299 doet enige afbakening vermoeden, maar dit kon niet met zekerheid worden aangetoond. Indien deze sporen afbakeningsgreppels zouden vormen zouden in principe enkele individuele erven kunnen worden herkend. Het ontbreken van duidelijke gebouwplattegronden laat echter niet toe om deze interpretatie hard te maken.
- Hoe is dit alles opgebouwd en wat zijn de onderlinge verhoudingen?
Indien er verschillende erven herkenbaar zouden zijn, zou het mogelijk gaan om een vijftal erven. Hierbij spelen de grachten/greppels S1, S2, S250, S326 en S299 een grote rol.
- Zijn er verschillende bewoningsfasen vast te stellen? Evolveerde de inrichting van de nederzetting, erf of erven doorheen de tijd?
Het is niet mogelijk om verschillende bewoningsfasen vast te stellen. Het is eveneens niet duidelijk of de inrichting van de nederzetting, erf of erven evolueerde doorheen de tijd.
- Zijn er aanwijzingen voor menselijke activiteit voorafgaand aan de Romeinse periode? Zo ja, wat is hun aard, omvang en datering?
Er zijn geen oudere sporen aangetroffen, dan deze uit de Romeinse periode.
- Wat met de concentratie kuilen in de zuidoostelijke hoek van het projectgebied? Kunnen daarin structuren worden herkend? Zo ja, wat is hun aard, omvang en datering?
Tijdens het vervolgonderzoek bleek al snel dat dit restanten waren van de aanwezige Bt-horizont.

c) Landinrichting

- Op welke manier is het cultuurlandschap ingericht?

Op basis van het onderzoek kan gesteld worden dat er zich vermoedelijk verschillende gebouwen en/of bijgebouwen voordeden binnen het projectgebied. Deze bevonden zich op een eerder geringe afstand van elkaar en maken vermoedelijk deel uit van verschillende erven. Het is echter niet duidelijk vast te stellen of deze gebouwen zich apart voordeden doorheen de tijd of ze er allemaal gelijktijdig stonden. Ook kan niet aangetoond worden of er effectief verschillende erven aanwezig waren. Het voorkomen van enkele grachten zoals S1, S2, S250, S326 en S299 doet dit wel vermoeden, al kan dit niet met zekerheid worden bevestigd. Bijkomend kan op basis van het natuurwetenschappelijk onderzoek een relatief open landschap verondersteld worden waarin er zich een aantal structuren zoals gebouwen en waterputten bevonden. Dit landschap zou mogelijk kunnen hebben geëvolueerd doorheen de tijd. Op basis van het natuurwetenschappelijk onderzoek zou kunnen aangetoond worden dat er ten tijde van waterput S75 nog net iets meer bomen voorkwamen dan tijdens het gebruik van waterput S80. Het uitblijven van een datering voor S75 laat echter niet toe om dit met zekerheid te besluiten. In het algemeen kan gesteld worden dat er zich verschillende gebouwen bevonden binnen het projectgebied, net zoals enkele waterhoudende structuren, alsook een depressie/drenkkuil. Mogelijk werden deze gebouwen van elkaar gescheiden door enkele afbakeningsgreppels waardoor er sprake zou zijn van verschillende erven, maar dit kan niet met zekerheid worden aangetoond. Er is enkel het vermoeden.

- Zijn er zoals het proefsleuvenonderzoek doet vermoeden afbakeningsgreppels te herkennen? Zijn er op die manier woonerven of landbouwwarealen te herkennen, die gemarkeerd zijn aan de hand van greppelsystemen (bewoning, productie, opslag, ambachtelijke activiteiten, ...)
Zoals hierboven reeds aangegeven, kan hier enkel het vermoeden van afbakeningsgreppels geopperd worden. Indien S1, S2, S250, S326 en S299 te interpreteren zijn als afbakeningsgreppels kunnen mogelijk een 5-tal afgescheiden erven herkend worden, waarbij het erf in het zuidwesten dan het grootste zou zijn. Mogelijk is daar in de vorm van S4 en S5 en de daartussen liggende opening tevens een toegang of ingang te zien. Opnieuw, dit kan niet met zekerheid worden aangetoond.
- Is er een directe relatie met het landschap (oriëntatie van de greppels) op natuurlijke of structurerende elementen?
Nee.
- Zijn er typologische verschillen merkbaar in de greppels? Zo ja, waaraan zijn deze verschillen gerelateerd (afbakeningen versus afwatering, woonareaal versus landbouwareaal, ...)?
Nee.

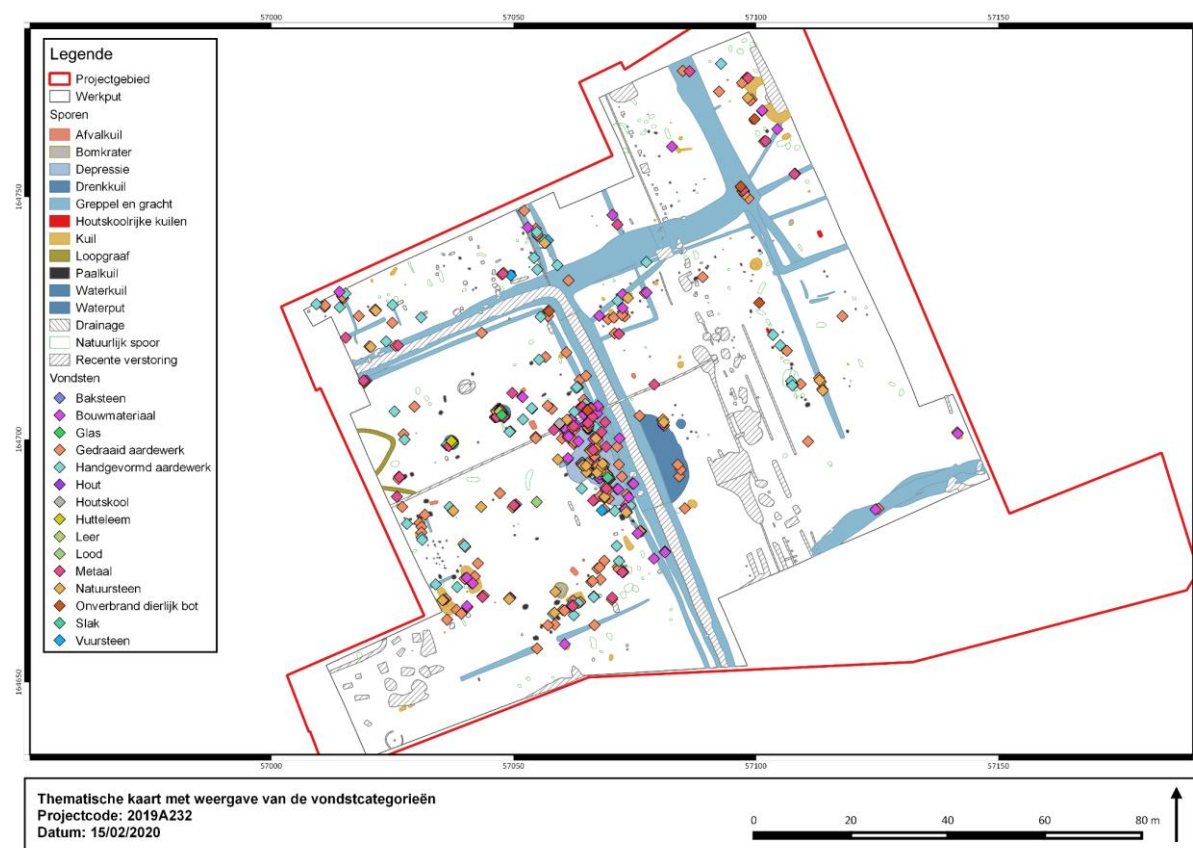
d) Materiële cultuur

- Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten en wat is de vondstdichtheid?

Code	Categorie	Aantal
AW	Aardewerk	303
BOUWMAT	Keramisch bouw materiaal	80
GLS	Glas	3

HT	Hout	5
HK	Houtskool	8
HUTTELM	Hutteleem/verbrande leem	4
MXX	Metaal	47
ODB	Onverbrand dierlijk bot	7
ODL	Leer/huid/bont	2
OPX	Organisch plantaardig	5
SVU	Vuursteen	6
SXX	Natuursteen algemeen	69
XXX	Overig	1
MHK	Monster houtskool	4
MP	Pollenmonster	8
MVON	Monster op vondstmateriaal	30
MZ	Zadenmonster voor botanisch onderzoek	50

Tabel 47: Overzicht en aantallen van de verschillende vondstcategorieën.

Figuur 360: Thematische kaart met weergave van de vondstcategorieën.

Figuur 361: Thematische kaart met weergave van de staalcategorieën.

- Wat is de conserveringsgraad van de verschillende materiaalcategorieën (inclusief aanwezig archeobotanisch en archeozoologisch materiaal)? Zijn er verschillen op te merken binnen de vindplaats?

Over het algemeen zijn de vondsten goed bewaard gebleven. De metaalvondsten vertonen enige corrosie. De aardewerkvondsten die in de grachten en/of greppels aangetroffen werden vertonen mogelijks enkele sporen van verwerking.

De conservering van het archeobotanisch materiaal in de onderzochte sporen varieert sterk: alleen in de dieper gelegen vullingen van de waterputten zijn onverkoelde resten bewaard gebleven. Mogelijk zijn de conserverende omstandigheden ter hoogte van waterput S75 wat minder goed geweest dan ter hoogte van waterput S80.

- Welke typologische ontwikkeling maakte het aardewerk door in de aangetroffen fasen? In hoeverre zijn (chrono)typologieën met betrekking tot aardewerk en andere materiaalcategorieën uit aangrenzende regio's toepasbaar? Welke overeenkomsten en welke verschillen zijn aanwijsbaar?

Zoals eerder aangegeven werden sporen en vondsten aangetroffen uit 3 perioden. Voor wat betreft de Romeinse periode is te zien dat het gaat om een combinatie van handgevormd en gedraaid aardewerk. Bij deze laatste waren verschillende soorten te herkennen: Noord-Frans, Low Lands Ware (oxiderend en reducerend), terra sigillata, terra nigra en kruikwaar. Ook werden onderdelen van mortaria en dolia aangetroffen. Het overige handgevormde aardewerk bestaat voornamelijk uit kookpotten, die vermoedelijk lokaal werden geproduceerd. Enkele van de baksels zijn enkel nog maar in West-Vlaanderen herkend.

Er werd ook wat middeleeuws aardewerk aangetroffen, het gaat om grijs en rood gebakken aardewerk. Uit de periode van de Eerste Wereldoorlog werd eveneens

materiaal aangetroffen, ook hier opnieuw oxiderend gebakken aardewerk alsook witbakkend aardewerk.

- Is er sprake van culturele invloeden uit andere gebieden? Zo ja, van waar en welke invloeden?

Er zijn vooral invloeden merkbaar vanuit Frankrijk, dit in het aangetroffen aardewerk. Er zijn ook enkele geverfde stukken aardewerk aangetroffen uit Keulen, Trier of de Argonne. Ook werden enkele stukken Pompejaans rood aangetroffen. Ook in de terra sigillata zijn verschillende regio's te herkennen, zoals Argonne (Oost-Gallisch), Zuid-Gallisch en Centraal-Gallisch (oa. Lezoux)

- Zijn er indicaties voor handelscontacten met andere regio's?
Duidelijke handelscontacten konden niet worden aangetoond. Op basis van de vondsten en de natuurwetenschappelijke onderzoeken is duidelijk dat er wel degelijk contacten waren tussen de lokale bewoners en Romeinse bezetter (vermoedelijk door de aanwezigheid van de vicus vlakbij).

- Zijn er aanwijzingen voor de sociale status van de bewoners van de nederzetting?
Het botanisch onderzoek heeft gewassen opgeleverd die wijzen op een geromaniseerde nederzetting. Zij leveren echter geen informatie over de rijkdom en status van de bewoners.

Het voorkomen van het importaardewerk toont ook de handelscontacten aan met de verschillende regio's.

- Wat kan er op basis van het anorganische vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling van de site, de materiële cultuur en de socio-economische positie van de nederzetting? Zijn er aanwijzingen voor chronologische verschuivingen?

Zoals reeds aangegeven kan geen duidelijke functionele indeling van de site herkend worden. De materiële cultuur is aanwezig in het beschikbare vondstmateriaal en is ietwat standaard voor een nederzetting of erf. Er zijn geen duidelijke aanwijzingen aangetroffen voor chronologische verschuivingen.

- Wat kan er op basis van het organische vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling van de site, het voedselpatroon en de bestaanseconomie binnen de nederzetting? Welke cultuurgewassen werden in verschillende bewonings- en gebruiksfasen verbouwd? Zijn er aanwijzingen voor chronologische verschuivingen?

Het archeobotanisch onderzoek toont aan dat broodtarwe, gerst, emmer, pluimgierst, spelt, vlas, koriander, selderij, zwarte mosterd, walnoot en kers tot het gewassenspectrum van de site in de Romeinse tijd behoren. Of rogge en haver tot het gewassenspectrum kunnen worden gerekend, is niet zeker. Op basis van het botanisch onderzoek kunnen geen uitspraken gedaan worden voor chronologische verschuivingen.

e) Algemeen

- Hoe past de vindplaats in het regionale landschap uit de vertegenwoordigde periodes? Zijn deze vergelijkbaar met soortgelijke vindplaatsen uit eenzelfde periode of wijzen de resultaten op een specifieke functie of omstandigheden binnen de nederzetting?
- Hoe was de voedselvoorziening georganiseerd?

Het botanisch onderzoek heeft aanwijzingen opgeleverd voor de lokale verbouw van gerst en broodtarwe. Vermoed wordt dat de meeste gewassen die zijn aangetroffen lokaal zijn verbouwd: het betreft veelal gangbare gewassen voor inheems-Romeinse nederzettingen. Het onderzoek heeft daarnaast ook gewassen opgeleverd die door de Romeinen in de Lage Landen zijn geïntroduceerd, het betreft koriander, selderij, walnoot en kers. Hieruit mag worden opgemaakt dat de bewoners van Wervik directe of indirecte contacten onderhielden met de Romeinen. Deze gewassen kunnen in lokaal op akkers of tuinen zijn verbouwd maar het is niet uitgesloten dat ook gewassen zijn verhandeld. De aanwezigheid van akkeronkruid kan aanwijzing zijn voor de import van graan of zaaigoed vanuit het lössgebied of zuidelijkere streken. Naast akkerbouw speelde veeteelt een rol, zo blijkt uit botanisch onderzoek.

- Maken de structuren of erven deel uit van de vicus van Wervik?
Neen.
- Sluiten de sporen aan bij resultaten van onderzoek in de omgeving en de data van de CAI? Zijn de sporen van dezelfde aard, is het gerecupereerde aardewerk gelijkaardig met dat van andere sites?
Aan de overkant van de Ooststraat werd door BAAC Vlaanderen bv eveneens een vlakdekkende opgraving uitgevoerd. Hierbij werd een vroeg-Romeins grafveld aangesneden, alsook bewoningssporen uit de late ijzertijd/vroeg-Romeinse periode. Voorts werden nog de restanten van een middeleeuwse hoeve aangetroffen alsook enkele sporen uit de periode van de Eerste Wereldoorlog. Nog in Wervik werden bij verschillende opgravingen in en rond het stadscentrum reeds sporen en vondsten uit de midden-Romeinse periode aangetroffen, zoals bv. waterputten, pottenbakkersovens, gebouwplattegronden, ...
- Wat betekenen de resultaten voor een aanvulling van kennisleemtes binnen de lokale en regionale geschiedenis?
Het is duidelijk dat de aangetroffen site geen deel uit maakt van de vicus van Wervik, maar deze site toont de aanwezigheid van inheemse bewoning aan. Deze bewoners hadden duidelijk contacten met de Romeinse bezetters.
- Zijn er nog sporen uit de Eerste Wereldoorlog aangetroffen? Zo ja, wat is hun aard en omvang?
Tijdens de opgraving werden enkele afvalkuilen uit de periode van de Eerste Wereldoorlog aangetroffen, alsook 2 segmenten van eenzelfde loopgraaf. Voorts werden nog 2 bomkraters aangetroffen.

2.3.7 Samenvatting van het onderzoek voor een gespecialiseerd publiek

Tussen begin februari en eind maart 2019 voerde een team van archeologen van Ruben Willaert nv een vlakdekkende opgraving uit op een terrein gelegen aan de Ooststraat/Hellestraat te Wervik. Voorafgaand aan dit onderzoek werd reeds een bureaustudie (2018C162) uitgevoerd alsook een proefsleuvenonderzoek (2018F154). Het bureauonderzoek kon de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aantonen, vandaar dat een vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek werd geadviseerd. Dit proefsleuvenonderzoek toonde de aanwezigheid van een archeologische site duidelijk aan. Er werden verschillende sporen aangetroffen die wezen op een Romeinse aanwezigheid in het verleden. Tijdens het uitgevoerde vervolgonderzoek waarvan dit rapport de laatste stap vormt werd het volledige projectgebied archeologisch onderzocht. Landschappelijk is het projectgebied gelegen in de zandleemstreek

en dit werd bevestigd door de uitgevoerde opgraving. Bodemkundig kon een ABC-profielopbouw herkend worden, al was deze bodem op enkele plaatsen verstoord. Voorafgaand aan de opgraving bevonden er zich 2 voetbalvelden binnen het projecten. De nivellering hiervoor kan mogelijk een verklaring vormen voor enkele van de bodemkundige verstoringen. Voorts kunnen de aangetroffen sporen opgedeeld worden in 3 perioden. Het grootste deel van de sporen kan gedateerd worden in de Romeinse periode, maar bepaald de midden-Romeinse periode. Het gaat om enkele structuren, 11 in het totaal. Sommige van hen kunnen mogelijk toegewezen worden aan een bepaald gebouwtype. Het gaat onder meer om mogelijke plattegronden van het type De Clercq IA, IIC en VI. Enkele van de mogelijke structuren zijn enkel bewaard gebleven in de vorm van palenrijen waardoor een exacte identificatie uitblijft. Voorts werden verschillende losliggende paalsporen en kuilen aangetroffen, die eveneens getuigen van bewoningsactiviteiten. Verder werden enkele waterhoudende structuren aangetroffen. Het gaat om 2 waterkuilen die op basis van natuurwetenschappelijk onderzoek eveneens in de midden-Romeinse periode kunnen worden gedateerd. Er werden ook 2 waterputten aangetroffen, beiden voorzien van een vierkante houten bekisting. Dendrochronologisch onderzoek liet toe om één van deze putten eveneens in de midden-Romeinse periode te dateren. Van de 2e waterput kon helaas geen datering verkregen worden. Daarnaast werd ook nog een drenkkuil/depressie aangesneden. De combinatie van al deze sporen toont de midden-Romeinse aanwezigheid duidelijk aan. Er werden tevens verschillende grachten en greppels aangetroffen, mogelijk vormen enkele van deze één of meerdere afbakeningssystemen. Dit kan echter niet met zekerheid worden aangetoond. Enkele van deze greppels/grachten zijn vermoedelijk Romeins in oorsprong, maar kunnen eveneens nog tot in de middeleeuwen in gebruik geweest zijn. Indien het geen afbakeningsgreppels zijn, kan gedacht worden aan een functie van afwatering of drainage. Nog uit de middeleeuwen werden enkele kuilen aangetroffen. Een laatste periode waaruit sporen werden aangetroffen is de periode van de Eerste Wereldoorlog, het gaat hierbij om enkele afvalkuilen, 2 bomkraters en 2 segmenten van eenzelfde loopgraaf. Op basis van historische informatie is geweten dat de Duitsers zich in Wervik hadden gevestigd.

2.3.8 Samenvatting van het onderzoek voor een niet-gespecialiseerd publiek

Tussen begin februari en eind maart 2019 voerde een team van archeologen van Ruben Willaert nv een vlakdekkende opgraving uit op een terrein gelegen aan de Ooststraat/Hellestraat te Wervik. Voorafgaand aan dit onderzoek werd reeds een bureaustudie (2018C162) uitgevoerd alsook een proefsleuvenonderzoek (2018F154). Het bureauonderzoek kon de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aantonen, vandaar dat een vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek werd geadviseerd. Dit proefsleuvenonderzoek toonde de aanwezigheid van een archeologische site duidelijk aan. Er werden verschillende sporen aangetroffen die wezen op een Romeinse aanwezigheid in het verleden. Tijdens het uitgevoerde vervolgonderzoek waarvan dit rapport de laatste stap vormt werd het volledige projectgebied archeologisch onderzocht. Landschappelijk is het projectgebied gelegen in de zandleemstreek en dit werd bevestigd door de uitgevoerde opgraving. Bodemkundig kon een ABC-profielopbouw herkend worden, al was deze bodem op enkele plaatsen verstoord. Voorafgaand aan de opgraving bevonden er zich 2 voetbalvelden binnen het projecten. De nivellering hiervoor kan mogelijk een verklaring vormen voor enkele van de bodemkundige verstoringen. Voorts kunnen de aangetroffen sporen opgedeeld worden in 3 perioden. Het grootste deel van de sporen kan gedateerd worden in de Romeinse periode, maar bepaald de midden-Romeinse periode. Het gaat om enkele structuren, 11 in het totaal. Sommige van hen kunnen mogelijk toegewezen worden aan een bepaald gebouwtype. Het gaat onder meer om mogelijke plattegronden van het type De Clercq IA, IIC en VI. Enkele van de mogelijke structuren zijn enkel bewaard gebleven in de vorm van palenrijen waardoor een exacte identificatie uitblijft. Voorts werden verschillende losliggende paalsporen en kuilen aangetroffen, die eveneens

getuigen van bewoningsactiviteiten. Verder werden enkele waterhoudende structuren aangetroffen. Het gaat om 2 waterkuilen die op basis van natuurwetenschappelijk onderzoek eveneens in de midden-Romeinse periode kunnen worden gedateerd. Er werden ook 2 waterputten aangetroffen, beiden voorzien van een vierkante houten bekisting. Dendrochronologisch onderzoek liet toe om één van deze putten eveneens in de midden-Romeinse periode te dateren. Van de 2e waterput kon helaas geen datering verkregen worden. Daarnaast werd ook nog een drenkkuil/depressie aangesneden. De combinatie van al deze sporen toont de midden-Romeinse aanwezigheid duidelijk aan. Er werden tevens verschillende grachten en greppels aangetroffen, mogelijk vormen enkele van deze één of meerdere afbakeningssystemen. Dit kan echter niet met zekerheid worden aangetoond. Enkele van deze greppels/grachten zijn vermoedelijk Romeins in oorsprong, maar kunnen eveneens nog tot in de middeleeuwen in gebruik geweest zijn. Indien het geen afbakeningsgreppels zijn, kan gedacht worden aan een functie van afwatering of drainage. Nog uit de middeleeuwen werden enkele kuilen aangetroffen. Een laatste periode waaruit sporen werden aangetroffen is de periode van de Eerste Wereldoorlog, het gaat hierbij om enkele afvalkuilen, 2 bomkraters en 2 segmenten van eenzelfde loopgraaf. Op basis van historische informatie is geweten dat de Duitsers zich in Wervik hadden gevestigd.

2.4 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2018

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

BARTHOLOMIEUX B. & BOT B., 2017, *Archeologienota: Wervik – Stampkotstraat (prov. West-Vlaanderen). Verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek*, onuitgegeven rapport Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster.

BOECKSTEYNS A. & VANHOUTTE C., 2019, *Nota: Verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek: Guido Gezellestraat, Geluwe (prov. West-Vlaanderen)*, onuitgegeven rapport Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster.

BONCQUET T. & DE GRYSSE J., 2014, *Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik)*, onuitgegeven rapport Ruben Willaert bvba, Sijsele.

BRADT, T., BOT B. & ACKE B., 2008, *Archeologisch onderzoek Site Pardoën Wervik (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport – november 2008*, onuitgegeven rapport Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster.

COOLS, A., 2009, *Inpakken; een kunst. Het verpakken van archeologische vondsten*, Onroerend Erfgoed Brussel.

DEMEY D. & TEETAERT D., 2015, *Archeologisch onderzoek te Wervik, Menenstraat-Noord. Resten van een grafmonument uit de late ijzertijd en van het slagveld van oktober 1918*, onuitgegeven rapport Ruben Willaert bvba, Sijsele.

DE BRANT, R., 2009, *Waterputconstructies in de Belgische Civitas Menapiorum*, voorgelegd tot het behalen van de graad van master in de archeologie, UGent, onuitgegeven masterproef, Gent.

DE CLERCQ, W. & DEGRYSE, P., 2008, The mineralogy and petrography of Low Lands Ware 1 (Roman lower Rhine – Meuse – Scheldt basin; the Netherlands, Belgium, Germany), in *Journal of Archaeological Science* 35, 448-458.

DE KETELAERE, S., 2019, *Archeologierapport Wervik, Hellestraat*, onuitgegeven rapport, BAAC Vlaanderen bvba, Bassevelde.

DE KETELAERE, S., 2020, *Nota: Wervik Geluwe Wervikstraat. Deel 1: Verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek*, onuitgegeven rapport BAAC Vlaanderen bvba, Bassevelde.

DE RAYMAEKER A., 2018, *Nota: het proefsleuvenonderzoek aan de Hovenierstraat te Wervik*, onuitgegeven rapport Studiebureau Archeologie bvba, Tienen.

DOEVE, P., 2021, *Dendrochronologisch onderzoek naar eiken planken en palen, vindplaats Wervik Ooststraat, Vlaanderen*, onuitgegeven rapport BAAC D-21.00015, 's-Hertogenbosch.

DERU X. 1994, *La deuxième generation de la céramique dorée (50-180 après J.-C.)*, in: Touffreau-Libre M. & Jacques A., 1994, *La céramique du Haut-Empire en Gaule Belgique et dans les régions voisines: faciès régionaux et courants commerciaux*, (*Nord-Ouest Archéologie* 6), Berck-sur-Mer, 81-94.

DERU X., 1996, *La céramique belge dans le nord de la Gaule*, *Publications d'Histoire de l'Art et de l'Archéologie de l'Université Catholique de Louvain* LXXXIX, Louvain-la-Neuve.

PEACOCK D.P.S., 1977, Pompeian Red Ware. In: Peacock D.P.S. (ed.), *Pottery and Early Commerce, Characterisation and Trade in Roman and Later Ceramics*, London/New York/San Francisco, 147-162.

MARTENS M., 2012, *Life and Culture in the Roman small town of Tienen. Transformations of cultural behavior by comparative analysis of material culture assemblages*, PhD thesis. VUniversity Amsterdam, Amsterdam

VAN BEURDEN L., 2021, *Onderzoek van botanische macroresten en palynologische resten uit sporen van een erf uit de Romeinse tijd te Wervik*, onuitgegeven rapport BIAXAAL 1436, Zaandam.

VANHERCKE J., VAN ESBROECK T. & BOT B., 2019, *Nieuwstraat-Donkerstraat (Wervik, West-Vlaanderen). Nota: vooronderzoek met ingreep in de bodem (Fase 1). Deel 1: Resultaten van het vooronderzoek met ingreep in de bodem*, onuitgegeven rapport Ruben Willaert bvba, Brugge.

VANDER GINST V. & DECRAMER W., 2018, *Nota: Resultaten van het proefputtenonderzoek aan de Speiestraat te Wervik*, onuitgegeven rapport Studiebureau Archeologie bvba, Tienen.

VAN QUAETHEN K. & VAN DE VIJVER M., 2019, *Proefsleuvenonderzoek Hoogweg-Robert Klingstraat 33a (Wervik). Nota – Archeologisch vooronderzoek: Verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek – 2019D43*, onuitgegeven rapport RAAP, Eke.

VERBRUGGE A., LAMBRECHT G. & MAZEREEL S., 2010, *Intern rapport VIOE. Archeologisch onderzoek te Wervik – De Pionier* (prov. West-Vlaanderen), Zarren.

VERMEULEN, F., 1992, *Tussen Leie en Schelde. Archeologische inventaris en studie van de Romeinse bewoning in het zuiden van de Vlaamse zandstreek*. Archeologische inventaris Vlaanderen, Buitengewone Reeks, I.

WEBSTER, P., 1996, *Roman Samian Pottery in Britain. Practical Handbook in Archaeology 13*, York.

WILLEMS, S., 2005, *Roman Pottery in the Tongeren Reference Collection: mortaria and coarses wares/Romeins aardewerk in de Tongerse referentiecollectie: wrijfschalen en gewoon aardewerk*, VIOE-rapporten 01, Brussel.

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14166> (laatst geraadpleegd op 30/03/2020).

<http://potsherd.net/atlas/potsherd> (laatst geraadpleegd op 8/12/2020)

2.5 Bijlagen

2.5.1 Plannenlijst

Plannummer	1
Type Plan	GRB-basiskaart
Onderwerp plan	Projectgebied met aanduiding van de advieszone op de GRB-basiskaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22/03/2019
Plannummer	2
Type Plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22/03/2019
Plannummer	3
Type Plan	GRB-basiskaart
Onderwerp plan	Sleuvenplan met aanduiding van de advieszone
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22/03/2019
Plannummer	4
Type Plan	GRB-basiskaart
Onderwerp plan	Sleuvenplan met aanduiding van de advieszone

Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22/03/2019
Plannummer	5
Type Plan	Orthofoto uit 2017
Onderwerp plan	Inplantingsplan weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22/03/2019
Plannummer	6
Type Plan	GRB-basiskaart
Onderwerp plan	Puttenplan weergegeven op de GRB-basiskaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22/03/2019
Plannummer	7
Type Plan	GRB-basiskaart
Onderwerp plan	Opgravingszone weergegeven op de GRB-basiskaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22/03/2019
Plannummer	8
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Thematische kaart met weergave van de vondstcategorieën
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2020
Plannummer	9
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Thematische kaart met weergave van de staalcategorieën
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2020
Plannummer	10
Type Plan	Orthofoto, 2017
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017
Aanmaakschaal	Onbekend

Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/10/2019
Plannummer	11
Type Plan	Traditionele landschappenkaart
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op de Traditionele landschappenkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/10/2019
Plannummer	12
Type Plan	Tertiair Geologische Kaart
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/10/2019
Plannummer	13
Type Plan	Quartair Geologische Kaart
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/10/2019
Plannummer	14
Type Plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/10/2019
Plannummer	15
Type Plan	Bodemosiekaart
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op de potentiële Bodemosiekaart, per perceel, 2018
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/10/2019
Plannummer	16
Type Plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Opgravingsplan weergegeven op de Bodemkaart met aanduiding van de geplaatste profielen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal

Datum	15/02/2020
Plannummer	17
Type Plan	DHMOV
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/10/2019
Plannummer	18
Type Plan	DHMOV
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/10/2019
Plannummer	19
Type Plan	Ingescand plan
Onderwerp plan	Projectgebied in relatie tot de mogelijke begrenzing van de <i>vicus</i> in Wervik
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2020
Plannummer	20
Type Plan	Deventerkaart
Onderwerp plan	Kaart van Deventer (ca. 1560) met aanduiding van de Sint-Maartenskerk (1), burcht Oosthove (2) en de burcht van de heerlijkheid Wervik (3)
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1560
Plannummer	21
Type Plan	Sanderuskaart
Onderwerp plan	Kaart van Sanderus (1641) met aanduiding van de Sint-Maartenskerk (1), burcht Oosthove (2) en de burcht van de heerlijkheid Wervik (3)
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1641
Plannummer	22
Type Plan	Kaart van Ferraris

Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777
Plannummer	23
Type Plan	Atlas der Buurtwegen, ca. 1840
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840
Plannummer	24
Type Plan	Poppkaart, 1842-1879
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879
Plannummer	25
Type Plan	GRB-basiskaart
Onderwerp plan	Allesporenkaart proefsleuvenonderzoek
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22/03/2019
Plannummer	26
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Detailkaart met weergave van kijkvensters 1 en 2 (KV01 en KV02)
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	20/03/2020
Plannummer	27
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Detailkaart van kijkvenster 3 (KV03)
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	20/03/2020
Plannummer	28
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Detail van kijkvenster 4 (KV04)
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	20/03/2020

Plannummer	29
Type Plan	DHMOV
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op het DHMOV met aanduiding van de CAI
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	20/03/2020
Plannummer	30
Type Plan	GRB-basiskaart
Onderwerp plan	Thematische kaart weergegeven op de GRB-basiskaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22/03/2019
Plannummer	31
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Detailplan van Cluster 1
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2020
Plannummer	32
Type Plan	Grondplan
Onderwerp plan	Grondplan met coupes van Structuur 1
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend
Plannummer	33
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Detailplan van Cluster 2
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2020
Plannummer	34
Type Plan	Grondplan
Onderwerp plan	Grondplan met coupes van Structuur 2
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend
Plannummer	35
Type Plan	Grondplan
Onderwerp plan	Grondplan met coupes van Structuur 3
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal

Datum	03/12/2018
Plannummer	36
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Detailplan van Cluster 4
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2020
Plannummer	37
Type Plan	Grondplan
Onderwerp plan	Grondplan met coupes van Structuur 4
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend
Plannummer	38
Type Plan	Grondplan
Onderwerp plan	Grondplan met coupes van Structuur 5
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend
Plannummer	39
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Detailplan van Cluster 5
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2020
Plannummer	40
Type Plan	Grondplan
Onderwerp plan	Grondplan met coupes van Structuur 6
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend
Plannummer	41
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Detailplan van Cluster 6
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2020
Plannummer	42
Type Plan	Grondplan
Onderwerp plan	Grondplan met coupes van Structuur 11
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/09/2020

Plannummer	43
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Detailplan van kuilen S290, 292, 310, 337, 338, 339 en 340
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2020
Plannummer	44
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Overzichtsplan van de greppels en de grachten
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2020
Plannummer	45
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Overzichtsplan van S1, 2, 250 en 289
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2020
Plannummer	46
Type Plan	Atlas der Buurtwegen
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840
Plannummer	47
Type Plan	Poppkaart
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879
Plannummer	48
Type Plan	Atlas der Buurtwegen
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840
Plannummer	49
Type Plan	Poppkaart

Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879
Plannummer	50
Type Plan	GRB-basiskaart
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met daarop de knik in de huidige Ooststraat
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22/03/2019
Plannummer	51
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Overzichtsplan van de overige kleinere greppels
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2020
Plannummer	52
Type Plan	DHMOV
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen op basis van de ingemeten hoogtes van Vlak 1.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22/03/2019
Plannummer	53
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Detailkaart van S175 op vlak 3 (blauw) in relatie tot vlak 1 (grijs), met weergave van de gevolgde werkmethode
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2021
Plannummer	54
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Detailkaart met aanduiding van de afvalkuilen uit WO1
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2021
Plannummer	55

Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Detail van loopgraaf S200
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2021
Plannummer	56
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Thematische kaart met weergave van de vondstcategorieën
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2020
Plannummer	57
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Thematische kaart met weergave van de staalcategorieën
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2020
Plannummer	58
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Thematische kaart met weergave van de vondstcategorieën
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2020
Plannummer	59
Type Plan	Thematische kaart
Onderwerp plan	Thematische kaart met weergave van de staalcategorieën
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/02/2020

2.5.2 Fotolijst

Bijlage 4

2.5.3 Sporenlijst

Bijlage 5

2.5.4 Vondstenlijst

Bijlage 6

2.5.5 Stalenlijst

Bijlage 7

2.5.6 Skeletformulieren

Niet van toepassing.

2.5.7 Conservatierapport

Niet van toepassing

2.5.8 Resultaten van aardkundige en natuurwetenschappelijke data

2.5.8.1 Aardkundige data

2.5.8.2 Natuurwetenschappelijke data

Zie Bijlagen 1 tot 3.

2.5.9 Profielbeschrijvingen van de referentieprofielen, met foto's.

In functie van de analyse van de bodemopbouw werden in totaal 2 bodemprofielen geregistreerd. Tijdens het eerder uitgevoerde proefsleuvenonderzoek werden er echter ook 6 profielen geplaatst. Deze worden ook meegenomen in dit rapport. De referentieprofielen zullen worden beschreven conform de *FAO guidelines for soil description*, de richtlijnen van de Databank Ondergrond Vlaanderen en de Code van Goede Praktijk. De aangetroffen bodems werden gedetermineerd volgens het Belgische bodemclassificatiesysteem.

Figuur 362: Opgravingsplan weergegeven op de bodemkaart met aanduiding van de geplaatste profielen.

Tijdens de opgraving werden 2 bijkomende profielen geplaatst en geanalyseerd. Deze beide profielen vertonen een sterk gelijkaardige bodemopbouw aan de profielen die werden geanalyseerd uit het proefsleuvenonderzoek⁹³. De referentieprofielen uit het proefsleuvenonderzoek vertonen echter een minder grote verstoringgraad dan de nieuwe profielen, en worden dus als zijnde representatief voor de onderzoekslocatie geacht. Met die reden worden profielen 6 en 3 van het proefsleuvenonderzoek overgenomen als referentieprofielen. Gezien dezelfde benamingsmethode in het proefsleuvenonderzoek worden al diens profielen verder vermeld met een ‘-S’ als suffix, bvb: PR6-S en PR3-S. De bevindingen van profielen PR1 en PR2 worden eveneens besproken.

Het overgrote deel van het terrein wordt gekenmerkt door een ABC-opbouw. De A-horizont is een Ap-horizont bestaande uit donker bruin grijze zandleem met baksteenbrokjes en keitjes. Waar de bodem niet te zwaar is verstoord is er onder de Ap-horizont een vrij dikke Bt-horizont aanwezig. Bij PR6-S is er echter een E-horizont (licht grijs witte zandleem met wortelgangen) zichtbaar tussen de A en B-horizont. De C-horizont betreft een oranjegeel gelamineerd (lemig) zand met diffuus gevlekte gleyverschijnselen. Profiel PR1 vertoont een normale ABC-bodemontwikkeling, maar de natuurlijke bodemontwikkeling werd duidelijk afgesneden door een verstoring die lokaal de B-horizont en een aanzienlijk deel van de C-horizont afsnijdt. Dit is te wijten aan het plaatsen van ondergrondse buizen. Dit verklaart eveneens de afwezigheid van een natuurlijke B-horizont bij PR2, waar de onderste verstoring een afgesneden contact met de C-horizont vertoont. De verstoringen in deze twee profielen betreffen een herwerking van de B-horizont met bijmenging van steenpuin. Bij de overige profielen gaat het om een Bt-horizont (bruine zandleem met af en toe baksteenbrokjes en wortelgangen).

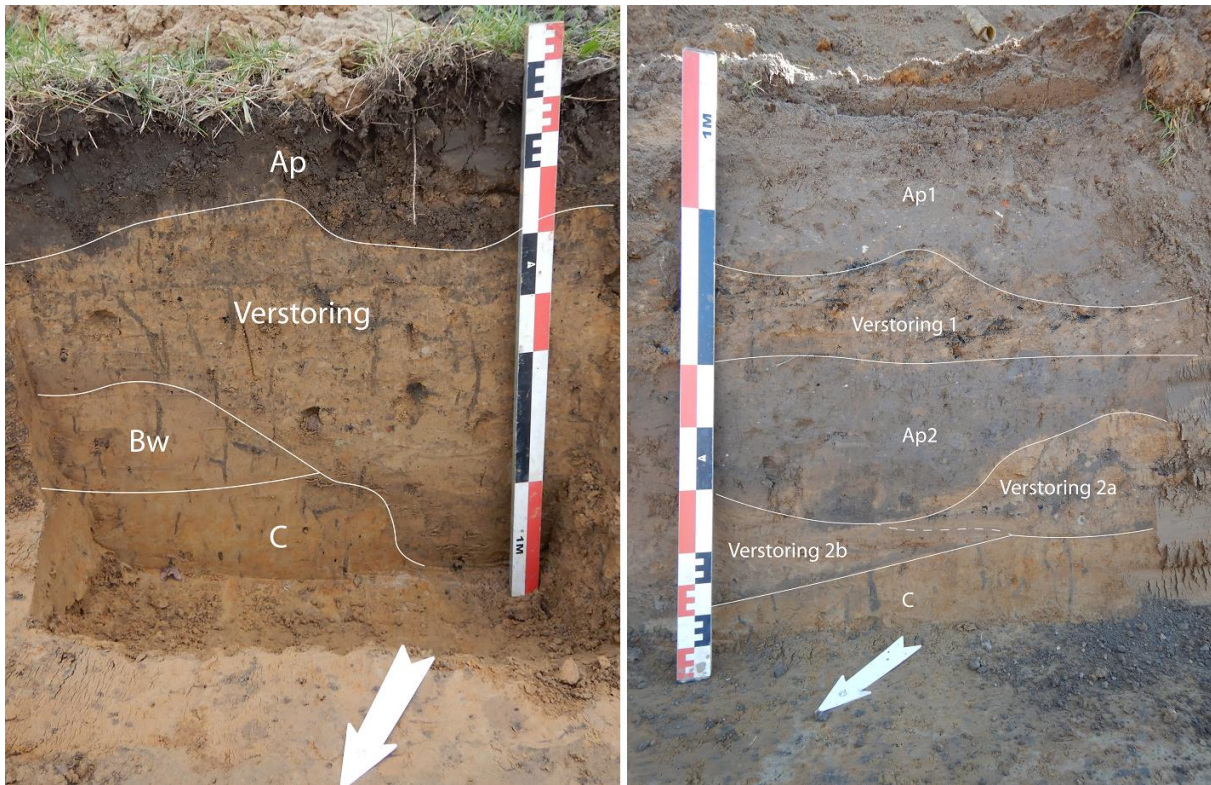
⁹³ Proefsleuvenonderzoek met ID 8287

Figuur 363: Profiel 6-S in sleuf 8 vanuit het noorden.

Figuur 364: Profiel 3-S in sleuf 5 vanuit het noorden.

Figuur 365: links - profiel PR1 vanuit het Noorden, rechts - profiel PR2 vanuit het Noordwesten; bemerk dat Ap2 een verplaatste Ap1 betreft.